

*Херсонський державний
аграрний університет*

*Kherson State Agrarian
University*

МАТЕРІАЛИ III Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ»

**17 жовтня 2019 року
м. Херсон**

III Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та практичні питання щодо виконання робіт із землеустрою»

**Міністерство освіти та науки України
Міністерство аграрної політики та продовольства України
Головне управління Держгеокадастру у Херсонській області**

**ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Факультет водного господарства, будівництва та землеустрою**

Кафедра землеустрою, геодезії та кадастру

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ
ЩОДО ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ
ЗЕМЛЕУСТРОЮ»**

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**17 жовтня 2019 року
м. Херсон**

УДК 332.3

П 78

Проблеми та практичні питання щодо виконання робіт із землеустрою: Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Херсон, 17 жовтня 2019 року). – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. – 307 с.

ISBN 978-966-97932-2-5

У збірнику розміщено матеріали, в яких узагальнено результати III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Розглянуто актуальні проблеми, які пов'язані з існуючими практичними питаннями в сфері землеустрою та перспектив розвитку топографо-геодезичних робіт, встановлення контактів, обмін практичним та науковим досвідом.

Конференція проведена у межах кафедральної теми: «Моніторинг деформацій земної поверхні, будівель та споруд Херсонського державного аграрного університету» (номер державної реєстрації 0118U007198)

Рекомендується науковцям, державним службовцям, підприємцям, громадським діячам, викладачам, студентам та аспірантам.

Друкується за рішенням вченої ради факультету водного господарства, будівництва та землеустрою ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» (протокол № 2 від 30.10.2019 р.)

Головний редактор: Яремко Ю.І., д.е.н., професор кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Відповідальний секретар: Дудяк Н.В., к.е.н., доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Технічний секретар: Мацієвич Т.О., к.е.н., доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Організатори випуску збірника:

Кафедра «Землеустрою, геодезії та кадастру» ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з думками і позицією редакції.

Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за зміст поданих матеріалів, достовірність наведених фактів, посилань, правопис власних імен тощо.

Редакція не несе відповідальності за зміст публікацій.

Науково-організаційний комітет конференції:

Кирилов Юрій Євгенович	ректор ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Яремко Юрій Іванович	перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Аверчев Олександр Володимирович	проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», д.с.-г.н., професор
Артюшенко Валерій Васильович	декан факультету водного господарства, будівництва та землеустрою ДВНЗ «ХДАУ», к.с-г.н., доцент, заслужений працівник сільського господарства України
Дудяк Наталія Василівна	завідувач кафедри землеустрою геодезії та кадастру ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», к.е.н., доцент
Толуб'як Віталій Семенович	професор кафедри менеджменту та публічного управління Тернопільського національного економічного університету, д.держ.упр., доцент

ЗМІСТ

Секція 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ І КАДАСТРУ В УКРАЇНІ

ЛЬКІВ Є. Ю., ГАЛЯРНИК М. В., ЗБІГЛЕЙ С. М. ОХОРОННА ЗОНА ТА СЕРВІТУТ МЕЖОВОГО ЗНАКА.....	10
КАРАСЬ І.Ф., КОТКОВА Т.М., ПІЦІЛЬ А.О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	14
ЛЬКІВ Є. Ю., ГАЛЯРНИК М. В., СЕМКІВ Б.А. ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	19
ЛАЗАРЄВА О.В., КУЗНЄЦОВА М.Д. СТАН СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ.....	23
ЛЬКІВ Є.Ю., ГАЛЯРНИК М.В., ЗБІГЛЕЙ С.М. МЕЖОВІ ЗНАКИ УКРАЇНИ.....	28
ЛАЗАРЄВА О.В., ЯКОВЕНКО К.С. РОЗВИТОК ПРОЦЕСУ КОНВЕРГЕНЦІЇ У ФОРМАТІ СИСТЕМНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННІ.....	32
ЛЬКІВ Є.Ю., ГАЛЯРНИК М.В., СЕМКІВ Б.А. СИСТЕМИ КООРДИНАТ У ЗЕМЛЕУСТРОЇ.....	35
МАЦІЄВИЧ Т.О., ВЕРЕШ В.В. СУЧАСНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ.....	38
ОПЕНЬКО І.А. ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ.....	41
МАЦІЄВИЧ Т.О., ОВЧИННИКОВ Б.С. ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ І КАДАСТРУ В УКРАЇНІ: ДІСКУС В ТЕОРІЮ.....	45
ПОЛЬОВА І.С., ШЕВЦОВ М.А. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА КАДАСТРУ В УКРАЇНІ.....	51
ПУЦЕНТЕЙЛО П. Р. ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ЗЕМЛЕУСТРОЄМ УКРАЇНИ.....	55
РІПЕНКО А.І., ПЄСКОВ І.В., СТЕПАНКЕВИЧ С.С. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНОЇ БАЗИ З ПИТАНЬ СКЛАДАННЯ ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ (ВІДНОВЛЕННЯ) МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В НАТУРІ (НА МІСЦЕВОСТІ).....	59
СМИРНОВА С.М., БАТУЗОВА В.М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	64

ФОКІНА С.В., ГРУША О.С. ПРОБЛЕМАТИКА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ НА ФОНІ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	67
СМИРНОВА С.М., ТОМЧЕНКО С.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....	72
ЯРОВА Б.М., БОРОВИК К.В. ДЕРЖАВНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	77

Секція 2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНИХ РОБІТ В УКРАЇНІ

КРЯЧОК С.Д., МАМОНТОВА Л.С. ОПОСЕРЕДКОВАНИЙ СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ СТАЛОЇ ЕЛЕКТРОННОГО ВІДДАЛЕМІРА.....	80
ЛАВРЕНКО Н.М., ГУРНИК М.К. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИРІШЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	85
МАЦІЄВИЧ Т.О., ЯЦЕНКО В.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНИХ ЗНІМАНЬ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	89
МЕТЕШКІН К.О., МАСЛІЙ Л.О. МОДЕЛЬ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ВИБОРІ ВАРІАНТУ ТОПОГРАФІЧНОЇ ЗЙОМКИ.....	92
ЯЦЕНКО В.М., МАРТИНОВ І.М. ТЕХНОЛОГІЯ СУПУТНИКОВОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ З ДИСТАНЦІЙНИМ ЗОНДУВАННЯМ ТА АЕРОФОТОЗЙОМКОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ В СУЧАСНІЙ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....	96

Секція 3. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

БРЕЖНЄВА-ЄРМОЛЕНКО О.В., КУЧЕР Д.А. ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ.....	100
ГОРЛАЧУК В.В., БОНДАРЄВСЬКИЙ Р.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ.....	103
ДОРОШ О.С., ТРЕТЯЧЕНКО Д.В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЗАГАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ГРОМАДЯН У МЕЖАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ.....	107
КОРЕЙБА Л.В., ДРЕБОТ О.В. ЧИ ГОТОВІ МИ ДО ЗНЯТТЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ?.....	111
ЛАВРЕНКО Н.М., СЕІТОВ С.Ю. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	114

ЛАДИЧУК Д.О. ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ТИПОВОСТІ АГРОЛАНДШАФТІВ ДЛЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	118
ЛАЗАРЄВА О.В. ПРОБЛЕМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	123
СМИРНОВА С.М., КОПТЄВА Ю.Г. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НАД ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	128
ЛАЗАРЄВА О.В., ГОРИСЛАВСЬКА В.В. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ.....	131
СМИРНОВА С.М., СМІРНОВ В.М., КОСОВ П.Ю. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ.....	134
ЛАЗАРЄВА О.В., ШКРЬОБКА М. І. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИХ КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	138
СМИРНОВА С.М., ОГАНЕСЯН Т.А. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ.....	142
МАЛАНЧУК М.С., ПІДГУРСЬКИЙ І.В. КАДАСТРОВА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ.....	146
СМИРНОВА С.М., БОГОМАЗ А.О. УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ «LEADER».....	151
МОРОЗОВ О.В., МЕЛЬНИЧЕНКО С. Г. ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	155
СМИРНОВА С.М., ГОЛУБЧЕНКО І.В. ДОГОВІР ОРЕНДИ ЗЕМЛІ: ІСТОТНІ УМОВИ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	159
ПОЛЬОВА І.С. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	164
СМИРНОВА С.М., ОСТРОВЕРХА В.О. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ.....	168
ТОЛУБ'ЯК В.С. ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	171
СМИРНОВА С.М., СМІРНОВ В.М., САВУН Є.Г. УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ ПРИРОДНОЇ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТУ.....	174
ФОКІНА С.В., СЕІТОВ С.Ю. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	178
ЯРОВА Б.М., БОГАШ В.Е. ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕОПОРТАЛІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПОВНОЦІННОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	182

ФОКІНА С.В., АРНАУТОВА О.Ю. НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	185
ЯРОВА Б.М., ГЕРИН А.Р. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	189

Секція 4. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

БОЙКО Л.І., ДЕМ'ЯНОВА Г.Г. АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДОХОДАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	192
ДЗЯДИКЕВИЧ Ю.В., ЛЮБЕЗНА І.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ.....	194
БОЙКО Л.І., МАЛИШКО Д.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....	198
ЖУЖА В.В., МЕЛЬНИК М.А., ПЕТУХОВ М.О. ВПЛИВ АНТРОПОГЕНЕЗУ НА ЕВОЛЮЦІЮ ҐРУНТІВ ТЕРАСОВО-ДЕЛЬТОВОЇ ДОЛИНИ ДНІПРА ТА ЗАХОДИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	201
КОВТУН Д.М. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	206
КРУПІЦА Д.О. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК З ОБМЕЖЕНИМ АБО НЕРОЗВИНЕНИМ РИНКОМ.....	209
КРУПІЦА Д.О., СТЕЦЮК О. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	216
ЛАЗАРЄВА О.В., ГОРГОЦ А.О. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	220
ЛАВРЕНКО Н.М., ПУГАЧОВА К.Є. ЕКОЛОГІЧНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	224
ЛАЗАРЄВА О.В., ГУСЄВ М.О. МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ.....	227
ЛАВРЕНКО Н.М., МАГАЛЯС В.А. ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....	230
МОРОЗОВ О.В., МОРОЗОВ В.В., КОЗЛЕНКО Є.В., БЕЗНІЦЬКА Н.В. СТАН ТА ДИНАМІКА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ (НА ПРИКЛАДІ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ).....	234
ОЛІЙНИК Н.М., МАКАРЕНКО С.М., НОВАКОВСЬКА Г.М. АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ.....	240

ОНИЩЕНКО С.О., АЛМАШОВА В.С., КОВШАКОВА Т.С. АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	244
ПОЛЬОВА І.С. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	248
ТЕРЕЩУК О.І., КОРНІЄНКО І.В., САХНО Є.Ю., КОВАЛЕНКО С.В. РОЗРОБКА ПРОЕКТУ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ В МІСТІ ЧЕРНІГІВ.....	251
ФОКІНА С.В. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ.....	254
ЯРЕМКО Ю.І., ДУДЯК Н.В. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЛЯХ.....	259

Секція 5. МІСТОБУДІВНИЙ ЗОНІНГ: ПРАКТИКА ПРОГНОЗУЄМОГО РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ

ГАМАЛІЙ І.П., НЕДАШКІВСЬКА Т.М. ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ВОДНИХ ЛАНДШАФТНО-ІНЖЕНЕРНИХ СИСТЕМ У МІСТОБУДІВНОМУ ЗОНІНГУ БІЛОЇ ЦЕРКВИ.....	263
КУТУЗОВА Т.Ю. МІСТОБУДІВНІ РИЗИКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗПЛАНУВАННЯ.....	268
КУТУЗОВА Т.Ю., ОСТАПЧУК Т.А. СТРУКТУРА МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ: СПЕЦИФІКА РОЗБУДОВИ НА РІЗНИХ РІВНЯХ РОЗПЛАНУВАННЯ.....	271
МАЗУР Т.М., КОРОЛЬ Є.І. ПРОЦЕС РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНУ ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ (ЗОНІНГУ) У ПІДГОТОВЦІ АРХІТЕКТОРА- МІСТОБУДІВЕЛЬНИКА.....	273
ПЕНЬКОВ В.О. ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІСЬКИХ ВУЛИЦЬ І ДОРІГ НА ТЕХНОГЕННО - ДЕФОРМОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	281
ПІЦІЛЬ А.О., КОТКОВА Т.М., КАРАСЬ І.Ф. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАХОДИ ПО ВІДНОВЛЕННЮ ТЕРИТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЖИТОМИР.....	286
ЯНІН О.Є. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОГИНУ СТАЛЕВОЇ БАЛКИ ВИХОДЯЧИ З ТОЧНОЇ ФОРМУЛИ КРИВИЗНИ.....	291
ЧЕКАНОВИЧ М.Г., АЙМЕТОВ А.П. ПРОГНОЗОВАНИЙ ОБ'ЄКТ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНУ В РАМКАХ МІСТОБУДІВНОГО ЗОНІНГУ.....	295
ЯНІН О.Є. ПІДБІР ПЕРЕРІЗУ ЦЕНТРАЛЬНО-СТИСНУТОЇ СУЦІЛЬНОЇ СТАЛЕВОЇ КОЛОНИ У КОМП'ЮТЕРНІЙ СИСТЕМІ MATHCAD.....	300

❖ Секція 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ І КАДАСТРУ В УКРАЇНІ

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

Галярник М. В.

асистент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

Збіглей С. М.

студент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

ОХОРОННА ЗОНА ТА СЕРВІТУТ МЕЖОВОГО ЗНАКА

Збереженню ґрунтових межових знаків на місцевості сприяють різні технологічні та конструктивні фактори. Це наявність залізобетонного якоря, конструкції з виступами, які протидіють вандалам; запатентовані чіпи, електронні пристрої, які дозволяють виявити засипані землею межові знаки; матеріали виготовлення (залізобетон, метал), елементи зовнішнього оформлення. До правових факторів слід віднести акт приймання-передачі межових знаків на зберігання. Технологічно-конструктивні фактори характерні для всіх видів ґрунтових межових знаків. Межові знаки де-факто є матеріальним активом територіальних органів Держгеокадастру [1, 2] та землекористувачів. Проте внаслідок недосконалої правової бази відсутні поняття охоронної зони і сервітуту для межового знака. Відповідно до нормативних документів [3, 4, 5] охоронна зона межового знака складається з оформленої на місцевості окопки або границь на відстані 1м від знаку

Метою роботи є дослідження проблемних законодавчо-правових питань, пов'язаних зі збереженням ґрунтових межових (марок) на місцевості, та узагальнення і розроблення пропозицій щодо їх вирішення для всіх видів ґрунтових межових знаків.

Важливе значення для дослідження мають такі роботи: «Мартин А. Г. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень: проблеми та напрями їх вирішення /А. Г. Мартин // Землевпорядний вісник. – 2012. – № 4.», «Краснолуцький О., Євсюков Т. Встановлення меж населених пунктів: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення/ О. Краснолуцький, Т. Євсюков // Землевпорядний вісник. – 2012. – № 2.», «Колганова І.Г. Межові знаки: Історія і сьогодення. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка. 7'2011 – № 26». Проблема законодавчо-правового забезпечення функціонування значної кількості межових знаків на території України присвячена робота «Ільків Є. Ю., Галярник М. В., Семків Б. А., Антонюк Р. Я. Науково-технічне обґрунтування введення безстрокового земельного інструментального сервітуту межових знаків в юридичну практику земельних відносин. – Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Херсон, 05-06 березня 2019 року). – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019» в якій запропоновано ввести у практику землеустрою поняття «інструментально-державний земельний сервітут» (ІДЗС). Враховуючи, що оптичні, лазерні, радіо топографо-геодезичні вимірювання однакові для всіх видів межових знаків, то ІДЗС повинен, на думку авторів, стосуватися для всіх видів знаків. Але в правовому полі є розбіжності щодо форми власності, виготовлення межових знаків та спостереженні (догляді) за їх станом.

Згідно з нормативами [1, 2, 3] межові знаки бувають трьох видів. Перший вид – це межові знаки, якими закріплюють межі адміністративно-територіальних утворень. Їх планово-висотне положення визначають з точністю геодезичних мереж не нижче 2 розряду, що підтверджено практикою геодезичних робіт для

встановлення меж «Огляд та відновлення межових знаків (геодезичних пунктів), якими закріплена межа міста Кривий Ріг. – Управління містобудування, архітектури та земельних відносин виконкому Криворізької міської ради. [Електронний ресурс]: <https://public.docs.openprocurement.org.get>»

До охоронної зони відносять зовнішнє оформлення (окопка) або ділянку з радіусом 1 м навколо знака. Ця зона утворена шляхом проведення окопування, обгороджування. Логічно припустити, що межові знаки, які конструктивно подібні до центрів тривалого або тимчасових центрів знімальної основи, не будуть мати охоронної зони, а також для них характерний великий відсоток втрат (незначна глибина закладки, промерзання ґрунту, вплив господарської діяльності).

Враховуючи, що такими типами знаками відповідно до основних положень закріплюють межі між окремими землевласниками на незабудованій та забудованій території, а це згідно висловленої думки авторів [4, 5], рівень мережі межових знаків, можна запропонувати відповідне правове розмежування відповідальності та власності між державою, представником яких є територіальні органи Держгеокадастру, і землекористувачами. При зміні меж адміністративно-територіальних утворень межовий знак можна включати у міську геодезичну мережу або прив'язувати прокладанням окремих ходів між пунктами ДГМ вищого класу.

Для закріплення меж адміністративно-територіальних утворень, яке виконують ґрунтовими межовими знаками, необхідно ввести на законодавчому рівні поняття комплексної охоронної зони межових знаків з поєднанням ІДЗС.

Для межових знаків другого і третього виду вводити тільки ІДЗС.

Таким чином, проведене авторами дослідження вимог щодо охоронної зони і сервітутів для межових знаків у сучасних умовах показує, що існують законодавчо-правові проблеми захисту, збереження межових знаків. Зокрема, не врегульована необхідність розмежування прав держави і приватної власності щодо охорони межових знаків.

Список літератури

1. Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Держкомзем. Наказ від 18.05.2010 № 376. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0391-10>.

2. Про затвердження Змін до Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Наказ 03.07.2013 м. Київ № 405. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 липня 2013 р. за № 1262/23794 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE23794.html.

3. Основні положення про конструкції межових знаків. (Рішення Держкомзему і Укргеодезкартографії від 30.03.93 р. № 309/1).

4. Про затвердження Порядку охорони геодезичних пунктів. Кабінет Міністрів України; Постанова від 08.11.2017р. № 836.

5. Керівний технічний матеріал «Інвентаризація земель населених пунктів (наземні методи)», затв. наказом ГУГКК від 02.02.1993 № 6. – К., 1993.

Карась І.Ф.

к. с.-г. н., доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

Коткова Т.М.

к. с.-г. н., доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

Піциль А.О.

к. с.-г. н., старший викладач

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Земля є одним із основних природних ресурсів та є головним засобом виробництва матеріальних ресурсів, необхідних для життєдіяльності людства. Перетворення, які відбулися на території України з моменту набуття нею незалежності, призвели до істотних організаційно-територіальних змін. Як наслідок, за останнє десятиліття спостерігається інтенсивна поява значної кількості землеволодінь та землекористувань різної організаційної структури та форм власності [1].

Показником ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу є продуктивність угідь, що визначається урожайністю культур у сівозмінах сільськогосподарських підприємств та відповідність їх природно-економічним умовам регіону. Оскільки продуктивний потенціал земель України є досить високим, то і забезпеченість населення сільськогосподарською продукцією має відповідати рівню розвинутих країн світу. Проте, фактично, ми маємо значно нижчі показники забезпеченості згідно нормативних [2].

Максимально високих врожаїв сільськогосподарських культур за наявного ресурсного потенціалу території можна досягнути шляхом дотримання цільового призначення земель, структури посівних площ відповідно до ґрунтово-кліматичної зони, а також ефективним рівнем господарювання сільськогосподарських підприємств. Саме тому метою наших досліджень було оцінити ефективність використання земельних ресурсів виробниками аграрної продукції Житомирської області.

При проведенні досліджень використовувались наступні методи: методи емпіричного рівня (опис, порівняння), теоретичного рівня (загально логічні: аналіз, синтез), математичного рівня (статистичний).

Як показують дослідження, Україна відноситься до держав з високим показником освоєння земель і цей показник продовжує невідпинно зростати у зв'язку з розвитком сільськогосподарського виробництва. Так, частка ріллі в цілому по Україні становить 78,4%, в той час як по Житомирській області – 73,6%. Багаторічні насадження займають 2,2% та 1,5% території відповідно. Сіножаті та пасовища на Житомирщині займають на 4,0% менше площі, ніж в середньому по країні. Що стосується перелогів, то по Україні вони складають лише 0,6%, а по області – 4,1% (табл. 1). Тобто в межах категорії сільськогосподарських земель нашого регіону є резерви для подальшого освоєння, що на перспективу може збільшити площу ріллі.

Таблиця 1

Структура сільськогосподарських угідь України в цілому та Житомирської області зокрема (станом на 2018 рік)*

№ з/п	Сільськогосподарські угіддя	Україна		Житомирська область	
		площа, тис. га	% до загальної площі	площа, тис. га	% до загальної площі
1	рілля	32544,3	78,4	1112,0	73,6
2	багаторічні насадження	894,8	2,2	23,4	1,5
3	сіножаті і пасовища	7820,9	24,0	311,9	20,7
4	перелоги	229,3	0,6	62,1	4,1
5	Всього сільськогосподарських угідь	41489,3	100,0	1510,1	100,0

* – [4, 5].

На території Житомирської області функціонують наступні види сільськогосподарських підприємств: господарські товариства, приватні підприємства, кооперативи, фермерські господарства, державні та інші підприємства. Якщо розглядати їх кількісне співвідношення та порівнювати із відповідними показниками по Україні, то можна зазначити певні відмінності. Так, серед товаровиробників сільськогосподарської продукції Житомирщини левову частку становлять фермерські господарства (56,1%) та господарські товариства (30,2%). Що стосується фермерських господарств, то, в середньому, по Україні їх частка є вищою та становить 70,6%. А господарські товариства, навпаки, по Україні складають меншу частку від загальної кількості товаровиробників (18,2%) (рис. 1).

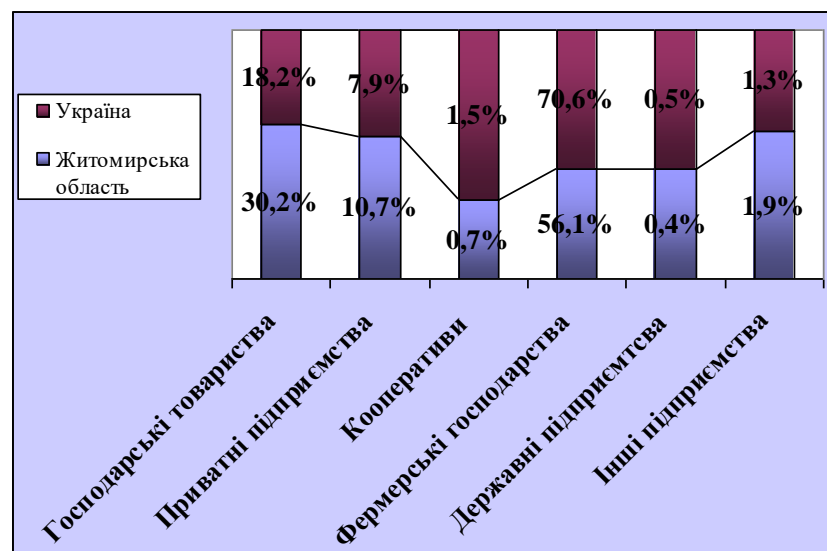

Рис. 1. Кількісна характеристика сільськогосподарських підприємств України в цілому та Житомирської області зокрема станом на 2018 рік. *

* – [4, 5].

Приватне підприємництво аграрної сфери краще розвинуте на Житомирщині (10,7%) у порівнянні з Україною в цілому (7,9%) (рис. 1). Отже, в межах Житомирської області переважну більшість сільськогосподарських підприємств складають господарські товариства та фермерські господарства, які відносяться до дрібних. Тобто на території нашого регіону найбільше розвинуте мале підприємництво в аграрному секторі.

Переважає більшість сільськогосподарських угідь використовується саме сільськогосподарськими підприємствами. Серед областей України Житомирська область займає проміжне місце по розорюваності сільськогосподарських угідь. Посівні площі нашого регіону складають 23,1% всієї території. Найменш освоєними наразі є Закарпатська (2,6%), Волинська (12,6%), Івано-Франківська (12,5%), Львівська (16,8%) та Чернівецька (14,2%) області (табл. 2).

Таблиця 2

Ступінь освоєння земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами в розрізі областей України (станом на 2018 рік) *

№ з/п	Територіальна одиниця	Посівні площі с.-г. підприємств, тис. га	% до загальної площі
1	Україна	19314,6	31,9
2	Вінницька	1203,9	45,4
3	Волинська	254,2	12,6
4	Дніпропетровська	1292,6	40,5
5	Донецька	695,8	26,2
6	Житомирська	688,2	23,1
7	Закарпатська	33,3	2,6
8	Запорізька	1161,2	42,7
9	Івано-Франківська	174,4	12,5
10	Київська	919,5	32,7
11	Кіровоградська	1208,4	49,1
12	Луганська	642,6	24,1
13	Львівська	366,3	16,8
14	Миколаївська	1009,6	41,0
15	Одеська	1346,4	40,4
16	Полтавська	1300,3	45,2
17	Рівненська	284,6	14,2
18	Сумська	964,1	40,5
19	Тернопільська	582,9	42,2
20	Харківська	1291,6	41,1
21	Херсонська	852,7	29,9
22	Хмельницька	923,0	44,7
23	Черкаська	938,8	44,9
24	Чернівецька	115,3	14,2
25	Чернігівська	1064,9	33,4

* – [3]

Найбільш освоєними є Вінницька (45,4%), Дніпропетровська (42,5%), Запорізька (42,7%), Кіровоградська (49,1%), Полтавська (45,2%) тощо.

Отже, сільськогосподарські землі нашого регіону представлені наступними видами угідь: рілля, багаторічні насадження, сіножаті і пасовища, а також перелogi. У порівнянні з середніми показниками по Україні (78,6%) в області розорано дещо

менше сільськогосподарських земель (73,6%). Проте збільшення площ ріллі можливе за рахунок перелогів, які становлять 4,1%.

В Житомирській області виробництво сільськогосподарської продукції забезпечується переважно фермерськими господарствами (56,1%) та господарськими товариствами (30,2%), Загалом площа сільськогосподарських підприємств нашого регіону складає 23,1% від загальної території. Найвищий ступінь освоєння категорії сільськогосподарських земель спостерігається у Кіровоградській області (49,1%), а найменший – у Закарпатській (2,6%).

Список літератури

1. Добряк Д.С., Жолобова С.М. Сучасний землеустрій – основоположний інструмент в забезпеченні раціонального використання та охорони земельних ресурсів. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2018. №3. С. 32–39.

2. Про землеустрій: закон України від 05.11.2009. URL: [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua) (дата звернення: 01.09.2019).

3. Рейтинг регіонів по виробництву продукції сільського господарства. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/monitoring?nid=18796>.

4. Статистичний збірник “Житомирщина у цифрах”: за редакцією Пашинської Г.А. – Житомир, 2018. – 157 с.

5. Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2018 рік». [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Галярник М. В.

асистент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Семків Б. А.

студент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Загальні відомості. Геологічна інформація – це відомості, які одержані внаслідок проведення геологічних, геофізичних, геохімічних, гідрогеологічних, інженерно-геологічних, геолого-економічних, еколого-геологічних, фізико-географічних, геоботанічних, петрографічних, палеонтологічних, топографо-геодезичних, геоастрономічних, аерокосмогеологічних робіт та досліджень, які характеризують геологічну будову надр, родовищ корисних копалин, склад та властивості гірських порід, руд, мінералів, вуглеводнів, підземних вод, а також інші якісні та кількісні параметри і показники та ознаки надр.

Геологічна інформація може бути відкритою або публічною інформацією, публікація якої в друкованих або електронних виданнях можлива з точки зору державних інтересів і не порушує комерційних інтересів надрокористувача.

Первинна геологічна інформація – це інформація, яка одержана з першоджерел внаслідок польового геологічного вивчення ділянок надр. До первинної геологічної інформації відносять:

- польову документацію, описи геологічних відслонень, керни свердловин;

- геодезичні координати пунктів геологічних спостережень, місць відбору проб і свердловин;
- журнали лабораторних досліджень зразків кам'яного матеріалу, проб ґрунту, природних рідин і газів;
- протоколи технологічних випробувань мінеральної сировини; інструментальні записи аналітичних і геофізичних досліджень.

Узагальнена геологічна інформація – це інформація, що створена за результатами геологічного вивчення ділянки надр. До узагальненої геологічної інформації відносять:

- звіти і карти геологічного змісту;
- паспорти родовищ і проявів корисних копалин;
- картки геологічної вивченості надр;
- протоколи затвердження виявлених запасів і ресурсів корисних копалин та кондицій на мінеральну сировину;
- цифрові карти;
- електронні архіви.

Надання геологічної інформації користувачам надр. Відповідно до інформації, яка представлена на сайті ДНВП «Геоінформ України» (Геоінформ), порядок розпорядження (надання в користування і продаж) відкритою геологічною інформацією про надра, отриманої за результатами робіт та досліджень з геологічного вивчення надр, визначений Постановою КМУ від 13 червня 1995 р. № 423 «Про затвердження Положення про порядок розпорядження геологічною інформацією».

Геологічну інформацію, створену (придбана) на кошти державного бюджету, є державною власністю, реалізовує Держгеонадра.

Геологічну інформацію, яка створена (придбана) на кошти державного бюджету і передана до Геоінформу, надають у користування на договірній основі:

- **безоплатно:** органам державної влади та органам місцевого самоврядування, державним і комунальним підприємствам, установам і

організаціям, державним органам у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

- **платно:** юридичним та фізичним особам.

Юридичні та фізичні особи, яка бажають отримати для користування геологічну інформацію, надсилають запит на ім'я Голови Держгеонадра України, в якому зазначають: мету отримання інформації, назву ділянки або родовища, вид корисної копалини, місцеположення та географічні координати, склад і обсяг геологічної інформації.

Розмір плати за право користування геологічною інформацією визначає ДГП «Геолекспертиза» згідно з Постановою КМУ № 1075 від 10.12.2008 р. «Про затвердження Методики визначення вартості геологічної інформації, отриманої за рахунок коштів державного бюджету».

Геологічна інформація передається Покупцю згідно з Актом прийому-передачі протягом двадцяти днів з дати оплати Покупцем вартості за право користування геологічною інформацією, в одному з таких порядків:

- узагальнена геологічна інформація – Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України» у вигляді копій геологічних звітів на паперових та/або електронних носіях. Вартість робіт з копіювання геологічних звітів визначає Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України» за окремим договором на виконання робіт з копіювання;

- первинна або первинна оброблена геологічна інформація – власником первинної геологічної інформації у вигляді кернів свердловин; проб нафти, газу, води; зразків кам'яного матеріалу; колекцій різного призначення; дублікатів проб; журналів польової документації та опробування; записів геофізичних спостережень тощо за адресою місцезнаходження власника первинної або первинної обробленої геологічної інформації.

Геологічна інформація, створена (придбана) на власні кошти юридичних та фізичних осіб, є їх власністю. Реалізацію цієї інформації здійснює її власник за погодженням з Держгеонадра.

Для погодження продажу геологічної інформації, яка не є державною власністю, її власник надсилає запит до Держгеонадр. У запиті зазначають:

- **для продавця – власника геологічної інформації:**
 - відомості про юридичну особу (найменування, місцезнаходження, юридична адреса; посадова особа, що надіслала запит); для фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання;
 - склад і обсяг інформації, яка пропонується на продаж;
- **для покупця геологічної інформації:**
 - відомості про юридичну особу (найменування, місцезнаходження, юридична адреса; посадова особа, що надіслала запит); для фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання;
 - обсяг права власності на геологічну інформацію, що планується придбати.

Геологічна система координат у контексті систем координат, які використовують у землеустрої. Ефективність геологічних досліджень збільшується, якщо пошукові геологорозвідувальні роботи починають не «з нуля», а на базі інформації, зібраної протягом попередніх років. Опрацювання геологічних архівних матеріалів, що мають відношення до проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок дозволяють запобігти утворенню на території підприємства небезпечних геологічних процесів.

Вся сучасна геолого-технологічна інформація, яка була одержана внаслідок геологічних досліджень, вишукувань на поверхні землі має точну координатну прив'язку. Це відноситься як до етапу польового відбору мінералогічних і технологічних проб, так і до характеристик та властивостей об'єкту, які виявляють і оцінюють у результаті обробки та інтерпретації всього комплексу початкових даних, які координують із застосуванням сучасних геодезичних технологій. Таким

чином, сучасна геологічна інформація представлена у системі координат WGS-84, але у більшості архівних матеріалів геологічних зйомок використана система координат СК-32, яку часто використовували на рудниках, кар'єрах. У деяких випадках застосовували різновиди місцевих систем координат.

Використання в геолого-технологічному картуванні комп'ютерних геоінформаційних технологій, а саме: використання високоточних навігаційних приладів до побудови на основі геоінформаційних систем геолого-технологічних карт та розрізів зі створення геолого-мінералогічних і технологічних банків даних (просторових та атрибутивних) разом з метричною інформацією земельних ділянок, дозволить у майбутньому більш ефективно управляти земельними ресурсами.

Лазарєва О. В.

д-р екон. наук, доцент

*Чорноморський Національний Університет ім. Петра Могили
м. Миколаїв*

Кузнєцова М. Д.

студентка

*Чорноморський Національний Університет ім. Петра Могили
м. Миколаїв*

СТАН СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ

Земля завжди була, є і буде залишатися особливим об'єктом суспільних відносин, що характеризується просторовою обмеженістю, незамінністю, постійністю місцезнаходження тощо.

Основним інструментом держави, що покликаний забезпечити екологобезпечне, ощадливе, раціональне та економічно ефективно використання землі, є землеустрій, який є основою землекористування.

Аналіз вимог чинного земельного законодавства, Закону України «Про землеустрій», практики ведення землевпорядного виробництва та динаміки розвитку земельних відносин за період проведення земельної реформи, основних рис функціональних особливостей сучасного землеустрою висвітлив низку проблем, для розв'язання яких необхідно розробити і здійснити відповідні заходи.

Проблеми у сфері землеустрою виникли з різних причин і мають різну природу. На наш погляд, можна виділити п'ять груп основних проблем землеустрою: теоретико-методологічні проблеми, нормативно-правові проблеми, екологічні проблеми землекористування, техніко-технологічні проблеми та організаційно-виробничі проблеми.

Теоретико-методологічні проблеми виникли тому, що реформування земельних відносин розпочалося без наперед підготовленої теоретичної бази. Як зазначають автори [3, с. 41] об'єктивних передумов і можливостей розпочинати земельну реформу вже у перший рік існування незалежної держави не існувало. Земельна реформа лише проголошувалася складовою економічної реформи. На різних рівнях неодноразово було доведено необхідність прийняття Загальнодержавної програми використання та охорони земель. На ній повинна базуватися вся землевпорядна документація та практика. В законодавчих актах [1, 2] чітко не визначені функції землеустрою. Для вирішення цих проблем постає необхідність у вдосконаленні структури землеустрою та формуванні механізмів управління землекористуванням та державного регулювання земельних відносин за допомогою розроблення єдиних стандартів та нормативів щодо використання земель.

Нормативно-правові проблеми землеустрою полягають у відсутності Законів України «Про зонування земель», нормативів та стандартів щодо сталого землекористування, індикаторів допустимих навантажень на територію тощо. В окремих нормативно-правових актах існують розбіжності та протиріччя. Процес отримання документів на право власності на землю, право користування земельною ділянкою вкрай заплутаний та вимагає значних затрат часу.

Вартий уваги аспект щодо формування ринку земель сільськогосподарського призначення. До кінця 2019 року планується скасування мораторію на продаж сільськогосподарської землі. Відкриття ринку землі підтримують західні організації, зокрема Міжнародний валютний фонд та Європейський суд із прав людини, але для повноцінного функціонування ринку земель має бути створена відповідна ринкова база. До неї належить земельний банк, земельні біржі, оцінювальники землі та організації, які займаються оцінкою земель. Покупці земельних ділянок сільськогосподарського призначення повинні мати відповідну освіту, бізнес-план та обов'язково проект землеустрою, розроблений спеціалізованою землевпорядною організацією, і забезпечувати використання набутої у власність земельної ділянки лише за цільовим призначенням.

Екологічні проблеми землекористування є наслідком багаторічної недолугої політики у сфері землекористування, споживацького ставлення до землі. На території України виник екологічний дисбаланс у складі земельних угідь. Використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Надмірна розораність територій та величезний вплив діяльності людини призвели до порушення природного процесу ґрунтоутворення, до ерозійних процесів. У проекті Паспорта Загальнодержавної програми використання та охорони земель [4], який фактично відображав стан справ порівняно з іншими проектами з цих питань, відзначалося, що надмірне розширення площі ріллі на схилових землях призвело до порушення екологічно збалансованого співвідношення ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм, що негативно позначилося на стійкості агроландшафтів і зумовило значне техногенне навантаження на екосферу.

Великої шкоди земельним ресурсам, особливо сільськогосподарським угіддям, завдає водна та вітрова ерозія ґрунтів, які є найважливішим фактором зниження продуктивності земель та деградації агроландшафтів.

Інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до

зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення (особливо чорноземів), втрати структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

Такий стан земельних ресурсів України, особливо сільськогосподарських угідь, вимагає від фахівців землепорядних, екологічних, агрономічних, меліоративних та інших спеціальностей відповідального підходу до організації використання земель, а саме контролю за дотриманням екологічно збалансованого співвідношення ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм, гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин при обробітку ґрунту тощо. Обов'язковою є необхідність у зменшенні впливу діяльності людини на землі сільськогосподарського призначення для забезпечення родючості ґрунтів.

Техніко-технологічні проблеми землеустрою проявляються у недолугості державної політики щодо територіальних меж. Скорочено обсяги та зменшено кількість вишукувальних і проектних робіт із землеустрою. Окремі роботи із землеустрою виконуються без прив'язки до державної геодезичної мережі. До 2013 року кадастрова система була не публічною, тому через це більшість меж земельних ділянок як об'єктів нерухомого майна взагалі ніяк не відображені на земній поверхні. Ускладнюються проблеми землеустрою через відсутність якісних картографічних матеріалів. Вирішення техніко-технологічних проблем полягає у збільшенні обсягів вишукувальних та проектних робіт із землеустрою, контролі за дотриманням загальноприйнятої технології геодезичних робіт щодо видачі документів, які посвідчують право власності та користування земельними ділянками, прийнятті та ухваленні нормативного документу, в якому буде передбачено перелік мінімальних одиничних заходів землеустрою.

До організаційно-виробничих проблем землеустрою належать недостатнє фінансове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення землепорядних робіт. Чітко не визначені джерела фінансування та не встановлені індикатори їх продуктивності.

Безперечною є необхідність подальшого розвитку та удосконалення

законодавчої бази землеустрою. Обов'язковим є ухвалення Закону «Про зонування земель» та дотримання Програм використання та охорони земель на відповідні роки. В сучасних умовах існує потреба у створенні баз даних та баз відомостей про земельні ресурси з об'єднанням в Національну інфраструктуру геопросторових даних з подальшим використанням інформаційних ресурсів під час здійснення робіт із землеустрою.

Підводячи підсумок до вищевикладеного, можна стверджувати, що землеустрій на даному етапі розвитку земельних відносин повинен бути не лише системою технічних заходів щодо перерозподілу земель, але й ефективним та дієвим засобом досягнення екологічної стабільності навколишнього природного середовища в узгодженому поєднанні економічних, соціальних та естетичних потреб суб'єктів земельних відносин. Необхідно підняти значення землеустрою в правовому забезпеченні системи земельних відносин завдяки розробці і прийняттю необхідних законів та нормативно-правових актів для усунення теоретико-методологічних, нормативно-правових, екологічних, техніко-технологічних та організаційно-виробничих проблем.

Список літератури

1. Закон України «Про землеустрій» . Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. С. 282.
2. Земельний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3, С. 27.
3. Земельні відносини в Україні: зб. інформ.-аналіт. матеріалів (1991–2010 роки). В.П. Горбулін, Л.Д. Греков, А.Д. Юрченко та ін.; за заг. ред. В.П. Горбуліна. 2-ге вид., переробл. Ідопов. К.: Істина, 2010. – 136 с.
4. Паспорт до проекту Закону України «Про Загальнодержавну програму використання та охорони земель». <http://gska2.rada.gov.ua>.

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Галярник М. В.

асистент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Збіглей С. М.

студент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

МЕЖОВІ ЗНАКИ УКРАЇНИ

Основною метою роботи є дослідження функціонування межових знаків на основі чинних законодавчо-правових актів, нормативно-технічної, довідкової літератури, результатів патентної і ліцензійної діяльності та інших видів творчої діяльності за роки незалежності України.

Прийняті інструкції [1, 2, 3], наукові дослідження, патентно-ліцензійна діяльність не до кінця вирішили проблему закріплення на місцевості меж землекористувань чи землеволодінь, що обумовлено різноманітністю фізико-географічних умов, значною кількістю межових знаків, необхідністю тривалого збереження, недосконалою правовою базою.

Логічним завершенням земельної реформи в Україні [4] повинно було би бути узагальнення її результатів і в контексті функціонування межових знаків, зокрема, їх систематизація, структуризація на всіх рівнях управління земельними ресурсами. На жаль, можна констатувати, що проблема межових знаків на сучасному етапі (завершенні) земельної реформи в Україні ще досі залишається актуальною. Слід зазначити, що на локальному, місцевому рівнях частково ведуть систематизацію та облік межових знаків.

За незалежної України інформаційне середовище функціонування межових знаків можна умовно розділити на такі напрямки досліджень: законодавчий, правовий, науковий, нормативний.

Законодавчий напрямок характеризується прийняттям таких законів, в яких прописано застосування межових знаків та тлумачення термінів.

Відповідно до закону України від 19.06.2003 р. «Про державний контроль за використанням та охороною земель» «Межовий знак – спеціальний знак встановленого зразка, яким закріплюють місцеположення поворотних точок меж земельної ділянки в натурі». Відомчі документи [2, 3] уточнюють просторове положення межового знака на поверхні землі, а саме «Межовий знак – спеціальний знак встановленого зразка, яким закріплюється місцеположення поворотних точок меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)».

Довідковий напрямок розкриває поняття терміну межового знака так: «ЗНАК МЕЖОВИЙ (межевой знак; boundary mark; Grundstückgrenzpunkt): пункт геодезичний у вигляді дерев'яного або бетонного стовпця, що закріплює межі земельних ділянок» [5]. Дане тлумачення представляє межовий знак як геодезичний пункт та матеріали, з якого можна виготовити знак. Слід зауважити на відсутність тлумачення такого терміну в геодезичній нормативній літературі.

У правничому полі функціонування межових знаків розглядають у контексті вирішення земельних суперечок. Характерними працями в цьому плані є робота Старостенко Д. М. «Правове регулювання межування земель в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук», де представленні юридичні ознаки терміну межового знаку; дисертація Бурцевої О. В. «Правові засади вирішення спорів щодо меж земельних ділянок: автореф. дис. канд. юрид. наук», де межовий знак представлено як межову споруду при вирішенні суперечок між органами територіального управління.

Тобто на даний час відсутнє чітке тлумачення терміну межовий знак, який би враховував функціональні властивості (довговічність, інформацію, властивості, оформлення, призначення) межового знака. Хоча всі вказані авторами властивості

розпорошені в різних напрямках досліджень межового знака. Характерно, що вказані визначення вступають у правове та технічне протиріччя з пунктом, в якому конструкції межових знаків і їх закладка можуть бути довільними. Слід також зауважити про відсутність наукових напрацювань і нормативних актів, положень для пере закладання або утилізації межових знаків.

У наукових працях проблема межових знаків в основному представлена дослідженнями щодо оптимальної точності визначення положення межових знаків.

Аналіз результатів патентної та ліцензійної діяльності, зокрема виданих патентів в Україні, показує, що для запропонованих і, відповідно, запатентованих рішень характерна така риса – закладку в основному виконують шляхом забивання межового знаку для створення пунктів не існуючої на території України опорної межової мережі. Перед виїздом виконавець повинен попередньо знати фізичні властивості і глибину промерзання ґрунтів земельної ділянки або осадові породи, які виходять на поверхню ділянки, хімічний склад поверхневих та підземних вод.

У частині патентів також запропоновані корисні моделі межового знаку, в яких поєднані різноманітні пристрої з межовим знаком, зокрема: магніторезонансний, ультразвуковий ідентифікатор положення координат; межовий знак з вбудованим інформаційно-ідентифікаційним чипом, що суперечить офіційному визначенню межового знака і правилам зберігання та обліку інформації. Ці пропозиції дозволяють виконувати обстеження межових знаків спеціалістами без геодезичної або землепорядної освіти. Для моніторингу таких межових знаків необхідно створювати окремі правила обліку інформації, а також запроваджувати та сертифікувати відповідні прилади та їх зберігання.

Конструкції всіх корисних моделей передбачають збільшення надійності, стійкості в ґрунті і захист від несанкціонованого виймання межового знаку із ґрунту. Все це порушує уніфікацію конструкцій межових знаків. Основними матеріалами для пропонованих конструкцій є метал, полімерний метал, пластик.

Корисні моделі та патенти не враховують зміни меж адміністративно-територіальних одиниць, благоустрій територій, збільшення товщі ґрунту на земляній ділянці, що призведе до втрати візуального спостереження межі. Замість контролю закладки межових знаків пропонують гарантію якості.

Проведений аналіз показав, що законодавчо-нормативна база, наукові напрацювання, патентні рішення щодо функціонування межових знаків на території України мають суперечливі тлумачення та знаходяться в стадії становлення.

Список літератури

1. Основні положення про конструкції межових знаків. – Рішення Держкомзему і Укргеодезкартографії від 30.03.93 р. № 309/1.

2. Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Держкомзем. Наказ від 18.05.2010 № 376. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0391-10>.

3. Про затвердження Змін до Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Наказ 03.07.2013 м. Київ № 405. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 липня 2013 р. за № 1262/23794 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE23794.html.

4. Олександр Ковалів. Завершення земельної реформи в Україні: нова парадигма: монографія / О. І. Ковалів. – К.: ДІА, 2016. – 416 с.

5. Геодезичний енциклопедичний словник / За редакцією В. Літинського. – Львів: Євросвіт, 2001. – 668 с.

Лазарєва О. В.

д-р екон. наук, доцент

Чорноморський Національний Університет ім. Петра Могили

м. Миколаїв

Яковенко К. С.

студентка

Чорноморський Національний Університет ім. Петра Могили

м. Миколаїв

РОЗВИТОК ПРОЦЕСУ КОНВЕРГЕНЦІЇ У ФОРМАТІ СИСТЕМНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННІ

Першим кроком у напрямку управління на засадах системного підходу є необхідність отримання достовірної інформації про всі можливі прямі і опосередковані, близькі і віддалені в часі наслідки управлінських рішень, пов'язаних з використанням землі щодо стану ефективності землекористування, родючості ґрунту, охорони навколишнього середовища та ін. При цьому, результативність системного підходу визначається не стільки ступенем об'єднання елементів системи, скільки характеристикою зв'язків між ними

Але якщо традиційні методи прийняття управлінських рішень можна допустити при управлінні нескладними об'єктами, оскільки наслідки можуть носити локальний характер, то управління сільськогосподарським землекористуванням, яке відрізняється великою складністю, оскільки тісно пов'язане з біосферою при неповному і неточному врахуванні факторів виробництва та зовнішнього середовища, в першу чергу, земельних ресурсів, зможе призвести до нечуваної соціально-економічної та екологічної кризи. Перші ознаки цього проявляються уже сьогодні, коли при урожайності вдвічі і більше нижчою, ніж у розвинутих країнах Європи і світу спостерігається чітка тенденція до зниження природної родючості ґрунту.

У даному випадку мова йде про такий феномен як конвергенцію (лат. *convergentio* – сходжусь, наближаюсь), яка дозволить приблизити, поєднати елементи систем різної природи, підпорядкувавши їх виконання загальній меті, визначеній суб'єктом управління. Прикладом цього можуть бути наступні антагоністичні пари, які суперечливо сприймаються науковим співтовариством, практиками сільськогосподарського виробництва:

- використання і охорона землі;
- державне регулювання і ринок;
- кількість і якість природних, в тому числі земельних ресурсів, виробленої сільськогосподарської продукції;
- право приватної власності на землю і право користування; – посилення монополізації (агрохолдинги) у сфері сільськогосподарського землекористування і розвиток малих та середніх підприємств (фермерські підприємства, ТЗОВ, сільськогосподарські кооперативи, одноосібні господарства та ін.);
- державні і приватні інтереси;
- внутрішній і зовнішній ринки;
- формальні і неформальні інститути щодо використання і охорони земель;
- інтеграція до Європейського Союзу і світового співтовариства та ін.

Дослідження приведених пар допомагають відповісти на запитання: якою має бути методологія раціонального сільськогосподарського землекористування, яка б поєднала не поєднуване. Авторський науковий пошук дозволив зробити висновок, суть якого полягає в наступному: оскільки землекористування являє собою відкриту систему, що постійно обмінюється енергією і інформацією з навколишнім середовищем (макрооточення, опосередковане оточення, внутрішнє середовище), воно має здатність до логічної впорядкованості, опираючись на знання внутрішніх властивостей систем, законів їх розвитку, що орієнтує дослідження на виявлення складних взаємозв'язків і можливих наслідків прийнятих управлінських рішень. В залежності від характеру елементів системи різної природи походження стратегічна їх діагностика дозволить адаптувати

елементи системи землекористування до зовнішнього середовища. Такий підхід забезпечить узгоджену взаємодію щодо впорядкування системи сівозмін по відношенню до якісних параметрів ґрунтового покриву, що забезпечуватиме заплановану окупність затрат на вирощування основних сільськогосподарських культур, захист ґрунтів від ерозії, якість виробленої продукції що відповідатиме принципу пріоритету екології над економікою [1, с. 156-158].

Слід відзначити, що важливим напрямом конвергенційної побудови інноваційної моделі розвитку сільськогосподарського землекористування є інтегрованість України до Європейського Союзу і світового співтовариства, орієнтовану на координацію «взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності з метою прискорення процесів вирівнювання якості життя населення, а також сприяння досягнення вільного переміщення товарів, капіталів і людей через кордон» [2, с. 269].

Отже, вирішення питань конвергенції, спрямованих на процес управління і регулювання господарської діяльності на землі, є фактором становлення високо технологічної економіки сільськогосподарського землекористування, стимулювання інноваційної моделі розвитку та інформаційного забезпечення.

Список літератури

1. Лазарева О.В. Конвергенція сільськогосподарського землекористування – Наукові пріоритети розвитку аграрної сфери в умовах глобальних змін: матеріали міжнар. наук-практ. Інтернетконф. 4-5 грудня 2014 р. – Тернопіль: Крок, 2014. – 156-158 с.
2. Сорока М.П. Державна стратегія чне планування розвитку регіонів України: теорія, методологія, практика: монографія – Донецьк: Юго-Восток, 2012.–519 с.

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Галярник М. В.

асистент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

Семків Б. А.

студент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ*

СИСТЕМИ КООРДИНАТ У ЗЕМЛЕУСТРОЇ

На території України використовували та продовжують використовувати такі референсні системи координат:

- СК-32 (система координат 1932 р.) державна референсна система координат, чинна на території України до 1946 р.;
- СК-42 – державна референсна система координат, введена Постановою Уряду СРСР № 760 від 7 квітня 1946 р.;
- СК-63 – умовна система координат, введена Постановою ЦК КПРС та Ради Міністрів № 208-76 від 14 лютого 1963 р.;
- МСК – місцеві системи координат, створені на обмежені за площею території та введені в дію «Положенням про встановлення місцевих систем координат»;
- УСК-2000 (універсальна система координат) – державна геодезична референсна система координат, строго узгоджена з референсною системою ITRF2000, яка введена з 1 січня 2007 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 1259 від 22.09.2004 р.;

- WGS-84 – загальноземна геодезична референцна система координат (World Geodetic System), створена на основі космічної навігаційної системи GPS NAVSTAR (Global Positioning System Navigation Satellite Time and Ranging);

- ITRFXX (International Terrestrial Reference Frame) – міжнародна земна референцна система координат, що створена на основі методів космічної геодезії (VLBI (Very Long Baseline Interferometry), SLR (Satellite laser ranging), DORIS (Doppler Orbitography and Radiopositioning Integrated by Satellite), GPS NAVSTAR) та даних моніторингу параметрів обертання Землі, рухів земної кори на прийнятну епоху;

- ETRS89 (European Terrestrial Reference System) – загальноєвропейська земна референцна система координат, яка строго узгоджена із системою ITRF89.

На території України до 1930 року застосовували також системи прямокутних координат Зальднера, Баумана та інші з використанням еліпсоїда Бесселя. У цих системах початок координат вибирали довільно в різних районах геодезичних робіт. Системи координат, які застосовували на території Галичини, Буковини, мають тільки історичне значення.

Застосування систем координат у землеустрої регламентовано такими нормативними документами (наказами).

- 1) «Тимчасові умови використання і розповсюдження топографо-геодезичної та картографічної інформації при створенні земельно-кадастрової документації», затверджені наказом Головного управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України № 44 від 05.04.1996 р. Дія документа була чинна до 2008 року.

- 2) Наказ Державного комітету із земельних ресурсів № 85 від 26.08.1997, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31 жовтня 1997 р. «Про затвердження Положення про земельно-кадастрову інвентаризацію земель населених пунктів».

- 3) Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500 (ГКНТА-2.04-02-98), затверджена наказом Укргеодезкартографії від

09.04.98 № 56, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 23.06.98 за №393/2833 (із змінами).

4) Про впровадження на території України Світової геодезичної системи координат WGS-84, №2359 від 22.12.1999 р., Постанова Кабінету Міністрів України.

5) Положення про порядок встановлення місцевих систем координат, №245 від 3.07.2001 р. Нормативні документи Міністерства екології та природних ресурсів України.

6) Про деякі питання застосування геодезичної системи координат. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 1259.

7) Вимоги до структури, змісту та формату оформлення результатів робіт із землеустрою в електронному вигляді (обмінного файла), наказ Держ. ком. України із зем. ресурсів від 02.11.2009 р. № 573.

8) Закон України «Про землеустрій». Із змінами і доповненнями, внесеними. Законами України від 5 березня 2009 року № 1066-VI, від 4 червня 2009 року . З 1 січня 2012 року та 1 січня 2013 року до цього Закону внесені зміни згідно із Законом України від 7 липня 2011 року № 3613-VI).

9) Наказ Державного комітету із земельних ресурсів № 376 від 18.05.2010, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16 червня 2010 р. № 391/17686 «Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками».

10) Про ідентифікацію об'єктів нерухомого майна для державної реєстрації прав на них: Пост. КМУ від 8 грудня 2010 р. № 1117.

11) Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Порядок використання Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 при здійсненні робіт із землеустрою» № 509 від 02.12.2016 р.

Висновок. Уміле використання систем координат відповідно до нормативних документів дозволить підвищити якість робіт із землеустрою в Україні.

Мацієвич Т. О.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Вереш В. В.

здобувач вищої освіти

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

СУЧАСНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ

Землеустрій та оцінка земель є найважливішими інструментами регулювання земельних відносин в Україні. Згідно Земельного кодексу України від 25.10.2001р. Документ №2768-ІІ Стаття 2:

1. Земельні відносини регулюються Конституцією України, цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу [1].

Так, саме у порядку проведення землеустрою здійснюється формування земельних ділянок як об'єктів нерухомого майна та зміна їх призначення, встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень, встановлення природоохоронних та інших обмежень у використанні земель, внесення відомостей про землі та території до Державного земельного кадастру тощо. Показники оцінки земель використовуються як база для справляння земельного податку, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, єдиного податку, визначення вартості земельних ділянок при їх відчуженні тощо. Проблеми у сфері землеустрою виникли з різних причин і мають

різну природу. Звичайно, не можливо охопити всі аспекти земельної реформи, одним із напрямів якої є землеустрій, однак наведемо наше бачення основних проблем, їх класифікацію можна поділити шість груп основних проблем землеустрою, хоч вони до певної міри переплітаються:

1. Теоретико-методологічні проблеми.
2. Нормативно-правові проблеми.
3. Екологічні проблеми землекористування.
4. Техніко-технологічні проблеми.
5. Організаційно-виробничі проблеми.
6. Інші суміжні проблемних [2].

З них, варто, виділити нормативно-правові проблеми. Саме вирішення проблем нормативної бази поліпшить умови вирішення інших груп проблем землеустрою. В окремих нормативно-правових актах відзначаються неузгодженості та суперечності. Юридичні процедури отримання документів на право власності на землю вкрай заплутані та вимагають значних затрат часу. На окрему увагу заслуговують питання щодо формування ринку земель сільськогосподарського призначення. Фактично такий ринок існує і призводить до розбазарювання земель за різними непрозорими схемами. Тому був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який передбачає ряд статей з заборони відчуження земель. Але прийняття недосконалого закону сприяло на зниження цін на землю, та ряду негативних явищ [1].

Тому держава повинна проявити ініціативу, прийняти необхідні законодавчі акти, ввести жорсткий контроль і обмеження на ринкові операції. Насамперед важливо встановити нормативи щодо економічних санкцій у разі подрібнення земельних ділянок, заохочувати до викупу деградованих та малопродуктивних земель під заліснення чи залуження. Для повноцінного функціонування ринку земель має бути створена відповідна ринкова інфраструктура. До неї належить земельний банк, земельні біржі, оцінювачі землі та оцінні організації. Покупці

земельних ділянок сільськогосподарського призначення повинні мати відповідну освіту, бізнес-план та обов'язково проект землеустрою, розроблений спеціалізованою землевпорядною організацією, і забезпечувати лише цільове використання набутої у власність ділянки.

На теперішній час Кабінет Міністрів України має у розробці Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» № 2178 від 25.09.2019, який передбачає розробку формування законодавчого поля для запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, забезпечення конституційних прав громадян України на вільне розпорядження своєю власністю, створення прозорих умов для набуття у власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення громадянами та юридичними особами України.

Врегулювання зазначеного питання сприятиме розвитку аграрної галузі України, підвищення вартості сільськогосподарських угідь, залучення інвестицій в сільське господарство України [3]. Дозволить подолати негативні явища, які виникли у зв'язку з існуванням заборони на відчуження земель сільськогосподарського призначення, зокрема, корупція, деградація ґрунтів, знецінення земель.

Список літератури

1. Земельний кодекс України Кодекс України; Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III чинний, поточна редакція – Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/ed20190809>.
2. Мельничук О. Сучасні проблеми землеустрою та способи їхнього вирішення [Електронний ресурс] / О. Мельничук,, П. Черняга. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: www.irbis-nbuv.gov.ua.
3. Гончарук О. В. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення.

[Електронний ресурс] / О. В. Гончарук // Кабінет Міністрів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66948.

Опенько І.А.

*к.е.н., доцент кафедри геодезії та картографії
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Важливим кроком, для визначення взаємоз'язку між децентралізацією, земельною реформою та раціональним використанням земель лісогосподарського призначення є аналіз понятійного апарату цих земель, який визначається Земельним кодексом України та Лісовим кодексом України (рис. 1).

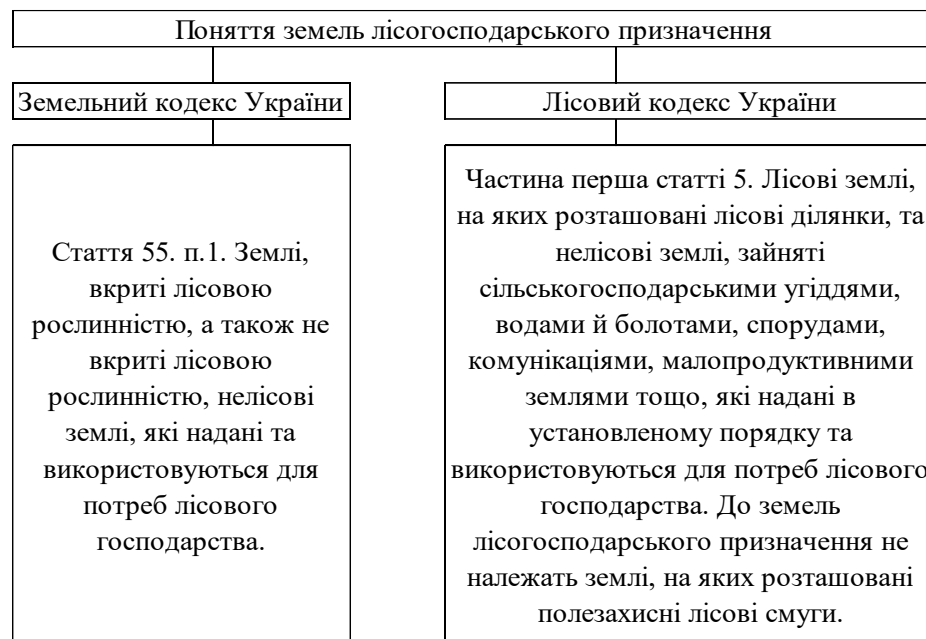

Рис. 1. Поняття земель лісогосподарського призначення.*

*Примітка: сформовано автором за даними [1, 2].

Водночас статтею 55 частиною 2 Земельного кодексу України [1] визначається склад земель лісогосподарського призначення, а структура обліку цих земель – відповідною статистичною звітністю.

Виходячи із змісту поняття (складу) земель лісогосподарського призначення простежується чіткий взаємозв'язок між децентралізацією, земельними та лісовими відносинами через об'єкт реформування

Зважаючи на існуючі зміни, дерегуляції функцій управління земельними ресурсами, спричинені легітимними реформами в нашій країні, зокрема, створенням територіальних громад, значна кількість спеціалістів, науковців, фахівців в галузі права окреслили низку проблем щодо раціонального використання та охорони земель лісогосподарського призначення в умовах децентралізації влади та земельної реформи, а саме:

- станом на 2019 рік в Україні було сформовано 888 об'єднаних територіальних громадах загальною площею – 216,4 тис. кв. км (38,7 % від загальної площі України). В межах цих ОТГ проживають 9,1 млн осіб (26,0 % від загальної чисельності населення України). Водночас ці ОТГ набувають нових повноважень у здійсненні місцевого самоврядування, отримують нові повноваження та додаткові ресурси для їх безпосереднього виконання згідно норм Бюджетного кодексу, зокрема, у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства. Однак, такі ОТГ повністю усунені від розпорядження земельними ділянками державної власності за межами населених пунктів та позбавлені будь-якого впливу на рішення щодо надання їх у власність та користування [3, 4]. Разом з тим обмеження земельно-правової юрисдикції органів місцевого самоврядування за межами населених пунктів суттєво ускладнює розвиток ОТГ, зменшуючи тим самим матеріальну складову територіальних громад. До того ж, такі явища, не узгоджуються з одним із основних принципів демократичного суспільства, який визнаний у світі – принципом повсюдності місцевого самоврядування [4];

- проблема невідповідності облікових та фактичних даних про землі лісогосподарського призначення – «площі, зайняті під лісами відрізняються від облікових даних, причиною цьому є «безхозні ліси». Частина яких є колишніми колгоспними лісами та лісосмугами, землі під якими залишились у колективній власності» і регулюється положенням «Про колгоспні ліси», затвердженим Постановою Ради Міністрів СРСР №144 від 04.03.1968 року [5] яке скасованим так і не було, враховуючи що колгоспи фактично існують і перебувають у лише у стані реформування, а їх членами залишаються «колгоспники» - селяни [6, 8];

- необхідність в інвентаризації земель, в тому числі земель лісогосподарського призначення, з метою формування матеріальної та фінансової основи новостворених ОТГ [6];

- дерегуляція правових норм щодо переведення самозаліснених приватних земель у державну/комунальну власність для ведення лісового господарства [7] – «самозаліснені земельні ділянки сільськогосподарського призначення або навіть під майбутнє заліснення (в основному це земельні паї) потребують зміни цільового призначення і на таких землях можуть бути створені приватні ліси» [6];

- відсутність механізму, який би надавав можливість громадянам створювати ліси на приватних землях с/г призначення [7] – стаття 56 Земельний кодекс України [1] дійсно передбачає приватну власність на землі лісогосподарського призначення (п.1, ст. 56), можливість громадян і юридичних осіб в установленому порядку набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для заліснення (п.3, ст. 56). Однак дане положення можна вважати декларативним, через високу матеріалоємність (затратність) та бюрократичність реалізації існуючої норми закону;

- відсутність в Державному земельному кадастрі відомостей про всі земельні ділянки лісогосподарського призначення що негативно впливає на розвиток лісового кадастру та здійснення оперативного контролю за використанням лісових земель [6].

Список літератури

1. Земельний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. Редакція від 07.02.2019, підстава - 2666-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

2. Лісовий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. Редакція від 01.01.2019, підстава - 2498-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>

3. Децентралізація. Про об'єднання громад. Інфографіка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/gromadas/gallery>

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62648&pf35401=435406>

5. Постановление Совет Министров СССР «Об утверждении положения о колхозных лесах» от 4 марта 1968 г. № 144 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data03/tex15335.htm>

6. Український лісовий портал. Все про ліси та лісове господарство України. Доповідь “Як децентралізація та земельна реформа можуть вплинути на майбутнє лісів і лісових насаджень” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.lisportal.pp.ua/project-post/90064/>

7. Сторчоус О. Лісове та суміжне законодавство: пропозиції змін. 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/document/178796;jsessionid=425E08AB051299304639A487E5637C48.app1;/03.Storchous.pdf>

8. Пояснювальна записка до проекту Закону України „Про ліси комунальної та приватної власності” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=26450&pf35401=82836>

Мацієвич Т. О.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Овчинніков Б. С.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ І КАДАСТРУ В УКРАЇНІ: ДІСКУС В ТЕОРІЮ

З моменту початку земельної реформи була проведена велика кількість робіт, таких як відновлення приватної власності на землю, усунення обмежень на надання земельних ділянок громадянам, дозволена оренда земельних ділянок і т. д. Але кількість проблем пов'язаних з використанням землі не зменшується, а навпаки збільшуються.

Відсутність ефективно діючої земельно-кадастрової системи істотно підвищує конфліктний потенціал земельних відносин, адже недостовірність зафіксованих у кадастрі просторових характеристик земельних ділянок унеможлиблює точну ідентифікацію прав на землю та справедливе вирішення земельних спорів. Істотно ускладнюється державний контроль за використанням та охороною земель, відсутні передумови для регулярного проведення моніторингу земель та ґрунтів. Земельний кадастр вже практично не відіграє ролі головного джерела інформації для проведення землеустрою та оцінки земель [2].

Дослідження головних проблем землеустрою та земельного кадастру в Україні на сучасному етапі розвитку земельних відносин, а також обґрунтування підходів до удосконалення земельно-кадастрового обліку як необхідної передумови розвитку ринкових земельних відносин.

Проблеми у сфері землеустрою виникли з різних причин і мають різну природу. Звичайно, ми не зможемо охопити всі аспекти земельної реформи, одним із напрямів якої є землеустрій, однак можна виділити основні проблеми. Можна виділити шість груп основних проблем землеустрою, хоч вони до певної міри переплітаються:

1. Теоретико-методологічні проблеми.
2. Нормативно-правові проблеми.
3. Екологічні проблеми землекористування.
4. Техніко-технологічні проблеми.
5. Організаційно-виробничі проблеми.
6. Інші суміжні проблеми [3].

Теоретико-методологічні проблеми виникли насамперед тому, що реформування земельних розпочалося без наперед підготовленої теоретичної бази [3].

Нормативно-правові проблеми землеустрою полягають у недосконалій законодавчій базі України щодо земель, нормативів та стандартів землекористування, індикаторів допустимих навантажень на територію та інше. В деяких нормативно-правових актах існують неузгодженості та суперечності. Юридичні аспекти процедури отримання документів права власності на землю дуже запутані та виконуються протягом тривалого періоду [4].

Екологічні проблеми землекористування є наслідком багаторічної недолугої політики у сфері землекористування, споживацького ставлення до землі [3].

Техніко-технологічні проблеми землеустрою проявляються у слабкій державній політиці щодо своєї території. Скорочено обсяги та зменшено кількість

вишукувальних і проектних робіт із землеустрою. Окремі роботи із землеустрою виконуються без прив'язки до державної геодезичної мережі [4].

До організаційно-виробничих проблем землеустрою належать недостатнє фінансове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення землевпорядних робіт. Чітко не встановлені за ієрархічними рівнями джерела фінансування та не визначені індикатори їх результативності [3].

Існують і інші проблеми землеустрою, які можна назвати суміжними. Не визначені роль і місце державного земельного кадастру як забезпечувальної інституції землеустрою. Встановлений Земельним кодексом України перелік складових частин земельного кадастру та відповідних робіт за ними виконується не в повному обсязі. Насамперед це стосується кадастрових знімань та функціонування державної земельно-реєстраційної системи. Геодезичні дані кадастрових знімань під час видавання державних актів на право власності та право користування землею не контролюються регіональними підрозділами Центру державного земельного, що призводить до помилок під час виконання цього виду робіт, накладок та розбіжностей у визначенні меж суміжних земельних ділянок [3].

Узагальнюючи вищезазначене, дані проблеми варто вирішувати такими способами:

- системний підхід повинен стати методологічною основою сучасного землеустрою, який орієнтований на:
 - вивчення складно сформованих об'єктів, їх внутрішніх та зовнішніх зв'язків;
 - необхідно надалі розвивати та удосконалювати законодавчу базу землеустрою;
 - приймати закони, які будуть орієнтовані на ринкові економічні відносини;
 - створення баз даних про земельні ресурси з інтеграцією в Національну інфраструктуру геопросторових даних з подальшим використанням інформаційних ресурсів під час здійснення землеустрою [4].

Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами [5].

Але на даний момент земельний кадастр є недосконалим і має низку проблем.

Основними з них є:

- незабезпеченість повноти відомостей про земельні ділянки;
- не застосовується єдина система просторових координат та система ідентифікації земельних ділянок;
- не запроваджено єдину систему земельно-кадастрової інформації та її достовірності;
- встановлення місць розташування обмежень щодо використання земель;
- встановлення меж кадастрових зон та кварталів;
- порядок встановлення меж оціночних районів та зон;
- присвоєння кадастрових номерів земельним ділянкам;
- проблеми із геодезичним встановленням меж земельних ділянок;
- погодження меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами;
- процедура відновлення меж земельних ділянок може використовуватися для легалізації правопорушень, пов'язаних із самовільним захопленням земельних ділянок;
- нормативні документи по бонітуванню ґрунтів у даний час відсутні, а методичні документи 1992-93 років не узгоджуються із чинним земельним законодавством;
- за сучасних умов, економічна, організаційна та управлінська необхідність збереження в Україні такого виду земельно-кадастрових робіт як економічна оцінка земель вбачається досить сумнівною;

- методичні засади проведення нормативної грошової оцінки земель потребують удосконалення, перш за все, для їх приведення у відповідність до чинного законодавства;
- Система обліку кількості земель потребує приведення її у відповідність до сучасної класифікації земель за цільовим призначенням, а також узгодження з європейськими системами класифікації *CLUSTERS (Classification for Land Use Statistics: Eurostat Remote Sensing Programme)* та *CORINE (Coordination of Information on the Environment)*;
- нормативні документи щодо ведення обліку якості земель в Україні у даний час відсутні;
- ситуація, коли законодавчий розподіл повноважень з ведення державного земельного кадастру став заручником конфлікту інтересів між державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- повна невизначеність правового статусу земельно-кадастрових даних «у електронному вигляді» – наразі жодний законодавчий акт в Україні не визначає правового режиму відомостей АС ДЗК, а також способів їх використання у правозастосовній практиці [2].

Також існує низка інших проблем земельного кадастру, які потребують якнайшвидшого розгляду та виправлення.

Отже на даний момент в землеустрої та земельному кадастру України існує низка проблем [1]. Тому для впровадження прозорості і прогнозованої земельної та інфраструктурної політики потрібно забезпечити ведення державного земельного кадастру (проведення оцінки земель, упровадження механізму регулювання ринку земель тощо), завершити формування системи державного земельного кадастру та запровадити автоматизовану систему його ведення, яка ще потребує доопрацювання.

Список літератури

1. Козлова Т. В. Проблеми землеустрою та земельного кадастру як складових інфраструктури ринку земель [Електронний ресурс] / Т. В. Козлова, А. М. Митюк – Режим доступу до ресурсу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4603>.
2. Мартин А. Г. Проблеми державного земельного кадастру в Україні [Електронний ресурс] / А. Г. Мартин – Режим доступу до ресурсу: <https://zsu.org.ua/andrij-martin/67-1>
3. Мельничук П. Сучасні проблеми землеустрою та способи їхнього вирішення [Електронний ресурс] / П. Мельничук, О. Черняга – Режим доступу до ресурсу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/10571/1/28.pdf>.
4. Севастьян А. С. Проблеми землеустрою та способи їх вирішення [Електронний ресурс] / А. С. Севастьян // Збірник наукових праць з актуальних економічних проблем. – 06.09.19 – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/agr/10may2016/31.pdf>.
5. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07 липня 2011 р. № 3613 - VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.

Польова І.С.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Шевцов М.А.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА КАДАСТРУ В УКРАЇНІ

Черговий етап еволюції кадастру активно досліджується багатьма вченими, про що свідчать численні наукові публікації як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, Юрг Кауфман та Даніель Стеудлер у своїй роботі «Кадастр 2014: бачення майбутнього кадастрових систем» розглядають питання виникнення 3D-кадастру. Дослідженням 3D-кадастрових систем у світі присвячені роботи таких зарубіжних вчених як: Джейн Стотер, УімЛувман , Пітер Осте, РаянБеннет та ін. [1].

Розвиток суспільства в усі часи був пов'язаний із впорядкуванням використання землі, яка й тепер залишається основним засобом для існування людства і джерелом суспільного багатства, тому не дивно що вчені не один рік турбуються цією проблемою. Протягом усього періоду існування нашої країни проблема ефективного використання земельних ресурсів завжди була в центрі уваги українського суспільства й держави, адже ефективність функціонування економіки України, добробут та здоров'я нації, розвиток виробництва та його масштаби тісно пов'язані із землею: земельні ресурси в Україні забезпечують формування майже 95-97% обсягу продовольчого фонду та 2/3 фонду товарів споживання [2].

Призначення ДЗК полягає у забезпеченні потрібною інформацією органів державної влади та місцевих органів самоврядування, підприємств, установ,

організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, ефективного використання та збереження родючості земель, вирахування розміру плати за землю і цінність земель, контролю за використанням і охороною земель, екологічного та економічного обґрунтування проектів землеустрою.

Сучасний державний земельний кадастр України характеризується великою кількістю проблем, які пов'язані із невизначеністю та неточністю правового статусу земельно-кадастрових відомостей та порядку і правил ведення кадастру, недостатня їх достовірність та повнота існуючої земельно-кадастрової інформації, майже повною відсутністю реєстраційних даних щодо обмежень у використанні земель, недостатньою автоматизацією та інформатизацією кадастрово-облікових процедур, відсутністю документального статусу у електронних кадастрових даних тощо.

Створення ефективної земельно-кадастрової системи є найважливішою передумовою сталого розвитку ринкових земельних відносин, оскільки саме на них покладається вирішення завдання обліку усіх одиниць земельної власності, лише на його основі здійснюється гарантування прав на земельні ділянки. Саме у складі кадастру здійснюється оцінювання земель для фіскальних і регуляторних цілей [4].

Програмні продукти та апаратне забезпечення, які існують нині, дозволяють отримувати точні геопросторові моделі у 3D форматі як у режимі реального часу, так і створювати прогнозні моделі розвитку явищ і процесів. До переваг тривимірних моделей необхідно віднести: прив'язку об'єктів до фізичної поверхні Землі; врахування кривизни Землі та рельєфу місцевості при визначенні площі земельних ділянок; високу якість візуалізації за рахунок об'ємного зображення місцевості; розширення можливостей прийняття ефективних проектних рішень органами місцевого самоврядування, архітекторами, землевпорядниками, містобудівниками [1].

Розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, слід вважати одним із перших

кроків на шляху виправлення помилок, допущених під час проведення в Україні земельної реформи щодо сільськогосподарського землеволодіння та землекористування, а також припинення суцільного нехтування вимогами еколого-безпечного землеробства [4].

На нашу думку, головною перевагою розвитку землеустрою і кадастру на території України є спрощення всіх необхідних для установлення координат земельної ділянки, оренди і ведення земельного кадастру процедур. Це дасть змогу майбутньому фермеру можливість швидше розпочати роботу на щойно купленій земельній ділянці. Чи завдяки розвитку землеустрою і кадастру Україна буде готова до відміни мораторія на продаж землі, і це дасть змогу поповнити бюджет країни і покращити її економічний стан на сьогодні. Варіантів мільйон, головне те, що саме розвиток землеустрою і кадастру, на мою думку, є найшвидшим і найперспективнішим методом для покращення всієї України.

Питання подальшого розвитку земельного кадастру і перетворення його у «мультикадастр» з часом і в Україні набуватиме більшої актуальності. Наразі потрібно активізувати наукові дослідження, спрямовані на розроблення Концепції розвитку кадастру в Україні у середньостроковій перспективі, адже світова спільнота з баченням кадастру до 2034 року вже визначилася [1].

Революційною, на думку експертів «Прозорої землі», є закон “Про Державний земельний кадастр”, прийнятий 7 липня 2011 року, а саме його стаття 35, оскільки вона гарантує відображення відомостей Державного земельного кадастру в мережі Інтернет. Так, користувачі Інтернету можуть вільно та безоплатно отримувати інформацію про: межі адміністративно-територіальних одиниць, кадастрові номери земельних ділянок, межі земельних ділянок, цільове призначення земельних ділянок, вид функціонального використання земельної ділянки, нормативну грошову оцінку земель та земельних ділянок, угіддя земельної ділянки (із зазначенням контурів будівель, споруд, розташованих на земельній ділянці), обмеження у використанні земельних ділянок, розподіл земель

між власниками і користувачами (відображаються: форма власності, вид речового права), зведені дані кількісного та якісного обліку земель [3].

Отже, слід зрозуміти важливість розвитку перспектив та недоліків геодезії та землеустрою в Україні, оскільки ще з давніх давен земля була нашою головною цінністю, і навчитись правильно і ефективно нею користуватись, не завдаючи шкоди природі - наш головний обов'язок як патріотів своєї країни. Головним недоліком розвитку цієї спеціалізації я вважаю тяжкість переходу на інші системи відліку та на створення геодезичної документації за новими зразками - усе це потребує часу і бажання як робітників цієї галузі, так і самої держави. На якісні зміни потрібно багато часу та більше ресурсів ніж є зараз. Головною перевагою я вважаю розвиток усіх галузей, що хоч якось пов'язані з землею, оскільки всі вони потребують втручання геодезистів і землевпорядників у свою роботу.

Список літератури

1. Даниленко А.С., Білик Ю.Д., Кулініч В.В., Лихогруд М.Г., Калюжний М.Н. Методичні рекомендації щодо складання індексних карт і присвоєння кадастрових номерів земельним ділянкам та об'єктам нерухомості / Державний комітет України по земельних ресурсах. – К.: Урожай, 2003. – 28с.
2. Управление земельными ресурсами в Европе: Тенденции развития и основные принципы, ООН, Нью-Йорк–Женева, 2005. – [С. 68] // Режим доступу: <http://www.unesc.org/env/documents/2005/wpla/ECE-NBP-140-r.pdf>.
3. Мартин А.Г. Сучасна класифікація земельних ділянок за цільовим призначенням // Землеустрій і кадастр. – № 2. – 2008. – С. 12-36.
4. Мартин А., Кошель А. Титульне страхування земельних ділянок: світова практика, українські здобутки та перспективи // Землевпорядний вісник. – 2009. – № 12. – С. 18-21.

Пуцентейло П. Р.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль*

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ЗЕМЛЕУСТРОЄМ УКРАЇНИ

Земельні ресурси виконують функцію основного засобу виробництва в аграрній сфері, мають особливий правовий режим, важливим елементом продуктивних сил суспільства і загального матеріального базису для всіх галузей національної економіки. Земля безпосередньо, через свої матеріально-речові властивості, відтворювальні функції, і опосередковано, через систему економічних відносин і їх інституційне середовище, є одним з основних факторів економічної безпеки держави та суспільства. Залучення землі в процес суспільного виробництва породжує виникнення земельних відносин, які є об'єктом управління.

Ключовим елементом методології управління земельними ресурсами є сукупність методів, що забезпечують зростання ефективності використання продуктивних земель сільськогосподарського призначення та їх охорону. У цьому аспекті досить актуальним є використання геоінформаційної системи, що дає змогу проводити сучасний якісний аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів, а також оптимізувати процес прийняття управлінських рішень з раціонального використання земельних ресурсів для забезпечення ефективного розвитку суспільства.

Сьогодні відбувається прискорене впровадження інформаційних і комунікаційних технологій, які суттєво спрощують обробку інформації, прискорюють інформаційний обмін і роблять його масовим. Їх використання сприяє поширенню засобів цифрових комунікацій і формування глобального

інформаційного простору. Основу соціального прогресу становить діяльність, пов'язана з створення, обробкою і реалізацією інформації, представленої в цифровій формі. Практично кожна сфера життя суспільства отримує свій цифровий аналог. Важливе значення інформаційні технології відіграють у сфері управління земельними ресурсами та земельними відносинами. Для забезпечення функціонування моніторингу та ефективних систем природоохоронних заходів впроваджуються нові засоби і технології, системи спостережень, збору і обробки інформації, зокрема на основі даних дистанційного зондування Землі як найбільш об'єктивних і оперативних в застосуванні. Однією з таких технологій є геоінформаційні системи.

Геоінформаційні системи – це інформаційні системи, що забезпечують збір, зберігання, обробку, відображення і розповсюдження даних, а також отримання на їх основі нової інформації про просторові явища. Основними внутрішніми даними ГІС є базові цифрові карти і цифрові моделі. Серед базових робіт, в яких можливе застосування ГІС в сільському господарстві, є наступні:

- інформаційна підтримка прийняття рішень;
- планування агротехнічних операцій;
- моніторинг агротехнічних операцій і стану посівів;
- прогнозування врожайності культур і оцінка втрат;
- планування, моніторинг та аналіз використання техніки.

Для вирішення низки завдань, перерахованих вище, ключову роль відіграє супутниковий моніторинг (прогнозування врожайності культур) і дистанційне зондування землі (оцінка стану рослинного та ґрунтового покривів).

Відстежувати всі зміни, що відбуваються в агроландшафтах та прилеглих територіях можливо в результаті моніторингу земель сільськогосподарського призначення. Так, використання геоінформаційних систем спрощує та автоматизує ведення моніторингу земельних ресурсів: для оцінки стану природного об'єкта, потрібно здійснити аналіз всіх його характеристик, які відрізняються різноманітністю інформації і саме це і можливо за допомогою застосування ГІС – зіставлення

різномірних даних. Створення інформаційних баз, прикладних геоінформаційних систем і використання ГІС-технологій є найбільш ефективним методом для вирішення комплексу проблем, що виникають в сфері природокористування, моніторингу та, відповідно, охорони навколишнього середовища.

Вагому роль ГІС відіграють у забезпеченні природоохоронних заходів. Це полягає в тому, що вони дають змогу візуалізувати екологічно значимі дані, котрі мають географічну прив'язку, реалізують процедури виділення та періодичного коригування ареалів екологічних проблем, які характеризуються низкою зафіксованих параметрів. Використання ГІС здійснює типізацію проблемних ареалів, відповідно до заданих критеріїв, що дає змогу в реальному часі отримувати інформацію для оцінки правильності обраних пріоритетів природоохоронної діяльності за конкретними територіями і ефективністю проведених природоохоронних заходів. Це сприятиме вчасному корегуванню програми природоохоронних заходів.

За допомогою застосування ГІС, на основі вже створених карт, що містять інформацію за багатьма параметрами, дуже зручно здійснювати моніторинг їх динаміки, при отриманні нових даних. Так на картах зонування територій, є можливість відстеження зміни антропогенного впливу на певній ділянці, а також і його наслідки – деградація середовища проживання.

Отже, використання геоінформаційних систем дає змогу змоделювати розвиток екологічної ситуації в різних природних середовищах і наочно побачити залежність стану земель від джерел забруднень, отримувати комплексну оцінку стану об'єктів навколишнього природного середовища на основі різномірних даних. В екологічних дослідженнях, застосування ГІС є найбільш оптимальним і наочним засобом представлення кінцевих результатів.

Таким чином, спостерігаються ситуації, коли у застосування ГІС-технологій в аграрному бізнесі є істотний нереалізований потенціал, який обумовлений: відносною ціною відповідного обладнання, яке встановлюється на техніку для реалізації можливостей ГІС-технологій, дефіцитом фахівців для роботи з такою

технікою, обмеженими можливостями сервісних центрів для обслуговування і ремонту такої техніки, недостатньо щільним і якісним інтернет-покриттям сільської місцевості тощо. Вирішення цих основних проблем дасть змогу істотно підвищити рівень застосування ГІС в аграрному секторі.

Список літератури

1. Зось-Кіор М. В. Національні та інтеграційні аспекти управління земельними ресурсами аграрного сектора економіки : монографія. Запоріжжя : Інтер-М, 2015. 348 с.

2. Мартин А. Г., Осипчук С. О., Чумаченко О. М. Природно-сільськогосподарське районування України : монографія. К. : ЦП «Компринт», 2015. 328 с.

3. Паляничко Н.І. Фінансово-економічне забезпечення збалансованого використання земельних ресурсів України // за науковою ред. акад. НААН О.І. Фурдичка. Київ: ДІА, 2017. 240 с.

4. Третьяк А. М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування : монографія. Херсон : Грінь ДС, 2012. 440 с.

Ріпенко А.І.

к.ю.н., директор

*Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України
м. Одеса*

Пєсков І.В.

завідувач

*Херсонське відділення Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз міністерства юстиції України
м. Херсон*

Степанкевич С.С.

завідувач

*Сектор земельно-технічних та земельно-оціночних досліджень Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз міністерства юстиції України
м. Одеса*

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНОЇ БАЗИ З ПИТАНЬ СКЛАДАННЯ ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ (ВІДНОВЛЕННЯ) МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В НАТУРІ (НА МІСЦЕВОСТІ)

При проведенні судових експертиз з питань землеустрою, під час дослідження відповідності документації із землеустрою вимогам законодавства визначається коло питань, які будуть вирішуватися, та їх черговість, серед яких: визначення дії законодавства в часі, яке має бути застосовано при проведенні дослідження.

Так, статтею 55 Закону України «Про землеустрій» визначено склад технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), яка включає в собі:

- а) завдання на складання технічної документації із землеустрою;
- б) пояснювальну записку;
- в) рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідного органу виконавчої влади або органу

місцевого самоврядування про надання дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою (у випадках, передбачених законом);

г) згоду власника земельної ділянки, а для земель державної та комунальної власності - органу, уповноваженого здійснювати розпорядження земельною ділянкою, на відновлення меж земельної ділянки користувачем;

г) довідку, що містить узагальнену інформацію про землі (території);

д) копію документа, що посвідчує фізичну особу, або копію виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

е) копію документа, що посвідчує право на земельну ділянку (у разі проведення робіт щодо відновлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості));

є) копію правовстановлюючих документів на об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці (за умови якщо права власності на такі об'єкти зареєстровані);

ж) матеріали польових топографо-геодезичних робіт;

з) план меж земельної ділянки, складений за результатами зйомки, на якому відображаються зовнішні межі земельної ділянки із зазначенням власників (користувачів) суміжних земельних ділянок, усі поворотні точки меж земельної ділянки, лінійні проміри між точками на межах земельної ділянки, межі вкраплених земельних ділянок із зазначенням їх власників (користувачів);

и) кадастровий план земельної ділянки;

і) перелік обмежень у використанні земельної ділянки;

ї) у разі необхідності документ, що підтверджує повноваження особи діяти від імені власника (користувача) земельної ділянки при встановленні (відновленні) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);

й) акт приймання-передачі межових знаків на зберігання, що включається до документації із землеустрою після виконання робіт із встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) та закріплення їх межовими знаками.

До 27.06.2015 року склад такої документації визначався п. 2.8. розділу 2 Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками, затвердженою Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 18.05.2010 N376 та включав в себе:

- пояснювальну записку, яка містить опис місця розташування земельної ділянки, відомості про власника (користувача) земельної ділянки, відомості про виконавця (виконавців), реквізити відповідних ліцензій, необхідних для виконання робіт, відомості про власників (користувачів) суміжних земельних ділянок, стислий опис виконаних робіт;
- технічне завдання на встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);
- копію документа, що посвідчує фізичну особу, або копію свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи;
- копію документа, що посвідчує право на земельну ділянку (у разі його наявності);
- матеріали польових топографо-геодезичних робіт;
- план меж земельної ділянки, складений за результатами кадастрової зйомки, на якому відображаються зовнішні межі земельної ділянки із зазначенням власників (користувачів) суміжних земельних ділянок, усі поворотні точки меж земельної ділянки, лінійні проміри між точками по межах земельної ділянки, межі вкраплених земельних ділянок із зазначенням їх власників (користувачів). На бажання замовника замість плану меж земельної ділянки може складатися кадастровий план земельної ділянки;
- перелік обмежень у використанні земельної ділянки і наявні земельні сервітути;
- у разі необхідності документ, що підтверджує повноваження особи діяти від імені власника (користувача) земельної ділянки при встановленні меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);

- акт прийомки-передачі межових знаків на зберігання, який включається до документації із землеустрою після виконання робіт із встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) та закріплення їх межовими знаками.

До 01.01.2011 (дати набрання чинності зазначеного наказу Держкомзему) чітких вимог до складу такої документації не було встановлено. При цьому, враховуючи мету встановлення (відновлення) меж земельної ділянки та підстави проведення цих робіт, при проведенні експертизи технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), виготовленої до 01.01.2011, зокрема щодо її складу, необхідно керуватися вимогами, установленими Інструкцією, з урахуванням приписів законодавства, чинного на дату перевірки та прийняття обмінного файлу, а саме: Тимчасових методичних указівок по кадастровому землеустрою (інвентаризації земель) і Керівного технічного матеріалу з інвентаризації земель населених пунктів (наземні методи) ГКНТА-3.01.05-934.

Порядок погодження і затвердження технічної документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) регламентується п. 14, ст. 186 Земельного кодексу України яким встановлено, що технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) погодженню не підлягає і затверджується:

- Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, у разі якщо земельна ділянка перебуває у державній або комунальній власності;

- власником земельної ділянки, у разі якщо земельна ділянка перебуває у приватній власності.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 5, ч. 13 ст. 21, ст. 23 Закону України «Про Державний земельний кадастр», ст. ст. 1, 25 Закону України «Про землеустрій», пп. 1 п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру», пп. 15 п. 24, п. 50 Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051, результати робіт із землеустрою та оцінки земель, в тому числі документація із землеустрою, оформляються у паперовій та електронній формі і перевіряються державними кадастровими реєстраторами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, на відповідність встановленим вимогам до змісту, структури і технічних характеристик щодо розроблення такого документа.

Зважаючи на наведене технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) набуває статусу офіційного документа після внесення державним кадастровим реєстратором на титульному аркуші цієї документації позначки про проведення перевірки даного документа та внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру, якщо така документація розроблена після 01.01.2013 року, чи посадовою особою Державного підприємства "Центр державного земельного кадастру при Державному комітеті України по земельних ресурсах", його структурних підрозділів чи державного органу земельних ресурсів позначки про проведення перевірки даного документа та внесення відповідних відомостей до бази даних Державного земельного кадастру, якщо така документація розроблена до 01.01.2013 року.

Список літератури

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III
2. Закон України "Про Державний земельний кадастр" від 07.07.2011 № 3613-VI
3. Закон України "Про землеустрій" від 22.05.2003 № 858-IV

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Батузова В.М.

студентка юридичного факультету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Землеустрій – це соціально-економічні та екологічні заходи, які регулюють земельні відносини і раціональне використання земель. На даному етапі розвитку суспільства, Україна має ряд проблем, які безпосередньо пов'язані із землеустроєм.

У 1991 році стала чинна перша земельна реформа, яка не була досконалою її основними завданнями стала докорінна зміна відносин у сфері землеустрою, яка полягала у безпосередньому створенні системи користування земельними ділянками. Через зволікання у реформуванні правових механізмів раціонального землекористування були допущені помилки, формалізм у вивченні цілей і завдань кожного окремого регіону.

За час незалежності вже відновлена приватна власність на землю, усунуті обмеження на надання земельних ділянок громадянам, з'явилися фермерські господарства, дозволена оренда земельних ділянок, введена платність землекористування. І якщо на початок 1992 р. весь земельний фонд був у державній власності, то на початку цього року її частка склала 47,9%, а приватної - 52% [1].

Новий Земельний Кодекс та Закон України «Про землеустрій» фактично стали основними документами, які регулювали відносини у сфері землеустрою. Вони визначили основні, керівні начала землекористування, правові та

організаційні форми діяльності між суб'єктами господарювання, органами державної влади, місцевого самоврядування та фізичними особами.

Відповідно до цих нормативно-правових актів кожен громадянин мав безпосереднє право на безоплатну приватизацію землі у чітких межах визначених чинним законодавством.

За вищевказаними законними актами кожен громадянин України має право на безоплатну приватизацію земельної ділянки у межах площ визначених чинним законодавством.

Але слід зазначити, що правовий інститут безоплатної приватизації земель державної та комунальної власності, що діє на сьогодні в Україні, є надзвичайно недосконалим - він не забезпечує громадянам рівних можливостей для реалізації «гарантованих» законом прав, натомість виступає причиною несправедливого перерозподілу земельних ресурсів як у регіональному, так і людському вимірах [1].

Серед основних проблем землеустрою України можна виокремити:

- Проблеми використання земель сільськогосподарського призначення.
- Проблеми ведення обліку і якості земель у системі державного кадастру

України.

До першої групи відносяться проблеми у сфері використання земель сільськогосподарського призначення, адже вони є головним засобом виробництва та територіальною основою аграрного сектору України. Проблеми у цій сфері землеустрою виникли з 2012 року.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» від 4 червня 2009 року зі змінами від 1 червня 2010 року були внесені зміни, які стосувалися використання ділянок сільськогосподарського призначення саме для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, без затвердженого проекту землеустрою. За для вирішення даної проблеми потрібно внести зміни до Земельного законодавства, вживати заходи щодо захисту земель та зробити чіткий перелік

основної документації, затверджені проекти землеустрою, задля правильного та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення.

До другої групи відносяться проблеми у сфері ведення обліку і якості земель у системі державного кадастру України. В умовах запровадження приватної власності на землю та подальшого розвитку ринкових земельних відносин Україні необхідний правовий та економічний механізм регулювання і сучасна система державного управління, яка буде сприяти раціональному використанню земель, особливо сільськогосподарських.

Вирішення цієї проблеми безпосередньо залежить від методологічної та теоретичної основи системи землеустрою, землекористування та її управлінням.

Л.Я. Новаковський [2] підкреслює, що в сучасних умовах управління землекористуванням неможливе без створення чітко діючої системи планування землекористування і землеустрою одночасно він застерігає, що теперішня система планування й землеустрою не до кінця відпрацьована та не відповідає вимогам ринкової економіки.

Н.Г. Мазій [3] повідомляє, що розвиток ефективного використання земельних ресурсів потребує відповідного вдосконалення й механізмів управління земельними ресурсами з боку державних земельних органів, тобто державної підтримки.

На нашу думку, для ефективного функціонування земельних ресурсів потрібно впровадити єдину систему ведення обліку земель і якості земель. За допомогою такої системи буде легше проводити інвентаризацію земель, вносити зміни стосовно якості землі, після перевірки відповідних органів, оцінювати розмір та правовий стан земельних ділянок їх вартість та місце знаходження.

Список літератури

1. Лахоцька Е.Я. Проблемні питання земельної реформи в Україні на сучасному етапі.- К.: Ужгород, 2015

2. Мазій Н.Г. Шляхи удосконалення управління земельними ресурсми (на прикладі Львівської області).– Автореферат дис. на здобуття наук. ст. к.е.н. Наталія Григорівна Мазій.- Національний аграрний у-т.- К., 2008.

3. Новаковський Л.Я. Регіональна земельна політика/ Л.ЯЧ. Новаковський, М.І. Шквар.- К.: Урожай, 2006.– 135 с.

Фокіна С.В.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Груша О.С.

студентка

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ПРОБЛЕМАТИКА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ НА ФОНІ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі. Нині діє Земельний кодекс та близько 22 «земельних» законів і ще кілька інших законів, які також регулюють земельну сферу. Додатково функціонує безліч підзаконних актів. Усі вони формувались у різний час, містять різні світоглядні позиції та нерідко суперечать один одному.

Державний земельний кадастр відіграє особливу роль у реформуванні земельних відносин як інформаційна база для ефективного управління земельними ресурсами, ведення системи реєстрації, землеустрою, підтримки податкової та інноваційної політики держави, становлення та розвитку ринку землі, обґрунтування розмірів плати за землю. Державний земельний кадастр на всіх

етапах розвитку суспільства є основним засобом реалізації земельної політики держави.

Створення сучасного земельного кадастру є складною науково-технічною проблемою. Сьогоднішній кадастр – це інтегровані бази даних, інформаційні та геоінформаційні технології, цифрові електронні карти, аерофото- та космічні зйомки. Створюють, наповнюють та удосконалюють Національну кадастрову систему висококваліфіковані фахівці [1].

Протягом останніх десятиліть системи обліку земельних ресурсів лише частково базувалися на використанні інформаційних технологій. Однак облік здійснювався з використанням практично тільки паперових картографічних матеріалів. Це передбачало необхідність застосування великих трудових ресурсів, слугувало джерелом помилок, виключало можливість користування відомостями земельного кадастру широким колом осіб, спричиняло затягування термінів оформлення документів на землю.

Сучасна система Державного земельного кадастру, побудована з використанням новітніх інформаційних технологій, надає можливість за рахунок користування відомостями про об'єкти кадастру, що відображені на цифровій картографічній основі, оперативно отримувати необхідну інформацію про землі та земельні ділянки на всій території України. Об'єктивність та надійність відомостей, у цьому випадку, базується на отриманні інформації з єдиної бази даних земельного кадастру. Відомості до єдиної бази даних вносяться, перевіряються, систематизуються та впорядковуються за єдиними правилами кваліфікованими фахівцями. Завдяки використанню можливостей Інтернет-сервісів сьогодні є можливість зручного та оперативного користування відомостями автоматизованої системи Державного земельного кадастру широким колом користувачів.

Створення ефективної земельно-кадастрової системи належить до числа найважливіших передумов сталого розвитку ринкових земельних відносин, адже саме на земельний кадастр покладається вирішення завдання обліку усіх одиниць

земельної власності, лише на його основі здійснюється реальне гарантування прав на земельні ділянки, саме у складі кадастру здійснюється оцінювання земель для фіскальних та регуляторних цілей.

На початку серпня 2019 року президент Володимир Зеленський заявив, що Україні потрібна земельна реформа. Є ймовірність, що її розпочнуть вже цього року, а в 2020 р. - буде створено ринок землі загальним обсягом 40 мільйонів гектарів. Створення ефективного ринку сільськогосподарських земель в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежить динаміка соціально-економічного розвитку агропромислового комплексу, земельних відносин, та національної економіки в цілому [2].

Україна володіє значним земельним потенціалом, який становить 5,7 % території Європи. Із 60,3 млн гектарів майже 70 % становлять сільськогосподарські угіддя з високою родючістю. Такий потенціал може розглядатися як потужна конкурентна перевага України, проте його практична реалізація вимагає впровадження ефективної моделі земельних відносин, адекватної сучасним жорстким умовам міжнародної конкуренції.

Сучасний державний земельний кадастр України характеризується значною кількістю проблем, що пов'язані із невизначеністю правового статусу земельно-кадастрових відомостей та порядку ведення кадастру, недостатньою достовірністю та повнотою існуючої земельно-кадастрової інформації, майже повною відсутністю реєстраційних даних щодо обмежень у використанні земель, недостатньою автоматизацією та інформатизацією кадастрово-облікових процедур, відсутністю документального статусу у електронних кадастрових даних тощо.

Характеризувати всю проблематику кадастру є дуже важкою працею, тому висвітлюватися буде тільки одна. Громадяни, які оформлюють земельну ділянку, масово стикаються з проблемами оформлення технічної документації. Однією із найпоширеніших проблем є дублювання кадастрового номеру.

Нагадаємо, що кадастровий номер земельної ділянки - це індивідуальна, що не повторюється на всій території України, послідовність цифр та знаків, яка присвоюється земельній ділянці під час її державної реєстрації і зберігається за нею протягом усього часу існування.

Проте, як виявилось, в українських реаліях вимога щодо неповторюваності працює. Дублювання кадастрових номерів набуло масового поширення і призвело до численних порушень прав українців. А подвоєння договорів оренди взагалі стало найпопулярнішим видом агрорейдерства.

Держгеокадастр виправдовується тим, що до введення Національної кадастрової системи на всіх етапах реєстрації земельної ділянки було багато писанини, а людський фактор ставав причиною багатьох і в більшості серйозних помилок. Але проблема виникла не тільки через це. Законом України «Про Державний земельний кадастр» встановлено, що в разі, якщо земельні ділянки, обмеження (обтяження) у їх використанні зареєстровані до набрання чинності цим Законом у Державному реєстрі земель (тобто до 01.01.2013), відомості про такі земельні ділянки, обмеження (обтяження) підлягають перенесенню до Державного земельного кадастру в автоматизованому порядку, без подання заяв про це їхніми власниками, користувачами та без стягнення плати за таке перенесення [3].

Відомості про земельні ділянки з кадастровими номерами масово завантажено в автоматичному режимі до Національної кадастрової системи, у зв'язку з чим на дати проведення державної реєстрації земельних ділянок встановити наявність зареєстрованих земельних ділянок було неможливо.

Відсутність ефективно діючої земельно-кадастрової системи істотно підвищує конфліктний потенціал земельних відносин, адже недостовірність зафіксованих у кадастрі просторових характеристик земельних ділянок унеможлиблює точну ідентифікацію прав на землю та справедливе вирішення земельних спорів. Істотно ускладнюється державний контроль за використанням та охороною земель, відсутні передумови для регулярного проведення моніторингу земель та ґрунтів.

Після цих всіх негативних відомостей щодо державного земельного кадастру, хотілося представити крок у вдосконаленні системи. На початку вересня 2019 року на сайті Держгеокадастру у Херсонській області з'явилася стаття з досить цікавою інформацією. Держгеокадастр та ДП «Центр ДЗК» запустили тестову версію Публічної кадастрової карти з новою архітектурою, дизайном та інтерфейсом, адаптованим для використання на мобільних пристроях. Адреса оновленої версії Публічної кадастрової карти на період тестування – <https://newmap.land.gov.ua>, згодом портал буде доступний за традиційним посиланням <https://map.land.gov.ua>.

Відтепер, окрім звичних для користувачів сервісів, Публічна кадастрова карта забезпечує можливість навігації по карті за назвою населеного пункту, пошуку за географічними координатами. У разі використання мобільної версії на карті доступні елементи геолокації. Завдяки впровадженним змінам забезпечується швидкість обробки даних, а також зручність пошуку необхідної інформації [4].

Хотілося б наголосити, що зміни, до того ж позитивні, набувають чинності, але проблеми все ж таки існують в національній системі. Впровадження інновацій – це безперечно покращення використання бази даних. Одночасно з цим потрібно намагатися усунути вже існуючі похибки, навчитися прогнозувати і уникати їх в подальшому. Аналізуючи і плюси, і мінуси функціонування кадастру на сучасному етапі, майбутні спеціалісти, інакше кажучи здобувачі вищої освіти з великим потенціалом, можуть зробити певні висновки щодо своїх майбутніх намірів покращення цієї системи.

Список літератури

1. Законодавство України. Закон України «Про Державний земельний кадастр» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
2. Головний сайт Держгеокадастру. Ринок земель <https://land.gov.ua/icat/rynok-zemel/>

3. Судово-юридична газета. Помилки у кадастрових номерах
<https://sud.ua/ru/news/publication/148889-pomilki-u-kadastrovikh-nomerakh-yak-vipraviti>

4. Сайт головного управління Держгеокадастру в Херсонській області
<http://khersonska.land.gov.ua/zapratsiuvala-nova-publichna-kadastrova-karta-adaptovana-dlia-mobilnykh-prystroiv-proidit-opytuvannia-shchob-pokrashchyty-ii-robotu/>

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Томченко С.О.

студентка

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Провідним інструментом України, який має забезпечити екологічно безпечне та економічно ефективне використання землі - є землеустрій, що виступає важливою складовою земельних відносин, дієвим механізмом в організації землі як засобу виробництва і певною мірою врегульовує суспільні відносини стосовно володіння, користування і розпорядження землею.

Стаття 13 Конституції України конкретно визначає землю і природні ресурси, що знаходяться у межах України, об'єктами права власності Українського народу. В той же час, кожен громадянин України має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання і забезпечення соціального курсу економіки,

Конституцією покладається на державу, проте і гарантується рівність усіх суб'єктів права власності перед законом [1].

У 2001 році Верховна Рада України затвердила новий Земельний Кодекс України, а в 2003 році – Закон України «Про землеустрій». Даними важливими нормативно-правовими актами було визначено базові правові і організаційні принципи діяльності у сфері землеустрою, які направлені на врегулювання відносин, що з'являються між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, юридичними і фізичними особами у процесі забезпечення сталого розвитку землекористування нашої держави

Обов'язковою частиною економічної реформи, що проводиться в Україні з початку 1990-х років, стало наразі реформування земельних відносин, щозараз наближається до свого завершення. Якщо стисло, за М. М. Федоровим [2], етапи земельної реформи зводяться до такого [2, с. 56]:

- визначення категорій земель, які не підлягають приватизації та залишаються у державній власності;

- роздержавлення, приватизація земель:

- а) передачею їх в колективну власність колективним сільськогосподарським підприємствам, сільськогосподарським кооперативам, акціонерним товариствам, також створеним на основі державних сільськогосподарських підприємств;

- б) передачі земель у приватну власність українцям;

- паювання сільськогосподарських угідь, що передані у колективну власність сільськогосподарським підприємствам й організаціям, з урахуванням за такого паювання здійсненої грошової оцінки землі;

- видача сертифікатів щодо права на земельну часту (пай) громадянам – членам КСП і державних актів на право приватної власності на землю за їх ініціативою у разі виходу з підприємства і т.д

Проте в силу, певних прорахунків авторів земельної реформи більшість цілей земельного реформування наразі залишаються не реалізованими і запровадження

ринкових земельних відносин так і не стало гарантією формування сталого землекористування, а саме:

- поширеність правопорушень земельного законодавства і норм доцільного природокористування говорить про невідосконаленість організаційно-правових механізмів контролю щодо використання і охороною земель;
- недостатнім є інформаційне забезпечення проектування
- відсутність належної нормативно-методична базистосовно визначення типів та видів сівозміни, проектування її полів (лише загаломдані питання урегульовані законами України від 19.06.2003 № 962-IV «Про охорону земель» та від 22.05.2003 № 858-IV «Про землеустрій», постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 № 164 «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах»);
- невирішення питань щодо ціноутворення в сфері землеустрою (відп. до ст. 4 Закону України № 507-XII «Про ціни і ціноутворення», Кабінет Міністрів України визначає повноваження органів державного управління у сфері встановлення і застосування цін (тарифів), а також по контролю за цінами (тарифами).

Пілотний проект, запроваджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 № 580, блискуче показав відсутність в Україні єдиної практики розгляду та погодження землевпорядної документації і тому масове встановлення «місцевих вимог» до її складу і змісту, вимагання додаткових документів [3]. А саме, проведене у 2017 році проектом «Офіс ефективного регулювання» (BRDO) дослідження, в рамках якого було проаналізовано 94 висновки стосовно документації щодо землеустрою, що містили 289 зауважень експертів Держгеокадастру, дозволило виділити 46 типів зауважень, щодо прикладу: акт приймання-передачі межових знаків на зберігання не є відповідним Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками; відсутність чи неправильність відомостей (документи), що підтверджують проведення геодезичних вимірів із посиланням до

пунктів Державної геодезичної мережі ;встановлення обмежень у використанні земельної ділянки.

Наслідком невдалого регулювання землеустрою і оцінки земель є погіршення бізнесклімату в країні, дискредитація землевпорядної сфери, ріст витрат громадян та підприємців на виплату корупційної ренти. В даних умовахмає місце потреба в системній дерегуляції землеустрою в оцінки земель в Україні.

Отже, з усіх вищезазначених проблем і недосконалостей нашого нинішнього законодавства, можна дійти висновку, що проведення реформи у сфері земельних відносин до цього часу не дало покращення виробничих результатів та не вирішило базового завдання – забезпечення раціонального, еколого-безпечного і ефективного використання і всебічної охорони земельних ресурсів з одного боку, а з іншого – покращення дієвої системи державного управління земельними ресурсами і врегулювання земельних відносин.

На нашу думку, наразі держава має:

- уніфікувати та спростити процедури складання документації стосовно землеустрою і оцінки земель, а також полегшення умов для виконання робіт із землеустрою із землеоціночних робіт [4, с. 12-16];

- створити реальні та дієві економічні, а не адміністративні, гарантії захисту прав замовників землевпорядних, землеоціночних та топографо-геодезичних робіт;

Зокрема, удосконалюючи правове регулювання землеустрою, на нашу думку, доцільно реалізувати такі зміни:

- запровадження належного контролю якості робіт із землеустрою через її рецензування сертифікованими інженерами-землевпорядниками зі стажем практичної роботи не менше двох років, які не брали участі в складанні цієї документації

- відмінити таку процедуру як видача спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок як документів дозвільного характеру. Однакдоцільно запровадити загальне правило щодо визначення вимог

стосовно збереження поверхневого (родючого) шару ґрунту у будь-якій документації із землеустрою

- скасування процедури попереднього погодження матеріалів місця розташування об'єкта, який передбачається розмістити на земельній ділянці, тому що вона тільки повторює планувальні рішення які стосуються просторової композиції і параметрів забудови, що визначені у містобудівній документації.

Розробники документації із землеустрою мають отримати гарантоване законом право мати необхідні документи для проведення землеустрою, які знаходяться у замовника або і у третіх осіб, можливість користуватися відомостями державних, галузевих та відомчих кадастрів (реєстрів), право безперешкодного доступу до об'єктів землеустрою тощо.

Тож, якнайшвидше на державному рівні будуть врегульовані питання стосовно законодавчого становлення земельних відносин, тим швидше будуть урегульовані процеси проведення і реалізації земельної реформи.

Список літератури

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Федоров М. М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин / М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2011. – № 7. С. 56
3. Постанова Кабінету Міністрів України №580 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-2016-%D0%BF>
4. Мартин А.Г., Колесник В.І. Проблеми створення галузевої системи стандартизації у сферах землеустрою, охорони та оцінки земель // Землеустрій і кадастр. - № 4. – 2009. – С. 12-16.

Ярова Б.М.

*к.е.н. старший викладач кафедри геодезії та картографії
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Боровик К.В.

*студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ДЕРЖАВНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» діє понад чотири роки, проте повністю перехід прав об'єднаним територіальним громадам (далі – ОТГ) так і не відбувся. Території об'єднаних територіальних громад так і не отримали нерозривні межі, які визначалися б по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися.

Наразі в Україні дуже активно обговорюється питання про відміну мораторію та відкриття ринку земель. Проте процес відновлення конституційних прав громадян на розпорядження власною землею обмежувався різними умовами. Серед яких: захищеність права власності, наповнення земельного кадастру, реєстрація майнових прав на земельні ділянки, передача земель за межами населених пунктів в об'єднані територіальні громади тощо. Однією із ключових вимог є проведення інвентаризації земель [1].

Питання інвентаризації досліджували такі науковці як: А.Г. Мартин, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, Б.С. Гузар, Г.М. Горбатюк, В.Н. Дмитрусенко, А.М. Третяк, П.І. Гайдуцький та інші.

Інвентаризація земель проводиться з метою встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нерационально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих

сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення Державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [5].

Проведення інвентаризації земель у цьому випадку полягає у необхідності формування земельних ділянок, тобто визначенні земельної ділянки як об'єкта цивільних прав, визначення її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру [2].

Звісно, що однією із головних проблем проведення інвентаризації є – фінансування. Не лише сільськогосподарських земель, які інвентаризують для відкриття ринку земель, а загалом всіх земель інших категорій. Так держава витрачає значні кошти на проведення інвентаризації земель та подальшу передачу її в об'єднані територіальні одиниці. Проте наявність у Державному земельному кадастрі стає наслідком великої кількості заяв на виділення цих ділянок за процедурою безоплатної приватизації земель. Одним із шляхів вирішення проблеми є внесення змін до закону про автоматичну передачу земель від держави до ОТГ [3].

Також супротив розпорядників земельними масивами зумовлений систематичним порушення діючого законодавства та незаконною передачею земель. Землі несільськогосподарського не підлягали проведенню обов'язкової інвентаризації, проте це не заважає ринку функціонувати [4].

На нашу думку, примусове проведення інвентаризації земель під час здійснення землеустрою та складання за її результатами технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель не є обов'язково для відновлення ринку земель сільськогосподарського призначення, які перебувають під дією мораторію. Результатом тривалого реформування земельних ресурсів в Україні має стати ефективний господар.

Список літератури

1. В. Дагуль, А.Алексенко Актуальні питання використання земель сільськогосподарського призначення органами місцевого самоврядування: практичний посібник. Харків, 2018. 178с.
http://despro.org.ua/files/DESPRO_%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%D0%A1%D0%93%D0%9F%20_%D0%9E%D0%9C%D0%A1.pdf (дата звернення: 25.09.2019)
2. Колюбакін В. Інвентаризація земель: порядок передусім. *Урядовий кур'єр*. 2019. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/inventarizaciya-zemel-poryadok-peredusim/> (дата звернення: 28.09 2019)
3. Мартин А.Г. Україна потребує «земельної амністії» URL: <https://agropolit.com/interview/591-andriy-martin-ukrayina-potrebuye-zemelnoyi-amnistiyi> (дата звернення: 28.09 2019)
4. Мартин А.Г., Ярова Б.М. Економічна ефективність використання земель сільськогосподарського призначення державної власності в Україні : монографія. Київ, 2018. 272 с.
5. Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель : постанова КМУ від 5 червня 2019 р. №476. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-%D0%BF>. (дата звернення: 21.09.2019)

❖ **Секція 2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНИХ РОБІТ В УКРАЇНІ**

Крячок С.Д.
к.т.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів

Мамонтова Л.С.
старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів

ОПОСЕРЕДКОВАНИЙ СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ СТАЛОЇ ЕЛЕКТРОННОГО ВІДДАЛЕМІРА

Існують різні способи визначення сталої (постійної поправки) електронних віддалемірів. Для цього: виконують вимірювання коротких ліній відомої довжини в межах фазового циклу чи базису довжиною 300-500м, а стала розраховується як різниця між відомою довжиною лінії та виміряною; застосовують блок контрольного відліку, який кріпиться на об'єктів зорової труби електронного тахеометра; виконують вимірювання ліній за триштативною системою, а стала визначається як різниця між замикальною лінією та сумою двох внутрішніх ліній [1, 2]. У всіх цих випадках визначення сталої є окремою вимірювальною процедурою, яка потребує додаткового часу на своє виконання.

Тому, запропоновано підхід, коли необхідні данні для визначення сталої віддалеміра електронного тахеометра можна отримати за результатами геодезичних вимірювань у лінійно-кутовій мережі.

Нехай з пунктів полігонометрії 1 розряду п 1 та п 3 виконується лінійно-кутова засічка пункту п 2 (рис.1). Вимірюються: горизонтальні кути β_1, β_3 , похилі відстані S_{12}, S_{32} , кути нахилу ν_{12}, ν_{32} . Відомі координати п 1. та п 3. Вимірювання виконуються з використанням електронного тахеометра Trimble 3305 та візирної

марки-відбивача від електронного тахеометра СТ5 «Блеск». Значення вихідних даних наведено в табл.1

Електронний тахеометр Trimble 3305 має точність вимірювання горизонтальних кутів одним прийомом 5"

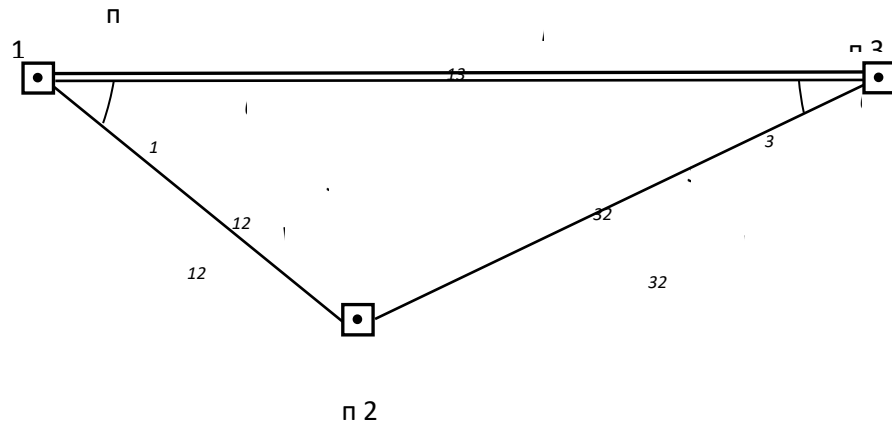

Рис. 1. Лінійно-кутова засічка п 2

Середня квадратична похибка (СКП) вимірювання відстаней за допомогою тахеометра Trimble 3305 DR складає $m_s = 2\text{мм} + 2\text{мм} \cdot S\text{ км}$, де $S\text{ км}$ – виміряна відстань у кілометрах.

Таблиця 1

Значення вихідних даних

X_1	7176,768 м
Y_1	4594,250 м
X_2	7340,728 м
Y_2	4664,629 м
S_{12}	78,7507 м
S_{32}	103,6640 м
v_{12}	+ 0°20'46"
v_{32}	- 0°52'30"
β_1	13°43'34"
β_3	10°23'14"

Обчислення сталої виконується за формулою [3]

$$c = A \cdot D_{13} - B \cdot S_{12} - C \cdot S_{32}, \quad (1)$$

$$\text{де } A = \frac{1}{a_{12} + a_{32}}, \quad B = \frac{a_{12}}{a_{12} + a_{32}}, \quad C = \frac{a_{32}}{a_{12} + a_{32}}, \quad a_{12} = \cos v_{12} \cos \beta_1,$$

$$a_{32} = \cos v_{32} \cos \beta_3.$$

Довжина базису D_{13} між вихідними пунктами визначається за формулою $D_{13} = \sqrt{(X_3 - X_1)^2 + (Y_3 - Y_1)^2}$. Обчислене значення $c = -13,7$ мм (табл. 2). На тахеометрі попередньо було встановлено значення сталої – 30 мм, яке автоматично вводилось у виміряні лінії. Тож кінцеве значення сталої складає $c' = -13,71$ мм + (– 30 мм) = – 43,7 мм.

Таблиця 2

Результати обчислення сталої та її СКП

Позначення	Значення
a_{12}	0,971423361
a_{32}	0,983497006
$a_{12} + a_{32}$	1,954920367
A	0,511529787
B	0,496911985
C	0,503088014
D_{13}	178,4267 м
S_{12}	78,751 мм
S_{32}	103,664 мм
c	- 13,7 мм
S'_{12}	78,737 м
S'_{32}	103, 650 м
B'	698310358 мм ²
C'	2638162 мм ²
$m_{S_{12}}$	2,158 мм
$m_{S_{32}}$	2,207 мм
m_β	5"
m_v	5"
$m_{D_{13}}$	8,921 мм
$m_{Ц,Р}$	0,5 мм [4]
m_c	4,84 мм

Значення виправлених ліній складають $S'_{ij} = S_{ij} + c$.

Формула для визначення СКП сталої має вигляд [3]

$$m_c = A \cdot \sqrt{m_{D_{13}}^2 + a_{12}^2 m_{S_{12}}^2 + a_{32}^2 m_{S_{32}}^2 + B' \frac{m_\beta^2}{\rho^2} + C' \frac{m_v^2}{\rho^2} + 4m_{Ц,Р}^2}, \quad (2)$$

де $m_{D_{13}}$, $m_{S_{12}}$, $m_{S_{32}}$ - СКП вимірювання відстаней, m_{β} , m_{ν} - СКП вимірювання горизонтальних кутів та кута нахилу ліній, $m_{ц.р}$ - СКП центрування та редукції електронного тахеометра та візирної марки з відбивачем над кінцями базисної лінії, $C' = (S_{12} \sin \nu_{12} \cos \beta_1)^2 + (S_{32} \sin \nu_{32} \cos \beta_3)^2$, $B' = 2(S_{12} \cos \nu_{12} \sin \beta_1)^2$. Значення вказаних СКП наведено в табл. 2. Оскільки пункти 1 та 3 належать до 1 розряду полігонометрії, то згідно з [5] гранична похибка взаємного положення пунктів полігонометрії 1 розряду дорівнює 1/10000. Переходячи до СКП з довірчою ймовірністю 0,95, можна визначити граничну СКП взаємного положення кінців базису, яка дорівнює $m_{D_{13}} = D_{13}/20000 = 178428/20000 = 8,921$ мм.

У підсумку обчислюються значення коефіцієнтів та визначається СКП сталої за формулою (2) (див. табл. 2), яка складає $m_c = 4,8$ мм.

Аналіз складових формули (2) за результатами обчислень показує, що для даного випадку формулу можна спростити до вигляду

$$m_c = A \cdot m_{D_{13}}, \quad (3)$$

тоді $m_c = 4,56 \approx 4,6$ мм. Формулу (3) можна використовувати для експрес-оцінки значення СКП сталої. Для лінійно-кутових мереж, які мають значення кутів β_1 та β_3 у кілька десятків кутових градусів, величини коефіцієнтів a_{ij} та B' будуть значно збільшені. Крім того, для рівнинних територій можна знехтувати передостаннім доданком у (2), який враховує вплив точності визначення кутів нахилу виміряних відстаней. Тож для рівнинних територій можна записати:

$$m_c = A \cdot \sqrt{m_{D_{13}}^2 + a_{12}^2 m_{S_{12}}^2 + a_{32}^2 m_{S_{32}}^2 + B' \frac{m_{\beta}^2}{\rho^2} + 4m_{ц.р}^2}. \quad (4)$$

Для визначення сталої можна було б обмежитись вимірюванням відстані S_{13} за відомої довжини базису D_{13} . Тоді умовою визначення сталої було б $(S_{13} + c) \cos \nu_{13} = D_{13}$, звідки стала

$$c = D_{13} / \cos \nu_{13} - S_{13}. \quad (5)$$

Диференціювання формули (5) та перехід до СКП дозволяє отримати

$$m_c = \sqrt{\frac{m_{D_{13}}^2}{\cos^2 v_{13}} + m_{S_{13}}^2 + \frac{\sin^2 v_{13}}{\cos^4 v_{13}} D_{13}^2 \frac{m_{v_{13}}^2}{\rho^2} + 4m_{ц.р.}^2} \quad (6)$$

Значення v_{13} одержано так: $h_{13} = h_{12} + h_{23} = S_{12} \sin v_{12} + S_{23} \sin v_{23} = +2,0588 \text{ м}$ – перевищення; $v_{13} = \arctg(h_{13} / D_{13}) = 0^\circ 39' 40''$. $m_{S_{13}} = 2 \text{ мм} + 2 \text{ мм} \cdot 0,178 = 2,356 \text{ мм}$.

Тоді за формулою (6) $m_c = 9,28 \text{ мм}$, що майже у 2 рази перевищує СКП визначення сталої за результатами вимірів у лінійно-кутовій мережі, а тому не заслуговує на увагу.

Після введення поправки у відстань S , СКП вимірної відстані m'_s з урахуванням СКП визначення сталої m_c та СКП m_s вимірювання відстані електронним віддалеміром, визначається за формулою

$$m'_s = \sqrt{m_c^2 + m_s^2} \quad (7)$$

Як видно з формули (7), введення сталої у виміряну відстань збільшує похибку її визначення. Однак, якщо, наприклад, наведеними вище засобами виміряти відстані між пунктами полігонометрії 4 класу, 1, 2 розрядів до 500 м, то $m_s = 2 \text{ мм} + 2 \text{ мм} \cdot 0,5 = 3 \text{ мм}$ та для 4,84 мм і $m'_s = 5,7 \text{ мм}$. Допустимим є значення 10 мм [5]. Для відстані до 1000 м $m_s = 2 \text{ мм} + 2 \text{ мм} \cdot 1 = 4 \text{ мм}$, тоді $m'_s = 6,3 \text{ мм}$ – за допуску 20 мм [5]. Для максимальної відстані у полігонометрії 4 класу 3 км $m_s = 2 \text{ мм} + 2 \text{ мм} \cdot 3 = 8 \text{ мм}$ і $m'_s = 9,4 \text{ мм}$, що у відносній мірі складає 1/320 000 - за допуску 1/40 000 [5].

Таким чином, наведений спосіб визначення сталої електронного тахеометра може бути використаний у практиці геодезичних вимірювань.

Список літератури

1. *Крячок, С.Д.* До визначення постійної поправки електронних віддалемірів / С.Д. Крячок // Вісник геодезії та картографії. – 2015. – № 2. – С. 4 -7

2. *Крячок, С.Д.* Експериментальні дослідження сталої електронного тахеометра в польових умовах. / С.Д. Крячок, В. О. Потеруха // Технічні науки та технології: Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – № 3 (5). – С. 156-163.
3. *Крячок, С.Д.* Визначення сталої віддалеміра електронного тахеометра в лінійно-кутовій мережі / С.Д. Крячок // Технічні науки та технології: Черніг. нац. технол. ун-т, 2018. – №2 (12). – С. 263-272.
4. *Тревого И.С., Шевчук П.М.* Городская полигонометрия / И.С. Тревого, П.М. Шевчук. -М.: Недра. 1986. – 199 с.
5. *Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000.-1:500.* ГКНТА-2.04-02-98. - .Київ: ГУГК та К, 1992. - 155 с.

Лавренко Н.М.

к. с-г н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

Гурник М.К.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИРІШЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Земельний фонд Херсонської області становить 2846,1 тис. га, або 4,7% площі України. Відповідно до цільового використання у структурі фонду сільськогосподарські угіддя займають 1968,3 тис. га (69,2% до загальної площі території), у тому числі рілля – 1776,5 тис. га; ліси та інші лісовкриті площі охоплюють 152,0 тис. га (5,3% до загальної площі території). Сільськогосподарське освоєння території сягає 80%, а розораність території – 62,5%, що є вище за середній рівень по країні (59,3%).

Ґрунтовий покрив області різноманітний: у північній частині переважають чорноземи південні на лесових породах, на півдні - каштанові ґрунти в комплексі з солонцями, солончаками і солодями, в західній частині лівобережжя р. Дніпро та Дніпровського лиману зосереджені Олешківські піски. Чорноземи південні займають 50% території області, темно-каштанові та каштанові ґрунти - 35%. Вміст гумусу в основних ґрунтах становить 0,8-3,7%.

На території області ґрунтоутворюючими породами є леси, лесовидні суглинки, стародавні й сучасні алювіальні та морські відклади, елювій карбонатних порід і червоно-бурі глини, найпоширеніші з них – леси та лесовидні суглинки різного механічного складу (від супіщаних до легкоглинистих). Ґрунти характеризуються слабкою структурністю і розпорошеністю орного шару.

В області висока природна родючість землі. На даний час сільськогосподарські угіддя оцінюються у 68 балів (середній по Україні – 62), рілля – 73 бали (по Україні – 63). Але ці сільськогосподарські щоденно піддаються шкідливому антропогенному навантаженню. Для зниження впливу цього фактору, поліпшити стан ґрунту та його потенціал необхідно провести ряд екологічних та економічних заходів.

Оптимізація співвідношення ріллі, сіножатей і пасовищ має велике значення, тому що це найдешевший спосіб регулювання екологічно-економічних взаємозв'язків у природно-антропогенних відносинах. Ерозійні процеси спричиняють значні збитки сільськогосподарському виробництву. Наслідками ерозії є зниження родючості ґрунтів і врожайності сільськогосподарських культур. Разом із твердим стоком видувається або вимивається значна кількість мінеральних добрив, що знижує економічну ефективність їх використання.

З метою збереження родючого шару ґрунтів і запобігання економічним збиткам необхідно проводити роботу, щодо захисту земель від ерозії. Одним із найважливіших факторів є дотримання чергувань сільськогосподарських культур (дотримання сівозміни), порушення якої веде до зниження врожайності культур та погіршення екологічної стабільності.

На основі проведених аналітичних викладок можна виділити наступні способи вирішення питань, які пов'язані з нераціональним використанням та охороною земель:

- поетапного відновлення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь у зональних системах землекористування;
- зменшення розораності земельного фонду області;
- дотримання екологічних вимог охорони земель при землевпорядкуванні території;
- підвищення рівня родючості ґрунтів за рахунок внесення добрив в оптимальних нормах і співвідношеннях, проведення хімічної меліорації ґрунтів, впровадження науково обґрунтованих сівозмін;
- запобігання деградуючим процесам ґрунтового покриву, зокрема на землях сільськогосподарського призначення, за рахунок упровадження ґрунтозахисних технологій та здійснення інших заходів, щодо збереження і відтворення родючості ґрунтів, проведення консервації деградованих, малопродуктивних земель;
- впровадження ґрунтозахисних заходів, з урахуванням при цьому за основу схем землеустрою, які б визначали оптимальну структуру земельних угідь на основі агроресурсного потенціалу ґрунтів або земель;
- розробки і впровадження екологічно збалансованих систем землекористування, здатних забезпечувати стабільність ґрунтово-біологічних екосистем, відновлення родючості ґрунтів, постійне підвищення продуктивності землеробства на основі ресурсозбереження;
- обмеження вилучення (викупу) особливо цінних земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб;
- завершення повної інвентаризації земельного фонду, його кількісної та якісної оцінки, розмежування земельного фонду за рівнями власності на землю;
- проведення зонування території з визначенням меж зон з особливим режимом використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;

- встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць;
- ефективного та раціонального використання земель державної власності;
- здійснення картографування земельних угідь;
- проведення обстеження ґрунтів, корегування матеріалів раніше проведених обстежень;
- складання кадастрових планів обмежень та обтяжень при використанні земель;
- оновлення грошової оцінки земель населених пунктів та здійснення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в терміни, визначені чинним законодавством.

Список літератури

1. Головне управління Держгеокадастру у Херсонській області.
<http://khersonska.land.gov.ua>
2. Агроновини Схід. <http://agro-yug.com.ua>
3. Родючість ґрунтів, її види та фактори, що лімітують родючість ґрунту.
<http://www.tsatu.edu.ua>
4. Програма розвитку Земельних відносин та охорони земель 2016-2018 роки. <http://khersonska.land.gov.ua>

Мацієвич Т.О.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

Яценко В.В.

здобувач вищої освіти

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНИХ ЗНІМАНЬ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

В останні десятиріччя у світі відбувається надзвичайно інтенсивний розвиток нових технологій одержання інформації про просторові об'єкти на поверхні Землі, в тому числі засоби дистанційного зондування, супутникової навігації тощо. Суцільна інформатизація охопила сферу кадастрово-реєстраційної діяльності, землеустрою та оцінки нерухомості. Наслідком цієї «науково-технічної революції» стають, серед іншого, різні зміни на ринку праці, адже інженерні навички та вміння геодезистів, землевпорядників, фотограмметристів, картографів, які ще двадцять років тому могли вважатися вельми затребуваними, сьогодні досить швидко «застарівають» та втрачають актуальність.

Використання методів космічного знімання для моніторингу земель сільськогосподарського призначення.

Системи космічного знімання у наш час стали необхідним елементом кожної розвиненої країни. Одним із напрямів космічного та авіаційного знімання є створення радіолокаційних систем, за допомогою яких отримують інформацію про рельєф земної поверхні, а також про її певні фізичні властивості. Отримані в процесі досліджень та аналізу технічні характеристики знімальних космічних систем високої розпізнавості Quick Bird, GeoEye, Ikonos та Orb View дали підставу

стверджувати, що за матеріалами зображень територій даними космічними системами стало можливим отримати карти масштабу 1:10000, а в окремих випадках і 1:5000, що дозволяє використовувати дані матеріали в кадастрі для внутрішньогосподарського землеустрою великих агропромислових підприємств, розробки проектів сівозмін тощо. При виконанні ґрунтових обстежень прив'язку ґрунтових розрізів до місцевості можна здійснювати методом GPS з використанням для вказаних цілей портативних навігаторів фірми Garmin . Розглянувши найбільш цікаві вирішення, зауважимо, що світова практика свідчить про те, що найефективнішим засобом інформаційного забезпечення у разі вирішення проблем моніторингу земель сільськогосподарського призначення є космічні системи дистанційного зондування Землі. Це пов'язано з появою новітніх апаратів високого розрізнення, які матимуть комерційне призначення. Уже до кінця 2017 року на орбіті пере буватиме близько 200 комерційних супутників високої роздільної здатності, зйомка з яких буде можлива незалежно від погодних умов і часу доби, із забезпеченням розрізнення не менш як 70 см, а три супутники гарантуватимуть ще вищу (40-50 см) роздільну здатність. Таке угруповання має бути обладнано відповідною телекомунікацією для отримання та передавання користувачам оновлюваної інформації моніторингу земель сільськогосподарського призначення. З урахуванням рівня моніторингу земель для його ефективного здійснення повинні бути створені мережі станцій, пункти, пости спостережень із сучасним спеціальним обладнанням. Не менш важливим питанням організації повноцінного функціонування системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища є її фінансове та технологічне забезпечення.

Отже національні інтереси будь-якої країни зачіпають фундаментальні дослідження, пов'язані з розвитком суспільства. Одним із стратегічних джерел інформації держави (про дослідження природних ресурсів, екологічний моніторинг поверхні Землі, визначення природних і антропогенних утворень і так далі) є використання інформаційних систем, і насамперед це пов'язано з впровадженням сучасних технологій на основі космічних систем дистанційного зондування Землі.

Список літератури

1. Гнаткович Д.І. Концептуальні засади підготовки землевпорядників у новому столітті / Д.І. Гнаткович, О.Я. Панчук // Землевпорядний вісник. – 2001 – №2. – С. 35-38.
2. Третяк А.М. Наукові проблеми розробки навчальних програм з землеустрою / А.М. Третяк, В.М. Кривов, А.В. Тарнапольський та ін. // Землевпорядкування. — 2001. – №3. С. 67-80.
3. Лозовий О. Про стандарти і навчальні плани підготовки бакалаврів із землеустрою і земельного кадастру / О. Лозовий // Землевпорядний вісник. – 2009. – № 9. – С. 43-45.
4. Ступень М.Г. Підготовка фахівців за спеціальністю «Землевпорядкування та кадастр» / М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, Р.Б. Таратула // Наука і методика: Зб. наук.-метод. пр. / Редкол.: Т. Д. Іщенко та ін. – К.: Аграрна освіта, 2009. – С. 98-99.
5. Мартин А. Зміст вищої освіти у галузі землеустрою: сучасний стан, проблеми та шляхи вирішення / А. Мартин, Й. Дорош, З. Флекей // Землевпорядний вісник. – 2009. – № 5. – С. 32-36.

Метешкін К. О.

д-р.техн.наук, професор

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків*

Маслій Л. О.

старший викладач

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків*

МОДЕЛЬ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ВИБОРІ ВАРІАНТУ ТОПОГРАФІЧНОЇ ЗЙОМКИ

Мета: підвищення ефективності топографічних робіт за рахунок використання моделей штучного інтелекту.

Невід'ємною частиною топографо-геодезичних робіт є топографічна зйомка, яка необхідна для створення планів і карт заданих масштабів. Відображенню на топографічних планах і картах підлягають всі об'єкти ситуації місцевості(наприклад, ліси, річки, озера, лінії електропередачі, дороги, існуюча забудова, підземні та надземні інженерні комунікації), включаючи межі населених пунктів, а також рельєф місцевості. Також даний вид зйомки проводиться для побудови цифрової 3D-моделі ділянки місцевості. Топографо-геодезичні роботи, зокрема топографічна зйомка, вимагає значних інтелектуальних, матеріальних і часових ресурсів із дотриманням вимог нормативних документів під час проведення зазначених робіт [1].

Підвищити ефективність проведення топографо-геодезичних робіт на етапі проектування та збору інформації по об'єкту дослідження, пропонується за рахунок створення та використання перспективної системи підтримки прийняття геодезичних рішень, зокрема застосування моделі процесу вибору раціонального варіанта топографічної зйомки [2].

На рисунку 1 наведена модель процесу вибору оптимального варіанта топографічної зйомки. Обраний варіант повинен відповідати всім вимогам, які визначені у технічному завданні, де визначаються умови проведення зйомки (обсяг, точність, час проведення робіт, вартість виконання робіт).

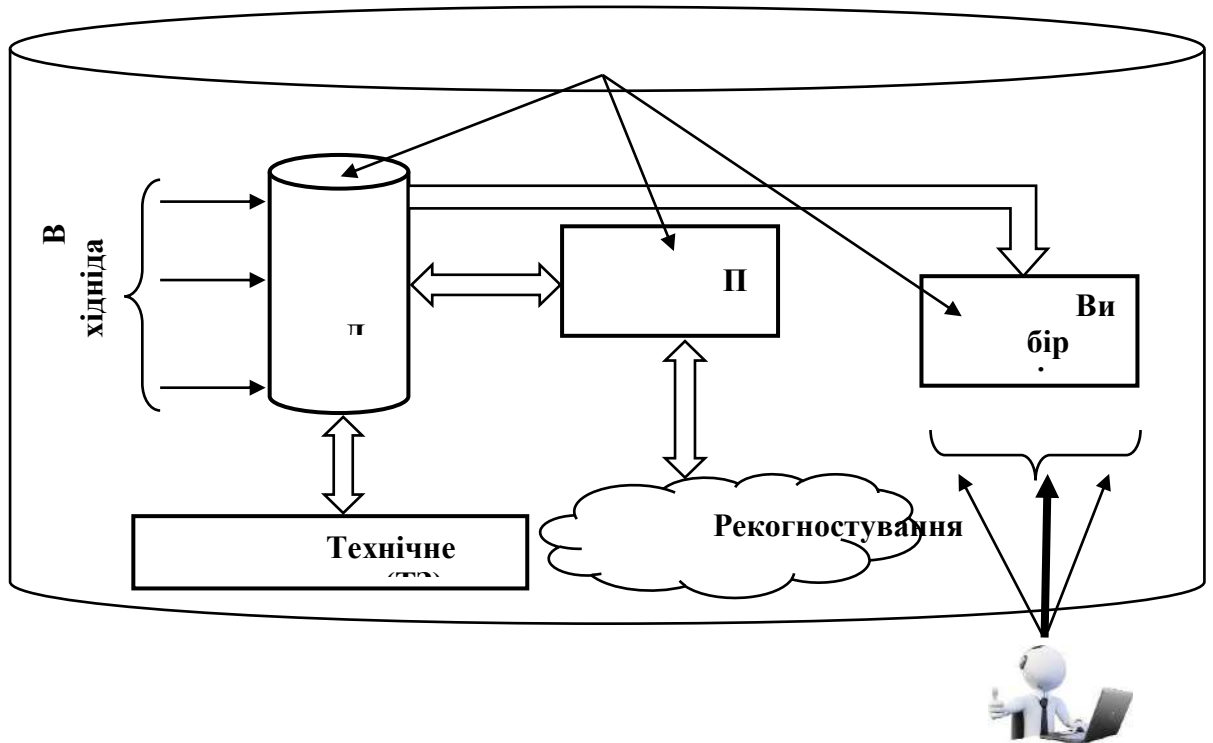

Рис. 1. Модель процесу вибору раціонального варіанта топографічної зйомки

Ці умови в формальному вигляді можна представити у вигляді кортежу, записаному на теоретико-множинній мові (1), основні елементи моделі якої показані на рисунку 1:

$$P = \{P_1 P_2 \dots \dots P_n\}, P_i \supset P, i = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де P_1 – підмножина, що складається з елементів, що мають різні ознаки, наприклад, x_j^h – ознака плану або карти, де верхній індекс означає його масштаб, а нижній його порядковий номер; P_2 – підмножина координат, представлених у

вигляді каталогу; P_3 – підмножина характеристик геодезичних приладів; P_4 – підмножина ознак, які характеризують категорії складності проведення робіт; P_5 – підмножини ознак, які характеризують пору року; P_6 – підмножина інтервалів часу виконання геодезичних робіт; P_7 – підмножина ознак кваліфікації виконавця робіт; P_8 – підмножини ознак, які характеризують вартість робіт.

Розглянемо основні етапи вибору раціонального варіанта топографічної зйомки запропонованої бази знань (БЗ).

База даних (БД), яка призначена для зберігання, наповнення та корегування вихідних даних, необхідних для проектування топографічної зйомки, а саме:

– $P_1 = \{p|p(x_j^h)\}$ – існуючий топографічний план або карта у вигляді растрового або цифрового об'єкта; наприклад, топографічний план масштабу 1 : 500 має наступне позначення $p(x_1^{500})$.

– $P_2 = \{p|p(x_j^h)\}$ – каталоги координат геодезичних пунктів; наприклад, координати в системі УСК 2000 ($x_1^{УСК}$).

– $P_3 = \{p|p(x_j^h)\}$ – характеристики приладів які передбачаються для виконання зйомки (супутникові приймачі, електронні тахеометри, теодоліти, цифрові нівеліри та ін.); наприклад, GPS-приймач двочастотний (x_1^{GPS}).

– $P_4 = \{p|p(x_j^h)\}$ – ознаки рельєфу місцевості та забудови місцевості (категорії складності I, II_a, II_b та ін.); наприклад, рівнинна місцевість зі спокійним рельєфом, територія забудована, щільність забудови 20 %, будівлі та споруди простої конфігурації з незначною кількістю елементів благоустрою (x_1^{IIa}).

– $P_5 = \{p|p(x_j^h)\}$ – ознаки пори року (зима, весна, літо, осінь); наприклад, пора року зима (x_1^w).

– $P_6 = \{p|p(x_j^h)\}$ – ознаки терміну виконання робіт; наприклад, звичайний (x_1^{dm}).

– $P_7 = \{p|p(x_j^h)\}$ – ознаки кваліфікації виконавця робіт; наприклад, кваліфікація– геодезист вищої категорії (x_1^{qh}).

– $P_8 = \{p|p(x_j^h)\}$ – вартість проведення робіт (гривня, долар, євро та ін.);

наприклад, вартість унаціональній валюті – гривні (x_1^{hr}).

Технічне завдання (ТЗ) являє собою вимоги до топографічної зйомки (масштаб, площа території для проведення топографо-геодезичних робіт тощо).

Проектування геодезичної мережі для проведення топографічної зйомки. Суть даного проектування полягає у виборі наявних геодезичних приладів і побудови декількох варіантів геодезичної мережі.

Рекогностування місцевості призначене для уточнення та коригування даних, занесених у базу даних і виявлення невідповідностей між вихідним планом і картам. У разі необхідності вносяться відповідні коригування до проекту.

Вибір раціонального варіанту топографічної зйомки пропонується інженеру-геодезисту для його реалізації.

Таким чином, створення інтелектуальної програми підтримки рішень стосовно вибору варіанта топографічної зйомки в цілому підвищить ефективність проведення топографо-геодезичних робіт.

Список літератури

1. Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500 (ГКНТА-2.04-02-98).

2. Метешкин К. А. Кибернетическая педагогика: теоретические основы управления образованием на базе интегрированного интеллекта. Монография. – Харьков: Международный Славянский университет, 2004. – 400 с.

Яценко В.М.

к.т.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

Мартинов І.М.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

ТЕХНОЛОГІЯ СУПУТНИКОВОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ З ДИСТАНЦІЙНИМ ЗОНДУВАННЯМ ТА АЕРОФОТОЗЙОМКОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ В СУЧАСНІЙ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

З кожним роком перед геодезичним виробництвом постають нові завдання, які потребують швидкого і правильного розв'язання. Це вимагає застосування нових технологій і засобів вимірювання. Застосування сучасних методів вимірювання дає змогу істотно скоротити час на проведення польових робіт з одночасним підвищенням точності даних, забезпечити високу точність результатів вимірювань та автоматичне збереження даних. Розвиток програмних засобів для опрацювання геодезичних вимірів допоможе скоротити час на камеральне опрацювання даних.

Програма для опрацювання отриманих даних геодезичних вимірів має бути такою, щоб виконувати максимально складні завдання, і водночас простою у користуванні.

Топографо-геодезичні зйомки є основою для оформлення і підготовки документації по визначенню та відновленню площі земельної ділянки, для підключення об'єкта до електричних мереж і газопроводу, для вирішення спірних питань з сусідами, для отримання дозволів на проектування та проведення будівництва та багато іншого. Також топографічна зйомка здійснюється для ландшафтного дизайну. У такому випадку вона виконується у великому масштабі.

Вона дозволяє отримати максимум достовірної інформації про ділянку, її рельєф, всіх розміщених на ньому елементів, об'єктів нерухомості, підземних і наземних комунікацій та багато іншого.

В данній статті розкривається технологія застосування новітніх технологій в геодезії та землеустрою: використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА), лазерного сканування з застосування глобальної навігаційної супутникової системи (ГНСС) з використанням референтних станцій режимі роботи реального часу (RTK). Досліджуються переваги застосування сучасних технологій, перспективи їх розвитку і застосування для різних видів геодезичних робіт, узагальнення науково-теоретичного обґрунтування методичних підходів виконання даних робіт.

Слідом за сучасними комп'ютерними програмами та електронними геодезичними приладами приходять інноваційні методи дослідження територій. Один з таких нових способів отримувати більш точні і докладні дані при проведенні геодезичних робіт - це лазерне сканування. З його допомогою можна віддалено вести зйомку певних об'єктів або територій в тривимірній площині. Основна мета цієї процедури - подальше створення тривимірних моделей об'єктів і ділянок, які знімаються, з усіма подробицями.

Для проведення 3D сканування об'єктів використовуються спеціальні прилади - лазерні сканери. З їх допомогою можна отримувати координати точок, які передають детальну інформацію про конкретну місцевість або на певному елементі. Лазерним далекоміром проводяться вимірювальні процедури до всіх ключових точок досліджуваного елемента. Сканером дуже легко управляти за допомогою портативного комп'ютера, що значно спрощує процес роботи з ним. При цьому всі відомості фіксуються у режимі реального часу - фіксація сигналу йде одночасно з його одержанням.

Тривимірна площина дозволяє визначати точку не по двох координатах, а трьох. Це значно підвищує точність відомостей. Дані, які отримані за допомогою лазерного 3D сканера можна використовувати в будь-якій графічній програмі.

Використання лазерних сканерів ще не введено повсюдно. Не кожна компанія, яка спеціалізується на наданні інженерно-геодезичних послуг, може запропонувати послугу 3D сканування. Але в нашому розпорядженні є все необхідне обладнання для виконання даної процедури. Проте не на всіх ділянках доцільно застосовувати подібний спосіб дослідження. Є ряд об'єктів, на яких лазерне сканування значно полегшує і прискорює роботу.

Використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) полягає в зніманні та розпізнанні на аерофотознімках контурних точок місцевості і в геодезичному визначенні координат цих точок. Якщо визначають площинні координати X, Y точок місцевості, то таку прив'язку називають плановою. При визначенні тільки висот висотною, а при визначенні всіх трьох координат - планово-висотною (просторовою). Планова прив'язка використовується для виготовлення контурних планів, а висотна і планово-висотна - для виготовлення топографічних карт (планів).

Планова прив'язка поділяється на суцільну, яка використовується для трансформування, і розріджену - для проведення фототріангуляції. При суцільній прив'язці на кожному аерофотознімку визначають по чотири опорні точки, що розташовуються по кутах робочих площ. У випадку розрідженої прив'язки кожену секцію маршруту з декількох аерофотознімків забезпечують трьома-чотирма опорними точками (найбільш економічно вигідна) визначеними за допомогою глобальної навігаційної супутникової системи (ГНСС).

Насамперед наведемо відповіді на питання, які намагалися вирішити в цій роботі. Інженерна геодезія є прикладною наукою, що вивчає методи і способи виконання геодезичних робіт під час вишукування, проектування, будівництва, експлуатації інженерних споруд та вивчення технологічних процесів. Предметом дослідження інженерної геодезії є методи і способи виконання геодезичних робіт і розроблення у результаті цього вивчення нових технологій. За останні десятиріччя завдання інженерної геодезії залишились незмінними, проте методи і способи змінилися кардинально. Ці зміни вимагають об'єднання зусиль наукової спільноти

та виробників для вирішення тих проблем, що вже виникли під час виконання всіх завдань інженерної геодезії.

За допомогою лазерного сканування можна не тільки складати топографічні плани територій різних масштабів, але також і цифрові тривимірні моделі об'єктів або місцевості, її рельєфу.

На підставі проведеного аналізу тенденцій використання БПЛА та напрямів їх подальшого розвитку можемо стверджувати, що використання безпілотних літальних апаратів та сканування є перспективним для знімання невеликих за протяжністю площадкових об'єктів і знімання лінійних об'єктів. Їх впровадження стрімко розвивається і вони займають гідне місце в аерознімальних процесах. Розглянуті класифікації недостатньо розгалужені, тому запропонована класифікація суттєво розширює можливості щодо обґрунтування вибору тих чи інших конкретних БПЛА для їх використання в інтересах народного господарства та національної безпеки України.

Проведення якісних топографо-геодезичних робіт забезпечить найефективніше використання сучасної GNSS-інфраструктури та прискорить проведення робіт. Сучасні GNSS-мережі забезпечують істотне доповнення до інших геофізичних, оскільки мають високу точність, чутливість до тривалості періоду спостереження, простоту розгортання, а також здатність виконувати вимірювання зміщень від місцевих до глобальних масштабів.

Встановлено, що сучасний стан ведення державного земельного кадастру та проведення топографо-геодезичних робіт населених пунктів в Україні потребує удосконалення його складових щодо формування повноцінної системи обліку та оцінки земель населених пунктів, у тому числі шляхом відображення результатів якісної топографо-геодезичних робіт населених пунктів у земельному кадастрі з метою забезпечення організації раціонального землекористування.

**❖ Секція 3. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ТА ОХОРОНИ
ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ**

Брежнєва-Єрмоленко О.В.

к.е.н., доцент

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське

Кучер Д.А.

здобувач першого (бакалаврського) рівня

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське

**ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ
ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ**

Трансформація чинного законодавчого та нормативного регулювання в Україні зумовлює увагу до теоретичного вивчення та практичного розгляду наявних методів визначення рентних платежів.

Оскільки в Україні держава зберегла за собою право власності на надра, постає питання щодо захисту економічних інтересів держави, господарюючого суб'єкта – надрокористувача та суспільства шляхом створення та обґрунтування прозорої, несуперечливої методики визначення розміру створеної внаслідок господарської діяльності ренти.

Рентна плата є засобом і методом для перерозподілу коштів у бік збільшення фінансування програм, націлених на раціональне природокористування та збереження якості навколишнього природного середовища. Метою економічного аналізу ренти за спеціалізоване використання лісових ресурсів є оцінка ефективності використання лісових ресурсів з позиції отримання як економічної, так і екологічної вигоди, що визначає результативність лісогосподарської діяльності.

В Україні лісові та лісовкриті землі займають близько 10,4 млн га із загальної території країни 60,3 млн га, лісистість країни – 15,9%. Ліси розташовані дуже нерівномірно. Вони сконцентровані переважно у Поліссі та в українських Карпатах, проте Україну віднесено до малолісистих держав [1].

Законом України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII внесено зміни до ПКУ, відповідно до яких з 01.01.2019 року змінено розмір ставок рентної плати. Рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів, за заготівлю деревини основних та неосновних лісових порід збільшено на 50 % ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Згідно п.256.1 ПКУ платниками рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є лісокористувачі - юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи - підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами [2].

Визначення методики економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів має будуватися на таких етапах [3]:

- 1) визначення мети та завдань економічного аналізу ефективності рентних відносин;
- 2) формування інформаційного забезпечення здійснення аналітичних процедур щодо оцінки рентних відносин;
- 3) підбір аналітичних процедур оцінки ефективності ренти за спеціальне використання лісових ресурсів;

4) здійснення аналітичних процедур щодо рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

5) формування висновків щодо ефективності використання лісових ресурсів;

6) формування пропозицій щодо підвищення ефективності використання лісових ресурсів.

Протягом останніх років спостерігається поступове збільшення обсягів реалізації продукції, робіт і послуг лісового господарства Карпатського регіону (й України загалом). Темпи відтворення лісів залишаються низькими через відсутність фінансових інвестицій. Оскільки основна частина лісів в Україні перебуває у державній власності, то більшість коштів на реалізацію заходів із відтворення лісів передбачено отримати з Державного бюджету України.

У Законі про Державний бюджет України на 2019 рік визначено, що 26% ренти за спеціальне використання лісових ресурсів (у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування) будуть зараховувати до спеціального фонду державного бюджету. Ці кошти (близько 300 млн гривень у 2019 році) будуть використовуватись для ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів в лісовому фонді. 37% ренти за спеціальне використання лісових ресурсів пропонується спрямувати до загального фонду бюджетів міст республіканського значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ. Решта 37% будуть спрямовуватися до загального фонду Державного бюджету. Однак державне фінансування є недостатнім, тому відбувається за рахунок власних коштів державних підприємств.

Проте сучасна система рентних платежів в Україні не стимулює раціональне використання природних ресурсів, не забезпечує відображення реальних втрат суспільства і не створює достатньої фінансової бази місцевих бюджетів. Збільшення надходжень природно-ресурсної ренти до Зведеного бюджету України стане можливим за умови кардинального перегляду методологічних підходів та соціального підґрунтя нарахування рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Список літератури

1. Дейнека А.М. Місце і роль лісового господарства в регіональній еколого-економічній системі / Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість: міжвід. наук.- техн. зб. / головред. В.Т. Максисів. – Львів, 2006. – Вип.. 30. – С. 8-12. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/lglpdp/2006_30/29_Dejneka_LG_30 .pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/lglpdp/2006_30/29_Dejneka_LG_30.pdf)
2. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/275517/page3>.
3. Лисичко А. М. Розвиток методики економічного аналізу ефективності рентних відносин у лісовому господарстві / А. М. Лисичко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. - 2018. - № 1. - С.15-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2018_1_5

Горлачук В.В.

д.е.н., професор

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Бондаревський Р.О.

магістр

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ

Традиційно наша держава є однією із найнебезпечніших в економічному плані країн Європи. За весь період земельної реформи найбільшої руйнації зазнали південні чорноземи країни, через що урожайність сільськогосподарських культур залишається непомірно низькою. Така руйнація поширюється за двома напрямками:

процесами ерозії ґрунтового покриву, в результаті чого виноситься значна частка гумусу і дегуміфікація гумусу. В цілому, у Південному регіоні України витрати гумусу складають до 1,5т/га і більше. Сьогодні у спеціальній літературі існує інформація про те, що недобір врожаю на слабо змитих ґрунтах складає 10 – 20%, на середньозмитих 30 – 50%, а на сильно змитих 60 – 80%. Значний недобір врожаю зумовлений і мінералізацією гумусу у процесі вирощування сільськогосподарських культур, особливо культур просапної групи.

Наявність гумусу в ґрунті є основною ознакою, яка відрізняє його від породи. З ним пов'язана жива природа ґрунту, обмінні біохімічні процеси, які проходять в ньому, надаючи ґрунту властивості саморегулюючої системи. Гумус служить не тільки біоенергетичною основою родючості, але і виступає регулятором усіх ґрунтових процесів, маючи властивість закріплювати різні речовини (фосфор, калій, ртуть, кадмій, нікель і ін.) у верхніх шарах ґрунту, не допускаючи їх засвоєння рослинами, що може призвести до токсикації організму людини. Гумус поліпшує фізичні властивості ґрунту, його щільність, водопроникність, вологемкість, підвищуючи тим самим його буферність. Але сам гумус ще не є «поживою» для рослин. Лише в процесі його мінералізації створюються умови поповнення запасів доступних для рослин поживних речовин (сполучення азоту, фосфору, калію, кальцію, магнію, заліза і інших елементів), балансування різного роду відхилень, зумовлених внесенням мінерального живлення.

Звернемо увагу, що дефіцит у ґрунті згадуваних поживних речовин можна компенсувати шляхом внесення у ґрунт відповідних мінеральних добрив. Але наявність мінерального азоту, хоч він і засвоюється в півтора рази ліпше, ніж азот органічного походження, не заміняє азоту, отриманого при мінералізації гумусу і не поповнює мінералізовану частину органічної речовини. Це зумовлено тим, що із збільшенням виносу азоту урожаєм частка органічного походження залишається приблизно на одному рівні. Тому з цих причин збільшення доз внесення мінеральних добрив не призводить до збільшення запасів гумусу у ґрунті [1].

Це означає, що поки у ґрунті є гумус, доти зберігається його природна родючість. Тому відтворення і збереження гумусу є головним завданням всіх суб'єктів господарювання на землі, які повинні закласти підвалини нагромадження гумусу як носія родючості ґрунту. Усвідомлення цінності гумусу дозволяє вважати його «візитною картою» ґрунту, порівнювати з нервовою системою», що забезпечує «життя» ґрунту.

У цьому зв'язку спеціальна література розглядає проблему збереження родючості ґрунтів через призму додаткової кількості внесення мінеральних добрив і підвищених норм внесення органічних добрив (гною), за рахунок збільшення поголів'я худоби, де кожна додаткова тварина забезпечить додаткову кількість гною. Але така теорія немає нічого спільного із підвищенням родючості ґрунту, нагромадженням гумусу в ньому.

Поширена думка про те, що підвищення родючості ґрунтів можна досягти за рахунок додаткової кількості внесення мінеральних добрив є міфом номер один, оскільки за рахунок внесення мінеральних добрив можна підвищити тільки урожайність культур, але не підвищити родючість ґрунтів. Ця істина є особливо важливою і потрібно пам'ятати суб'єктам господарювання на землі, органам виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і іншим, кого турбує проблема охорони ґрунтів[2, с 258-259].

Суть другої теорії полягає в тому, що із збільшенням поголів'я худоби на одиницю ріллі зменшується вихід органічної речовини, через що гумусність ґрунтів на цій території буде нижчою, оскільки рослинницька продукція, згодована худобою, втрачає частину азоту внаслідок засвоєння його організмом тварин. Ці втрати можна прирівняти до коефіцієнта перетравлення грубих і зелених кормів, який складає 0,51. Власне, це та частина кормів, що у процесі перетравлення організмом тварин, трансформується у приріст м'яса, молока, енергію тощо і вже не надійде у ґрунт у формі органічної маси з подальшою її гуміфікацією. Наприклад, розрахункова кількість азоту, яка може бути повернена в ґрунт, за умови

згодовування соломи озимої пшениці при урожайності 30 ц/га зерна буде складати 0,09 ц/га (0,217 (1-0,51) 0,85).

У випадку, якщо б солома була приорана, кількість азоту, що міг бути повернутий у ґрунт складала б 0,217 ц/га, що майже у 2,5 рази більша, ніж у першому випадку [3, с. 293]. Це свідчить про те, що збільшення поголів'я худоби, яке наче б дозволить збільшити гумусність ґрунту з міфом номер два.

Авторське бачення природи забезпечення бездефіцитного балансу гумусу в ґрунті дозволить здійснювати ефективний контроль за гумусним станом ґрунтового покриву, своєчасно виявляти зміни, що можуть призвести до негативних наслідків у землекористуванні, забезпечити збереження і відтворення гумусу як головної умови розширеного відтворення родючості ґрунтів.

Список літератури

1. Сдобников С.С. Расширенное воспроизводство плодородия почв. – М.: Знание, 1989. – С. 11. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Сельское хозяйство»; № 8)
2. Чтобы не убывало плодородие земли // В.В. Медведев, Г.М. Кривоносова, П.И. Кукоба и др.; Под ред. В.В. Медведева. – К.: Урожай, 1989. – С. 61-62.
3. Горлачук В.В., В'юн В.Г., Сохнич А.Я. Управління земельними ресурсами: Навчальний посіб. – Миколаїв: Вид-во МДГУ, 2002. – 316 с.

Дорош О.С.
д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ

Третяченко Д.В.
аспірант
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЗАГАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ГРОМАДЯН У МЕЖАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ

Сучасний розвиток суспільних відносин безперечно потребує оновлення підходів щодо використання земель, земельних ділянок у межах населених пунктів та розташованих на них об'єктів. У цій відповідності особливе суспільне значення в межах населених пунктів належить землям загального користування. За законодавством України до складу земель загального користування в межах населених пунктів віднесено: земельні ділянки, що використовуються як шляхи сполучення (майдани, вулиці, провулки, проїзди, дороги, набережні); земельні ділянки, що використовуються для задоволення культурно-побутових потреб населення (парки, сквери, бульвари, пляжі); земельні ділянки, що використовуються як місця знешкодження та утилізації промислових і побутових відходів і сміттєпереробних підприємств тощо.

Правовий режим земель загального користування складає низка законодавчих та нормативних документів, які визначають порядок розміщення та використання відповідних об'єктів, споруд загального користування. Попри це діючі правові норми лише частково регламентують як правовий режим земель загального користування, так і відносини стосовно їх використання, що веде до зловживань у процесі реалізації прав на ці землі. Тому реалізація права загального землекористування потребує проведення додаткових досліджень в контексті

специфіки правового режиму земель загального користування в межах населених пунктів як об'єкта права загального землекористування громадян.

У відповідності до Земельного кодексу України зазначені землі віднесено до земель комунальної власності, що не передаються в приватну власність [2]. Зазначена норма є важливою гарантією реалізації громадянами права загального землекористування, так як встановлює публічний характер їхнього використання. Разом із тим існує потреба доповнити земельне законодавство України положеннями щодо сутності поняття **«право загального користування землею»**, підстав для реалізації громадянами цього права та склад земель, на які поширюється таке правове регулювання.

Використання цих земель громадянами в межах населених пунктів здійснюється у встановленому законодавством порядку для задоволення їхніх потреб. Водночас, на законодавчому рівні передбачена можливість обмеження права користування такими землями (закриття проїздів, перекриття вулиць тощо) при будівництві чи інших видах робіт. У цій відповідності Наказом Державного комітету із земельних ресурсів у 2008 році затверджено Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок [1] на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.02. 2008 № 383-р, керуючись статтею 14 Закону України «Про землеустрій» та Положенням про Державний комітет із земельних ресурсів від 19.03.2008 № 224. Цим класифікатором передбачені **обмеження для земель загального користування** та наведені основні законодавчі, нормативно-правові акти, які встановлюють обмеження (обтяження) у використанні таких земель. Попри це перелік обставин, за яких власники землі чи земельної ділянки (держава, територіальна громада, фізична чи юридична особа) можуть встановлювати обмеження їх використання на праві загального землекористування у зазначених законодавчих і нормативних документах відсутній. Переконані, що ця норма має бути присутня в Земельному кодексі України.

Ще однією перешкодою реалізації права загального землекористування громадян у межах населених пунктів є те, що чинним Земельним кодексом

України не в достатній мірі врегульовується порядок реалізації цього права на безоплатній основі, що є підставою в певних випадках для стягнення плати при використанні земель загального користування (за користування пляжами, за паркування транспортних засобів на вулицях тощо). На противагу земельному законодавству природоресурсне містить норми на підставі яких право загального природокористування здійснюється на безоплатній основі [3]. У цьому зв'язку є потреба в запровадженні на законодавчому рівні норм, які передбачатимуть відповідальність за безпідставне обмеження реалізації права загального землекористування.

Характерною особливістю використання земель загального користування на противагу іншим землям, які надаються землекористувачам, є те, що вони перебувають у віданні комунальних господарств при міських і районних радах, у постійному користуванні комунальних підприємств і тільки в окремих випадках передаються в оренду. У цьому зв'язку управління землями загального користування є важливим аспектом, бо стосується забезпечення їх правового режиму, утримання, цільового використання тощо.

У випадку користування землями загального користування громадянами без укладення договору оренди, землекористувачі мають дотримуватися прав на їх використання та виконувати певні зобов'язання (дотримуватися санітарних норм, протипожежних вимог тощо), за недотримання яких несуть відповідальність. Отже між громадянами, державою та територіальними громадами виникають земельно-правові відносини в ході реалізації ними права загального землекористування, яке потребує відповідного законодавчого врегулювання стосовно правового режиму, утримання та цільового використання).

На нашу думку, доречніше земельні ділянки загального користування в межах населених пунктів надавати в користування виключно в громадських інтересах без укладення договорів оренди в адміністративному порядку на праві тимчасового платного користування землями, що перебувають у державній та комунальній формах власності. Це посилить регулятивний вплив права на відносини власності,

забезпечить справедливість у судовій практиці, послабить корупційну складову при наданні таких земель у користування.

Підводячи підсумок відзначимо, що для уникнення необґрунтованих обмежень та заборон у ході реалізації права загального землекористування громадян у межах населених пунктів мають зазнати змін чинні законодавчі норми стосовно правового режиму, утримання та цільового використання. Доцільно внести корективи в діючий Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок (2008 р.), який має містити перелік обставин за яких власники землі чи земельної ділянки (держава, територіальна громада, фізична чи юридична особа) зможуть встановлювати обмеження їх використання на праві загального землекористування.

Список літератури

1. Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок // Наказ Держкомзему №643 від 29.12.2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.shels.com.ua/document.htm?doc=581>
2. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

Корейба Л. В.

Голова спілки Центр розвитку земельних правовідносин в Україні

Дребот О. В.

*к.с.-г.н., зав. кафедри геодезії та землеустрою
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

ЧИ ГОТОВІ МИ ДО ЗНЯТТЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ?

Питання нарощення потужності геоданих про стан земель постає досить гостро. Мабуть не зайве буде придивитися до устрою земельних відносин інших країн. Спираючись на європейський досвіт та довголітній досвід Канади та Америки, стає зрозумілим те, що для проведення дієвої та соціально адаптованої політики у сфері землеустрою необхідно мати ширші знання про земельні площі в межах України. Щоб формувати нормативні документи та створювати законопроекти в сфері аграрної політики необхідно враховувати якість землі та її агроекологічний стан. В розвинених країнах зарубіжжя земельні кадастри містять набагато глибший спектр відомостей про земельні ділянки. Наприклад, Європейський сервіс моніторингу землі (Land Monitoring service) пропонує до відкритого перегляду картографічне зображення поверхні європейської території, створене за допомогою дистанційного зондування та функцій ГІС програм [1]. Інформація даного сервісу містить чималий перелік шарів цифрових даних про різні об'єкти (табл. 1).

В країнах зарубіжжя розвиток земельних відносин тісно пов'язаний з розвитком геоматики, яка дозволяє збільшити візуалізацію просторових даних та надає можливості для вивчення, моделювання та планування розвитку територій. Наприклад, земельний кадастр Канади чи не найстаріший. Ще у 60-х роках на замовлення уряду було створено геоінформаційну систему країни (Canada Geographic Information System (CGIS) [2]. Крім того, для розвитку територій в

рамках урядової ГІС-програми було проведено потужний процес інвентаризації земель, в якому і до цього часу беруть участь всі міністерства і відомства, що пов'язані з використанням природних ресурсів.

Таблиця 1

Перелік об'єктів цифрових картографічних даних Європейського сервісу моніторингу землі

№ з/п	Назви шарів картографічної інформації
1.	території населених пунктів
2.	промислові об'єкти
3.	дорожня і залізнична мережа та пов'язані з ними землі
4.	райони портів
5.	аеропорти
6.	місця видобудку корисних копалин
7.	забруднені або зайняті відходами землі
8.	бідівельні майданчики
9.	зелені райони населених пунктів
10.	території для розваг і спорту
11.	не зрошувані орні землі,
12.	постійно зрошувані землі
13.	рисові поля
14.	виноградники
15.	фруктові сади та ягідні плантації
16.	оливкові сади
17.	пасовища
18.	однорічні культури тимчасових посівів
19.	землі, в основному зайняті сільським господарством, зі значними районами природної рослинності
20.	агрорісові масиви
21.	широколистий ліс
22.	хвойний ліс
23.	змішаний ліс
24.	природні луки
25.	Пустощі, голі скелі
26.	склерофільна рослинність
27.	перехідний ліс-чагарник
28.	пляжі, дюни, піски
29.	ділянки з рідким рослинним покривом
30.	згарища
31.	льодовики та вічний сніг
32.	болота
33.	торфовища

Продовження табл. 1

№ з/п	Назви шарів картографічної інформації
34.	солончаки
35.	ділянки узбережжя, що зазнають припливів
36.	водні об'єкти
37.	прибережні лагуни, лимани
38.	моря та океани

До численного переліку інформативних шарів цифрових даних європейського сервісу для ГІС Канади необхідно додати «Якість повітря», «Екологічну оцінку території», «Транспортну мережу», «Гідрографію», «Планування території».

Крім того, сільськогосподарські землі при здійсненні моніторингу в розвинених країнах діляться за придатністю до використання. Наприклад кадастр Канади передбачає розподіл на 7 класів придатності від кращих до гірших. Таких класів у Новій Зеландії 8 (табл.2).

Таблиця 2

Класи придатності земель Нової Зеландії

№ класу	Орнопридатні землі	Придатні під пасовища	Для лісгосподарських цілей	Основна придатність
1.	високопридатні ↕ малопридатні	високопридатні ↕ малопридатні	високопридатні ↕ малопридатні	Мультипридатні
2.				
3.				
4.				
5.	Не придатні	малопридатні ↕ Не придатні	малопридатні ↕ Не придатні	Під пасовища та ліс ↕ Під консервацію
6.				
7.				
8.				

Дані Держгеокадастру України не мають такого потужного ГІС ядра, хоч охоплюють всю територію країни. На сайті «Публічна кадастрова карта» враховано лише межі земельних ділянок, їх цільове призначення, площу, власників чи землекористувачів. Серед шарів просторової інформації надаються лише неточна карта агровиробничих груп ґрунтів, ортофотоплани, які не оновлюються, межі кадастрових зон та кварталів, що не співпадають з дійсними межами населених пунктів та сільських рад [3]. Така основа ведення кадастру не дає змогу

ефективного управління землями, в тому числі сільськогосподарського призначення. Ситуацію погіршує роз'єднаність усіх служб та відомств, відокремленість їх від процесу створення інформативної потужної бази на території об'єднаних територіальних громад, населених пунктів, країни вцілому.

Список літератури

1. Електронний ресурс, режим доступу: <https://land.copernicus.eu/>
2. Електронний ресурс, режим доступу: <https://www.esri.com/en-us/esri-map-book/maps#/list>
3. Електронний ресурс, режим доступу: <https://map.land.gov.ua/kadastrova-karta>

Лавренко Н.М.

к. с-г н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Сеїтов С.Ю.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Вільний доступ до земельних ресурсів громадян та юридичних осіб, гарантії прав на землю, ефективність землекористування і контроль над дотриманням чинних норм і правил значною мірою визначають результативність земельної політики держави.

Ефективна державна земельна політика є невід'ємною складовою

державного управління соціально-економічним розвитком України, забезпечує важливі умови розвитку інфраструктури економіки та життєдіяльності суспільства, відіграє важливу роль у наповненні державного та місцевих бюджетів, може стати інструментом зміцнення адміністративного устрою України.

Метою є оцінка державної політики в сфері управління земельними ресурсами південних регіонів нашої держави, а також пошук шляхів покращення державної політики в даній сфері загалом на території всієї країни.

Питання управління у сфері публічної влади досліджувалися та продовжують вивчатися вченими в різних аспектах проблем публічно-владної діяльності. Дослідники, як В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Афанасьєв, В. Борденюк, М. Вебер, В. Гаращук, Т. Парсон, О. Сушинський, Ю. Шемшученко та інші постійно розглядають поняття та сутність контролю, громадського (соціального) контролю, державного контролю і процесу здійснення контролю у сфері державної влади стосовно земельних ресурсів.

Основними завданнями земельної політики держави є розв'язання проблем розвитку відносин власності на землю, формування цивілізованого ринку земель, розвиток іпотечного кредитування, удосконалення системи земельних платежів, підвищення ефективності управління земельними ресурсами, поліпшення організації державного контролю за використанням і охороною земель [1].

Найгострішими проблемами державної політики управління земельними відносинами, землекористування, землеустрою, охорони земель є:

- ✓ незавершеність економічних і правових відносин власності;
- ✓ неефективність державного управління земельними і сировинними ресурсами та землекористуванням;
- ✓ відсутність заходів із перспективного планування сталого розвитку територій та дій із проведення комплексного державного землеустрою, оптимальних моделей сільськогосподарського землекористування;
- ✓ відсутність необхідних заходів щодо раціонального й ефективного використання та охорони земель;

- ✓ недосконалість земельного законодавства й інфраструктури ринку земель, особливо сільськогосподарського призначення, що сприяє підвищенню корупції;
- ✓ відсутність системи функціонування ринкових земельних відносин, що гальмує введення в економічний оборот земельного капіталу;
- ✓ неузгодженість земельного та містобудівного законодавства;

Земельні відносини в процесі використання земель повинні орієнтуватися на підвищення ефективності виробництва та продуктивності праці, на екологічне оздоровлення земельних і сировинних ресурсів як складової частини соціально-економічного капіталу, що є домінуючими у формуванні національного багатства країни. Основною метою такого напрямку має стати забезпечення продовольчої безпеки нашої держави [2].

Загалом, на часі є необхідність розробки інноваційно-випереджальної моделі в агропромисловому виробництві. Світові макроекономічні виклики суспільству й економіці України зумовлюють визначення ключового завдання для країни: невідкладний перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу розвитку економіки.

Стратегічним напрямом економічного розвитку України стає перехід від «розвитку навздогін» до доктрини «розвитку на випередження», в основу якої має бути покладена інноваційно-технологічна модель, що ґрунтується на максимальному використанні потужного людського потенціалу. Подолання економічної кризи можливе через розширення сфери земельних відносин і активізацію використання земельно-ресурсного потенціалу. Дивлячись на це, з метою підвищення ефективності продовольчого виробництва та забезпечення високого рівня охорони природного середовища, доцільним є впровадження заходів, спрямованих на підвищення родючості земель та охорони землі сільськогосподарського призначення. Водночас, забруднення, порушення якості та знищення ґрунтів повинно передбачати застосування чітко визначених економічних і нормативних санкцій. Зокрема, це накладання штрафів з боку

держави на прибутки виробників товарів та користувачів земельних угідь. Відповідно до обсягів завданої економічної та екологічної шкоди і фактичних витрат на відновлення земельних ресурсів, повинні визначатися і розміри штрафів для кожного з регіонів окремо. Також адміністративна відповідальність має застосовуватися до юридичних і фізичних осіб у випадку, якщо внаслідок завданої ними шкоди земля позбавлена споживчої якості [3].

Враховуючи зазначене вище, головною метою оптимізації системи державної політики в сфері управління земельними ресурсами необхідно визначити досягнення стабільного та ефективного її функціонування, що орієнтоване на забезпечення продовольчої безпеки країни, добробуту сільських громад і територій, відтворення й підвищення родючості ґрунтів і охорони земель [4].

На даний час функції управління землями державної власності розпорочені між багатьма органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, а також органами місцевого самоврядування. Таким чином, функції розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності, щодо зміни цільового призначення земельних ділянок, утворення нових ділянок, затвердження документації із землеустрою та оцінки земель, по суті, передані органам, які володіють низьким рівнем управлінської та регуляторної компетенції у питаннях планування використання земель, землеустрою, охорони земель, розвитку територій тощо. Наслідком такої ситуації є масові порушення земельного законодавства, норм раціонального землекористування, низька ефективність використання земель державної власності тощо. За таких умов важливою задачею стає, відповідно до європейського досвіду, створення єдиного розпорядника земель державної власності [5].

Список літератури

1. Державна земельна політика в Україні. *Матеріали Круглого столу «Стан і стратегія сучасної земельної політики в країні»*. <http://www.razumkov.org.ua>.

2. Третяк А. Основні напрями зміни та удосконалення державної земельної політики в Україні. *Матеріали Круглого столу «Стан і стратегія сучасної земельної політики в країні»*. <http://www.razumkov.org.ua>.

3. Ібатуллін Ш.І., Степенко О.В., Сакаль О.В. та ін. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2012. 52 с.

4. Третяк А.М. Земельний капітал: теоретико-методологічні основи формування та функціонування: монографія. Львів: Вид-во «Сполом», 2011. 520 с.

5. Формування моделі управління природними ресурсами в ринкових умовах господарювання: монографія. За заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М.А. Хвесика. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. 304 с.

Ладичук Д.О.

к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ТИПОВОСТІ АГРОЛАНДШАФТІВ ДЛЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Однією з актуальних наукових проблем підвищення ефективності використання антропогеннозмінених земель є створення екологічно стійких агроландшафтів в умовах багаторічного зрошення у степовій зоні України.

У той же час відповідно до статті 2 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» основні завданнями державного контролю за використанням та охороною земель такі:

забезпечення додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

запобігання порушенням законодавства України у сфері використання й охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їхнього усунення;

забезпечення додержання власниками землі й землекористувачами стандартів і нормативів у сфері охорони та використання земель, запобігання забрудненню земель і зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану рослинного й тваринного світу, водних та інших природних ресурсів [1].

Сьогодні сформовані складні природно-технічні (ландшафтно-меліоративні) системи, що функціонують на відміну від природних ландшафтів за новими законами і мають свої регіональні часові та просторові особливості.

Так агроландшафт має визначену структуру і будову, динаміку властивостей і станів, обумовленою його стійкістю і способом розвиватися, тобто еволюційно незворотно змінюватися і його необхідно розглядати тільки як динамічну систему. Але дослідження показують, що кожний окремо показник стану агроландшафту можна відновити в тих межах, що він мав на одному з попередніх етапів розвитку, але відновити структуру їх системної взаємодії практично неможливо (метаморфізм еволюції агроландшафту).

Виходячи з цього, можна помітити, що втрата екологічної стійкості агроландшафту на одному з етапів його еволюції спричиняє перехід з однієї форми екологічної рівноваги в іншу, котра властива агроландшафту на наступному етапі еволюції. Таким чином, якщо агроландшафт вийшов з умов екологічної стійкості при даних своїх показниках, то він перетерпів зміни (адаптувався до нових умов свого розвитку) і при них агроландшафт знаходиться в іншій формі екологічної рівноваги і має на даному етапі еволюції нову (згідну значенням його показників)

екологічну стійкість. Така постановка питання дозволяє більш ретельно виявляти, навіть незначні зміни у розвитку агроландшафтів, що сприяє вдосконаленню розробки еколого – меліоративних заходів щодо запобігання забрудненню земель і зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану біорізноманіття, водних та земельних природних ресурсів.

Основним критерієм оцінки змін стану агроландшафтів сьогодні є ґрунт та рівень природного біорізноманіття. В такому разі ці важливі складові виступають як індикатор зміни агроландшафтів у просторі та часі. Тому виникає необхідність застосування ГІС-технологій для оцінки цих змін. Відомо, що ГІС ґрунтуються на автоматичній обробці просторово-часової інформації про геосистеми різного ієрархічного рівня і територіального охоплення [2].

Основним базовим модулем природно-ресурсної основи є географічна модель території, яка описує основні компоненти геологічного середовища, природні чинники зовнішньої дії на нього, динаміку їхнього розвитку у просторі — часі.

Одним з шляхів скорочення об'ємів проектно-вишукувальних робіт в гідротехнічному будівництві є типізація антропогеннозмінених площ. Під типовістю агроландшафтів розуміється відповідність їх природно-кліматичних, агротехнічних і водогосподарчих умов між собою. Тоді дослідно-виробнича ділянка повинна бути моделлю території, на яку будуть поширені результати досліджень [3]. Математичні моделі для розрахунку цього заходу можуть бути побудовані на підставі теорії множин, багатовимірної геометрії, теорії вірогідності.

По своїй логічній структурі типізація водогосподарських об'єктів — окремий випадок завдання класифікації, яка вирішується за умови, що за еталон береться якийсь конкретний об'єкт, щодо якого визначають міру схожості. Типізація, як і класифікація, повинні будуватися виходячи із строго певної кінцевої мети. З урахуванням поставленого завдання для одного і того ж набору ознак, залежно від

того, які з них вважаються за першорядні, заходи схожості можуть бути різні. Ознаки першорядні повинні мати істотну вагу в кількісній мірі схожості об'єктів.

Остання паспортизація ґрунтів була виконана ще в 1957-1962 рр. і сьогодні питання типовості агроландшафтів, головним індикатором яких є ґрунти, є досить актуальним. Тому виникає необхідність не тільки у визначенні типовості безпосередньо ґрунтів, а й факторів, що впливають на них (з урахуванням динаміки їх змін в просторі та часі). Тоді є важливим встановлення типовості для оціночних (індикаторних) та факторних показників окремо, з подальшим визначенням інтегрованого показника типовості для кожного із порівнюваних агроландшафтів.

На сьогодні типізація антропогеннозмінених агроландшафтів виконується за наступними методами: ймовірний метод, розроблений Шабановим В.В. і Рудаченко Є.П. під керівництвом академіка Авер'янова С.Ф. (1971) у вигляді стохастичного варіанту задачі типізації; метод, розроблений Тупіциним Б.А. і Шинкаревським Г.М. (1984), за кількісною ознакою у вигляді застосування критерію Стюдента; метод, розроблений Ладичуком Д.О. (1997) з використанням залежностей між засоленістю ґрунтів та їх хімічним складом [4].

Але ці методи визначення типовості агроландшафтів мають ряд недоліків, які треба доопрацьовувати та вдосконалити.

Крім цього, це вимагає створення особливої предметної області систем, побудованих на базі ГІС, яка враховує територію з усією притаманною їй специфікою природних умов, ресурсним потенціалом, поширеними в її межах видами господарської діяльності.

Для організації даних важливі не тільки взаємозв'язки, що здійснюються у просторових системах реального світу, але й заснована на них інформаційна взаємодія між структурно-функціональними одиницями різних рангів у самій інформаційній базі.

Таким чином, агроландшафти представляють сьогодні складні природно-технічні (ландшафтно-меліоративні) системи; індикаторами оцінки сучасного

стану агроландшафтів виступають ґрунт та рівень природного біорізноманіття; встановлена необхідність визначення інтегрованого показника типовості агроландшафтів; найбільш вагомим інструментом для вирішення цієї задачі є ГІС-технології.

Список літератури

1. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», Відомості Верховної Ради України, 2003, №39, ст.350.

2. Козаченко Т.І. Картографічне моделювання: Навч.пос. / Т.І. Козаченко, Г.О. Пархоменко, А.М. Молочко /За ред. А.П. Золовського. - Вінниця: Антекс-У ЛТД, 1999.-320 с.

3. Тупицын Б.А. Применение производственного моделирования при изучении способов улучшения мелиоративного состояния орошаемых земель / Б.А. Тупицын, Р.М. Полищук, В.Т. Асатрян //Тр. Кишиневского с.-х. ин-та.- 1975.- Т.149.- С.25-28.

4. Ладичук Д.О., Шапоринська Н.М., Волошин М.М., Ладичук В.Д. Метод визначення типовості антропогенно змінених ландшафтів для проектів меліоративного будівництва в степовій зоні України / Science and education a new dimension. Natural and Technical Sciences - VI(18), Issue: 158, 2018. P. 69-71.

Лазарєва О.В.

д-р екон. наук, доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Проблема управління земельними ресурсами завжди була актуальною, оскільки земля є основою з основ будь-якого виробництва. Правда, якщо в несільськогосподарській сфері землі відводиться пасивна, другорядна роль, то в сільськогосподарському виробництві і лісовому господарстві вона виступає головним засобом виробництва. Це й свідчить про її велике значення. І це не випадково. Адже земельні ресурси, на використанні яких формується близько 95 відсотків обсягу продовольчого фонду та 2/3 фонду товарів споживання, по праву вважаються первинним чинником виробництва, фундаментом економіки України.

У вітчизняній науці проблемам державного управління земельними ресурсами присвятили свої роботи такі відомі вчені як О.Д. Гнаткович, В. В. Горлачук, А.Г. Мартин, О.С. Дорош, Д.С. Добряк, О.І. Котикова, А.Я. Сохнич, А. М. Третяк, В.М. Третяк та ін.

З повагою ставлячись до розробок вчених в галузі державного управління земельними ресурсами вважаємо за необхідне доповнити останні дослідження опрацюванням проблемних питань, які виникли в ході реалізації земельної політики, а саме механізм реалізації прийнятих законів в дію, виконання робіт з контурно-меліоративної організації території, шляхи вдосконалення системи управління земельними ресурсами на загальнодержавному рівні.

Виходячи з вищевикладеного метою публікації є розробка пропозиції щодо вирішення проблем раціонального використання і охорони земель шляхом організованої, цілеспрямованої діяльності держави в системі управління земельними ресурсами.

Громадянам України нині передано у власність мільйони гектарів продуктивних земель для розширення особистих селянських господарств, організації селянських (фермерських) господарств, передано значні площі для будівництва житла, ведення садівництва і городництва тощо.

Збільшення чисельності суб'єктів господарювання на землі зніціювало розширення кола учасників земельних відносин, загострилися екологічні проблеми довкілля. Вже сьогодні стало очевидним, що методи управління земельними ресурсами, які склалися за часів лише державної власності на землю і продовжують використовуватися й донині, не відповідають сучасним вимогам ринкової економіки, не задовольняють потреби суб'єктів господарювання на землі.

Тому не дивно, що всупереч очікуванням, земельна реформа не тільки не дала позитивних результатів, але, навпаки, призвела до нової руйнації сільськогосподарського землекористування, плутанини в земельних відносинах, спричиненої недосконалістю законодавчих актів.

Головною причиною такої ситуації є втрата державою функцій управління земельними ресурсами і відсутність єдиної земельної політики, що унеможливило регулювання земельних відносин за допомогою державних важелів. Це видно навіть з того, що Держгеокадастр України, на який Законом про земельну реформу (1990 р.) від імені держави покладалась організаційна, землевпорядна, контрольна і консультативна функції, перестали виділятися кошти на організацію раціонального використання й охорону земель, надходження від земельного податку використовувалися не за цільовим призначенням, що призвело до погіршення якісного стану земель, зростання продуктивних земель кущами і дрібноліссям, руйнування меліоративної мережі, розвитку ерозії, дефляції тощо.

Про наслідки такого стану речей свідчать показники економічного розвитку України. Так, у перерахунку на еквівалентну площу ріллі Україна виробляє зерна і зернобобових у 3 рази менше, ніж Італія, у 4 рази – ніж Німеччина, у 4,5 рази – ніж Франція, у 2 рази – ніж США. Виробництво цукрових буряків на відповідну площу в середньому менше у 2-3 рази. Майже на порядок Україна поступається цим

країнам у виробництві м'яса всіх видів [1, с. 22-23]. Отже, потрібно вдосконалювати систему державного управління земельними ресурсами, щоб забезпечити порядок на землі.

Сучасний стан використання земель в Україні не відповідає їхньому продуктивному потенціалу і вимогам раціонального природокористування. У результаті господарської діяльності порушено екологічний стан довкілля та сільськогосподарських ландшафтів. Більша частина земель піддається водній та вітровій ерозії, дегуміфікації, руйнуванню структури ґрунту, забрудненню.

В результаті високої розораності території, екологічно розбалансованої структури посівних площ та ін. більше 40% площі орних земель сільськогосподарських підприємств України підлягають водній ерозії, яка є найбільш серйозним фактором зниження продуктивності земельних ресурсів, деградації агроландшафтів.

Особливості кліматичних умов області відображаються на зростаючій щорічній дефляції верхнього родючого шару ґрунту орних земель. Розораність території складає в середньому 54% від загальної площі та 78,1% сільськогосподарських угідь, їх еродованість – 38,4%, ріллі – 40% [2].

Досвід нашої країни і практика зарубіжних країн показують [3], що реальним механізмом наведення порядку у використанні земель, регулюванні земельних відносин і впорядкуванні території існуючих та новоутворених господарств можуть бути тільки землеустрій, в процесі якого вирішуються правові, соціально-економічні, екологічні і, що не менш суттєво, економічні завдання. Тому всі дії, пов'язані з перерозподілом земель, утворенням нових землеволодінь і землекористувань, організацію використання і охорони земель, слід здійснювати тільки в порядку землеустрою на підставі проектів землеустрою території з відповідним економічним та ґрунтово-екологічним обґрунтуванням.

Проте зниження ролі держави в здійсненні землеустрою привело до втрати функції планування як основної ланки в системі управління земельними ресурсами, що порушило комплексність у проведенні землевпорядних робіт.

У результаті створення нових агроформувань існуючий планово-картографічний матеріал не відповідає дійсності і потребує оновлення.

Тому з метою екологічної збалансованості земельного потенціалу всі проекти землеустрою методологічно повинні розроблятися на засадах контурно-меліоративної організації території, яка б передбачала диференційоване розміщення сільськогосподарських культур відносно крутизни схилів рельєфу, закріплення постійних рубежів лісозахисними смугами, вдосконалення структури посівних площ, яка б забезпечувала бездефіцитний баланс гумусу, ґрунтозахисних систем землеробства і ін. Підставою для таких висновків є той факт, що проведені дослідження понад 200 проектів внутрігосподарського землевпорядкування сільськогосподарських підприємств Миколаївської області засвідчили, що всі проекти землевпорядкування не забезпечували умови бездефіцитного балансу гумусу в ґрунті. Розрахунки, проведені нами за методикою В.В. Горлачука [4] свідчать, що дефіцит гумусу в ґрунті складав у межах 1,0-1,3 т/га, який не забезпечувався додатковим внесенням органічних добрив у ґрунт, через його відсутність у господарствах.

Основою для прийняття адекватних управлінських рішень щодо використання земель є інформація, яку отримує суб'єкт управління від об'єкта управління. Джерелом такої інформації є моніторинг земель, який являє собою систему спостереження за станом земельного фонду з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів у землекористуванні. При цьому основною метою земельного моніторингу є прогноз змін у землекористуванні, які очікуються від господарської діяльності та наслідків, що можуть виникнути при цьому.

Узагальнюючи вищевикладене, зроблено наступні висновки. Так, одне із головних завдань сучасної державної політики у галузі управління земельними ресурсами – забезпечення раціонального використання та охорони продуктивних земель на основі екологізації й захисту землі як складової навколишнього

середовища, збереження, примноження та відтворення її продуктивної сили як аграрного ресурсу.

З метою поліпшення становища, що склалося на сучасному етапі в системі управління земельними ресурсами, потрібно розробити конкретні проекти оптимізації структури угідь на основі контурно-меліоративної організації території з метою виведення з активного сільськогосподарського обороту деградованих і малопродуктивних земель та відновити складання проектів землеустрою з агроекологічним обґрунтуванням території новоутворених агроформувань.

Запровадження ефективної системи управління земельними ресурсами на загальнодержавному рівні є одним із найактуальніших завдань українського суспільства. Це важливо ще й тому, що лише за допомогою створення ефективної системи державного управління земельними ресурсами може відбутися вихід незалежної України на широкий шлях соціального прогресу, задля чого, власне, і розпочато земельну реформу.

Список літератури

1. Власенко І., Власенко В., Лояніч Г. Стан виробництва і споживання м'яса в Україні. Товари і ринки. 2016. № 2. С. 22-23.
2. Національна доповідь про стан родючості ґрунтів України. За ред. С.А. Балюка, В.В. Медведєва, О.Г. Тараріко, В.О. Грекова. К., 2010. 112 с.
3. Третяк А.М. Концептуальні засади «Землеустрою – 2030». Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 1-2. 2013. С. 4-12.
4. Даниленко А.С., Горлачук В.В., В'юн В.Г. Управління відтворенням і збереженням родючості ґрунту у контексті сталого розвитку природокористування. Миколаїв: Вид-во ПП «Іліон». 2013. 39 с.

Смирнова С. М.

к.геол.н., доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Коптєва Ю.Г.

студентка

*Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
м. Миколаїв*

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НАД ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Одним із пріоритетних завдань здійснення земельного контролю є збереження землі для теперішнього та майбутнього поколінь, оскільки земля – багатство нашого народу. Це неможливо здійснити без уповноважених законом органів та їх посадових осіб, які будуть результативно виконувати усі види контролю за землями.

На сьогодні досить проблематичним є ефективне здійснення державного контролю, оскільки не до кінця реалізований механізм його виконання та в деяких аспектах відсутня чітка регламентація цих правовідносин.

Мета статті полягає у всебічному аналізі видів контролю за використанням та охороною земель, виявлення проблем та способів їх подолання.

У Конституції України, а саме у статті 14 закріплено, що Земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави [1]. Беручи до уваги цінність землі як природнього багатства, виникає необхідність у здійсненні ефективного контролю над використанням та охороною земель. Земельний кодекс визначає завдання даного контролю, який полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України [2]. Окрім цього, на законодавчому рівні здійснено поділ контролю на : державний, самоврядний та громадський.

Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Державний контроль –це специфічний вид діяльності держави, який здійснюється за допомогою засобів та способів владного впливу державою на суспільні відносини. Його можна охарактеризувати наступними ознаками: здійснюється уповноваженими органами влади, закріплюється в нормах, що визначають функції та компетенцію контролюючих суб'єктів, закріплює повноваження контролюючих суб'єктів у відповідних нормативно-правових актах.

Вищевказаний вид контролю здійснюються шляхом проведення перевірок, розгляду звернень юридичних і фізичних осіб, розгляду документації пов'язаної із землеустроєм тощо.

Самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами [2].

Необхідно виокремити, що державний та самоврядний контроль мають спільну ціль, яка полягає в забезпеченні раціонального використання та охорони земель як основного національного багатства. Проте ці два види контролю різняться в характері суспільних інтересів. Якщо державний контроль відстоює державні інтереси, тобто інтереси всього українського народу, в той час як самоврядний контроль стоїть на варті інтересів конкретних територіальних громад у сфері раціонального використання та охорони земель [3, с.229].

До загальних складових самоврядного контролю входять: 1) перевірка фактичного використання, тобто встановлення факту використання або невикористання землі; 2) перевірка використання землі згідно з цільовим призначенням який передбачений у документах; 3) перевірка розміру земельної

ділянки, яка використовується із визначеним розміром у документах, що посвідчують право власності чи право користування землею [4, с.25].

Громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються відповідними органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, і діють на підставі положення, затвердженого центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, охорони навколишнього природного середовища [2].

Законодавство визначає такий вид контролю, однак повноваження громадських інспекторів до сих пір не окреслено, тому реалізація цього контролю не відбувається.

Отже, можна стверджувати, що державний контроль над використанням та охороною земель відіграє велике значення в нашій державі. Саме тому постає нагальна потреба у його вдосконаленні, задля ефективного збереження земельних ресурсів. На сучасному етапі необхідно посилити усі види контролю, а повноваження уповноважених органів більш детально регламентувати. Зокрема, поліпшення громадського контролю можна здійснити шляхом встановлення повноважень громадських інспекторів та введення їх в дію, що позитивно сприятиме збереженню земель Українського народу.

Список літератури

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – №72. – Ст. 2598.

2. Земельний Кодекс України № 2768-III від 25 жовт. 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/print1390324595780240>.

3. Монастирський Г. Л. Функції й повноваження органів місцевого самоврядування в сфері економічного й соціального розвитку сільських поселень і проблеми їх реалізації / Монастирський Г. Л. // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – 2002. – № 7. – С. 227-232.

4. Багрій І. Самоврядний контроль за використанням та охороною земель / Багрій Ірина // Юридичний журнал. – 2010. – № 8. – С. 24–26 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3596>.

Лазарєва О.В.

д-р екон. наук, доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Гориславська В.В.

студентка

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Одним з головних завдань державної політики у сфері землекористування є створення умов, які забезпечують раціональне використання та охорону продуктивних земель на основі їх екологізації, збереження і відтворення їх продуктивної сили як ресурсу [1, с.152].

У цьому зв'язку не підлягає сумніву необхідність формування інноваційних орієнтирів у землекористуванні. Передусім необхідно забезпечити підвищення ефективності державного управління земельними ресурсами та землекористуванням шляхом формування ринкової системи управління в галузі земельних відносин, наближеної до стандартів Європейського Союзу, удосконалення нормативно-

правової бази в сфері землекористування; спрямувати діяльність органів виконавчої влади на проведення стратегічного аналізу, прогнозування, моніторингу та здійснення управлінських функцій. Для подолання міжвідомчих неузгодженостей та усунення дублювання функцій міністерств та відомств у сфері регулювання земельних відносин, що створює певні ускладнення при прийнятті єдино правильних управлінських рішень, потрібно докорінно поліпшити роботу органів виконавчої влади, на які покладаються обов'язки управління використанням і охороною земель шляхом оптимального розподілу властивих їм функцій.

Міцний фундамент розвитку економічно та соціально орієнтованого землекористування опирається на проекти організації території землекористування всіх суб'єктів господарювання, за допомогою яких встановлюється порядок використання землі. Метою проектів організації території є забезпечення високої стабільності ландшафтів при максимальній продуктивності кожного гектара землі на основі виконання комплексу організаційно-господарських, еколого-економічних, соціальних та правових заходів.

Дослідження технологій проектування системи сівозмін вказує на необхідність організації інноваційних заходів з метою створення передумов високої еколого-економічної ефективності використання орних земель. Еколого-економічне обґрунтування сівозмін повинно включати такі елементи: визначення території масивів екологічної придатності земель для вирощування сільськогосподарських культур; вибір видів і кількості сівозмін; розміщення сівозмін і посівів сільськогосподарських культур з врахуванням екологічної придатності земель для їх вирощування.

Стабілізуючу роль в організації раціонального землекористування відіграє такий вектор інновацій як удосконалення процедури оподаткування землі. Розмір земельного податку повинен мати диференційований характер. Наприклад, у випадках забур'янення полів, небажання на землі ефективно працювати тощо, важелем впливу на власника землі має бути підвищення розміру земельного податку

з метою компенсації недоодержаної кількості продукції та захисту державних інтересів щодо використання й охорони земель.

Крім того, враховуючи, що розмір орендної плати залежить від грошової оцінки землі, а ціна землі становить капіталізовану ренту, орендна плата має визначатися на основі відкритого конкурсу в процесі взаємодії попиту і пропозиції. На основі сформованих через ринковий механізм орендної плати і ціни землі можна обґрунтувати розмір земельного податку, який буде відображати економічний зміст земельних відносин[2, с.22].

Специфічною ознакою інноваційного розвитку землекористування є подолання сумнівно декларованих орієнтирів щодо підвищення родючості ґрунтів шляхом внесення мінеральних добрив. У цьому контексті зауважимо, що мінеральні добрива родючості ґрунту не підвищують, а лише сприяють росту врожайності сільськогосподарських культур, прискорюючи процеси мінералізації гумусу в ґрунті, в результаті чого все активніше відбуваються процеси його втрат. Тому тільки спільна дія мінеральних та органічних добрив забезпечує високу еколого-економічну ефективність використання землі: мінеральні добрива сприяють підвищенню врожайності культур, а органічні - ефективно впливають на зростання родючості ґрунту, компенсуючи частку гумусу, мінералізованого мінеральними добривами, внесеними у ґрунт.

Отже, концептуальні основи інноваційного розвитку землекористування полягають у вдосконаленні системи підвищення ефективності державного управління земельними ресурсами та землекористуванням, розробці проектів організації території, що передбачають новітні технології проектування системи сівозмін. Важливе місце належить процедурі оподаткування землі, комплексу організаційно-господарських заходів щодо підвищення родючості ґрунтів, екологічної збалансованості землекористування, проведення дієвого моніторингу земель, вдосконалення організаційної структури сільськогосподарського землекористування тощо. Причому всі складові інновацій у землекористуванні

мають діяти на основі емерджентного зв'язку, забезпечуючи синергетичний ефект управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання й охорону земель.

Список літератури

1. Горлачук В.В. Теоретичні основи формування інноваційної моделі землекористування / В.В. Горлачук, О.В. Лазарева, О.М. Білоусов // Бізнеснавігатор. – 2012. – №1 (27). – С. 152-156.

2. Лазарева О.В. Бізнес-модель розвитку сільськогосподарського землекористування. Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. №3. С. 18-27.

3. Розвиток сільських територій : [монографія]/ В.В. Горлачук, О.Б. Кузьменко, Ю.І. Яремко, Б.П. Кузьменко, О.В. Лазарева та ін.; за ред. В.В. Горлачука – Миколаїв : Іліон, 2015. – 382 с.

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Смирнов В.М.

к.геол.н., доцент

*Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон*

Косов П.Ю.

магістр

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ

Земельні ресурси (ЗР) виступають просторово-територіальним базисом господарської діяльності і розселення людини, засобом виробництва, соціокультурним компонентом вдоволення естетичних потреб. Це позиція

антропоцентризму, яка формувалася протягом історичного розвитку уявлень в дусі «Людина – господар Всесвіту». Сучасний підхід до розуміння ЗР ґрунтується на екоцентризмі, який розвивається на позиціях «інтегрованого природного ресурсу», який несе самостійну природну цінність, поза залежністю від людських критеріїв користування. Але життя людства вимагає безупинного використання ЗР, як речовинного фактора та об'єкта суспільних відносин. А у поєднанні з людською працею, залученої у систему сільськогосподарського виробництва, ЗР виступають головним засобом виробництва. З іншого боку, ЗР виступають і предметом праці, коли мова йде про технології відтворення природної родючості. Цю властивість ґрунту позиціонують, яка унікальну відмінну рису, здатну відтворювати рослини, забезпечуючи їх необхідними поживними речовинами.

Досить часто у процесі управління ЗР ототожнюють поняття «земля» та «земельні ресурси». За фізіологічною сутністю, на перший погляд, різниця не велика, але змістовно «земля» розглядається, як територія суші або її частина (земельна ділянка) з властивими їй природними компонентами ландшафту (ґрунтами, живими організмами, кліматичними умовами тощо), що органічно поєднані і функціонують разом з нею. У земельно-правовому контексті «земля» виступає об'єктом власності та господарської діяльності, що здійснюється на основі законодавства України [1, с.23].

В сучасному розумінні «земельні ресурси» - природно-соціальне утворення, яке характеризується ознаками просторового та інтегрального ресурсу (протяжністю, рельєфом, надрами, поверхневими та підземними водами, ґрунтовим покривом, геобіотою тощо), а також є об'єктом господарської діяльності і розселення, визначає екологічні умови життя людей [2, с.176]. Згідно земельні ресурси - сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві [3]

Поняття «управління» у широкому сенсі означає цілеспрямований впливкерівної системи на керовану підсистему. Тому «управління земельними

ресурсами» передбачає організацію раціонального використання та дбайливого охоронного аспекту.

Керуюча підсистема реалізує процес управління землекористуванням на ієрархічному рівні, починаючи від Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, і закінчуючи, органами місцевого самоврядування. Принципово важливо досягти впорядкування системи управління ЗР за рахунок причинно-наслідкової залежності, яка задає темп функціонування її параметрам в заданому режимі. Отже, організаційний аспект управління ЗР вимагає циклічності та безперервності на основі схеми «пропозиція – впровадження – оцінка ефективності – корегування пропозиції». Послідовність виконання численних циклів (від пропозиції до подальшого корегування дій) дозволяє цілеспрямований, планомірний вплив керуючої системи (органів влади) на об'єкт управління (земельні ресурси).

Практичний аспект управління ЗР реалізується в потребі враховувати цілі землевласників і землекористувачів та інших учасників земельних відносин, з одного боку, та суспільства в цілому, з іншого боку. Тому методологія управлінських засад ЗР має бути спрямована на:

1) соціально-економічний розвиток інтересів країни загалом, окремих галузей народного господарства, регіонів і конкретних землевласників та землекористувачів;

2) оптимізацію природних й економічних умови конкретних територій за співвідношення спеціалізації, розмірів та потреб виробництва з територіальними особливостями;

3) ефективну організацію просторово-часових параметрів ЗР з метою забезпечувати досягнення максимального економічного й соціального ефекту при дотриманні екологічних вимог;

4) забезпечення підвищення родючості ґрунтів і збереження складу і співвідношення земельних угідь, охорону ЗР в процесі її використання;

5) систему правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення раціонального використання і відновлення земельних ресурсів, забезпечення режиму цільового використання території;

6) декларування, стимулювання та впровадження дбайливого ставлення до ЗР на засадах реструктуризації землеємних виробництв, впровадження інноваційних технологій щодо зниження негативними процесами, посилення законодавчої та нормативно-технічної діяльності;

7) поширення моніторингу ЗР та запровадження спостереження за процесами, що впливають на стан земель чи якість вирощуваної продукції.

Підводячи підсумки щодо викладення суті управління ЗР й принципів застосування його засобів, можна стверджувати про актуальність та відкритість полеміки. Безперечно, що в умовах трансформації суспільних відносин розкриття змістового наповнення управління ЗР виступає важливою умовою прискорення ринкових перетворень у землекористуванні. Перспективи розвитку системи управління ЗР спрямовані на вивчення, усвідомлення та організацію земельно-територіального розвитку на засадах самоорганізації та саморозвитку.

Список літератури

1. Корнєєв Ю. В. Земельне право. 2-ге вид. перероб. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 248 с.
2. Гоголь Т. В. Формування системи державного регулювання земельних відносин та управління землекористуванням на сільських територіях / Т. В. Гоголь // Теорія та практика державного управління. - 2011. - Вип. 4. - С. 174-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2011_4_27 (дата звернення: 28.09.2019)
3. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15> (дата звернення: 29.09.2019)

Лазарєва О. В.

д.е.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Шкрьобка М. І.

магістр

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИХ КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Успішне функціонування системи управління земельними ресурсами визначається наявністю кваліфікованих кадрів на всіх рівнях вертикальної ієрархії державних земельних органів. Професійна підготовка кадрів для землепорядних органів вимагає впровадження такої концепції навчального процесу, яка б забезпечувала випуск досвідчених спеціалістів, здатних працювати в умовах ринкової економіки.

Метою дослідження є обґрунтування розвитку землепорядної освіти в системі управління земельними ресурсами.

Згідно з «Переліком напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями», спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» віднесена до галузі знань 19 «Архітектура та будівництво». Студенти, які навчаються за відповідним напрямом, повинні мати комплекс ґрунтовних знань з дисциплін не тільки геодезичного напрямку, а і спеціальних землепорядних та економічних дисциплін. Не зменшуючи ролі геодезії, топографії і картографії в створенні високоякісної основи для землепорядної галузі, необхідно запроваджувати вузьку спеціалізацію, що дає можливість глибоко вивчити методи і способи одним фахівцям, а іншим – використовувати прогресивні методи математичного програмування та кадастрового моделювання, оперативно розробляти проекти

(прогнози) ефективного використання землі, створювати земельно-кадастрові інформаційні технології.

Фахівець землевпорядник має бути підготовлений для реалізації державної політики у сфері управління земельними ресурсами, вміти розробляти схеми та проекти землеустрою, іншу проектну документацію, вести державний земельний кадастр, проектувати та здійснювати природоохоронні заходи, вести моніторинг та державний контроль за раціональним використанням і охороною земель.

Для невідкладного забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців із землеустрою, які в майбутньому можуть стати спеціалістами з управління земельними ресурсами, доцільно:

- узгодити з Міністерством освіти і науки України перелік вищих навчальних закладів освіти, які повинні готувати землевпорядників;
- прийняти участь у розробці єдиних освітньо-кваліфікаційних органів шляхом залучення провідних науковців;
- розширити функціонування провідних землевпорядних факультетів вузів та регіональних відділень для організації професійної підготовки спеціалістів у сфері землеустрою та земельного кадастру відповідно до стратегії економічної реформи, потреб державних органів земельних ресурсів;
- сприяти розвитку навчально-матеріальної бази у регіональних факультетах та відділеннях вузів, створювати і впроваджувати нові інтенсивні освітні технології;
- налагодити підтримку наукових досліджень у сфері землеустрою та земельного кадастру, пріоритетного бюджетного фінансування освітніх програм;
- виділити землевпорядним факультетам вищих навчальних закладів кошти на зміцнення матеріально-технічної бази;
- залучити провідних вчених землевпорядних факультетів до виконання актуальних тем наукових досліджень з питань землеустрою, земельного кадастру, охорони земель та управління земельними ресурсами;
- підвищити рівень підготовки фахівців із землевпорядкування та кадастру, для чого забезпечити спеціальні кафедри землевпорядних факультетів сучасною

технікою, вдосконалити зміст навчальних і виробничих практик, створити умови для активізації видання навчальної та методичної літератури.

Виходячи з вищевикладеного, треба зауважити, що студенти – майбутні землевпорядники повинні сформувати такі вміння й навички, щоб вміти практично використовувати отримані знання у сучасному суспільстві.

Крім того, потрібно затвердити і реалізувати галузеві програми фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі земельних відносин. Необхідно постійно підвищувати кваліфікації посадовим особам державних органів земельних ресурсів. Потребує необхідності затвердження стандартів вищої освіти в галузі знань «Архітектура та будівництво».

Дослідження питань розвитку землевпорядної освіти в системі управління земельними ресурсами свідчить, що розвиток кадрового забезпечення землевпорядної служби повинен відбуватися відповідно до стратегії економічної реформи, а також потреб державних органів земельних ресурсів країни. При цьому для підвищення рівня підготовки фахівців із землевпорядкування наук мають бути створені належні умови для активізації належного навчального процесу.

За словами Третьяка А.М. [2, с. 132], незадовільний стан підготовки кадрів у землевпорядній сфері пояснюється відсутністю фінансування фундаментальних досліджень і, як наслідок, підготовка фахівців здійснюється в основному за технічним напрямом, що значно знижує роль та значення системи наукових досліджень в галузі економіки, екології, планування розвитку землекористування в умовах нових земельних відносин.

Вчений А.Г. Мартин у своїй праці [2] зазначає, що практично повністю деградувала землевпорядна наука. Надзвичайно недосконалим залишається землевпорядне забезпечення проведення земельної реформи, яке звелось до розробки проектів відведення при наданні земельних ділянок та оформлення правостановлюючих документів на земельні ділянки, внаслідок чого практично втрачений науково-технічний потенціал землеустрою. Потребує необхідності

здійснення належного фінансування фундаментальної та прикладної землевпорядної науки, наукового і освітнього забезпечення.

Велике значення для наукового та освітнього забезпечення розвитку земельних відносин має створення галузевої державної наукової установи з питань землеустрою, охорони земель та земельних відносин у сфері управління Держгеокадастру.

Землевпорядна наука потребує належного фінансування. Вважаємо доцільним створення галузевої державної наукової установи з питань землеустрою, охорони земель та земельних відносин у сфері управління Держгеокадастру, що матиме важливе значення для наукового та освітнього забезпечення розвитку земельних відносин. Потребують затвердження і реалізації галузеві програми фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі земельних відносин.

Вважаємо, що така підготовка землевпорядних кадрів створять умови для підвищення ефективності державного управління в сфері землекористування.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення ролі кадрового забезпечення в системі управління земельними ресурсами в регіонах.

Список літератури

1. Третяк А.М., Третяк В.М., Пендзей Л.В. Стан та проблеми підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів у сфері землеустрою. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 1-2. 2016. С. 128-135.
2. Мартин А.Г. Розвиток земельних відносин в Україні у середньостроковій перспективі: цілі та завдання. DOI:<http://zsu.org.ua/publications/?id=35411>.

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Оганесян Т.А.

студентка

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

м. Миколаїв

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

Одним із найбільш ефективних і дієвих видів соціального регулювання є правове регулювання. Саме завдяки йому найважливіші суспільні відносини набувають чіткої правової регламентації, що в підсумку забезпечує їх раціоналізацію, захист і розвиток. Особливо актуально в наші часи постало питання нормативно-правового регулювання відносин у сфері охорони земель, оскільки, як відомо, земля є головним багатством народу та країни в цілому. Тому правильно сформована законодавча база може справити значний вплив на подальший розвиток земельно-правових відносин.

Основні положення про охорону земель передбачені в Конституції України, зокрема стаття 13 встановлює, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, а також природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Закріплено норми, відповідно до яких відімені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України [1]. Основний Закон держави закладає своєрідний «фундамент» для подальшого розроблення та прийняття земельно-правових норм.

Більш детально питання охорони земель фіксується в Земельному кодексі України, а саме йому присвячено розділ VI глава 26 (ст.162-168). Зокрема, стаття 162 встановлює, що охороною земель є система правових, організаційних, економічних заходів, що спрямовані на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, охорона від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення спеціального режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення [2].

Вперше у Земельному кодексі на законодавчому рівні закріплюється охорона ґрунтів і акцентується увага, що ґрунти земельних ділянок є об'єктом особливої охорони. Таким чином, одним із сфер захисту землі є її раціональне використання. Саме тому вважаємо за необхідне взяти до уваги при розгляді правового регулювання векторів земельної реформи, такі напрями діяльності, як раціональне використання і охорона земель.

Необхідно зазначити, що Земельний кодекс розмежовує такі поняття, як «охорона земель» і «охорона ґрунтів». Зокрема, стаття 167 містить норми щодо охорони земель і ґрунтів від забруднення небезпечними речовинами, а у статті 168 йдеться про охорону ґрунтів земельних ділянок. Таким чином, у вказаних статтях також різні об'єкти охорони.

Базовим нормативно-правовим актом, норми якого всебічно регулюють правовідносини у сфері охорони земель є Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. У зазначеному законі вперше законодавчо прописано повноваження органів влади держави та органів місцевого самоврядування у сфері охорони земель, закріплено принципи державної політики у даному напрямку [3].

Закон України «Про охорону земель» чітко регламентує основні напрями охорони земель при здійсненні різних видів господарської діяльності (меліорація, лісове та водне господарство, будівництво і експлуатація лінійних інженерних

споруд, містобудівна діяльність і т. д). Закон також передбачає основні принципи фінансування заходів щодо захисту землі і ґрунту за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, фондів землевласників і землекористувачів.

Не менш важливим правовим актом є Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», що закріплює правові, економічні та соціальні методи організації державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища.

Варто акцентувати увагу на затверджену Кабінетом Міністрів України «Концепцію Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року», де закріплюється, що головною метою Програми є визначення та втілення основних напрямів державної політики, котрі спрямовані на покращення земельних відносин і створення сприятливих умов для розвитку землекористування міських і сільських територій, сприяння розв'язанню екологічних та соціальних проблем села, розвитку високо ефективного конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, збереження природних цінностей агроландшафтів [4].

Реалізація поставлених цілей, зазначених у Програмі, збільшить шанси на досягнення сталого розвитку землекористування, в першу чергу шляхом підвищення ефективності та екологічної безпеки використання людством земельних ресурсів; здійснення раціоналізації землекористування та втілення в життя інвестиційно-привабливого і сталого землекористування; збільшення обсягів надходження від платежів за землю в бюджети різних рівнів; створення повноцінного ринку земель, насамперед сільськогосподарського призначення, запровадження умов для кредитування землевласників під заставу земельних ділянок тощо [5].

Певним чином вирішується проблема регулювання питання охорони земель Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил

землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» від 10.07.2018 року, зокрема, в частині, що стосується Закону України «Про меліорацію земель».

Отже, станом на сьогодні ситуація з приводу володіння, користування і розпорядження землею є досить складною та потребує невідкладного покращення. Найбільш гостро постала проблема недосконалості системи державного управління у сфері використання і охорони земель та необхідність вдосконалення земельного нормативно-правової бази шляхом імплементації європейських норм у внутрішнє законодавство України.

Список літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4, ст.27.
3. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV [Електронний ресурс] // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>(дата звернення: 26.09.2019)
4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року: розпорядження Каб. Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 743-р.[Електронний ресурс] // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80>(дата звернення: 26.09.2019)
5. Третяк А.М., Раціональне землекористування та охорона земельних ресурсів / В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров, В. В. Юрчишен, В. Г. Андрійчук, А. М. Третяк // НАН України. – 2015. – С. 108.

Маланчук М.С.

к.т.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

Підгурський І.В.

студент

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

КАДАСТРОВА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Кожна система заходів щодо охорони порушених земель потребує повної інформації про кількісний та якісний стан земель, форми власності, обмеження та обтяження, про стан їх використання, дані про власників, користувачів землі. Таку повноту інформації може забезпечити кадастрова інвентаризація порушених земель.

Інструкція [1] вказує порядок інвентаризації земель, яких ґрунтовий покрив порушений. Дана інвентаризація проводиться з метою майбутньої рекультивації земель та її способи, але не відображає дані які потрібні для кадастру.

23 травня 2012 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову "Про затвердження порядку проведення інвентаризації земель". Цей Порядок встановлює вимоги до проведення інвентаризації земель під час здійснення землеустрою та складення за її результатами технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель [2].

Одночасно вказується на необхідність складання робочого інвентаризаційного плану, який має бути в масштабі не дрібнішому, ніж 1:2000. Робочий інвентаризаційний план складається на основі чергового кадастрового плану або інших планово-картографічних матеріалів у межах міст та селищ - у масштабі не дрібніше 1:5000, у межах сільських населених пунктів - у масштабі не дрібніше 1:2000, у межах територій, визначених проектами формування території і

встановлення меж сільських, селищних рад, - у масштабі не дрібніше 1:10000, у межах районів - у масштабі 1:25000 [2].

Проаналізувавши законодавчу базу та роботи науковців щодо інвентаризації земель, нами розроблено технологічну модель кадастрової інвентаризації порушених земель.

На нашу думку, кадастрова інвентаризація порушених земель - це систематизоване зведення відомостей про якісний та кількісний склад порушених земель, їх меж, складу угідь, встановлення обмежень і обтяжень, встановлення факту власності, користування, їх правового режиму.

Кадастрова інвентаризація порушених земель повинна здійснюватися за технологічною схемою, яка представлена на рис. 1 [3].

Наведена модель інвентаризації порушених земель є одним із заходів, що виконуються при проведенні збору інформації про території промислових підприємств з метою виявлення та обліку порушених земель із визначенням якісного та кількісного стану. Послідовність проведення кадастрової інвентаризації порушених земель представлена на рис. 1.

Кадастрова інвентаризація земель дає можливість отримати дані про стан земельних ресурсів з погляду їх якості, екологічного стану кількості і прав власності на них.

Перед початком робіт з кадастрової інвентаризації порушених земель потрібно попередньо вивчити наявні документи, існуючий картографічний матеріал на об'єкт дослідження, а також створити робочу схему з інвентаризацій даної території.

При проведенні кадастрової інвентаризації порушених земель потрібно:

- визначити типи порушених земель;
- враховувати площі порушених земель;
- нанести об'єкти техногенного рельєфу на картографічний матеріал;
- скласти характеристику порушених земель;
- дати оцінку порушених територій;

- розробити попередні пропозиції щодо подальшого використання порушених земель.

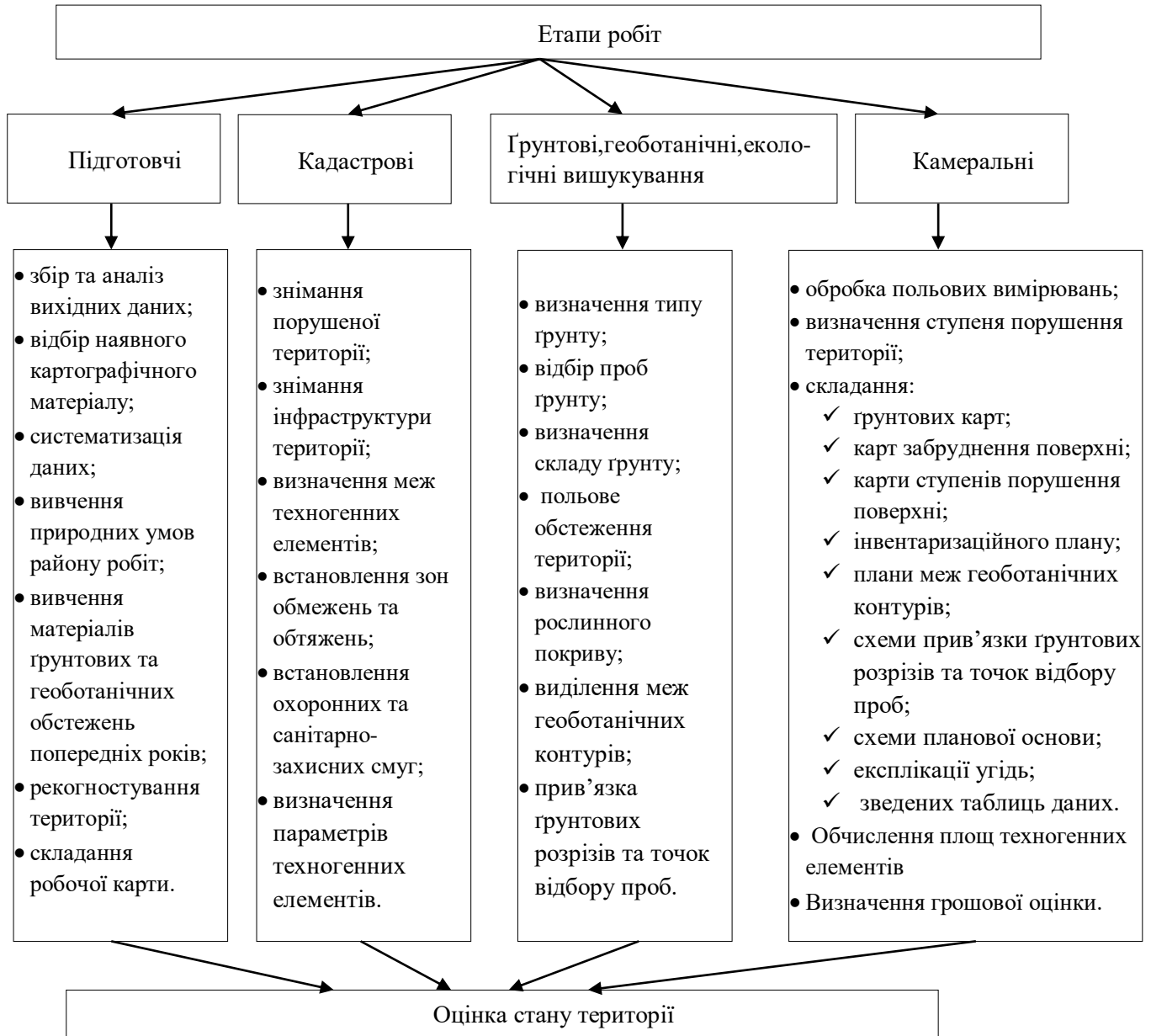

Рис. 1 Схема послідовності виконання кадастрової інвентаризації порушених земель

На планово-картографічному матеріалі потрібно:

- зазначити номер земельної ділянки, для прикладу він має такий вигляд: 0012:01:03:2:04:1:0. Відповідно до цього номера 12 ділянка відносилась до земель сільськогосподарського призначення - 01, в даний час є гідровідвалом - 03, із

значним порушенням земної поверхні - 2, із майбутнім використанням як заповідна територія - 04, в державній власності - 1, без обмежень - 0;

- нанести контур кожної земельної ділянки;
- зазначити цільове використання те, що було;
- встановити в межах кожної земельної ділянки типи техногенного елементу,

пронумерувавши їх;

- встановити фактичний стан (ступінь) кожного контуру в межах типу порушених земель;

- нанести всі будівлі та споруди;
- нанести лінії комунікації;
- встановити охоронні зони відповідних об'єктів;
- зазначити майбутнє цільове використання.

Інвентаризаційний номер земельної ділянки повинен нести в собі інформацію про земельну ділянку: місце розташування, цільове використання, техногенний елемент, ступінь порушення, форму власності та наявність обмежень та обтяжень.

Відповідно до [4] можна надати характеристику ступенів порушення земної поверхні. У праці [5] вказано, що ступінь порушення визначається кількістю балів. Чим менше відношення балів до площі, тим менш порушена територія. А також можна представити порушення земної поверхні як повне, значне, незначне, фрагментальне.

За результатами кадастрової інвентаризації формується межовий план, який містить необхідні землевпорядні дані і карту (план) території. На карті вказується місце розташування, розміри, межі земельних ділянок, або їх частин, а також пов'язані з землею об'єкти нерухомості, які знаходяться на них.

Кадастрова інвентаризація порушених земель за такою технологічною моделлю дає можливість об'єктивно й достовірно оцінити стан земельних ділянок, їх місце розташування, площі та конфігурацію, склад агровиробничих груп ґрунтів, ступінь порушення території та перспективи майбутнього її використання.

Список літератури

1. Инструкция по инвентаризации земель, почвенный покров которых нарушен при разработке месторождений полезных ископаемых и торфа, выполнении геологоразведочных изыскательских, строительных и других работ. Министерство сельского хозяйства СССР 20.12.1976 N 187 [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0187400-76>. Заголовок з екрану.
2. Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012р №513
3. Маланчук М.С. Технологічна модель кадастрової інвентаризації порушених земель / М.С. Маланчук // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва: Зб. наук. праць. – Львів, 2013.– Вип. I(25). – С.134–139.
4. Шапар А.Г. Науково-методичні рекомендації щодо поліпшення екологічного стану земель, порушених гірничими роботами (створення техногенних ландшафтних заказників, екологічних коридорів, відновлення екосистем)/ А.Г. Шапар, О.О. Скрипник, П.І. Копач та ін. За ред. А.Г. Шапара// – Дніпропетровськ: Моноліт, 2007. – 270 с.
5. Панас Р.М. Основи моніторингу та прогнозування використання земель: Навчальний посібник / Р.М. Панас – Львів: Новий Світ - 2000, –2007. – 224 с.
6. Про Державний земельний кадастр: закон України/ Відомості Верховної Ради України від 24.02.2012 2012 р., № 8, стор. 348, стаття 61

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Богомаз А.О.

магістр

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ «LEADER»

Управління землекористуванням сільського розвитку є вкрай актуальним з огляду на занедбане становище сіл. Недосконалість системи використання і охорони, відсутність чіткої науково обґрунтованої стратегії соціально-економічного, оперативно-організаційного, концептуального спрямування загострюють проблему та орієнтують увагу на стале використання ефективних механізмів управління сільськими територіями (далі – СТ).

Розуміння поняття «сіл», в тому звичному загальновідомому контексті, який ототожнює їх з розвитком агропромислового комплексу в народному господарстві, вже втрачає економічну забарвленість. Натомість все частіше вживають термін «сільські території», посилюючи їх адміністративно-територіальну приналежність та спрямованість до багатофункціонального розвитку на позиціях концепції «Leader». Отже, з огляду на позиціонування стратегії управління землекористуванням, СТ слід розглядати, як складні природно-господарські територіальні системи, розвиток яких визначається ступенем консолідації системних інтеграційних зв'язків: природних, економічних, соціальних та дієспроможності, дієздатності органів управління [1, с.29]. Але змінна поняття без трансформації змістового наповнення – марна трата часу. Реалізація та вдосконалення стратегії землекористування СТ на просторово-

територіальному, організаційно-методологічному, адміністративно-господарському рівні закладає потенціал розвитку системи економічних відносин.

Новий підхід до територіального управління такими інтегративними системами покликаний змінити вектор їх розвитку, ґрунтуючись на перспективах координації діяльності землепорядних органів, регулювання земельних відносин та стійкому, гармонійному соціально-екологічному розвитку, орієнтований на регіональну еколого-економічну політику.

Потенційні можливості розвитку сільських територій керовані факторами інституціональних перетворень, які коригують ряд питань щодо володіння, розпорядження та користування природно-функціональним потенціалом СТ, які виступають основним фактором виробничо-економічного підйом. При цьому сталий розвиток СТ направлено на якісні зміни соціально-економічного зростання цих територій.

Науково-організаційна складова є вкрай актуальною і значущою, враховуючи перспективи розвитку СТ. Істотний прорив може забезпечити інноваційний розвиток СТ, який передбачає реалізацію пріоритетних заходів, спрямованих на формування прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення на основі збалансованого еколого-економічного розвитку; створення повноцінного законодавчого поля щодо забезпечення захисту прав землевласників (землекористувачів); реформування і вдосконалення кадастрової системи України з урахуванням тенденцій еволюційного розвитку європейських кадастрових систем тощо. Комплексний підхід дозволить забезпечити стабільний соціально-економічне зростання СТ, підвищити рівень зайнятості та якість життя сільського населення.

Спрямованість політики державного регулювання щодо забезпечення розвитку СТ основана на принципі паритетності (от лат. *paritas* - рівність), який визначає взаємоузгодженість, рівність та повну відсутність пріоритету сфер впливу: економічної, соціальної, географічної, природної та екологічної [2, с. 582].

Саме паритетність у сферах впливу компонентних складових на державну регуляторну політику забезпечить збалансований багатогалузевий розвиток СТ.

До стимулів соціально-економічного розвитку СТ слід віднести мотивацію (з лат. *movere*) – спонукання до дії на рівні динамічно керованого процесу поведінкою суб'єкту [3, с. 112; 4, с. 440]. У сфері економічних відносин мотиваційні фактори мають забезпечити збалансований сільський розвиток на засадах концепції «Leader»: забезпечення дотримання конституційних прав людини; створення сприятливих умов для запровадження та розвитку інноваційних ідей у сфері реалізації природно-ресурсного потенціалу СТ; сприяння розвитку СТ на засадах програм соціально-економічного розвитку житлово-комунальної сфери; відтворення матеріального добробуту та забезпечення розвитку соціальної інфраструктури (освіти, виховання і здоров'я людини); вдосконалення системної науково-методичної бази, що сприяє вирішенню проблем комплексного розвитку інфраструктури СТ; впровадження технологій енергетичної незалежності; забезпечити якісну транспортну інфраструктуру СТ у відповідності до Національної транспортної стратегії України; підтримка та розвиток заготівельно-збутової інфраструктури на селі на засадах кооперації виробництва.

Отже, посилення важливості вирішення проблем СТ потребує зміни орієнтації держави у напрямку підвищення інвестиційної привабливості СТ, запровадження структурної перебудови господарської інфраструктури села на збалансований багатофункціональний розвиток, формування організаційно-економічного інструменту управління ризиками та безпекою розвитку СТ. Концепція «Leader» виступає тим дієвим механізмом забезпечення синергетичної взаємодії складових компонентів державної політики у сфері забезпечення соціально-економічне зростання СТ, що зумовить синхронізацію їх діяльність в єдиному векторі розвитку.

Список літератури

1. Паритет // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. — Т. 4 : Н — П. — 720 с. — ISBN 966-7492-04-4.
2. Семенишин Х.М. Визначення поняття “сільські території”: соціально-економічний аспект / Х.М. Семенишин // Наук. вісн. Нац. ун-ту державної податкової служби України (економіка, право). - 2012. - № 4. - С. 28-32.
3. Семикіна М.В. Нова парадигма мотивації праці в системі розвитку соціально-трудових відносин / М.В. Семикіна // Економіка і управління. - 2011. – № 3. – С. 111-117.
4. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. - У 3 т. - Т. 1. - 3-вид., доп. - К.: Вид-во Європ. ун-ту. - 2001. - 542 с.

Морозов О.В.

д.с.-г.н., професор

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Мельниченко С. Г.

здобувач другого магістерського рівня вищої освіти

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ВНЗ «Херсонський державний університет»

м. Херсон

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Висока природна продуктивність ґрунтового покриву визначає провідну роль земельного фонду як одного з найважливіших видів ресурсів економічного розвитку та найціннішої частини національного багатства України [1, с. 251].

У соціальній значимості землі як ресурсу природи багатоцільового використання найвагомішим є її функціонування як просторово-територіального базису розвитку продуктивних сил і розселення, як головного засобу виробництва і предмета праці в сільському й лісовому господарствах та джерела продовольства. Разом з тим, земля з її ґрунтовим покривом – фізична основа і невід’ємна частина екосистем суші, необхідна і вирішальна умова існування як біогеоценозів, як і географічного середовища, що в сукупності утворюють «навколишнє природне середовище» [1, с. 252]. На сучасному етапі розвитку України постає актуальна проблема оптимізації співвідношення земельних ресурсів.

Метою дослідження є оцінка просторово-часової динаміки зміни структури земельного фонду Херсонської області та шляхи їх оптимізації в контексті Європейського досвіду.

Земельний фонд Херсонської області, станом на 01.01.2018 р. (за даними Держгеокадастру у Херсонській області) становить 2846,1 тис. га [5]. За

розмірами земель сільськогосподарського призначення Херсонщина займає 10 місце серед адміністративних одиниць України. Розораність території регіону складає 62,4 % і є вищою середнього рівня по Україні (59,3 %).

У загальній площі земель області у 2017 році землі сільськогосподарського призначення становлять 1969,3 тис. га (69,2 %), ліси та лісо вкриті площі – 153,0 тис. га (1,9 %), забудовані землі – 130,5 тис. га (4,6 %), землі під водою – 431,8 тис. га (15,1 %), відкриті заболочені землі – 44,1 тис. га. (2,2 %) та інші землі – 117,4 тис. га. (4,1 %) [2].

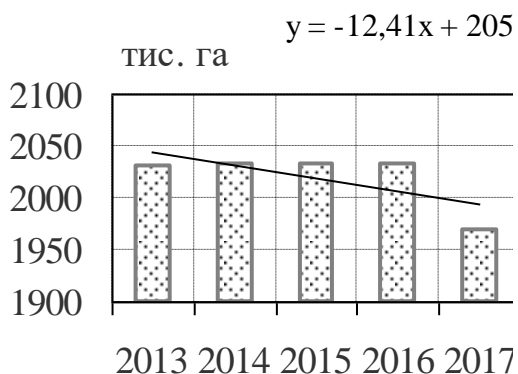
За період охоплений дослідженнями (2013-2017 рр.) в структурі земельного фонду відбулись незначні зміни: зменшення площ земель сільськогосподарського призначення на 62,4 тис.га, збільшення лісів та лісовкритих площ на 1,0 тис.га, збільшення забудованих територій на 56,7 тис. га (рис. 1).

Землі Херсонської області, як і землі всіх інших регіонів України потребують вирішення проблеми оптимізації їх структури, оскільки постійне порушення норм їх природного стану призводить до поступового руйнування.

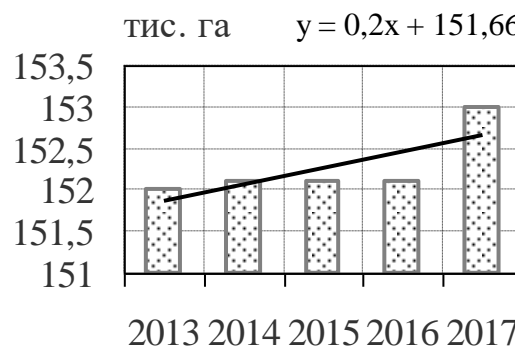
Згідно з основаним цільовим призначенням вищезгаданих частин земельного фонду Херсонської області земельним законодавством України встановлюється і правовий режим їхнього використання, який здійснюється шляхом регулювання земельних відносин через нормативні акти, забезпечення додержання вимог земельного законодавства, систематичного контролю за використанням і охороною земель [1, с. 252].

Проблемою оптимізації земельного фонду, екологічно збалансованого співвідношення земель в Україні присвячені праці Третяка А.М., Горлачука В.В., Сохнича А.Я. та інших вчених [1, 3], проте і на теперішній час не існує чітких принципів, за якими можна було б здійснити раціональне земельне планування.

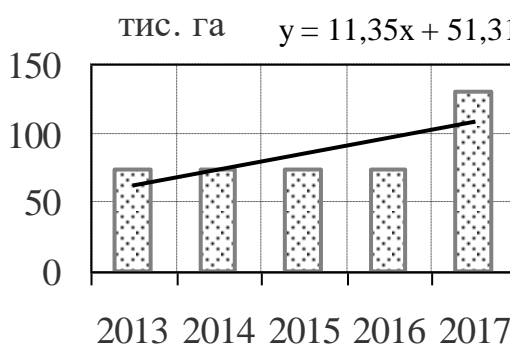
землі сільськогосподарського призначення

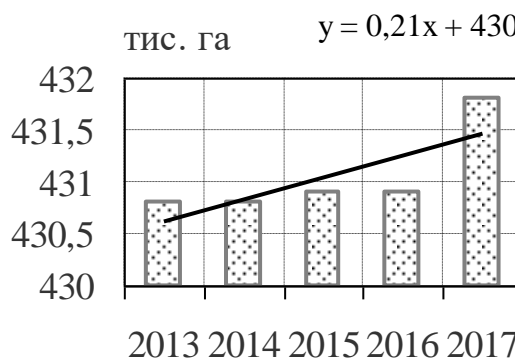
ліси та лісовкриті площі

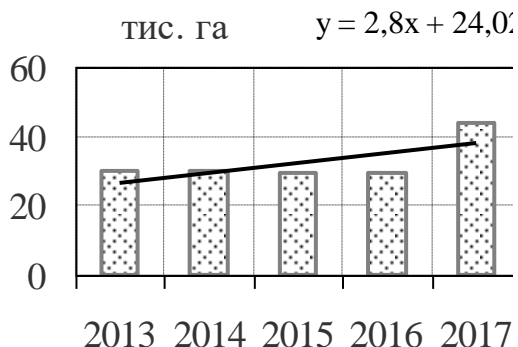
забудовані землі

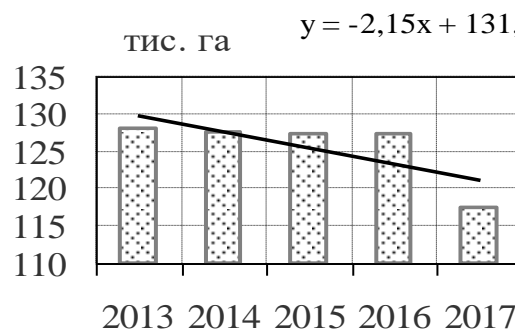
землі під водою

заболочені землі

інші землі

Складено автором за [2, 5]

Рис. 1. Просторово-часова динаміка структури земельного фонду Херсонської області

Україна в контексті європейської інтеграції повинна створити земельну структуру, яка б певною мірою відповідала європейській. 18 січня 1989 року на 423-му засіданні заступників міністрів було прийнято Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи «Про раціональне використання земель: основа та межі нашого розвитку», а якій було проголошено основні положення щодо раціоналізації використання земель. Такі ж положення підтримує і Європейська Хартія Землі. Виходячи з них, можна наголосити на таких основних заходах, які б забезпечили сталий розвиток земель у всіх регіонах України:

- прийняття державою більш глобальних підходів до навколишнього середовища, зокрема вимог охорони природи та підтримання екологічної рівноваги;
- використання землі повинно визначатися принципом «розумного» господарювання;
- політика землекористування на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях повинна в першу чергу враховувати сукупність задіяних інтересів і розглядати їх в довготривалому аспекті, а не дотримуватися короткострокових рішень;
- політика землекористування повинна передбачати збереження «простору для маневру» для майбутніх поколінь;
- прийняти на національному або регіональному рівні систему спостереження і контролю за землекористуванням [4].

Отже, оптимізація та раціональне використання земельних ресурсів дасть змогу досягти не лише найбільшого еколого-соціально-економічного ефекту землекористування, а й забезпечити продовольчу безпеку як Херсонської області, так і України в цілому.

Список літератури

1. Третяк А.М., Дорош О.С. Під заг. ред. Третяка А.М. Управління земельними ресурсами. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2008. – 462 с.

2. Вознюк В. А. Статистичний щорічник Херсонської області / В. А. Вознюк. // Головне управління статистики у Херсонській області. – 2013 – 2014, 2015-2016, 2017 рр.

3. А. Сохнич, М. Богара, В. Горлачук, Д. Столярчук, І. Песчаненка Моніторинг земель: Підручник / За ред. д.е.н. Сохни А.Я. – Львів: «Компанія «Маніскрипт», 2008. – 264 с.

4. Досвід децентралізації в країнах Європи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/decentralization.pdf>

5. Соціально-економічний аналіз Херсонської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hgi.org.ua/strat_1.pdf

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Голубченко І. В.

студентка

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

м. Миколаїв

ДОГОВІР ОРЕНДИ ЗЕМЛІ: ІСТОТНІ УМОВИ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

В сучасних цивільно-правових відносинах договір найму (оренди) є однією з найпопулярніших договірних конструкцій, які використовуються при передачі майна у користування. Даний договір застосовується як у підприємницькій так і у побутовій сферах. Запровадження та затяжний характер дії мораторію на відчуження земельсільськогосподарського призначення виокремив оренду як важливу правову форму обігу земельних ділянок [1, с. 97]. Саме тому, важливо, щоб

відносини оренди знайшли своє юридичне формалізоване відображення. Тому, особливо актуально проаналізувати істотні умови і правове регулювання договору оренди землі.

Відмічаємо, що серед вчених правників протягом довгого часу точаться дискусії з приводу правової природи договору оренди земельної ділянки. Так, зокрема, одні науковці стверджують, що договір оренди земельної ділянки має цивільно-правовий характер [2, с. 19]. В свою чергу, інші ж вказують на земельно-правовий характер [3, с. 46]. Щоправда, на наше глибоке переконання, обидві позиції науковців є доречними, а тому вважаємо, що договір оренди землі має одночасно як цивільно-правовий, так і земельно-правовий характер. Це підтверджують положення чинного законодавства.

Так, відповідно до ст. 13 Закону України «Про оренду землі» договір оренди землі – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства[4]. Ст. 792 ЦК України визначає договір оренди землі як цивільно-правовий договір за яким наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату[5].

Отже, аналіз нормативно-правових актів, які регулюють орендні земельні відносини, показує, що договір оренди земельної ділянки дійсно має ознаки як цивільно-правового, так і земельно-правового договору. Тому загальні положення про договір оренди регулюються цивільним законодавством, а особливості передачі в оренду земельних ділянок – земельним [6, с. 395]. Є.О.Суханов пропонує до інститутів цивільного (приватного) права відносити право власності та інші речові права на землю, операції з земельними ділянками і спадкування земельних ділянок, а до земельних – обмеження розмірів земельних ділянок, що перебувають у приватній власності, забезпечення цільового призначення та раціонального

використання земельних ділянок, визначення категорій земель та їх облік [7, с. 49-50].

Перекликається із за вищевказаними точками зору й позиція Вищого господарського суду України, в якій зазначається, що з урахуванням положень статті 3 ЗК України правове регулювання відносин, пов'язаних з орендою земельних ділянок, здійснюється спеціальним земельним законодавством, а договір оренди земельної ділянки не є тотожним зобов'язанням найму, визначеним у ЦК України [8].

Варто зазначити, що Закон України «Про оренду землі» у ст. 15 містить перелік істотних умов договору найму земельної ділянки. На нашу думку, визначення істотних умов договору оренди землі в Законі є напрочуд важливим, оскільки чітко регламентує, які умови повинні бути відображені під час укладення договору оренди землі. Так, істотними умовами договору оренди землі є: об'єкт оренди; строк дії договору оренди; орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату [4].

Об'єктами оренди є земельні ділянки, що перебувають у власності громадян, юридичних осіб, комунальній або державній власності. При чому, відповідно до ст. 792 ЦК України земельна ділянка може передаватися у найм (оренду) разом з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, які розташовані на ній, або без них [5].

Разом з тим, незважаючи на чітке визначення у законодавстві об'єктів оренди землі, широкого поширення набули договори, об'єктами яких є земельні частки (паї). Юридично неправильною є передача земельної частки (паю) в оренду, оскільки пай є не земельною ділянкою, а правом вимоги про виділення в натурі (на місцевості) земельної ділянки [1, с. 99].

Строк дії договору оренди землі визначається за взаємною згодою сторін. Законодавець встановлює максимальний строк дії договору оренди у 50 років. Короткостроковою є оренда земельної ділянки не більше п'яти років, а

довгостроковою – від 5 до 50 років. Відповідно до ст. 33 Закону України «Про оренду землі» орендар, який належно виконував обов'язки відповідно до умов договору, після закінчення строку його дії має за інших рівних умов переважне право на поновлення договору. У разі якщо орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінчення строку договору оренди, то за відсутності письмових заперечень орендодавця протягом одного місяця після закінчення строку договору він підлягає поновленню на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором [4].

Разом з тим, користування земельною ділянкою на титулі оренди передбачає платність і відповідно орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату є істотною умовою договору оренди землі. Безорендної плати немає земельних орендних відносин і це аксіома в земельному праві.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про оренду землі» орендна плата за землю - це платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою згідно з договором оренди землі. Орендна плата справляється у грошовій формі. За згодою сторін розрахунки щодо орендної плати за землю можуть здійснюватися у натуральній формі. Розрахунок у натуральній формі має відповідати грошовому еквіваленту вартості товарів за ринковими цінами на дату внесення орендної плати. Розрахунки щодо орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній і комунальній власності, здійснюються виключно у грошовій формі [4].

Також слід зазначити, що у разі якщо договором оренди землі передбачено здійснення заходів, спрямованих на охорону та поліпшення об'єкта оренди, до договору додається угода щодо відшкодування орендарю витрат на такі заходи.

Договір оренди може передбачати надання в оренду декількох земельних ділянок, що перебувають у власності одного орендодавця (а щодо земель державної та комунальної власності – земельних ділянок, що перебувають у розпорядженні одного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування). У разі

укладення договору оренди (суборенди) в порядку обміну правами користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, у такому договорі зазначається договір, взамін якого він укладений.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, доходимо до висновку, що договір оренди землі – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства. Істотними умовами договору оренди землі є: об'єкт оренди (кадастровий номер, місце розташування та розмір земельної ділянки); строк дії договору оренди; орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату. Крім того, на розсуд сторін договору в договорі можуть визначатися й інші умови.

Список літератури

1. Баран О. І. Зміни в правовому регулюванні договору оренди землі: спроба наукового аналізу. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 97-105.
2. Брунь А. Г. Договір оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2003. 173 с.
3. Чернякова О. Договір оренди земельної ділянки. *Юридичний радник*. 2004. № 1. С. 46-52.
4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1998, № 46-47, ст.280.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 03.10.2003. 2003 р., № 40, стаття 356.

6. Цивільне право України. Особлива частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

7. Суханов Е.А. Земля как объект гражданского права. Вестник МГУ. Сер. 11. «Право». 1992. №. 5. С. 49-50.

8. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: Постанова Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6. Вісник господарського судочинства. 2011. №3. С. 6.

Польова І.С.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Земля – дуже містке і широке поняття. Вона – національне багатство суспільства, основний засіб виробництва у сільському господарстві. Водночас земля є і просторовим базисом життя людей з містами, селами, підприємствами, мережею доріг та іншими життєво необхідними комунікаціями. У сучасних умовах, коли людина все активніше втручається в природні процеси, раціональне використання та охорона земель є однією з найголовніших та найактуальніших проблем [1].

До змісту охорони земель входять наступні складові (рис.1.):

- обґрунтування і забезпечення раціонального землекористування;
- захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;
- захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;
- збереження природних водно-болотних угідь;

- попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;
- консервація деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь [3].

Здійснення земельної реформи в Україні, розпочатої у 1991 році, обумовило докорінний перерозподіл земельних ресурсів, у результаті чого виникло багато проблем щодо раціонального використання та охорони земель. Це вилучення земель сільськогосподарського призначення для потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, використання земельних ресурсів без науково обґрунтованої системи правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель [2].

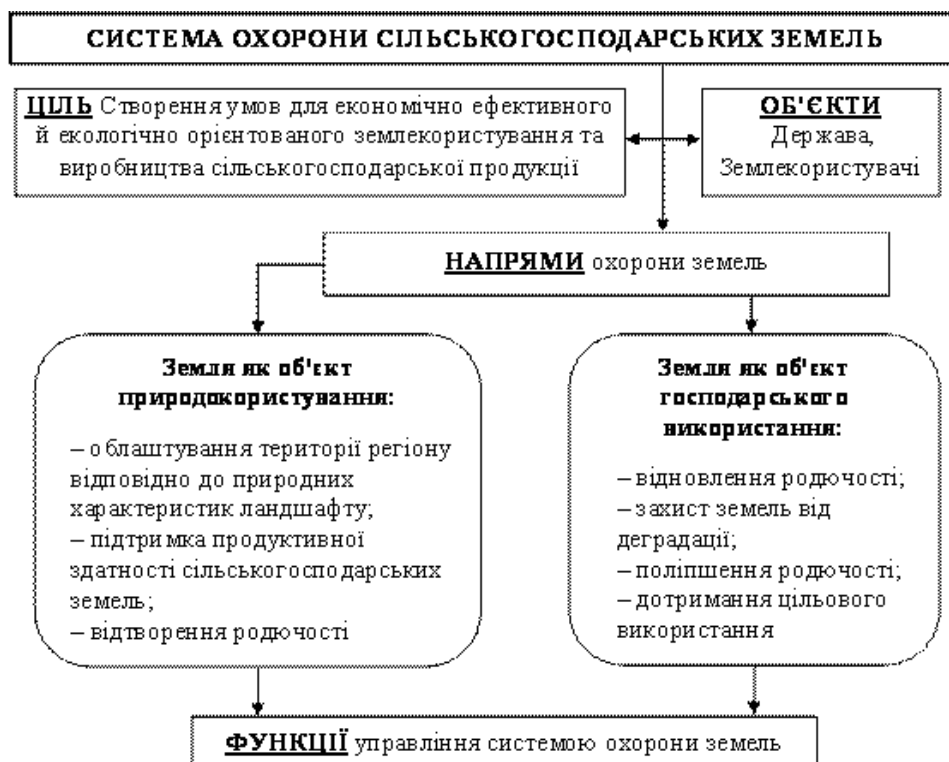

Рис. 1. Схема дії системи охорони земель сільськогосподарського призначення

При цьому виникають ризики безсистемного використання земельних ресурсів, зокрема, без прогнозування, планування та регулювання, а отже і управління раціональним використанням та охороною земель.

Згідно Закону України «Про охорону земель» [3] система заходів у галузі охорони земель включає: державну комплексну систему спостережень; розробку загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель, документації із землеустрою в галузі охорони земель; створення екологічної мережі; здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель; економічне стимулювання впровадження заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів; стандартизацію і нормування.

Землеустрій є одним із головних важелів управління земельними ресурсами конкретної території, а також елементом охорони земель сільськогосподарського призначення. У сфері землеустрою одним із передпроектних документів з реалізації державної політики щодо використання та охорони земель, вдосконалення земельних відносин, наукового обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, формування раціональної системи землеволодіння і землекористування, створення екологічно сталих агроландшафтів [4].

Діюча в даний час система охорони земель в силу впливу різних природних і економічних факторів, а також недостатньої уваги з боку держави не забезпечує їх раціонального використання. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне створення комплексної системи охорони земель сільськогосподарського призначення [1]. Дослідження показали, що дієвим інструментом в сфері охорони земель сільськогосподарського призначення є землеустрій. Загалом, схеми землеустрою є основним планувальним і передпроектним документом для регулювання земельних відносин органами державної влади та місцевого самоврядування. Тому для уникнення чи зменшення ризиків безсистемного використання земельних ресурсів, що призводить до зменшення площ земель сільськогосподарського

призначення, необхідна наявність розроблених на всій території Схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць.

Список літератури

1. Добряк Д. С. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічнобезпечного використання / Д. С. Добряк, О. П. Канаш, Д. І. Бабміндра, І. А. Розумний. – К.: Урожай, 2009. – 464 с.
2. Дорош Й. М. Місце і роль схем землеустрою в системі прогнозування та планування використання і охорони земель / Й. М. Дорош, М. П. Стецюк // Землевпорядний вісник – 2014. - № 5. – С. 30–34.
3. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19 червня 2003 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>
4. Семчик В. Земля під охороною закону / В. Семчик // Право України. — 2008. – № 11. – С. 62.

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

Островерха В.О.

магістр

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Сучасний етап соціально-економічно розвитку суспільства вимагає пошуків забезпечення якісного рівня життя, який балансує між економічним зростанням і раціональним використанням природних екологічних систем. Розв'язання цієї задачі лежить в площині парадигми, яка має задовольнити дві умови: з одного боку, зростання добробуту людства вимагає підвищення темпів природокористування, а з іншого – збереження осередків біорізноманіття, здатних забезпечити належні умови існування. Усвідомлення протилежно спрямованих тенденцій соціально-економічного зростання та невиснажливого використання природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) вимагає зосередити увагу на принципових положеннях взаємодії людини з природним середовищем. Тому необхідно зосередити увагу на розробці науково обґрунтованої системи знань щодо стратегії розвитку заповідної справи з подальшим практичним їх застосуванням.

Законодавчі засади комплексного управління в галузі охорони ПЗФ реалізуються відповідно до законів України "Про природно-заповідний фонд України", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про екологічну мережу України", "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки", Земельний кодекс України. ПЗФ охороняється законодавством України як національне надбання,

щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання.

Наукові засади розв'язання проблеми охорони природного середовища виступають мотиваційним важелем подальшого розвитку системи управління ПЗФ, яка спрямована на попередження ризиків руйнівних процесів у сфері природокористування.

Вдосконалення управлінської діяльності у сфері розвитку заповідних територій орієнтовано на розвиток заповідної справи з ухилом на міжнародні стандарти, які визначають вектор розвитку нормативно-правового регулювання системи охорони та використання ПЗФ. При чому ефективність управлінських рішень має визначатись у реалізації наступних заходах:

- здійснення інтегрованого управління в галузі охорони природного середовища, що зумовлює злагоджену політику та синтезовану діяльність органів влади на подальший розвиток природоохоронної стратегії;

- вдосконалення та подальше впровадження стандартів, нормативів, правил та лімітів щодо регульованого використання природних ресурсів. ;

- зобов'язання органів самоврядування та місцевої влади розроблення проектів землеустрою об'єктів заповідання з відповідним зонуванням на функціональні зони та подальшим виділенням в натурі (на місцевості). Цінність земельпорядної документації полягає в тому, що вона окреслює правовий режим використання кожної ділянки заповідних територій, передбачають систему організаційно-господарських, економічних та інших заходів;

- подальшареалізація прийняття рішень з організації територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення та вдосконалення методології їх організації. Адже потрібно пам'ятати, що сукупно ПЗФ України займає лише 10% території держави, що вкрай недостатньо для активізації процесів самовідновлення, саморегуляції та самовідтворення;

- стимулювання економічних засобів забезпечення функціонування ПЗФ, що має на меті розробку економічного обґрунтування організації територій,

визначення джерел поповнення бюджету за рахунок нормативного, інвестиційного, бізнес-орієнтовного фінансування та компенсації збитків від правопорушення.

Особливої охорони потребують невеликі ландшафти, так звані «екотопи», які слугують «острівними» осередками рослинного та тваринного біорізноманіття. Облік, систематизація та ідентифікація цих ландшафтів надасть змогу зберегти рослинні та тваринні угруповання, які відображають регіональну естетичні, оздоровчу, рекреаційну, історико-культурну цінність. На наш погляд, вирішення цього питання торкається принципу консерватизму, який «декларує» правила етикету заповідної справи, а саме [1, с. 55; 2, с. 356]: ціни, люби, поважай дику природу заради неї самої; шануй заповідну територію як святий простір; не прагни до отримання наживи від заповідника; нічого не винось із заповідника; заповідай як можна швидше і як можна більше; проявляй турботу не тільки про види, але й про індивіди живих істот.

Отже, сучасний стан розвитку ПЗФ вимагає прогресивної стратегії управління щодо логістики створення, функціонування та розвитку об'єктів заповідання на засадах збереження їх унікальності. Тому принципово необхідно зосередити увагу на розробці науково обґрунтованої системи знань щодо стратегії розвитку заповідної справи з подальшим практичним її застосуванням.

Список літератури

1. Січко А. В. Сучасний стан та перспективи розвитку заповідних територій та об'єктів // А.В.Січко / Науковий журнал: Інвестиції: практика та досвід., вип. 10, 2013 С.54-57.
2. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко та ін. — К. : РВПС України, 1999. — С. 355-402.

Толуб'як В. С.
*д.н.держ.упр., доц.,
професор кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу,
Тернопільський національний економічний університет,
м.Тернопіль*

ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Плата за землю у структурі надходжень до загального фонду місцевих бюджетів складає майже 15 %, а в надходженнях місцевих податків і зборів – понад 50 % [4]. Це говорить про те, що органи місцевого самоврядування (ОМС) мають зацікавленість щодо ефективного використання земельних ресурсів та реалізації наявних резервів задля збільшення надходжень до своїх бюджетів.

Після отримання земель у власність територіальні громади зіштовхнулись з низкою проблем, які є відображенням загального стану земельних відносин в країні, а іноді нівелюють очікуваний позитивний ефект. Оскільки майже 80 % державних земель не зареєстровано у Державному земельному кадастрі України [1], громади самостійно не мають можливості проконтролювати скільки і яких саме земель мав передати Держгеокадастр. Відсутність достовірних та відкритих відомостей про землю продовжує залишатись значною проблемою як для землевласників, так і для землекористувачів. А відтепер і територіальних громад.

Прийнятий 10 липня 2018 року Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» є одним із прогресивних законів, що сприяє формуванню ефективного механізму використання земель, розширенню повноважень ОМС у

сфері управління земельними ресурсами і, як наслідок, збільшення надходжень до місцевих бюджетів.

Важливою для ОМС є норма Закону, яка говорить про те, що землі колективних сільськогосподарських підприємств, що припинили свою діяльність (крім земельних ділянок, які на день набрання чинності даного Закону перебували у приватній власності), вважаються власністю територіальних громад, на території яких вони розташовані. Таким чином, ОМС матимуть можливість отримати у користування додаткові земельні ділянки для їх подальшого використання і отримання додаткових надходжень до своїх бюджетів.

Нерозподілені земельні ділянки, невитребувані частки (паї) після формування їх у земельні ділянки за рішенням відповідної місцевої ради можуть передаватися в оренду для використання за цільовим призначенням на строк до дня державної реєстрації права власності на таку земельну ділянку її власниками чи спадкоємцями власників. Якщо до 1 січня 2025 року власник невитребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємець не оформив право власності на земельну ділянку, він вважається таким, що відмовився від одержання земельної ділянки і з цього часу ця земельна ділянка, за заявою відповідної ради на підставі рішення суду, передається у комунальну власність територіальної громади, на території якої вона розташована, у порядку визнання майна безхазяйним.

Прогресивними є зміни у Законі України «Про оцінку земель», які надають ОМС додаткові повноваження у цій сфері. У новій редакції ст. 23 цього Закону визначено, що технічна документація з бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель та нормативної грошової оцінки земельних ділянок затверджується відповідною місцевою радою. При ефективному виконанні ОМС зазначених повноважень, як зазначає Казюк Я., можна сподіватися на якісно новий рівень їх розвитку і додаткові надходження до місцевих бюджетів [3].

Іншим важливим питанням є інвентаризація земель, яка проводиться з метою встановлення місця розташування земельних ділянок, їхніх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються

нераціонально або не за цільовим призначенням, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру тощо та проводиться відповідно до Порядку проведення інвентаризації земель затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. № 513. Відповідно, до цієї постанови інвентаризація земель проводиться спеціальними юридичними та фізичними особами за рішенням ОМС. Проведення якісної інвентаризації земель є першочерговим завданням новоутворених громад, котрі прагнуть розвиватися та залучати інвестиції.

В результаті проведення інвентаризації землі громада отримає:

- повноцінну базу даних про всі земельні ділянки в межах населеного пункту на паперових та електронних носіях. Завдяки цьому, підвищується інвестиційна привабливість, спрощується пошук потенційних земельних ділянок для інвестора та містобудівних потреб;
- можливість здійснення постійного контролю за використанням земель в населеному пункті;
- повний перелік землекористувачів, власників землі зі встановленням меж їх ділянок;
- інформацію щодо земельних ділянок, які не використовуються або використовуються нераціонально, не за цільовим призначенням;
- зменшення витрат жителів громади при виготовленні кадастрового номеру земельної ділянки та приватизації землі [2].

У зв'язку з децентралізацією влади що відбувається в Україні та укрупненням громад шляхом їх об'єднання, інвентаризація землі є одним з ключових факторів їх подальшого успіху у розвитку кожної громади зокрема.

Отже, земля як найбільш цінний природний ресурс країни для територіальних громад становить основу місцевого розвитку, є одним із важливих джерел наповнення місцевих бюджетів, слугує задоволенню різноманітних інтересів та потреб членів громади. Отримання додаткового ресурсу у вигляді повноважень із розпорядження землями громади без сумніву є позитивним

явищем, якщо такі повноваження ефективно та відповідно до закону використовувати в інтересах громади.

Список літератури

1. Використання 80% державних земель в Україні поза контролем <https://mind.ua/news/20193225-vikoristannya-80-derzhavnih-zemel-v-ukrayini-poza-kontrolem>
2. Інвентаризація земель для ОТГ http://spm.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/lrh_inventaryzatsiya-zemel-dlya-otg_
3. Нові можливості для ОТГ щодо збільшення надходжень від використання землі <https://decentralization.gov.ua/news/10203>
4. Питання землі для ОТГ: інформація для тих, хто вболіває за розвиток громад <https://decentralization.gov.ua/news/7458>

Смирнова С.М.

к.геол.н., доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Смирнов В.М.

к.геол.н., доцент

*Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон*

Савун Є. Г.

магістр

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ ПРИРОДНОЇ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТУ

Процес управління землекористуванням тісно корелює з природною родючістю ґрунту (ПРГ), яка віддзеркалює його суть і властивості, як засобу

виробництва, основи для розвитку агрофітоценозів, як об'єкта оцінки та засобу відтворення і охорони.

Законодавчою основою ПРГ виступає наступні законодавчі акти: Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768; Закони України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. № 962; «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 р. № 963; «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 р. № 3613; «Про оцінку земель» від 11.12.2003 р., № 1378. У наукових колах із 2013 року чекають на розгляд Верховною Радою проекту Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості». Цей закон має на меті встановлення основних принципів державної політики у правовій, економічній, екологічній та організаційній сферах, визначає основи використання та збереження ґрунтів, охорони і відтворення їх родючості, висуває вимоги щодо збереження якісного стану ґрунтового покриву, захисту його від негативних природних та антропогенних впливів.

У природно-історичному контексті ґрунтовий покрив визначають, як продукуючий шар поверхні землі, самостійне природно-історичне, органо-мінеральне утворення, здатне до саморозвитку і самовідтворення, а також здатне забезпечувати функціонування біогеоекосистем (біосфери) [1, с.13]. Родючість ґрунту визначають, як здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту. [2]. Підсумуємо: родючість - головний показник якості і основа управління землями сільськогосподарського призначення. Вона є результатом розвитку ґрунтоутворюючих процесів, які призвели до утворення даного ґрунту як природного тіла, до якого не доторкалась рука людини. ПРГ притаманна лише цілиним землям та характеризується комплексом взаємопов'язаних механічних, фізичних, хімічних, фізико-хімічних і біологічних властивостей, які обумовлюють життєдіяльність рослинних організмів. За певних умов ПРГ є такою відтворювальною властивістю, яка здатна

до реабілітації і в природних умовах, і при сільськогосподарському використанні ґрунту.

В основі управління ПРГ лежать концептуальні положення про фактори та закономірності ґрунтоутворення, які визначаються хімічним складом, структурою ґрунту, гранулометричним складом, водно-повітряним та температурним режимами. Визначним фактором є будова профілю ґрунту та щільність сформованих горизонтів. Сукупність означених факторів впливає на мікробіологічну активність ґрунту. Водночас, у характеристиці ПРГ необхідно врахувати соціально-економічний аспект, який визначає рівень впливу на ґрунти під час сільськогосподарського використання.

Головне завдання управління ПРГ - максимальне і раціональне використання ґрунту, як головного засобу виробництва в аграрному секторі, забезпечення росту врожайності сільськогосподарських культур. Задля дотримання визначеного завдання Земельним кодексом України передбачено встановлення нормативів деградації ґрунтів, але у чинному Наказі Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку консервації земель» від 26 квітня 2013 р. № 283 [3], міститься лише 13 індикаторних показників без зазначення проміжних рівнів деградації. За таких обставин неможливо реалізувати планування запобіжних заходів з метою попередження подальшого погіршення ПРГ.

Зниження родючості ґрунту відбувається за рахунок наступних процесів: антропогенна деградація (ерозія, викликана людиною, вторинне засолення, вторинне заболочення); виснаження ґрунту (зменшення запасів гумусу, поживних речовин тощо); стомлення ґрунту за рахунок накопичення в ньому різних токсичних елементів, викликаних застосуванням незадовільних агроприймів (неправильними сівозмінами, надлишком хімічних засобів тощо).

Наукові засади управління відтворення ПРГ пропонують: розширене відтворення родючості, яке передбачає поліпшення сукупності властивостей ґрунту, які впливають на його родючість; просте, як відсутність помітних змін

сукупності властивостей ґрунту, які впливають на його родючість; неповне, як погіршення властивостей ґрунту, які впливають на його родючість.

До найбільш дієвих заходів у системі управління ПРГ відносять: економічне стимулювання раціонального використання і відтворення ПРГ; законодавче, наукове, нормативне та нормативно-методичне забезпечення збереження і відтворення родючості ґрунтів; впровадження використання технологій виробництва органічних добрив у галузі тваринництва тощо.

Підсумовуючи викладений матеріал, зазначимо, що одним з пріоритетних напрямів новітньої державної аграрної політики має управління відтворення ПРГ, що є важливими чинниками переходу на засади сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств і їхньої продукції в довгостроковому періоді, а також гарантування екологічної й продовольчої безпеки країни.

Список літератури

1. Позняк С. П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. / С. П. Позняк. - Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. - Ч.1. - 270 с.
2. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15> (дата звернення: 29.09.2019)
3. Про затвердження Порядку консервації земель: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26 квітня 2013 р. № 283 / Земельний вісник України. 2013. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0810-13> (дата звернення: 28.09.2019)

Фокіна С.В.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Сеітов С.Ю.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Від ефективності функціонування механізмів державного управління залежить соціально-економічний та гуманітарний розвиток сфер і галузей суспільства. Особливо це стосується земельних відносин. В той же час інституціональні зміни в системі земельних відносин в тому вигляді, в якому вони були проведені в Україні, виявилися протиприродними устрою ринкового середовища, ментальності українського суспільства.

Метою статті є пошук шляхів удосконалення механізмів управління земельними ресурсами нашої держави в умовах євроінтеграції.

У контексті зазначеної теми досліджено проблеми державного управління земельними ресурсами, до розв'язання яких долучалося багато вітчизняних учених, а саме: В. А. Боклаг, Ю. Г. Гуцуляк, М. А. Латинін, А. В. Мерзляк, І. Г. Міхаліна, О. Г. Мордвінов, В. Ю. Пересоляк, А. М. Третяк, В. С. Циплухіна, О. С. Дорош, М. Х. та інші.

При всіх обсягах та важливості проведених наукових досліджень у сфері державного управління загалом, окремі аспекти удосконалення механізму державного управління земельними ресурсами залишаються вивченими недостатньо.

У період реформування земельних відносин однією з найважливіших проблем є проблема економічного використання і відтворення природних ресурсів.

Зміни економічного механізму господарювання, перехід до економіки ринкового типу і докорінна перебудова соціально-економічної структури суспільства торкаються земельних відносин, управління земельними ресурсами й організації раціонального їх використання, землевпорядкування і земельного кадастру. [1]

Сучасна економічна ситуація та певні недоліки у проведенні реформування економічних відносин у земельному секторі України зумовлюють необхідність удосконалення підходів до ведення земельної політики та системності її реалізації. Непослідовність і безсистемність заходів щодо трансформації економічних механізмів управління у земельному господарстві від адміністративних до ринкових стали однією з основних причин його кризового стану. Порушення інтеграційних зв'язків між учасниками земельного ринку, відсутність системних прогнозів щодо кон'юнктури його розвитку призводить до спотворення ринкового механізму ціноутворення у всіх сферах, загрожуючи своїми діями конкурентоздатності кінцевого продукту. [2]

У сучасних умовах євроінтеграційного курсу нашої держави дедалі відчутнішою стає потреба щодо удосконалення механізму державного управління земельними ресурсами, які б забезпечували стабільний розвиток вітчизняного ринку землі, що, в свою чергу, має стати основою системної державної політики його регулювання. Пріоритетними складовими удосконалення такого механізму в сучасних умовах є стабілізація пропозиції на ринку землі в системі державних економічних регуляторів, удосконалення положень нормативно-законодавчої бази, забезпечення виконання задекларованих рішень, формування розвиненої інфраструктури ринку земельних ресурсів. [3]

На даний час із норм чинного законодавства, які визначають сферу регуляторної компетенції спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів, який займається безпосередньо управлінням у сфері земельних питань, впливають пріоритетні завдання, одним із них традиційно вважається забезпечення реалізації земельної реформи – перерозподілу земель державної власності та створення передумов рівноправного розвитку різних форм

господарювання на землі. Але в сучасних умовах, коли реформування відносин власності на землю поступово наближається до свого логічного завершення, значної актуальності набуває окреслення провідних завдань державного регулювання земельних відносин у пореформений період. [4]

Аналіз існуючих проблем землекористування дозволяє окреслити у загальних рисах актуальні задачі органів земельних ресурсів на перспективу. Зважаючи на вищевказані напрацювання деяких авторів, можна виділити шість основних напрямів удосконалення управління земельними ресурсами в умовах євроінтеграції:

1. Сприяння якомога повнішому забезпеченню галузей економіки, суб'єктів економічної діяльності та громадян земельними ресурсами;

2. Гарантування конституційних прав на землю та захисту земельної власності;

3. Забезпечення дієвого державного контролю за раціональним використанням та охороною земель;

4. Підвищення ефективності управління землями державної власності;

5. Забезпечення охорони земель та формування сталого землекористування;

6. Забезпечення соціальної справедливості у сфері земельних відносин [5].

Управління земельними ресурсами в умовах євроінтеграції має здійснюватися шляхом розробки та реалізації законодавчих та нормативно-правових актів, загальнонаціональних і регіональних програм і планів, а також окремих заходів і рішень органів державної влади; проведення державної планової, фінансової та інвестиційної політики; забезпечення вимог законодавства та нормативно-методичних документів; забезпечення механізму економічного стимулювання охорони та раціонального використання земельних ресурсів; контролю за станом земель, раціональним їх використанням і охороною, притягнення до відповідальності винних у порушенні законодавства; державного ліцензування, сертифікації та страхування; забезпечення державної освіти і пропаганди. [6]

Список літератури

1. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навч. посібник / М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, О.Я. Микула та ін.; За заг. ред. М. Г. Ступеня. – 2-ге видання, стереотипне. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006.

2. Ясінецька І.А. Можливості застосування міжнародного досвіду управління земельними ресурсами в Україні / І.А. Ясінецька // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. — 2016. — №12. — С. 188—192.

3. Доля О.Є. Системи управління і оцінки земельних ресурсів в розвинутих країнах / О.Є. Доля // Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. — 2015. — 5 с.

4. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами: навч. посіб. / А.М. Третяк, О.С. Дорош. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 360 с. 5.

5. Охрій О.П. Земельний кадастр в управлінні земельними ресурсами / Р.Р. Ларіна, О.П. Охрій, В.Л. Пілюшенко // Державне регулювання галузей економіки: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. — Т. 5. Вип. 35, серія "Державне управління". — Донецьк, ДонДУУ, 2004. — С. 6—15.

6. Циплухіна В.С. Механізми взаємовідносин органів публічної влади в процесі управління земельними ресурсами: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02 / В.С. Циплухіна. — Одеса, 2008. — 20 с.

Ярова Б.М.

*к.е.н. старший викладач кафедри геодезії та картографії
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Богаш В.Е.

*студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕОПОРТАЛІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПОВНОЦІННОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюється з дотриманням такої умови – якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання. Понад чотири роки в нашій державі діє Закон України від 05.02.2015 року за № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (далі – ОТГ), проте цей процес ще є незавершеним та потребує удосконалення, але не тільки законодавчого, а й функціонального [2].

Новостворені ОТГ потребують інформаційного забезпечення для швидкого аналізу інформації та прийняття рішень, які належать їх компетентності. І саме геопросторові дані відіграють важливу роль у повноцінному розвитку адміністративних одиниць 4 .

Останні наукові дослідження за спорідненими напрямками проводили Бутенко Є.В., Васюхін М.І., Дишлик О.П., Добряк Д.С., Дорош А.Й., Іванець Ю.Ю., Мартин А.Г., Сініцин О.В., Степанець В.В., Тарнопольський А.В. та ін.

Наразі в Україні вже функціонують такі геопортали (див. табл. 1):

Таблиця 1

Перелік геопорталів, що забезпечують інформацією адміністративні одиниці в Україні

№ п/п	Назва геопорталу	Посилання на геопортал
1.	http://pzf.menr.gov.ua/map.html	Природно-заповідний фонд України
2.	https://bit.ly/2MVAop2	Карта спортивного туризму Тернопільської області
3.	https://discover-kyiv.com.ua/	Туристична карта Київської області
4.	https://en.discover.sm.ua/	Туристична карта Сумської області
5.	https://bit.ly/2RGWGd3	Динаміка децентралізації
6.	https://bit.ly/2zVIXJI	Електро межі Дніпропетровської та Донецької областей
7.	https://bit.ly/2O8D1jU	Електро межі Київської області
8.	http://donmbk.in.ua/geoportaly/donoblast/	Геопортал містобудівного кадастру Донецької області
9.	https://map.land.gov.ua/kadastrova-karta	Публічна кадастрова карта
10.	http://map.city.cv.ua/	Геопортал Чернівців
11.	https://decentralization.gov.ua/map	Карта ОТГ
12.	https://vlascom.kyivcity.gov.ua/	Інтерактивна карта по договорам та об'єктам оренди, які розглядалися на засіданнях Постійної комісії з питань власності
13.	http://www.oblekologoia.com.ua/	Інтерактивна карта водних об'єктів Київської області
14.	https://u.to/gu0TFQ	Велоінфраструктура у місті Львів
15.	https://cid.center/e-solutions/	Е-рішення для громад
16.	http://geoinf.kiev.ua/wp/kartograma.htm	Геологічна карта України
17.	https://bit.ly/2OX83iR	Геопортал відкритих даних управління містобудування та архітектури виконавчого комітету Рівненської міської ради

Ці дані ілюструють, що об'єднані територіальні громади, розуміючи значимість функціонування геопорталу, розробляють їх для управління своїми територіями. У таблиці наведено лише невелика частина із уже існуючих геопорталів в Україні.

Для об'єднаних територіальних громад використання у своїй роботі геопорталів дозволяє [1, 3]:

- забезпечити громадян необхідною землепорядною та містобудівною документацією;

- громадянам отримати доступ до великого обсягу статистичних даних, що відображають стан економіки, бюджетування, оподаткування тощо;
- підвищити наповнюваність бюджету;
- ефективно приймати управлінські рішення;
- покращувати якість життя та екологічну ситуацію;
- зменшувати прояви корупції;
- створювати основи для ефективного просторового планування території тощо.

Розробка геопорталів вимагає залучення додаткових коштів та навчання персоналу на місцях. Проте, на нашу думку, що все більше новостворених об'єднаних територіальних одиниць зрозуміє значимість цих дій та долучиться до ініціативи.

Список літератури

1. Бутенко Є., Луцький В. Порівняльний аналіз ефективності функціонування геопорталів України та Європейського Союзу. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XE444AhXJzwJ:www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Zemleustriy_2018_2_9.pdf+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення 23.09.2019)
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 року № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19/conv> (дата звернення 23.09.2019)
3. Путренко В., Кошель А., Пашинська Н. Інтеграція геопросторових даних для цілей ОТГ. URL: <https://cid.center/expert-2/> (дата звернення 19.09.2019)

4. Черін А., Горковчук М. Структура та функції геопорталу державної геодезичної мережі України URL: <https://softpro.ua/struktura-ta-funkcii-geoportalu-derjavnoii-geodezichnoii-mereji-ukraini> (дата звернення 19.09.2019)

Фокіна С.В.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Арнаутова О.Ю.

студентка

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У системі фундаментальних соціально-економічних категорій земельні відносини посідають особливе місце. При цьому основними чинниками їх розвитку є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалу землі, перетворення її у чинник економічного зростання; поєднання високої економічної ефективності та екологічної безпеки використання земель тощо [1]. Тому здійснення ефективних земельних відносин є важливою умовою раціонального використання землі у сільськогосподарському підприємстві.

Отже, при становленні земельних відносин визначаються форми власності, їх суб'єкти та об'єкти, характер і зміст володіння і користування землею, що значною мірою визначають рівень раціональності використання земельних ресурсів.

Слід зазначити, що важливим моментом ефективного використання сільськогосподарських земель є державне регулювання земельних відносин, адже земельні відносини передбачають використання землі, що потребує цілеспрямованого управління цим процесом. Оскільки земельні відносини не є постійними і зазнають суттєвих змін відповідно до реальних обставин, то механізмом їх матеріалізації слугує державне управління в галузі земельних ресурсів, яке охоплює весь спектр суспільних відносин - від соціального до економічного, правового, екологічного та інших видів управління.

Формуючись згідно з ідеологічними і політичними принципами державного устрою, земельні відносини за своєю сутністю становлять сукупність правових, економічних, соціальних, адміністративних і екологічних відносин, що виникають між суспільством та його членами в процесі використання земельних ресурсів і управління ними. Формування і матеріалізація земельних відносин здійснюється за допомогою системи об'єктивно пов'язаних адміністративно-правових та економічних заходів впливу держави на їх суб'єктів, що забезпечують права землевласників і землекористувачів, умови ефективного, раціонального й екологічно безпечного використання земельних ресурсів та їх охорону [2].

Безпосередньо на сайті Головного управління Держгеокадастру розміщена інформація відповідної програми розвитку земельних відносин та охорони земель у Херсонській області, яка була розроблена згідно із Земельним та Бюджетним кодексами України, Законами України „Про землеустрій”, „Про охорону земель”, „Про оцінку земель”, „Про Державний земельний кадастр”, постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 року № 1051 „Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру”, з метою здійснення заходів для створення ефективного механізму регулювання земельних відносин та державного управління земельними ресурсами, раціонального використання та охорони земель, розвитку ринку землі та ведення Державного земельного кадастру.

Результатом виконання Програми мало стати підвищення ефективності раціонального використання та охорони земель.

Разом із зростанням інвестиційного та виробничого потенціалів землі як самостійного фактора економічного зростання було завершено здійснення більш важливих заходів і завдань, необхідних для подальшого розвитку земельних відносин, гарантування прав на землю, формування якісного екологічного середовища області.

Ми маємо інформацію про основну мету Програми:

- здійснення заходів для створення ефективного механізму регулювання земельних відносин та державного управління земельними ресурсами, раціонального використання та охорони земель, розвитку ринку землі та ведення державного земельного кадастру;

- забезпечення ефективного використання земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалів землі, зростання її економічної цінності[3].

Я переконана що вищевказані цілі є й досі актуальними, бо процес вдосконалення законодавства, його редагування йде безупинно. Що стосується використання земель, тут ми повинні звернути увагу на те, що землі в нашій країні є одним з основних засобів виробництва, тому до них повинно бути відповідне ставлення.

Виходячи із засад соціально-економічної політики держави на найближчу перспективу, для подолання кризового становища у сфері використання та охорони земель, зокрема сільськогосподарського призначення, необхідно вжити невідкладних заходів. Ця проблема потребує комплексного розв'язання, що можливо завдяки застосуванню програмно-цільового методу, який забезпечує впровадження передових технологій, а також завдяки системному підходу до еколого-економічного обґрунтування і механізму реалізації, узгодження обсягів наявних земельних ресурсів з їх потребою для розвитку економіки.

Земля була й залишається найважливішим об'єктом матеріального світу, унікальним і стратегічно важливим національним ресурсом, основою продовольчої безпеки країни. Раціональне й ефективне управління земельними

відносинами має стати пріоритетним напрямом державної політики України. Земельна політика має першочергове значення для забезпечення сталого розвитку територій, раціонального управління, добробуту населення та економічних можливостей сільських і міських жителів. Тому дослідження у сфері земельної політики та аналіз конкретних заходів з вирішення проблем, пов'язаних із землею, є завжди актуальними й викликають інтерес суспільства та вчених.

Список літератури

1. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні : економіко-правовий аспект / Б.Косович // Вісник Львівського державного аграрного університету : Економіка АПК. – 2004. – №11(2) – 563 с.

2. Романович Р.А. Особливості функціонування аграрних підприємств регіону в умовах трансформації земельних відносин : Електронний ресурс. - [Режим доступу] [http // librar.org.ua/sections_load.php?s= business_economic_science&id=4508&start=1](http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=4508&start=1)

3. Програма розвитку земельних відносин та охорони земель у Херсонській області на 2014 – 2018 роки: Електронний ресурс. – [Режим доступу] <http://khersonska.land.gov.ua/prohrama-rozvytku-zemvidn/>

Ярова Б.М.

*к.е.н. старший викладач кафедри геодезії та картографії
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

Герин А.Р.

*студентка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ*

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Унікальний земельно-ресурсний потенціал України є тим чинником, що може посприяти стрімкому економічному зростанню в цілому. Саме тому повернення громадянам законного конституційного права розпоряджання власним майном є першочерговою задачею держави [1].

Тема доцільності відкриття ринку землі неодноразово звучала в роботах багатьох українських науковців. Зокрема роботи таких науковців як А.Г. Мартин, А.С. Даниленка, Д.С. Добряк, С.І. Дорогунцов, А.М. Мірошніченка та інших. Не дивлячись на велику кількість робіт на цю тему, однієї думки не сформовано. Саме тому відміну мораторію поправу можна назвати найбільш неоднозначним питанням.

У нашій державі сформувалися представники, які категорично проти відновлення конституційного права громадян. Аграрні виробники зацікавлені у продовженні мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, адже нові власники навряд чи здаватимуть землю в оренду за такі мізерні кошти. Представники бізнесу не зацікавлені у розвитку сільських територій, їхня головна мета – одержання найбільшого прибутку. Вони проти реальної ринкової конкуренції за активи, які вони орендують за мінімальну орендну плату. Складна економічна ситуація створила дефіцит оборотних коштів, що не дає можливості великим

землекористувачам скуповувати ресурси, а вони передусім думають про забезпечення своєї операційної діяльності [2].

Заборона продажу зазначених земельних ділянок обмежує конституційні права їхніх власників, призводить до збільшення корупційних схем, втрати великих коштів державою тощо. Тому пропонується відмінити мораторій на продаж таких земельних ділянок із метою запровадження сталого землекористування, залучення інвестицій у сільське господарство, проведення консолідації земель, надання ліквідності «підмораторним» землям.

Мораторій на продаж деяких земель сільськогосподарського призначення спричиняє нерегульованість цінових параметрів платності землекористування, та як наслідок – неефективний перерозподіл земельної ренти, а також втрати її значної частини. Це стримує ефективне землекористування, зосереджує більшість земель у власності найменш економічно активної частини жителів сільської місцевості (пенсіонери та ін.), перехід права власності на наявні ресурсів у процесі спадкування до осіб, не заінтересованих в їхньому особистому обробітку (спадкоємці не проживають у сільській місцевості й не мають наміру обробляти землю особисто тощо), зниження інвестиційної привабливості активу через неможливість використання іпотечного кредитування. Тільки захистом економічної конкуренції та обмеженням монополізму на ринку запобігання надмірній концентрації ресурсів у руках одних землевласників, стимулюванням іпотечного кредитування, проведенням інформаційних кампаній щодо прав та обов'язків власників і користувачів земельних ділянок, регулюванням ринку земель сільськогосподарського призначення ринковими механізмами без застосування адміністративних обмежень та примусу, забезпеченням транспарентності ринку тощо можна досягти поставленої мети.

Пропонується вдосконалити контроль за використанням і охороною земель, посилити відповідальність за порушення землеохоронного законодавства й відкрити ринок «підмораторних» земель [2].

01 жовтня 2019 року у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин, який покликаний закінчити реформування земельних відносин у нашій державі. Проте викликає занепокоєння, що під час розробки даного нормативно-правового акту не було залучено до обговорення громадськість та науковці [3].

У зв'язку з недосконалістю державного регулювання та діаметрально протилежною заінтересованістю бізнесу, суспільства і держави, виникла неврегульованість земельних відносин, основою складовою яких є земельна власність, що стала центром зіткнення інтересів.

Список літератури

1. Мартин А.Г. Регулювання ринку земель в Україні : монографія / А. Г. Мартин. К. : Аграр Медіа Груп, 2011. 254 с.
2. Мартин А.Г., Ярова Б.М. Економічна ефективність використання земель сільськогосподарського призначення державної власності в Україні : монографія. Київ, 2018. 272 с.
3. Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин від 01.10.2019 р. №2194 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66970 (дата звернення 07.10.2019 р.)

❖ Секція 4. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Бойко Л.І.

*к.е.н, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування
Херсонського національного технічного університету
м. Херсон*

Дем'янова Г.Г.

*студентка
Херсонського національного технічного університету
м. Херсон*

АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДОХОДАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний стан розвитку ринкових відносин висуває нові вимоги до господарської діяльності підприємств. З'являється ціла низка чинників, що обумовлюють необхідність впровадження більш ефективних систем управління їхніми доходами на стратегічній основі, зокрема, такі як інфляція, розвиток конкуренції, зростання масштабів інновацій тощо. У таких умовах задачею управління доходами є підготовка підприємства до можливих змін ринкової ситуації, протистояння несприятливому впливу випадкових чинників [1].

Деякі автори виділяють три підсистеми управління доходами діяльності сільськогосподарського підприємства – формування, розподіл та використання результатів. На нашу думку, управління доходами сільськогосподарського підприємства пов'язано, перш за все, з процесами планування, формування, розподілу та використання результатів за всіма видами діяльності сільськогосподарського підприємства з урахуванням сегментної складової.

Під час дослідження даного питання виділено п'ять основних складових, що прямо впливають на управління доходів на сільськогосподарських підприємствах.

Це такі категорії як:

- прогнозування доходу;
- планування доходу;
- аналіз показників, які впливають на дохід;
- забезпечення виконання планових показників;
- контроль і забезпечення стабільності доходів підприємств.

В умовах ринку основу для якісних змін всієї системи управління підприємством, у тому числі формування і використання доходів, може створити лише його спрямованість на стратегічну перспективу.

Схематичне зображення економічних категорій стосовно сільськогосподарських підприємств можна побачити на рисунку 1.

Рис.1. Основні складові управління доходами сільськогосподарських підприємств

Таким чином, дієвість механізму управління доходами сільськогосподарського підприємства базується на побудові ефективної структури управління. При цьому формування відповідної складової управління доходами сільськогосподарського підприємства здійснюється за рахунок правильної розстановки акцентів на окремих етапах процесу управління з урахуванням використання сегментної складової.

Список літератури

1. Бізнес інформ № 9 '2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua>.

2. Інноваційна економіка : теоретичні та практичні аспекти : [моногр.] / Вип. 1 ; за ред. д.е.н., доц. Є. І. Масленнікова. – Херсон : Гринь Д. С., 2016. – Вип. 1. – 854 с.

Дзядикевич Ю. В.

д.т.н., професор

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

Любезна І. В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту біоресурсів

природокористування

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ

Система землеустрою охоплює організаційні структури, фінансові механізми, низку нормативно-правових актів, формує дані для кадастрів і систем реєстрації прав на земельні ділянки, земельні інформаційні системи та механізми управління землекористуванням. Виробники сільського господарства повинні поставляти на

ринок екологічно чистої продукції, яка відповідає вимогам європейського ринку, а це вимагає ефективного землекористування. Землекористування передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних чинників із урахуванням властивостей земельних ресурсів. Земельні ресурси – це складова частина екосистеми, що є єдиним природним комплексом, який утворений живими організмами і середовищем [1]. Сталий розвиток землеустрою забезпечує захист довкілля, відновлення біосфери, зменшення навантаження на природу та гармонійний розвиток людини і природи.

Основними проблемами сільськогосподарського землекористування в Україні є, зокрема:

- високий, економічно і екологічно необґрунтований рівень сільськогосподарського використання земель сільськогосподарського призначення;
- розширення площі ріллі за рахунок схилів, малопродуктивних, деградованих земель призвело до техногенного навантаження на ґрунтовий покрив;
- знищення сірого шару ґрунту, руйнування гідрографічної мережі, зникнення малих річок і замулення штучних водоймищ;
- порушення структури та хімічного складу ґрунтів і втрата поживних речовин (в процесі збирання урожаю);
- викиди парникових газів сільгоспугіддями сприяють утворенню «парникового ефекту»[2].

Результати досліджень проблем землеустрою країнами ЄС свідчать про те, що ефективність управління землекористуванням забезпечується інструментами ринкової економіки та передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних цілей із урахуванням властивостей земельних ресурсів[3].

Ефективне землекористування вимагає проведення комплексних еколого-економічних заходів до землі як ресурсу та головного засобу виробництва. Збереження ґрунтового покриву та підвищення його ефективності у сільськогосподарському виробництві є важливим для стабілізації екологічної ситуації, забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку сільських громад.

Раціональним є таке землекористування, яке передбачає результати виробничої діяльності на землі, не допускаючи зниження самовідновлення потенціалу ґрунтового покриву, тим самим забезпечується ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу, при цьому поєднується економічна вигода з вимогами екологічної безпеки [4].

Застосування у землеробстві інноваційних ресурсозберігаючих технологій гальмує деградацію земель, сприяє родючості ґрунту, забезпечує охорону земель і раціональне їх використання та покращує екологічний стан довкілля. Водночас підвищується ефективність аграрного виробництва та врожайність сільськогосподарських культур. Необхідно зазначити, що новітні технології забезпечують конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції.

Проблемою сьогодення є відновлення родючості ґрунтів. Використання земельно-ресурсного потенціалу не відповідає вимогам екологічного, безпечного землекористування. Високий рівень розораності сільгоспугідь і недотримання ґрунтозахисних заходів приводить до збільшення ерозійних процесів ґрунтового покриву. Востанні роки зменшилася родючість ґрунту, оскільки аграрії країни не проводять вапнування сільськогосподарських угідь. Це приводить до погіршення агрохімічних, фізико-хімічних та фізичних властивостей кислих ґрунтів. Внаслідок цього зменшується їхня родючість, а сільгоспвиробники одержують низький урожай і поганої якості.

Для успішного землекористування необхідно заохотити власників землі та землекористувачів до раціонального використання й охорони землі. Застосування економічних інструментів регулювання земельних відносин буде сприяти фінансовій відповідальності землекористувачів, самодостатності регіонів і наблизить вітчизняних аграріїв до збалансованого та високо продуктивного сільськогосподарського виробництва.

Землеустрій є важливою складовою частиною земельних відносин, а також виконує роль державного механізму в організації сільськогосподарського

виробництва та є регулятором суспільних відносин у користуванні, володінні й розпорядженні землею.

Аграрії України використовують інноваційні технології обробітку ґрунту, які підвищують ефективність сільськогосподарського виробництва та сприяють відновленню довкілля. Вони також застосовують технології зберігаючого землеробства, яка покращує якість ґрунтів і відновлює їх структуру та вміст гумусу, запобігає виникненню ерозійних процесів, нормалізує водний і повітряний режими та покращує екологічне середовище. Інноваційні ресурсозберігаючі технології охоплюють: точне землеробство, органічне землеробство, нульову та мінімальну технології [5].

Список літератури

1. Дзядикевич Ю. В., Любезна І. В. Деякі аспекти землеустрою в Україні // Інноваційна економіка. – 2018. – №5–6. – С. 57–64.
2. Скороход Є. В. Еколого-економічні аспекти сільськогосподарського землекористування на засадах сталого розвитку. // АгроІнКом. – 2012. – №12. – С. 85–88.
3. Тихонов А. Г., Гребенюк Н. В., Тихоненко О. В. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикування екологічного стану. // Землекористування. – 2003. – №3. – С. 15–20.
4. Дзядикевич Ю. В. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю. В. Дзядикевич та інші – Тернопіль, Астон. – 2016. – 392 с.
5. Ганначенко С. Л. Інноваційні ресурсозберігаючі технології в землеробстві. // Економіка АПК. – 2012. – №1 – С. 99–103.

Бойко Л.І.

*к.е.н, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування
Херсонського національного технічного університету
м. Херсон*

Малишко Д.О.

*студентка
Херсонського національного технічного університету
м. Херсон*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Потенціал суб'єктів малого бізнесу в аграрному господарстві значний, однак для реалізації цих перспектив дуже важливо, щоб ресурси, ризик та ініціатива були тісніше пов'язані між собою. Такого поєднання можна досягти, перш за все, надавши максимальні можливості підприємцям вільно розвивати малий бізнес та, відповідно, отримувати адекватну винагороду за свої зусилля.

В сучасних умовах суб'єкти малого бізнесу переважно є експортерами сировини та низькотехнологічної продукції з низькою доданою вартістю, що складає незначний обсяг експорту до ЄС, а також трудових ресурсів, в тому числі інтелектуальних.

Аграрний сектор є пріоритетною галуззю розвитку національної економіки України. Жорстка конкурентна боротьба вітчизняних сільгоспвиробників, що в умовах євроінтеграційних процесів посилилася як на зовнішньому, так і на внутрішньому продовольчих ринках, вимагає від них інтенсифікації інноваційної складової виробництва.

Україна володіє найпліднішими чорноземами в світі, які здатні нагодувати не тільки населення своєї країни. Проте деякі українські вчені намагаються спрямувати вітчизняний аграрний сектор на шлях максимізації аграрної продукції через вирощування геномодифікованих сортів на українському чорноземі, - шлях, який вже пройшли розвинені країни світу і довели його хибність [1, с. 172].

Одним із суттєвих напрямків розвитку малого бізнесу в сільському господарстві є організація бухгалтерського обліку.

Можна стверджувати, що організація бухгалтерського обліку в аграрному секторі – це впорядкування окремих складових елементів бухгалтерського обліку в цілісну систему з чітко встановленими характеристиками, логічною структурою її компонентів:

- об'єктів організації бухгалтерського обліку;
- форми організації бухгалтерського обліку;
- технічних та інших засобів організації бухгалтерського обліку;
- загальнонаукових та специфічних методів і способів дослідження, що взаємодіють у встановлених послідовних часових стадіях, причому послідовність є загальною на всіх етапах організації бухгалтерського обліку [2, с. 94].

За нормами Податкового кодексу України виокремлено 4 групи платників єдиного податку [3]:

1) перша група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300 000 гривень;

2) друга група – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку або населенню, виробництво або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 1500 000 гривень.

3) третя група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах,

не обмежена та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5 000 000 гривень;

4) четверта група – сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%.

Суб'єкти малого підприємництва в аграрному секторі можуть обирати і загальну систему оподаткування. В цьому випадку, для організації облікового процесу, вони повинні скористатися Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затвердженими Наказом Міністерства фінансів України №356 від 29.12.2000 р. та Методичними рекомендаціями щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затвердженими Наказом Міністерства аграрної політики України №390 від 4.06.2009 р.

Список літератури

1.Шашула Л.О. Роль органічного землекористування в економічному забезпеченні раціонального природокористування [Електронний ресурс] / Л.О. Шашула // Збалансоване природокористування. – 2014. – № 1 – С. 171-177. – Режим доступу: http://natureus.org.ua/repec/archive/1_2014/30.pdf

2.Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ю.В. Фабіянська. – Українська наука: минуле, сучасне,, майбутнє. – 2014. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 214-222. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)_28)

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

Мельник М.А.

к. с.-г. н., директор

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

м. Херсон

Жужа В.В.

к. с.-г. н., завідувач лабораторією ГІС,

обробки інформації та експериментальних досліджень

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

м. Херсон

Петухов М.О.

аспірант

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

м. Херсон

ВПЛИВ АНТРОПОГЕНЕЗУ НА ЕВОЛЮЦІЮ ҐРУНТІВ ТЕРАСОВО-ДЕЛЬТОВОЇ ДОЛИНИ ДНІПРА ТА ЗАХОДИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Підтоплення та періодичне затоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь є найгострішою еколого-меліоративною на лівобережжі нижнього Дніпра в межах терасово-дельтової долини. Територія формувалась в пліоцені та четвертинному періоді за рахунок алювіальних та морських ерозійно-аккумулятивних процесів [3]. Нижня ділянка терасово-дельтової долини нижнього Дніпра, не затоплена Каховським водосховищем (Заморій П.К., 1961), підрозділяється на три тераси: верхня лесова тераса; середня супіщанолесова; нижня піщана заплава.

Верхня лесова тераса Дніпра займає позначки поверхні рельєфу 15-40 м над рівнем моря. Це полоса долинного пониження розташована в меридіональному напрямку на північно-східній частині масиву – древня долина Дніпра. Лесова тераса розташована переважно на території Скадовського району. Рельєф території рівнинний з великою кількістю дрібних та середніх за розмірами подів. З поверхні терасу складає шар четвертинних еолово-делювіальних суглинків потужністю до

15 м з коефіцієнтом фільтрації 0,2-1 м/добу. Нижче розташована товща алювіальних піщано-глинистих відкладів потужністю 20 - 30 м, на відносному водотриві верхньопліоценових глин, які постилаються шаруватими піщано-глинистими відкладеннями пліоцену в підставі з водотривким шаром кіммерійських глин, що практично унеможливорює гідравлічний зв'язок з вапняковими відкладами неогену (рис. 1).

Середня супіщано-лесова тераса Дніпра займає більшу частину лівобережжя з абсолютними позначками від 10 м смт. Нова-Маячка до 35 мс.Виноградово. Розташована переважно на території Голопристанського району на південний захід вздовж узбережжя Чорного моря. Геологічна будова складена малопотужним шаром четвертинних еолово-делювіальних суглинків та супісків еолово-древньоалювіальних, що залягають на потужній, переважно піщаній, пліоцен-четвертинній товщі в підставі з водотривким шаром кіммерійських глин. Він перекриває вапнякову товщу неогену і дуже ускладнює гідравлічний зв'язок. Коефіцієнт фільтрації суглинків – 0,2 - 0,6 м/добу, пісків – до 20 м/добу, вапняків – 50 - 250 м/добу.

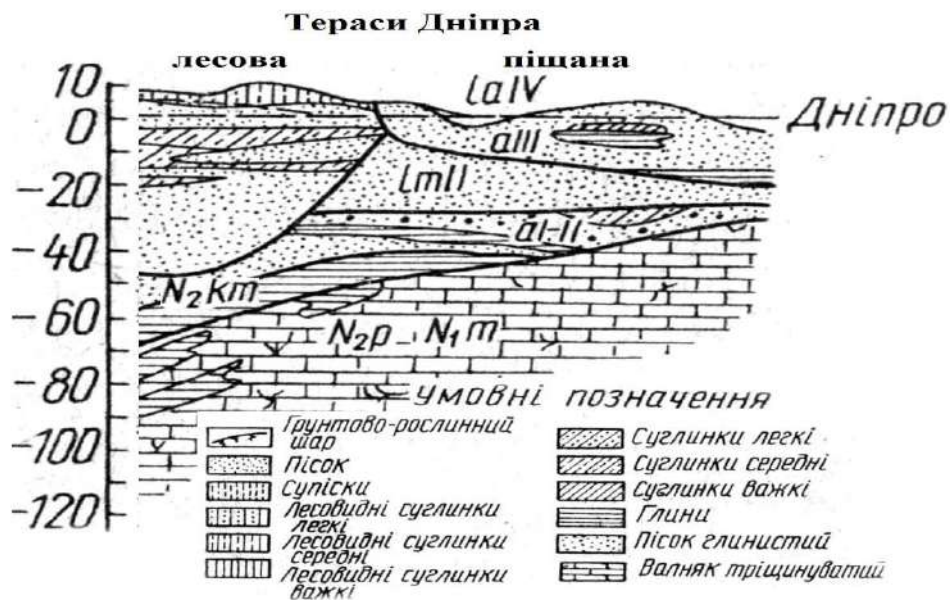

Рис.1. Поперечний гідрогеологічний розріз алювіальних терас нижнього Дніпра, Краснознам'янська зрошувальна система

Піщана тераса розташована на території Олешківського району. Акумуляція відкладів відбувалась в умовах відносно високих позначок покрівлі неогенових відкладів, що призвело до формування малопотужного шару еолово-делювіальних суглинків та алювіальних пісків четвертинного віку розташованих безпосередньо на вапнякових породах неогенового віку; водотривкі шари в розрізі покривних відкладень відсутні, існує прямий гідравлічний зв'язок водоносних горизонтів.

Територія досліджень розташована в межах Олешківського, Голопристанського, Скадовського адміністративних районів. Широкий розвиток меліоративного будівництва на півдні України в 50-70 роки обумовили створення Каховського водосховища, Північно-Кримського та Каховського магістральних каналів, Краснознам'янської та Каховської зрошувальних систем, що значною мірою погіршило гідрогеолого-меліоративний стан території. Переважаючими чинниками живлення водоносних горизонтів в долині Дніпра є: фільтрація з Каховського водосховища на ділянці Каховка–Горностаївка, впродовж Північно-Кримського та Краснознам'янського каналів, інфільтраційні втрати з зрошувальних систем та атмосферні опади. За рахунок фільтраційного живлення відбулось збільшення п'єзометричного напору в основному неогеновому водоносному горизонті. При розташуванні на глибині менше 2 м на території сформувалась зона стійкого підтоплення [2]. В таких умовах природне розвантаження ґрунтових вод в нижче розташовані водоносні горизонти неможливо навіть за досить сталого гідравлічного зв'язку. Найбільш підтоплені території з низькими гіпсометричними позначками до 3-5 м. вздовж узбережжя Чорного моря, подолиманів, днищ подів, донна частина балок.

Методика наукового дослідження включала аналіз еволюції ґрунтів під впливом антропогенезу на території терасово-дельтової долини Дніпра.

Найбільший вплив на еволюцію ґрунтів регіону спричиняють ГВ в умовах гігроморфного та напівгідроморфного водного режиму. На територіях Голопристанського, Скадовського, Олешківського районів площі підвернутих

гігроморфізму ґрунтів складають 88,6%; 72,5%; 32,8% відповідно (табл.1). Це пов'язано з геологічною будовою та інтенсивністю водообміну в пластах. На території Олешківського району значні площі піщаних арен з дюнным рельєфом. Зона аераціїсформована з лінзами та прошарками четвертинних та пліоценових глин в котлованах видування на їх поверхні формуються подові западини. На піщаних аренах з провальною інфільтрацією відсутній поверхневий стік.

Таблиця 1

Гідрогеолого-меліоративний стан території терасово-дельтової долини Дніпра

Найменування показників		Голопристанський район	Скадовський район	Олешківський район
Загальна площа с/г угідь		33971	38803	18158
Площа дренажу, всього		12132	8073	2163
Ступінь гідроморфізму ґрунтів				
Гігроморфний водний режим РГВ<3м		12062/35,5%*	13359/34,4%*	5434/29,9%*
Напівгідроморфний режим РГВ 3-5м		18041/53,1%*	14772/38,1%*	2341/12,9%*
Автоморфний водний режим РГВ > 5м		3868/11,4%*	10672/27,5%*	10383/57,2%*
Мінералізація ґрунтових вод				
<1 г/дм ³		1182/3,5%*	2932/7,6%*	283/0,8%*
1-3 г/дм ³		413/1,2%*	121/0,3%*	1988/11%*
3-5 г/дм ³		202/0,6%*	43/0,11%*	43/0,24%*
>5 г/дм ³		10/0,03%*	22/0,06%*	0
Характер зрошувальної води				
Придатні зрошувальні води		0	0	0
Обмежено придатні (всього)		33971/100*	38803/100*	18158/100*
із за небезпеки	підлучення	33971/100*	38803/100*	18062/100*
	вторинне засолення	0	0	96/0,52%*
Характеристики ґрунтів				
засолення	Незасолені ґрунти <0,25%	31917/94%*	37077/95,6%*	17447/96%*
	Слабозасолені 0,25-0,5%	1934/5,7%*	1656/4,3%*	691/3,8%*
	Середньозасолені 0,5-0,75%	120/0,35%*	70/0,2%*	20/0,1%*
	Сильно засолені ґрунти > 0,75%	0	0	0
Солонцюватість	несолонцюваті	0	2409/6,2%*	5382/29,6%*
	слабосолонцюваті	30547/89,9%*	25613/66,0%*	12450/68,6%*
	середньо, сильно солонцюваті	3424/10,1%*	10781/27,8%*	326/1,8%*

* / -у відсотках від загальної площі району[1].

В таких умовах вода перетікає в нижче розташовані горизонти або накопичується на глинистих прошарках.

В динаміці площ підтоплених територій з 2012 року виділяється їх значне (в 4,7 разів) збільшення в межах Олешківського району. Це пов'язано з припиненням систематичного режиму роботи вибіркових кушів дренажних свердловин. В зв'язку з браком коштів дренажні свердловини включають тільки для ліквідації катастрофічних затоплень території населених пунктів.

В умовах підтоплення та гігморфізму спостерігається засолення ґрунтів переважно слабого ступеню в прибережній смузі та по депресивним формам рельєфу. Найбільша проблема регіону – солонцюватість. На зрошуваних ґрунтах, при використанні для поливу води II класу, виникає найбільш агресивний її прояв – вторинне осолонцювання ґрунтів. Такі ґрунти мають негативні водні, фізичні та агрономічні властивості. Вони характеризуються високою в'язкістю, липкістю, мало водопроникні у вологому стані та дуже тверді, зцементовані та безструктурні в сухому. На таких ґрунтах рослини практично завжди страждають від нестачі вологи, а при значному зволоженні – від нестачі повітря. Продуктивність сільськогосподарських культур в таких умовах знижується до 25%.

Причиною низької стійкості ґрунтів до розвитку солонцювих процесів є генезис та недостатня абсорбційна насиченість ГВК кальцієм. В умовах відносно слабої буферності, низької поглинальної здатності ґрунтів (ЄКО <10–24 мг-екв/100г), при надходженні незначної кількості натрію з поливною водою II класу та сольовою імпульверизацією, його вміст збільшується до 5-7%. Орний шар ґрунту втрачає агрономічну цінну структуру, стає грудкуватим, формується щільний ілювіальний горизонт. Для підтримання оптимального кальцій-натрієвого балансу необхідно проводити періодичне гіпсування або плантажну оранку при розташуванні сольового горизонту на глибині до 40 см.

Список літератури

1. Інформація про меліоративний стан і рівні ґрунтових вод на зрошуваних та прилеглих до них землях і в зоні впливу меліоративних систем станом на 01 квітня (1975-2018 рр.), Голопристанський район Херсонської області/ Каховська ГГМЕ. - м. Таврійськ – 20с.

2. Рябцев М.П. / Схема районирования зоны устойчивого подтопления Присивашья и приморских территорий // Меліорація і водне господарство, Київ: Аграрна наука, 2007, вип. 95, с.167-176.

3. *Сухі степи Причорномор'я та Приазов'я*: ландшафти, галогеохімія ґрунто-підґрунтя / А. І. Кривульченко. - К. : Гідромакс, 2005. - 345 с.

Ковтун Д.М.

*здобувач вищої освіти бакалаврського рівня АФ
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Земля – це основний фактор аграрного виробництва, що відіграє головну роль у розвитку суспільних відносин. Вона є основою сільського господарства, в якій відбувається переплетіння економічних процесів виробництва з природними. При раціональному її використанні вона постійно поліпшується, набуває нових якостей, підвищує свою родючість. Однією з найбільш перспективних сфер світового бізнесу сьогодні є агросфера. Нині основним викликом світових інноваційно-технологічних процесів є розвиток сільського господарства, який спрямований на динамічність аграрного виробництва за рахунок використання передових технологій. За прогнозами ООН чисельність населення світу до 2050 року перевищить межу 9 мільярдів осіб. Потреби у харчових ресурсах у світі зростуть вдвічі [1].

Україна — не єдина держава, яка змушена вирішувати питання земельних відносин. Ця проблема спільна для всіх "перехідних країн", де земля була націоналізована або її обіг жорстко контролювався. Отриманий ними досвід проведення земельної реформи є ефективним інструментом для розуміння загальних тенденцій [2].

З 2000 року Верховна Рада продовжувала мораторій на продаж землі сім разів. У його межах власники можуть лише здавати землю в оренду та переоформляти на спадкоємців. За час дії мораторію 1 млн пайовиків померли, так і не отримавши можливість скористатися своїм майном. Мораторій обходять у різний спосіб: змінюють цільове призначення землі для подальшого продажу; продають корпоративні права підприємств, які уклали договори оренди; оформляють договір оренди на 50 років і більше; створюють фіктивний борг у людини, щоб через суд конфіскувати пай.

В Україні поки лише 30% аграрних компаній активно впроваджують цифрові технології, тобто діджиталізація перебуває на початковому етапі. Технологічні інновації в українському аграрному секторі допоможуть вітчизняним гравцям ринку раціональніше використовувати земельний потенціал та оптимізувати витрати. Завдяки інтелектуальним системам світові лідери агробізнесу зменшують свої витрати вдвічі. Дані, які збираються із супутників, допомагають відстежувати кліматичні зміни, прогнозувати врожайність, виявляти і вимірювати проблемні ділянки, схильні до ерозії, щоб уникнути фінансових втрат. Саме сучасний AgTech і відкриті бази даних унеможливають цінову спекуляцію на майбутньому ринку землі [3].

Ринок землі не може бути повністю нерегульованим. У світі існує кілька моделей його функціонування з різним рівнем втручання державних органів. У січні 2001 року парламент України ухвалив закон, яким заборонялося власникам паїв продавати чи дарувати землю, але дозволялося передавати їх у спадок чи продавати для громадських або державних потреб. Заборона вводилася тимчасово, до прийняття Земельного кодексу. У жовтні того ж року був ухвалений Земельний

кодекс № 2768-III, яким введено мораторій на продаж землі до 1 січня 2005 року. Згодом його дію продовжили.

Наприкінці 2011 року у першому читанні був узгоджений законопроект «Про ринок земель» 9001-д від 07 грудня 2011 року, проте у 2012 році його відхилили та зняли з розгляду. Ним передбачалося впровадження земельної реформи та запровадження ринку землі на початку 2013 року. Прийняття законопроекту також означало зняття мораторію на продаж земель сільгосппризначення і заборону продажу землі іноземцям та створення Державного земельного банку [4].

В Україні 25% учасників аграрного ринку обробляють ділянки розміром 20-50 га, 20% працюють з різними площами до 20 га. Решту займають більші гравці. Виходячи із світового досвіду, Україні в перспективі варто відкрити ринок землі з додатковими заходами для модерації його діяльності. Згідно із заявами уряду, закон про ринок землі України розробляється у співпраці із Світовим банком. Основні положення розвитку земельних відносин в Україні, у яких сходяться більшість світових експертів:

1. Повна інвентаризація всіх земель.
2. Забезпечення прозорості ринку та впровадження механізмів захисту від спекуляцій, які попередять придбання землі за безцінь.
3. Спрощення процедури передавання землі.
4. Вдосконалення механізму іпотеки землі з місцевою реєстрацією за фізичним місцем розташування.
5. Преференції для попередніх орендарів чи власників під час продажу землі або передавання її в оренду.

Відкриття ринку землі може забезпечити додатковий ріст ВВП на 1,5%. Ринок землі не може функціонувати без будь-яких обмежень, тому важливе завдання — створення незалежного державного регулятора, який буде забезпечувати коректну роботу ринку [5].

Список літератури

1. Ковтун В.А. Роль інтелектуальних технологічних рішень для ефективного використання ресурсів сільського господарства / В.А.Ковтун // Східна Європа : економіка, бізнес та управління. - 2019. - № 1 (18). Режим доступу до ресурсу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/18-2019-ukr>
2. Данкевич В. Балтійські уроки земельної реформи. Режим доступу до ресурсу: www.epravda.com.ua/columns/2019/09/9/651332/?fbclid=iwar1gfb1kuw1fd6_2waedpyosqzxmwgzxygk1qcwuckjbjqf2yf145knio6xq
3. Відкритий ринок землі. Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2768772-vidkritt-rinku-zemli-moze-zbilsiti-vvp-ukraini-na-2-svitovij-bank.html>
4. Впровадження ринку землі: Чого очікувати українцям. Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2019/09/04/vprovadzhennya_rynku_zemli_chogo_ochikuvaty_ukraintsyam_1639781
5. Сакаль А. Белый рынок земли: реальность и ожидания. Режим доступу до ресурсу: www.epravda.com.ua/rus/publications/2019/09/3/651218/

Крупіца Д.О.

к. с.-г. н., старший викладач

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м.Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК З ОБМЕЖЕНИМ АБО НЕРОЗВИНЕНИМ РИНКОМ

Земля – основа національного багатства України (ст. 14 Конституції України) [1], при цьому землю можна вважати унікальним товаром, навколо якого відбуваються різні суперечки ще з давніх, і які мають місце і по цей час: між покупцем і продавцем, між місцевими органами влади і власниками землі, при

здійсненні майнових операцій, при визначенні розміру компенсації та в інших спорах між власниками земельних ділянок [2].

При цьому власність на землю це первинна основа волі, незалежності і добротного життя всіх людей. В загальному розумінні земельна власність, землекористування як об'єкт ринкових відносин характеризується земельною ділянкою (це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами) і всім тим, що з нею тісно пов'язане та переміщення якого по призначенню без співрозмірних збитків неможливе. Право власності на земельну ділянку в Україні поширюється в її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження та простір, що знаходиться над і під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд [3].

Тому в економічному регулюванні земельних відносин зі зменшенням суперечних питань велику роль відіграє земельнооціночна діяльність. Слід відзначити, що землеоціночна діяльність має важливе значення не лише для оподаткування земель комунальної та державної власності, але й для здійснення майнових угод з землею та правом їх оренди на ринку з приватною власністю. Для здійснення цивільно-правових та інших угод між сторонами потрібно визначити реальну вартість земель. При цьому визначення справедливої та реальної ціни становить практичну складність, особливо якщо об'єктом оцінки є земельні ділянки які спеціалізовані або з обмеженим ринком.

В даний час незалежна і професійна оцінка землі - це необхідний елемент при здійсненні різноманітних операції з землею, як об'єктом нерухомості. Під оцінкою землі розуміють особливу сферу професійної діяльності на ринку нерухомості, яка вимагає високої кваліфікації оцінювача, розуміння методів і принципів оцінки, вільної орієнтації на ринку землі, знання стану і тенденцій попиту та пропозиції на різних сегментах ринку. Професійна оцінка потрібна для прийняття рішень з питань про купівлю-продаж, обмін, видача отримання кредитів

під заставу землі, при перетворенні та ліквідації підприємств, для прийняття інвестиційних рішень, рішень про санацію або банкрутство підприємства, при страхуванні майна і пр. І зараз дуже гостро стоїть проблема грамотної професійної оцінки земельних ділянок будь-якого призначення в Україні.

Вартість будь-якої земельної ділянки визначається її унікальністю, довговічністю, незмінністю місцеположення, відносною обмеженістю пропозиції на ринку нерухомості, а також специфічною корисністю конкретної земельної ділянки: доступністю, рівнем облаштування та характером її використання, які забезпечують власнику землі (землекористувачу) одержання додаткового доходу - земельної ренти. Саме за можливість отримання цього доходу і справляється плата при передачі земельної ділянки у власність.

Саме це обумовлює проведення експертної грошової оцінки землі. Об'єктами експертної грошової оцінки є земельні ділянки з певним місцем розташування та визначеними щодо них правами. При цьому земельна ділянка або її частина розглядається як вільна від поліпшень та придатна для найбільш ефективного використання. [4]

Процес визначення вартості проводиться згідно „Методики експертної грошової оцінки земельних ділянок”, затвердженої Постановою КМ України від 11.10.2002 р. № 1531 [5] при проведенні експертної грошової оцінки земельних ділянок використовується методичний підхід, який забезпечується найбільш повною інформацією про об'єкт оцінки і проводиться за такими методичними підходами:

- капіталізація чистого операційного або рентного доходу (пряма і непряма);
- зіставлення цін продажу подібних земельних ділянок;
- урахування витрат на земельні поліпшення.

При цьому оцінювач у визначені ринкової вартості при проведенні експертної грошової оцінки землі повинен дотримуватися таких основних принципів:

1. принцип корисності;

2. принцип попиту і пропонування;
3. принципу заміщення;
4. принципу очікування;
5. принципу доданої продуктивності;
6. принципу внеску;
7. принцип найбільш ефективного використання.

Користуючись цими методичними підходами і принципами можливо визначити найбільш ймовірну ринкову вартість земельної ділянки.

При цьому експерт самостійно шукає інформаційні джерела (пов'язані з об'єктом оцінки, у тому числі ті, що стосуються тенденцій на ринку схожих земельних ділянок, за винятком документів, надання яких має забезпечити замовник оцінки згідно з договором, а також здійснює їх аналіз та формує обґрунтовані висновки. За відсутності такої інформації або її недостатності у звіті про експертну грошову оцінку земельних ділянок (висновку про вартість об'єкта оцінки) зазначають негативний вплив цього факту на результати оцінки. Залежно від обраних методичних підходів і методів оцінки експерт має:

- зібрати та проаналізувати всі суттєві відомості про об'єкт оцінки, зокрема, вихідні дані про його правовий статус, відомості про склад, технічні економічні (прогнозовані та фактичні доходи і витрати від використання об'єкта оцінки — як найефективнішого, так і існуючого) та інші характеристики, інформацію про стан ринку стосовно об'єкта оцінки та схожого майна;

- проаналізувати існуючий стан використання об'єкта оцінки та визначити умови його найефективнішого використання;

- зібрати потрібну інформацію для обґрунтування ставки капіталізації та (або) ставки дисконту;

- визначити правові обмеження щодо об'єкта оцінки та врахувати їх вплив на його вартість;

- обґрунтувати застосування спеціальних методичних підходів, методів та оціночних процедур (комбінування кількох методичних підходів або методів).

Зібрані вихідні дані та іншу інформацію експерт має зазначати у висновку у звіті з експертної оцінки земельних ділянок з посиланням на джерело їх отримання та у додатках до нього, а також дотримуючись вимог законодавства.

Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що в умовах нормальних ринкових відносин, досконалої (чистої) конкуренції ринкову вартість встановлюють незалежно від бажань певних продавців чи покупців, базуючись на співвідношенні попиту і пропозиції, що, зрозуміло, впливає на неї [6].

Але постає питання як визначити ринкову вартість земельних ділянок з обмеженим (нерозвиненим) ринком продажів, або спеціалізованих земельних ділянок враховуючі усі чинники наведені вище при проведенні експертної грошової оцінки.

З метою висвітлення проблем, щодо таких об'єктів оцінки були виконані розрахунки з застосуванням різних методів з експертної грошової оцінки таких земельних ділянок як сільськогосподарського призначення при дії мораторію, або земельних ділянок житлового і громадського призначення таких як сміттєзвалища, або земельних ділянок промислового призначення - під канижну чи насосну станцію, тобто земельних ділянок аналоги яких на ринку продажу не представлені, або є в дуже в незначних кількостях. Тому була розглянута методична база з визначення ринкової вартості таких земельних ділянок. Проведений вибір та обґрунтування методичних підходів та методів для визначення ринкової вартості земельної ділянки при проведенні експертної грошової оцінки. Визначено і рекомендовано методи що найбільше відповідають вимогам отримання справжньої ринкової вартості земельних ділянок.

Так для визначення ринкової вартості земельних ділянок сільськогосподарського призначення найкращим для застосування є методичний підхід, що ґрунтується на капіталізації чистого операційного або рентного доходу. Для застосування цього методичного підходу на ринку є достатньо достовірної інформації щодо врожайності вирощуваних сільськогосподарських культур та ринкової вартості сільськогосподарської продукції, витрат на вирощування, розмір

орендної плати (згідно даних проведених аукціонів). При цьому в розрахунках були використані метод зисків (капіталізації рентного доходу) та інвестиційний метод (капіталізації чистого операційного доходу).

Визначаючи вартість об'єкта методом зисків (капіталізації рентного доходу) при розрахунках було використано повний арсенал об'єктивних ринкових даних та оцінок.

При визначенні вартості за інвестиційним методом (капіталізації чистого операційного доходу) було отримано низький результат вартості цих земель, що суттєво відрізнявся від результатів за методом зисків.

Розглядаючи отримані результати при використанні цих методів треба зазначити, що вони дещо різняться один від одного, так за методом зисків ймовірна ринкова вартість вища ніж при розрахунку за інвестиційним методом, це можна пояснити, що на ринку оренди землі сільськогосподарського призначення хоч і відбуваються земельні аукціони, але їх недостатньо і при цьому орендні ставки ще дуже низькі і не відображають найбільш економічно обґрунтовані значення.

Щодо визначення ринкової вартості земель житлового і громадського призначення, а також і промислового призначення при відсутності аналогів подібних земельних ділянок на ринку землі, були застосовані методи зиску (капіталізації рентного доходу) і метод розвитку (поєднання методичних підходів). Потрібно відзначити, що найбільш наближеним і достовірним є метод у рамках методичного підходу капіталізації рентного доходу, де використовуються більша кількість доступних ринкових даних, а ніж при методі розвитку, при якому також використовуються ряд ринкових даних, але при цьому також застосовується велика кількість припущень та неринкових даних.

Тому можна зробити висновок, що для визначення ринкової вартості земельних ділянок з обмеженим або нерозвиненим ринком при можливості застосування декількох методів, найкраще застосовувати методичний підхід капіталізації рентного доходу, що надає можливість визначити найбільш ймовірну

ринкову вартість, де дохід можна отримати від виробництва або надання послуг на цих земельних ділянках.

Список літератури

1. Земельний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Ю.Ф.Дехтяренко, М.Г.Лихогруд, Ю.М.Манцевич, Ю.М.Палеха. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні. Київ, 2007 р.
3. Земля як товар в ринковій економіці https://www.pravo.vuzlib.su/book_z1063_page_9.html
4. Крупіца Д.О., Песков І.В., Мартинов І.М. Визначення ринкової вартості сільськогосподарських земель в умовах мораторію на прикладі херсонської області. Збірник наукових праць II Міжнародної науково-практичної конференції (Херсон, 13-14 червня 2019 року). – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019 // Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення.
5. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок, ПКМУ від 11.10.2002 р. № 1531.
6. Подкур Т.П. Щодо особливостей оцінки товарів і визначення їх ринкової вартості в умовах сьогодення. Криміналістичний вісник. № 2 (22), 2014 р.

Крупіца Д.О.

к. с.-г. н., старший викладач

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Стецюк О.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок належить до числа важливих економічних регуляторів земельних відносин в Україні. Нормативну грошову оцінку земельних ділянок здійснюють для визначення розміру земельного податку, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, вартості земельних ділянок площею понад 50 гектарів для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд, а також при розробці показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Нормативну грошову оцінку земельних ділянок проводять юридичні особи, які є розробниками документації із землеустрою. Вона буває трьох видів: земель сільськогосподарського призначення, земель населених пунктів, земель несільськогосподарського призначення.

За результатами проведення нормативної грошової оцінки земель населеного пункту складається технічна документація, яка затверджується сільською, селищною, міською радою. Дані про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки оформляються як витяг з технічної документації з нормативної грошової оцінки земель.

Щодо нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, то згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення» від 7 лютого 2018 р. № 105 було проведено природно-сільськогосподарське районування земель України і створено схему (карту) природно-сільськогосподарського районування земель України в масштабі 1:500000 з виокремленням природно-сільськогосподарських таксономічних виділів, зокрема, районів. Зазначеною постановою передбачено, що нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення визначається відповідно до нормативу капіталізованого рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення природно-сільськогосподарських районів Автономної Республіки Крим, областей згідно з додатком та показників бонітування ґрунтів шляхом складання шкал нормативної грошової оцінки агропромислових груп ґрунтів природно-сільськогосподарських районів (для сільськогосподарських угідь). Тобто в основу розрахунків нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення покладено природно-сільськогосподарське районування земель України. Крім того, природно-сільськогосподарське районування в найбільшій мірі відповідає завданням державного планування заходів з раціонального використання сприятливих для сільського господарства природних ресурсів та їх дієвій охороні.

Відповідно до статті 179 Земельного кодексу України, природно-сільськогосподарське районування є основою для оцінки земель і розроблення землевпорядної документації щодо використання та охорони земель.

Для врахування територіальних відмінностей природних та економічних умов розроблено природно-сільськогосподарське районування. Воно являє собою науково обґрунтовану систему поділу території, що враховує розподіл природних ресурсів, а також особливості їхнього сільськогосподарського використання. Районування - це своєрідна база територіального обліку природних умов і ресурсів, кількості, якісного стану і виробничої спроможності земель в системі таксономічних одиниць. Воно є природно-історичною основою для розміщення сільськогосподарського

виробництва, оцінки земель, розробки схем використання земельних ресурсів, схем і проектів землеустрою, систем ведення сільського господарства й землеробства та ін.

Але є деякі проблемні питання при розробці нормативної грошової оцінці та і до самої неї. Так характерною особливістю сучасної методичної бази нормативної грошової оцінки земель є те, що вона побудована не на ринковій інформаційній основі і не враховує кон'юнктуру ринку землі. Невідповідність нормативної грошової оцінки фактичному потенціалу ґрунтів призводить до значної деформації у системі податкового навантаження на землі. Тому слід звернути увагу на експертну грошову оцінку.

Нормативна грошова оцінка в межах населених пунктів в основному базується на витратній концепції. При цьому при розрахунках витрат на благоустрій і розвиток населеного пункту розраховується відновна вартість будинків, споруд, комунікацій тощо, тобто вартість як нового об'єкта, що не відповідає дійсності, так як перелічені вище об'єкти зазвичай знаходяться в жалюгідному стані і давно не замінялися і не ремонтувалися, витрати враховуються як з нових. Процедура проведення нормативної грошової оцінки забудованих земель населених пунктів повинна включати: оціночне зонування території населеного пункту; визначення встановлених правових та економічних обмежень щодо використання земель у межах оціночних зон; визначення базових показників грошової оцінки одиниці площі земель відповідного цільового призначення залежно від освоєння, екологічного стану території, регіональних факторів і місцезрештування; диференціацію базових показників грошової оцінки населеного пункту за оціночними зонами з урахуванням відповідних локальних факторів.

Проте законодавчі обмеження та відсутність широкої практики застосування зазначених положень призвели до недостатньої інформованості оцінювачів щодо вимог врахування якості землі та аналізу найефективнішого використання земельних ділянок.

Досвід країн з розвинутою системою оцінки землі підтверджує, що, доказовість висновків оцінювача забезпечується аналізом економічних показників

різних типів землекористування, які зумовлені фізичною придатністю землі, а також суворим дотриманням процедури оцінки в цілому.

Нормативна грошова оцінка не передбачає врахування змін, які відбуваються на земельному ринку. Поза її увагою залишаються такі важливі фактори формування вартості землі, як конкретні обставини угоди з приватизації, попит та пропозиція на земельні ділянки певної категорії в тому чи іншому регіоні, умови інвестування тощо.

В сучасних умовах необхідно дотримуватися основних світових напрямків розвитку землеоціночної діяльності. Тому що, об'єктивна оцінка землі забезпечує правильність прийняття рішень у галузі землекористування як у державному, так і в приватному секторі.

Запровадження ринкових відносин докорінно змінює соціально-економічні умови життя, суттєві зміни відбуваються в умовах виробництва, створюються нові і зникають існуючі суб'єкти підприємницької діяльності, набувають більшого поширення купівля, продаж, дарування, обмін, успадкування, оренда землі, виникає необхідність запровадження іпотеки землі, формується ринок земельних ділянок. Тому грошова оцінка земель має здійснюватися на новій інформаційній основі, що потребує і відповідних змін та доповнень до діючої нормативно-методичної бази.

Список літератури

1. Самойленко Л.В. Проблеми оновлення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів та можливі шляхи їх вирішення (на прикладі м. Березань Київської області)/Л. Самойленко// Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. - 2016. - Вип. II (32). - С.103-106. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/33101>

2. Мартин А.Г. Нормативна грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення: підходи до реалізації нового методичного підходу [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://zsu.org.ua/andrij-martin/9221-normativna-groshova->

otsinka-zemel-nesilskogospodarskogo-priznachennya-pidkhodi-do-realizatsiji-novogo-metodichnogo-pidkhodu

3. Гадайчук В. М. недоліки проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів в умовах ринкової економіки. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/nedoliki-provedennya-normativnoyi-groshovoyi-otsinki-zemel-naselenih-punktiv-v-umovah-rinkovoyi-ekonomiki>

4. Бедний І.В., Педько І.А., Доронова Т.С. Проблеми грошової оцінки земель в Україні. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2009/Economics/45358.doc.htm

Лазарєва О.В.

д-р екон. наук, доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Горгоц А.О.

студентка

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Менеджерам на практиці випадає користуватися різними видами маркетингу, зокрема земельним. Земельний маркетинг розглядається як концепція орієнтації будь-якої діяльності на споживача, як перша стадія життєвого циклу продукту і як перша функція функціональної системи земельного менеджменту. Важливим компонентом цієї функціональної системи є організація управлінського процесу – сукупності операцій і процедур дії управляючої підсистеми на керовану, що здійснюється в рамках організаційної структури підприємства.

Практична реалізація еколого-економічної політики, орієнтованої на екологізацію суспільного виробництва, включаючи землекористування,

забезпечення екобезпеки життєдіяльності населення і природних (земельних) екосистем потребують здійснення екологічного маркетингового аналізу господарської діяльності.

Екологічний маркетинговий аналіз є одним з головних інструментів оцінки екологічно стійкого розвитку територій, галузей і підприємств земельного комплексу та етапом, що передує прийняттю оптимальних управлінських рішень у сфері землекористування і охорони зовнішнього середовища.

Умови зовнішнього ринкового господарського середовища, в якому функціонує підприємство, вимоги щодо еколого-економічного рівня науково-технічного потенціалу підприємства, а також фактори навколишнього середовища підвищують значення маркетингового аналізу для ефективної комерційної діяльності підприємств.

Новий підхід до маркетингового аналізу вимагає приділяти більше уваги якості навколишнього середовища, виробництву і споживанню екологічно чистої продукції і ін. Екологічні фактори є обмежувачами для підприємницької діяльності підприємств, або ж відкривають перед ними нові сфери ринкових відносин. Екологічно усвідомлений маркетинговий аналіз сьогодні характерний для найбільш далекоглядних підприємств, так як є засобом досягнення переваги над конкурентами.

Екологічний маркетинговий аналіз є ретельним порівнянням інформації про сили, діючі на кожному з ринків, оцінка взаємозв'язку і взаємовпливу кожного з елементів зовнішнього середовища, які контролюються і не контролюються. Загальна мета екологічного маркетингу – забезпечення довготривалого благодіяння суспільства з соціальних і економічних позицій на базі підприємницької діяльності господарських суб'єктів, тобто це захист навколишнього природного середовища в процесі виробництва і реалізації товарів і послуг.

Основні завдання екологічного маркетингового аналізу:

- аналіз доцільності і можливості задоволення розумних екологічних потреб споживачів відповідно природоохоронних і гуманітарних інтересів суспільства,
- розробка екологічно усвідомленої і науково обгрунтованої програми соціально-економічного розвитку підприємств, яка не лише служить інтересам самого підприємства, але й ефективна для соціально-екологічного розвитку споживачів і регіону, в якому дане підприємство функціонує,
- дослідження і формування економічної зацікавленості підприємства у створенні нових і вдосконаленні товарів і послуг екологічної направленості,
- активний пошук нових екологічних напрямів діяльності підприємств з розширення ринку збуту продукції і послуг з врахуванням цілісного комплексу екологічних і економічних факторів.

Екологічний маркетинговий аналіз на підприємстві включає:

- аналіз екологічно орієнтованої кон'юнктури ринку (ринкових сегментів, потенційного попиту),
- оцінку можливості побудови екологічно орієнтованої моделі господарського розвитку виробничої системи (наприклад, механізму ціноутворення з врахуванням екологічних факторів, екологічного менеджменту, впливу на екологічно орієнтований попит),
- аналіз виробництва, руху і реалізації екологічно якісних товарів і послуг.

Екологічний маркетинг може також включати аналіз екологічного ринку безпосередньо для матеріально-технічного і організаційного забезпечення природоохоронної діяльності підприємств.

Екологічний маркетинговий аналіз переслідує одну мету – підвищення ефективності природокористування на базі повної екологізації виробництва, він призваний оперативно і достовірно виявляти еколого-економічні і фінансові зміни у взаємозв'язку і обумовленості з факторами навколишнього середовища з метою формування напрямків екологізації виробничої і комерційної діяльності підприємств.

При проведенні маркетингового аналізу одержані результати дозволяють не лише прогнозувати оцінку еколого-економічного рівня виробництва у майбутньому, але й сформулювати певну думку про наявні екологічні проблеми та конкретизувати шляхи їх розв'язання.

Маркетинговий аналіз дає можливість виявити диспропорції, що склалися між господарською діяльністю суб'єкта і охороною природного середовища, виявити причини, упущення, недоробки, а також визначити основні тенденції еколого-економічного розвитку підприємства та розробити заходи оптимального досягнення рівноваги екологічних та економічних інтересів.

Список літератури

1. Проблеми земельного кадастру та застосування його даних в умовах ринкової економіки: монографія. Під ред. Д. І. Гнатковича. – Львів : ЛДАУ, 1996. – 104 с.
2. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення розвитку ринку земель в Україні. Добряк Д. С., Мартин А. Г., Паламарчук Л. В. // Землеустрій і кадастр. – №1. – 2006. – С. 3–7.
3. Третяк А.М. Концептуальні засади «Землеустрою – 2030». Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 1-2. 2013. С. 5-10.
4. Моніторинг земель в системі управління земельними ресурсами / А. Я. Сохнич, В. В. Горлачук – Київ : Довіра, 1999. – 254 с.

Лавренко Н.М.

к. с-г н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Пугачова К.Є.

студентка

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ЕКОЛОГІЧНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Земля – це основа господарської діяльності, оскільки саме вона є природним багатством людства. У сільському господарстві земля виступає чи не першочерговим просторовим базисом, предметом праці, засобом праці та основним засобом виробництва. Тому аналіз раціонального використання, відтворення та охорони сільськогосподарських земель, визначення основних аспектів та їх впливу на екологічно-економічну ефективність використання земель є особливо актуальним.

Метою наукової роботи є обґрунтування необхідності розроблення й запровадження екологічно-економічного механізму стимулювання раціонального використання й охорони земельних ресурсів у сільському господарстві.

Багато українських вчених, як Добряк В.К., Гнаткович О.Д., Врублевська О.В., Гречановська Н.Г., Веклич О.О. та інші присвятили свої праці вивченню питань ринкових процесів, які сприяють розширенню структури механізмів управління та впровадження нових екологічно-економічних інструментів щодо підвищення потенціалу використання земельних ресурсів. Важливими аспектами для заохочення суб'єктів сільського господарства щодо ефективного землекористування є методи економічного та екологічного стимулювання землеволодіння та землекористування. На жаль сьогодні ще досі не використовується у відповідному обсязі екологічне регулювання та економічне

стимулювання землеохоронної діяльності. Проте на практиці в процесі консолідації земель в сільському господарстві застосування економіко-екологічного механізму стимулювання землеохоронної діяльності є обов'язковою умовою забезпечення раціонального використання та охорони земель. До вирішення економічних і екологічних проблем у сільському господарстві необхідно підходити через екологічне та економічне раціональне використання земель. Сучасній землеустрій має якомога повніше враховувати екологічні вимоги, базуючись на екологічно збалансованому підході до використання природних ресурсів, що дозволить забезпечити відновлення родючості ґрунтів і підвищити продуктивність сільськогосподарських угідь.

Підвищення ефективності землекористування в сучасних умовах має відбуватися на основі вирішення таких проблем:

- ✓ розвиток форм власності на землю;
- ✓ удосконалення земельних відносин через розвиток заставних й орендних інститутів;
- ✓ реформування системи оподаткування шляхом установлення єдиного земельного податку;
- ✓ переоснащення матеріально-технічної бази.

В умовах невирішених проблем та формуванням ринкового обігу земель дуже важливо створити такі умови, за яких власники землі і землекористувачі добровільно, без будь-яких примусів братимуть участь у виконанні заходів, націлених на забезпечення раціонального використання та охорону земель. Винятково, що ефективне функціонування екологічно-економічного механізму повинно відповідати землеохоронній діяльності і може бути забезпечене лише за наявності повноцінної нормативно-правової бази, Земельного кодексу України та прийнятими відповідно до нього законодавчими актами.

Отже, обов'язковою умовою для майбутньої успішної земельної реформи є становлення нових економічних інститутів: державного і регіонального регулювання, правового забезпечення, фінансового забезпечення, організаційного

розвитку, що посприє укріпленню ринкових відносин в Україні, стабільності економічного розвитку, підвищенню конкурентоспроможності економіки. З огляду на це, подальші дослідження необхідно спрямовувати на розробку більш гнучкішого екологічно-економічного механізму стимулювання раціонального землекористування та пошуку новітніх шляхів щодо вдосконалення нормативно-правової та методичної бази у сфері раціонального землекористування, охорони земель, збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів.

Список літератури

1. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
2. Гнаткович О.Д. Економічне стимулювання раціонального використання і охорони земель. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 128-130.
3. Гуторов О.І. Проблеми сталого землекористування у сільському господарстві: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: ХНАУ, 2010. 405 с.
4. Добряк В.К., Бабміндра Д.І. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах. Київ: Урожай, 2006. 336 с.
5. Іванов Ю.Б., Серова І.А. Екологічні аспекти розвитку ринкових відносин. *Теоретичні та прикладні питання економіки: збірник наукових праць*. 2010. Вип. 19. С. 241-245.
6. Греков Л.Д., Юрченко А.Д., Мірошніченко А.М. Економічне стимулювання раціонального використання земель. *Землевпорядний вісник*. – 2008. № 1. С. 34-38.
7. Богіра М. Порушення охорони ландшафтів – причини й результати. *Землевпорядний вісник*. 2008. № 1. С. 47-50.

Лазарєва О.В.

д-р екон. наук, доцент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

Гусєв М.О.

студент

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв*

МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ

У системі формування методології дослідження явищ і процесів в економічній науці важливе місце належить пошуку засобів досягнення поставленої мети. На сучасному етапі акцент переноситься на такий засіб, як «механізм». Проведене дослідження показало, що ефективність будь-якого механізму у значній мірі визначається змістом їх наповнення. Відповідно, це зумовлює необхідність пошуку відповіді на поставлену проблему, перегляду суті і змісту наведеного вище феномену.

В економічній діяльності суб'єктів господарювання на землі під механізмом розуміють сукупність дій та засобів, які впливають на зміну стану земельно-ресурсного потенціалу з метою досягнення поставленої мети.

Відповідно до цього внутрішній зміст механізму раціонального використання землі повинен активно проектуватися на підвищення ефективності сільськогосподарських землекористувань, що дозволить поліпшити рівень та якість життя населення, забезпечуючи формування та розвиток збалансованого землекористування.

Активізація господарської діяльності на землі в умовах ринкової економіки стала підставою прискореної трансформації традиційних механізмів використання землі на нові, демократичні, ринкові. Цей процес зумовлений тим, що традиційні механізми довгий час залишались досить недосконалими, не забезпечували

ефективного управління землекористуванням, в результаті чого в Україні використання та охорона земельних ресурсів носили руйнівний, економічно затратний характер і здійснювались переважно без чітко окресленого еколого-економічного та соціального обґрунтування.

Але навіть сьогодні реалізація ринкової моделі розвитку сільськогосподарського землекористування супроводжується значними труднощами, ускладнюється на практиці управління земельними ресурсами. Не розв'язаним залишається широке коло проблем, пов'язаних із забезпеченням раціонального використання і охорони земель, а саме: не проведено комплексну інвентаризацію земельного фонду держави; не створено передумови для науково обґрунтованого розподілу земель за цільовим призначенням з урахуванням інтересів землевласників та землекористувачів; не врегульовані питання організації використання сільськогосподарських земель; не сформовано раціональної системи землеволодінь і землекористувань для створення екологічно збалансованих ландшафтів і ін.

Проблемою раціонального використання та охорони земель займалися такі науковці, як П.Ф. Веденічев, В.В. Горлачук, О.С. Дорош, А.Я. Сохнич, А.Н. Третяк, М.М. Федоров та інші.

Так, академік П. Ф. Веденічев раціональним землекористування вважає таке, що передбачає «максимальну господарську освоєність та високий ступінь використання землі, при якому здійснюється найбільш повне залучення земель у господарський оборот» [1, с. 54].

На думку Горлачука В. В. [2, с. 16], раціональне використання землі являє собою таке використання, яке відповідає її цільовому призначенню, забезпечує високу ефективність землекористування та охорону, спрямовану на запобігання необґрунтованого вилучення земель сільськогосподарського призначення, ... відтворення і підвищення родючості ґрунтів.

Поняття «раціональне використання землі» М. М. Федоров розумів як «...таке використання земель, яке забезпечує науково-обґрунтований економічний ефект

господарювання і при цьому поліпшує родючість ґрунтів і екологічний стан навколишнього середовища» [3, с. 200].

В цьому контексті проблема оптимального поєднання процесу використання і охорони земельних ресурсів потребує системної орієнтації досліджень у контексті стратегії соціального та економічного розвитку держави, яка повинна бути зорієнтована на ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу та досягнення стандартів життя, що відповідають кращим зразкам світового досвіду. При цьому формування системи раціонального використання земельних ресурсів повинно передбачати якісну трансформацію накопичених знань і досвіду у сфері землекористування.

Раціоналізація землекористування в значній мірі визначається рівнем організації підприємництва. Орієнтація України на приєднання до Європейського Союзу свідчить про необхідність створення агропідприємств, орієнтованих на ринкову модель розвитку аграрної сфери як стратегічного напрямку трансформації земельних ресурсів.

У цьому контексті, механізм раціонального використання землі включає: врахування внутрішньогалузевих та міжгалузевих відносин, врахування земельно-ресурсної динаміки розселення та регіональних особливостей розвитку продуктивних сил, бюджетна підтримка сільгоспвиробників, дотримання умов пріоритетності збереження довкілля та відтворення родючості ґрунтів, дотримання збалансованості економічно доцільного і екологічно безпечного рівня віддачі земельних ресурсів, удосконалення регіонального підходу з раціоналізації землекористування та основи використання земель з урахуванням конкретних місцевих умов, які властиві даному регіону.

Підсумовуючи, можна сказати, що ключові аспекти формування механізму раціонального землекористування повинні бути спрямовані на визначення пріоритетних напрямків дій, орієнтованих на забезпечення умов екологізації довкілля та створення передумов для розвитку конкурентоспроможного ринкового землекористування.

Список літератури

1. Веденичев П.Ф. Эффективность сельскохозяйственного природопользования / П.Ф. Веденичев, В.М. Трегобчук, Т.А. Козлова, Б.И. Пасхавер, Н.А. Андриенко. – К.: Наукова думка, 1984. – 229 с.
2. Горлачук В.В. Еколого-економічні проблеми раціонального землекористування Західної України. – Львів, 1996. – 212 с.
3. Федоров М.М. Економічне стимулювання суб'єктів господарювання за раціональне використання і охорону земель// Зб. наук. пр. Луганського національного аграрного університету. – Луганськ: Вид-во ЛАНУ, 2002. – №19 (31). – С. 200-203.

Лавренко Н.М.

к. с-г н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Магальяс В.А.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ

На сьогодні найбільш тривожними проблемами є економічна та екологічна складова використання земельних ресурсів, вона викликає досить серйозну перешкоду для нашої держави, а саме стримує подальший розвиток країни.

Земельні ресурси відіграють дуже важливу роль у житті та виробничій діяльності всього людства. Згідно з ЗКУ стаття 1 «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави», але сучасне

використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Раціональне використання земельних ресурсів є основною умовою життєдіяльності суспільства, його стабільності та гармонійного розвитку, та формуванням продовольчої безпеки держави.

Метою наукової роботи є оцінка основних факторів на екологічні та економічні проблеми сучасного землеустрою, а також пошук шляхів їх покращення.

Комплексна екологічно-економічна оцінка сучасного стану земельно-ресурсного потенціалу, рівня використання земельних ресурсів, екологічної ситуації свідчить про дуже небезпечні тенденції. Основними екологічними та економічними проблемами землекористування є:

- ✓ порушення режиму ґрунтового живлення;
- ✓ знищення ґрунтової біоти;
- ✓ водна й вітрова ерозія ґрунтів;
- ✓ підкислення ґрунтів;
- ✓ засолення і вилуговування ґрунтів;
- ✓ заболочення ґрунтів;
- ✓ забруднення ґрунтів пестицидами, мінеральними добривами і важкими металами;
- ✓ забруднення ґрунтів радіоактивними відходами;
- ✓ ущільнення ґрунтів;
- ✓ підтоплення земель.

У зв'язку з порушенням допустимого співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, величезною розораністю територій та діяльності людей виникає необхідність у переосмисленні ролі економічних та екологічних пріоритетів. Відсутність змін призведе до збільшення збитків від ерозії ґрунтів, які на даний час складає щорічно 9,1 млрд. грн., а стійкість

агроландшафтів надалі зменшуватиметься. Механізм екологічної та економічної оптимізації землекористування повинен обґрунтовуватись на як найбільш повній характеристиці земель за площами й видами угідь, якісними відмінностями територій (особливо тих, де ведеться сільськогосподарське виробництво), характеристиці ґрунтового покриву, екологічного стану загалом, а також даних, щодо економічних наслідків використання угідь.

За результатами останнього агрохімічного обстеження, ґрунти України характеризуються в основному середнім (2-3%) і підвищеним (3-4%) вмістом гумусу, їх площа становить 16,4 млн. га (66,1% від обстеженої), незважаючи на потужний потенціал земельних ресурсів, щорічно спостерігається погіршення їх екологічного стану. Великої шкоди земельним ресурсам, особливо сільськогосподарським угіддям, завдає водна та вітрова ерозія ґрунтів, яка є найважливішим фактором зниження продуктивності земель, деградації агроландшафтів. Втрати продукції землеробства від ерозії перевищують 9-12 млн. тонн зернових одиниць щороку. Середньорічний розрахунковий змив ґрунту з орних земель становить понад 15, втрати гумусу - 0,5, а поживних речовин 0,6 т/га, що більше, ніж вноситься з добривами. Щороку через ерозію втрачається 460 млн. т ґрунту [1]. Ерозія викликає зниження врожайності сільськогосподарських культур, підвищення собівартості продукції, зменшення окупності витрат – наслідки цього явища.

Розвиток ерозійних процесів певною мірою пов'язаний із тим, що в останні десять років держава зменшила фінансування заходів, спрямованих на охорону та раціональне використання земельних ресурсів. Сільськогосподарські підприємства через кризовий фінансовий стан також практично неспроможні здійснювати інвестування землеохоронних заходів за рахунок власних коштів, також слід зазначити, що проведення протиерозійних заходів не зупиняє цього негативного явища. Система економічних заходів для екологічно-безпечного землекористування, зокрема, повинна передбачати такі основні умови:

- ✓ комплексність використання земельних угідь і природоохоронних систем;

- ✓ обов'язкова компенсація завданого екологічного і виробничого збитку;
- ✓ стимулювання поліпшення і збереження земель, забезпечення екологічної рівноваги в агроландшафтах і агросистемах тощо.

Такий стан земельних ресурсів України, особливо сільськогосподарських угідь вимагає від фахівців землевпорядних, екологічних, агрономічних, меліоративних та інших спеціальностей фахового підходу до організації використання земель, а ігнорування проведення активної екологічної політики в аграрному секторі для вирішення екологічно-економічних проблем землекористування призводить до поглиблення екологічної та економічної кризи.

Список літератури

1. Сучасні проблеми землеустрою та способи їх вирішення.
<http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/10571/1/28.pdf>
2. Мішенін Є.В., Пізняк Т.І. Екологічний аудит сільськогосподарського землекористування (організаційно-економічні засади): монографія. Харків: Бурун і К., 2012. 176 с.
3. Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право.
<http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4603/4724>

Морозов О.В.
д.с.-г.н., професор

Морозов В.В.
к.с.-г.н., професор
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон

Козленко Є.В.
к.с.-г.н.,
Управління каналів річки Інгулець
м. Снігурівка

Безніцька Н.В.
к.с.-г.н.,
Херсонський гідрометеорологічний технікум
Одеського державного аграрного університету
м. Херсон

СТАН ТА ДИНАМІКА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ (НА ПРИКЛАДІ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ)

Значна частина території України розташована в зонах недостатнього та нестійкого зволоження, тому продовольче та ресурсне забезпечення держави, а відповідно і її продовольча безпека значною мірою залежить від наявності, стану та ефективності використання зрошуваних земель. Найбільшу площу зрошуваних земель в Україні займали на початку 90-х років минулого століття (2,65 млн. га), що становило 8,0 % площі ріллі. У цей період зрошувані землі, завдяки досить високому рівню їх використання (майже на 80% площ зрошуваних земель фактична врожайність відповідає проектному рівню), забезпечували до 30 % валового виробництва продукції рослинництва в Україні. На жаль, починаючи з 1992 року, на фоні загальноекономічної кризи, відбулось некероване скорочення площ фактичного поливу та суттєве зниження ефективності використання зрошуваних земель.[1, с. 14].

Метою роботи є оцінка стану зрошення та обґрунтування заходів спрямованих на забезпечення відновлення ефективного використання земель Інгулецького масиву.

Завдяки виділенню державою значних обсягів централізованих інвестицій і фінансових ресурсів загальна площа зрошуваних земель Інгулецького зрошуваного масиву (ЗМ) у 1990 році становила 60826 га, з яких поливалось 59873 га (98,43 % від наявної площі). Після 1992 року будівництво нових зрошувальних систем практично призупинилось повністю, що навіть не компенсувало обсягів списання та виведення з експлуатації старих зрошувальних систем. Станом на 2010 рік площа политих земель склала лише 8666 га (рис. 1).

Починаючи з 2011 року спостерігається незначна, але стала тенденції до збільшення площ зрошуваних земель, яка станом на 2019 рік склала 60764 га, з яких поливалось лише 21154 га (34,81% від наявної площі) (рис. 1).

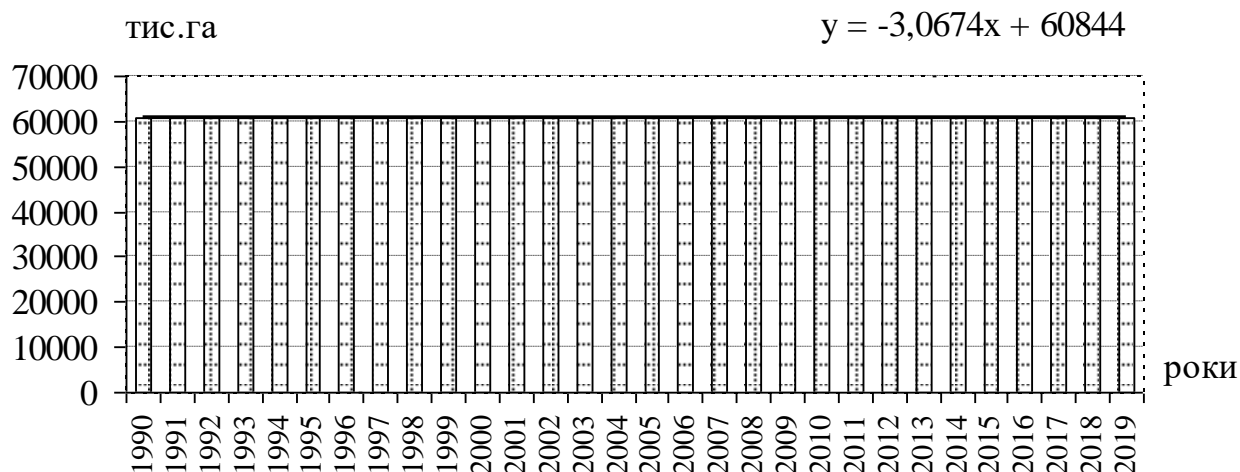
Різде скорочення зрошуваних земель та площ поливу Інгулецької зрошувальної системи відбувалося на фоні:

- значного погіршення технічного стану міжгосподарської, а особливо внутрішньогосподарської мережі зрошувальних систем, внаслідок недостатнього бюджетного фінансування з реконструкції наявних зрошувальних систем, капітальних та поточних їх ремонтів [2, с. 5];

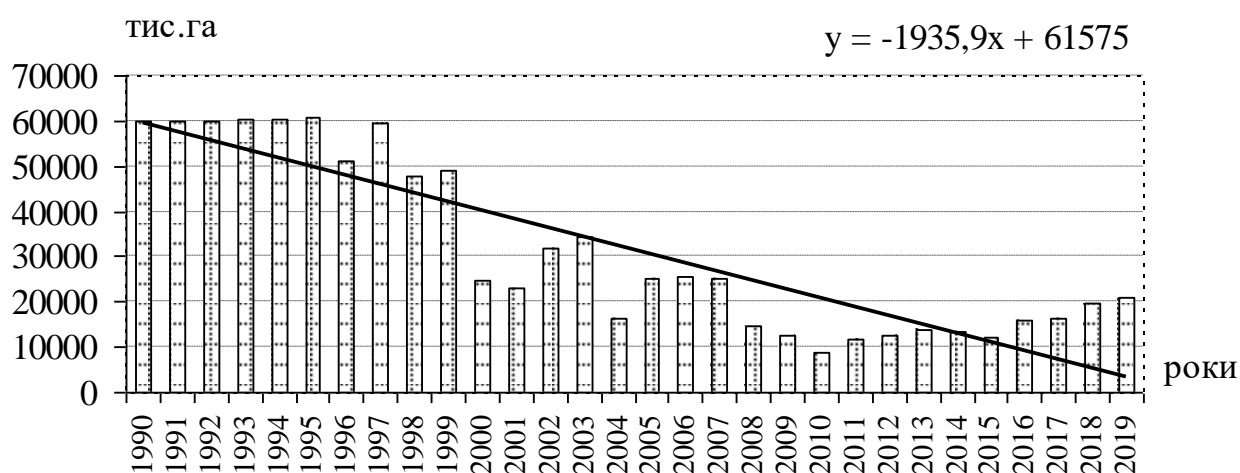
- порушенням технологічної цілісності зрошувальних систем, яку спричинено розпаюванням земель і, як наслідок, подрібненням земельних ділянок та збільшенням кількості землевласників та землекористувачів, передачею внутрішньогосподарських мереж у комунальну власність, що ускладнює систему управління міжгосподарською мережею;

- недостатньої кількості та незадовільного стану оновлення парку дощувальних машин [3, с. 11];

а) площі зрошуваних земель

б) фактичні площі поливу

в) площі зрошуваних земель, що не поливались

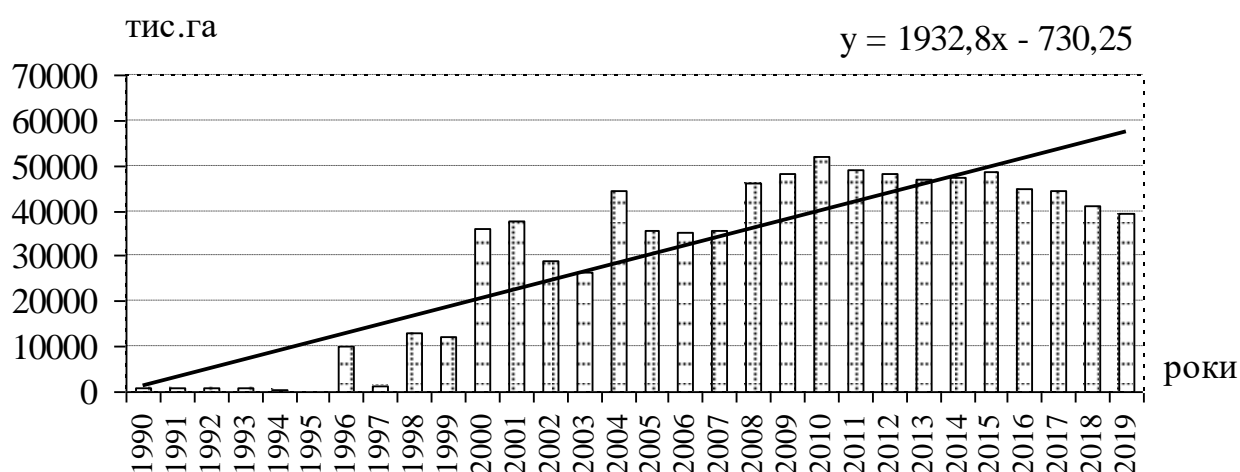

Рис. 1. Динаміка площ зрошуваних земель на Інгuleцькому зрошуваному масиві

- недосконалості існуючого земельного законодавства в частині відповідальності землевласників та землекористувачів за цільове та ефективне використання зрошуваних земель та невизначеності мінімально необхідних для забезпечення окупності інвестицій термінів оренди земель;

- погіршення еколого - меліоративного стану зрошуваних земель внаслідок довготривалого зрошення високомінералізованими водами, порушення технологій вирощування сільськогосподарських культур (режим зрошення, хімічна меліорація та ін.), структури посівних площ та сівозмін на зрошуваних землях;

- відсутності дієвих механізмів державної підтримки ефективного використання зрошуваних земель, у тому числі довгострокового пільгового кредитування робіт з проектування та будівництва зрошувальних систем, компенсацій оплати вартості електроенергії.

Результати аналізу існуючого стану та використання зрошуваних земель дають підставу стверджувати, що проблема відновлення та розвитку зрошення на Інгулецькому зрошуваному масиві носить комплексний характер і її розв'язання має здійснюватись на основі системного підходу з урахуванням технічних особливостей системи, соціально-економічного розвитку регіону та аграрного виробництва та змін клімату.

Відновлення зрошуваних земель та сталий розвиток зрошення на Інгулецькому зрошуваному масиві має базуватись на наступних засадах:

1. Роботи з відновлення та розвитку зрошення на Інгулецькій ЗС повинні проводитись у два етапи. На першому етапі роботи з відновлення та розвитку зрошення повинні проводитись з урахуванням вже існуючих магістрального та розподільчих каналів за наявного потенціалу резерву потужностей для забору та подачі води. На другому етапі визначаються площі додаткового зрошення – проектування та будівництво нових зрошувальних систем необхідно передбачити за результатами техніко-економічного обґрунтування.

2. Модернізація та реконструкція зрошувальних систем в умовах Інгулецького ЗМ має базуватись на застосуванні нових способів

техніки поливу, насамперед краплинного зрошення та низьконапірних систем дощування, а також передбачити здійснення протифільтраційних заходів на каналах та заміну насосно-силового обладнання на Головній насосній станції. Заміну насосно-силового обладнання можливо виконати за рахунок інвестицій ЕСКО-компаній. Енергосервіс (ефективний механізм залучення приватного капіталу у підвищення енергоефективності) на разі активно впроваджується Держводагентством України у підвідомчих водогосподарських організаціях.

3. Зрошення необхідно відновлювати за безумовного дотримання вимог екологічної безпеки з максимальним урахуванням особливостей природних ландшафтів, еколого – меліоративного стану зрошуваних земель, спрямованості ґрунтових процесів та режимів, рівня родючості ґрунтів, можливості прояву процесів засолення, підлужування, осолонцювання та якості зрошувальної води. В першу чергу, відновлення зрошення необхідно передбачити на землях, які характеризуються добрим еколого-меліоративним станом, за умови застосування вод II класу якості за агрономічними та екологічними критеріями має передбачатися лише за одночасного здійснення меліоративних заходів з попередження розвитку негативних наслідків зрошення.

4. На Інгулецькій ЗС з 2011 року якість поливної води формується за варіантом – «промивка зверху на весь поливний період», при застосуванні якого формується стабільна задовільна якість води в джерелі зрошення р. Інгулець впродовж всього вегетаційного періоду шляхом здійснення постійних попусків води задовільної якості з Карачунівського водосховища обсягом не менш ніж 130 млн.м³ [4, с.160]. Щорічно відповідний регламент затверджується Держводагентством України. Вищевказаного обсягу промивної води достатньо при площі поливу на Інгулецькому ЗМ біля 20 тис. га, але при подальшому відновленні площ зрошення необхідно змінювати регламент промивки в бік збільшення щорічного обсягу промивної води.

Висновок. Завдання відновлення ефективного потенціалу зрошуваних земель та подальший розвиток зрошення має бути віднесено до пріоритетних завдань розвитку аграрного сектору економіки України.

Список літератури

1. Концепція відновлення та розвитку зрошення у південному регіоні України. – К.: ЦП «Копмринг», 2014 – 28 с.
2. Балюк С.А., Ромащенко М.І. Наукові аспекти сталого розвитку зрошення земель в Україні. – К.: ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» УААН; Інститут гідротехніки і меліорації УААН, 2006+. – 32 с.
3. Ромащенко М.І., Балюк С.А. Зрошення земель в Україні. Стан та шляхи поліпшення. – К.: Видавництво «Світ», 2000. – 114 с.
4. Морозов В.В., Козленко Є.В. Інгулецька зрошувальна система: покращення якості поливної води. Серія: Ефективне використання зрошуваних земель. Монографія. Херсон, Вид-во ПП «ЛТ-Офіс», 2015. – 202 с.

Олійник Н.М.

к.т.н., доцент

*доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон*

Макаренко С.М.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонський державний університет
м. Херсон*

Новаковська Г.М.

*магістр спеціальності 051 «Економіка»
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон*

АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Україна володіє значним земельним потенціалом, який становить 5,7 % території Європи. Із 60,3 млн. гектарів майже 70 % становлять сільськогосподарські угіддя з високою родючістю. Такий потенціал може розглядатися як потужна конкурентна перевага України, проте його практична реалізація вимагає впровадження ефективної моделі земельних відносин, адекватної сучасним жорстким умовам міжнародної конкуренції [1].

Формування ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні є одним із найбільш дискусійних питань сьогодення. Актуальність вивчення даного питання посилюється тим, що Кабінет міністрів України планує відкрити ринок землі з 1 жовтня 2020 р. У цьому контексті необхідно провести аналітичне оцінювання передумов упровадження ринку землі в Україні.

Моніторинг вартості проданих земельних ділянок та права оренди на них у розрізі адміністративно-територіальних одиниць протягом 2017-2018 рр. за даними [1] проведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Моніторинг вартості проданих земельних ділянок та права оренди на них (за ціною продажу)

Показник	Адміністративно-територіальна одиниця					
	обласні центри	міста районного значення	селища міського типу	села	за межами населених пунктів	всього
Продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення						
Кількість, шт.:						
- 2017 р.	817	634	392	769	50	2659
- 2018 р.	1056	649	333	694	66	2798
- відхилення	+239	+15	-59	-75	+16	+139
Площа, га:						
- 2017 р.	241,47	178,33	103,80	342,81	87,20	952,90
- 2018 р.	283,73	158,02	142,40	251,61	46,83	882,59
- відхилення	+42,26	-20,31	+38,60	-91,20	-40,37	-70,31
Оцінна вартість, млн. грн.:						
- 2017 р.	592,982	118,068	66,898	170,158	23,394	970,598
- 2018 р.	753,914	139,338	82,344	148,285	27,224	1151,105
- відхилення	+160,932	+21,270	+15,446	-21,873	+3,830	+180,507
Надходження від продажу, млн. грн.:						
- 2017 р.	607,846	126,701	67,829	178,001	23,879	1003,354
- 2018 р.	781,951	159,241	86,134	152,358	27,422	1207,106
- відхилення	+174,105	+32,540	+18,305	-25,643	+3,543	+203,752
Продаж права оренди						
Кількість, шт.:						
- 2017 р.	173	106	80	617	1474	2659
- 2018 р.	244	183	77	246	3633	4383
- відхилення	+71	+77	-3	-371	+2159	+1724
Площа, га:						
- 2017 р.	99,31	266,66	582,15	11287,68	27511,05	44054,40
- 2018 р.	148,86	162,84	78,05	1031,71	67080,50	68501,95
- відхилення	+49,55	-103,82	-504,10	-10255,97	+39569,45	+24447,55
Оцінна вартість, млн. грн.:						
- 2017 р.	10,319	2,444	3,030	19,745	59,700	92,789
- 2018 р.	13,773	11,975	1,591	7,699	162,833	197,870
- відхилення	+3,454	+9,531	-1,439	-12,046	+103,133	+105,081
Надходження від продажу, млн. грн.:						
- 2017 р.	15,475	5,821	4,340	31,346	88,447	154,066
- 2018 р.	17,000	17,064	2,518	10,392	235,600	282,573
- відхилення	+1,525	+11,243	-1,822	-20,954	+147,153	+128,507

В цілому по Україні протягом 2017-2018 рр. спостерігається несуттєве збільшення кількості проданих земельних ділянок несільськогосподарського призначення (з 2659 до 2798 шт., тобто на 139 шт. або на 5,2 %) та значне зростання продажів прав оренди на земельні ділянки (з 2659 до 4383 шт., тобто на 1724 шт. або на 64,8 %). При цьому площа проданих земельних ділянок несільськогосподарського призначення зменшилася на 70,31 га, а площа орендованої землі – зросла на 24447,55 га. В 2018 р. надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення загалом по Україні збільшилися на 203,752 млн. грн. або на 20,3 %, а надходження від орендної плати за земельні ділянки – зросли на 128,507 млн. грн. або на 83,4 % порівняно з 2017 р.

Середня ціна земельних ділянок несільськогосподарського призначення в 2017 р. складала 105,29 грн./м², а в 2018 р. – 136,77 грн./м². Середній розмір річної орендної плати за земельні ділянки в 2017 р. складав 3497,18 грн. за 1 га або 0,35 грн./м², а в 2018 р. – 4125,04 грн. за 1 га або 0,41 грн./м².

На думку Л.Р. Воляк [2, с. 69], розмір орендної плати має тісно корелювати з якісними параметрами сільськогосподарських угідь. Якщо в процесі господарської діяльності знижується бал ґрунту, витрати на відтворення повинен брати на себе орендар. Аналіз якісних характеристик земельних ресурсів, проведений Г.І. Грещук [3, с. 112-113], показав, що фактичний вміст гумусу та поживних речовин у ґрунтах України нижче від оптимальних рівнів. Це пов'язано з тим, що сільськогосподарські виробники, використовуючи орендовані землі, стурбовані переважно розміром прибутку, який може бути отриманий у певний дискретний проміжок часу (за час дії договору оренди), та відповідно, не мають стійкої економічної мотивації щодо збереження та відтворення родючості ґрунтів орендованих ділянок.

Основним джерелом відновлення сільськогосподарських земель є власні кошти сільськогосподарських виробників та ресурси фінансово-кредитної системи. В умовах значного дефіциту внутрішніх ресурсів для інвестування особливої актуальності набувають питання залучення прямих іноземних

інвестицій в економіку України [4, с. 131]. При правильно обраній інвестиційній політиці з боку державних і місцевих органів влади частка інвестицій у сільське господарство України за прогнозними розрахунками може зрости до 30,0 % [5, с. 43]. Проте на фоні незначного рівня прибутку середніх та малих сільськогосподарських підприємств існує загроза концентрації земельних ресурсів в агрохолдингах, які переважно представляють інтереси іноземних країн.

Отже, створення ефективного ринку сільськогосподарських земель в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежить розвиток земельних відносин, раціональне землекористування, підвищення ефективності аграрного сектору та економіки країни в цілому.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру : Держгеокадастр [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://land.gov.ua>.
2. Воляк Л.Р. Аналітична оцінка становлення ринку землі в Україні / Л.Р. Воляк // Економіка і суспільство : Електронне наукове фахове видання. – 2016. – Вип. 7. – С. 65-71.
3. Грещук Г.І. Еколого-економічні наслідки трансформації земельних відносин у сільському господарстві / Г.І. Грещук // Збалансоване природокористування. – 2017. – № 2. – С. 108-114.
4. Олійник Н.М. Оцінка інвестиційної складової економічної безпеки Херсонського регіону з метою залучення міжнародних проектів / Н.М. Олійник, Л.О. Корчевська, С.М. Макаренко // Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. – 2017. – № 1. – С. 130-134.
5. Олійник Н.М. Оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств Херсонської області // Управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах : Колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Шарко М.В. – ПП Вишемирський В.С., 2016. – 177 с. – С. 40-51.

Онищенко С.О.

к.с.-г.н, доцент

ДВНЗ «Херсонський державний агрономічний університет»

м.Херсон

Алмашова В.С.

к.с.-г.н, доцент

ДВНЗ «Херсонський державний агрономічний університет»

Ковшакова Т.С.

аспірант

ДВНЗ «Херсонський державний агрономічний університет»

м.Херсон

АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Здійснення земельної реформи в Україні обумовило докорінний перерозподіл земельних ресурсів, у результаті чого виникло багато проблем щодо раціонального використання та охорони земель [3]. Це вилучення земель сільськогосподарського призначення для потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, використання земельних ресурсів без науково обґрунтованої системи правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель. При цьому виникають ризики безсистемного використання земельних ресурсів, зокрема, без прогнозування, планування та регулювання, а отже і управління раціональним використанням та охороною земель [1].

Сутність охорони використовуваних в аграрному виробництві земель, полягає в забезпеченні умов для збереження продуктивних угідь як необхідної основи сталого розвитку сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки країни. Особливості землі, яка є живим організмом і відіграє особливу роль у житті людини, а також специфіка її використання в сільському

господарстві характеризують двоїстий характер землі. З одного боку, землі сільськогосподарського призначення є об'єктом господарювання, з іншого – об'єктом природокористування і це впливає на зміст системи їхньої охорони та раціонального використання.

Як об'єкт природокористування земля бере участь у відновленні й підтримці основних екологічних процесів та екосистем у рівноважному стані. Чим якісніші земельні ресурси і чим краще вони використовуються, тим більші обсяги сільськогосподарської продукції можна отримати з одиниці земельної площі. Зміст охорони земель має включати заходи щодо забезпечення збереження ґрунтової родючості (попередження деградації) та поліпшення її якісних характеристик. [1]

Системний підхід передбачає врахування сукупності всіх взаємопов'язаних між собою та із зовнішнім середовищем елементів, що утворюють певну єдність, спрямовану на досягнення функцій системи охорони земель: збереження родючих земель, виключення з інтенсивної господарської діяльності масивів зі порушеним ґрунтовим шаром, попередження розвитку негативних процесів, пов'язаних з деградацією і забрудненням земель.

З цих позицій вважаємо, що система охорони земель сільськогосподарського призначення являє собою сукупність елементів, які забезпечують узгодження природно-кліматичних, екологічних, соціально-економічних і організаційно-правових умов ведення сільськогосподарського виробництва з метою забезпечення ефективного розвитку сільського господарства та збереження земель для майбутніх поколінь. З економічної точки зору виконання заходів з охорони земель є більш ефективним, ніж усунення негативних наслідків їхньої деградації або повної втрати для сільського господарства родючих земель [4]. Тому своєчасне проведення природоохоронних заходів дозволяє не тільки пом'якшити вплив негативних процесів на стан навколишнього природного середовища, а й сприяє збереженню земель для сільськогосподарського використання нинішнім і майбутнім поколіннями, підвищенню їхнього виробничого потенціалу.

Діюча в даний час система охорони земель в сільському господарстві в силу впливу різних природних і економічних факторів, а також недостатньої уваги з боку держави не забезпечує їх раціонального використання. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне створення комплексної системи охорони земель сільськогосподарського призначення. Дослідження показали, що дієвим інструментом в сфері охорони земель сільськогосподарського призначення є землеустрій. Загалом, схеми землеустрою є основним планувальним і передпроектним документом для регулювання земельних відносин органами державної влади та місцевого самоврядування [2]. Тому для уникнення чи зменшення землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць. ризиків безсистемного використання земельних ресурсів, що призводить до зменшення площ земель сільськогосподарського призначення, необхідна наявність розроблених на всій території схем.

Схеми землеустрою є передпроектним документом, в якому, на основі врахування природних економічних та соціальних умов, розробляється комплекс взаємопов'язаних заходів щодо раціонального використання земельних ресурсів, їх розвитку і організації, встановлення інфраструктури, яка відповідає потребам адміністративно-територіальної одиниці [2].

Крім того, враховуються пропозиції місцевих рад, територіальних органів земельних ресурсів, органів містобудування та архітектури, охорони навколишнього природного середовища, охорони культурної спадщини щодо подальшого розвитку території, організації використання та охорони земель, перерозподілу земель з урахуванням потреби сільського господарювання [4].

При розробці схеми землеустрою також вирішується одне із найважливіших завдань з охорони земель – збереження особливо цінних земель на території адміністративно-територіального утворення.

Отже, діюча в даний час система охорони земель в сільському господарстві в силу впливу різних природних, екологічних і економічних факторів, а також

недостатньої уваги з боку держави не забезпечує їх раціонального використання. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне створення комплексної системи охорони земель сільськогосподарського призначення. Загалом, схеми землеустрою є основним планувальним і передпроектним документом для регулювання земельних відносин органами державної влади та місцевого самоврядування.

Список літератури

1. Добряк Д. С. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічнобезпечного використання / Д. С. Добряк, О. П. Канаш, Д. І. Бабміндра, І. А. Розумний. – К.: Урожай, 2009. – 464 с.

2. Дорош Й. М. Місце і роль схем землеустрою в системі прогнозування та планування використання і охорони земель / Й. М. Дорош, М. П. Стецюк // Землевпорядний вісник – 2014. - № 5. – С. 30–34.

3. Наказ Держземагентства України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць» від 02 жовтня 2013 року № 395 // Землевпорядний вісник – 2013. – № 10. – С. 46–52.

4. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19 червня 2013 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>

Польова І.С.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з головних цілей земельної політики в сучасних умовах є підвищення ефективності використання земельних ресурсів, створення умов для перетворення його на потужний самостійний фактор суспільно-географічного розвитку. Тому ефективне управління земельними ресурсами, крім забезпечення пріоритету екологічної безпеки, має включати і такі економічні інструменти, як: ринкова вартість землі; рента земельних ділянок; оподаткування землі на основі її ринкової вартості.

Важливо провести аналіз щодо раціонального використання, відтворення та охорони сільськогосподарських земель, та визначити основні аспекти та їх вплив на екологічну і економічну ефективність використання земель та розробити єдиний еколого-економічний механізм, як обов'язкову умову запровадження майбутньої успішної земельної реформи. У цих умовах потрібні спеціальні заходи, щоб уникнути нецільового землекористування, незручностей в організації виробництва і території, розвитку ерозії, інших деградаційних процесів ґрунтів та небажаних екологічних наслідків, завдання збитків ефективно працюючим підприємствам і економіці держави загалом [1].

Під суспільно-географічним стимулюванням раціонального використання та охорони земель прийнято розуміти комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення зацікавленості власників землі й землекористувачів у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів, збереженні екологічної цінності природних і набутих якостей земель, здійсненні заходів із захисту земельних ресурсів від негативних наслідків господарської діяльності, нераціонального перерозподілу земельних угідь

або необґрунтованого їх вилучення із сільськогосподарського обороту [2]. Основними факторами щодо низької економічно-екологічної ефективності використання сільськогосподарських земель в Україні можна виділити такі:

1. Слабке фінансування сільськогосподарських підприємств за рахунок низької рентабельності, що не дає змоги впровадити інноваційні рішення щодо удосконалення технологічних операцій вирощування сільгоспкультур, оновлення матеріально-технічної бази.

2. Порушення структури посівних площ сільськогосподарських культур, що призводить до виснаження ґрунтового покриву. Високий рівень рентабельності виробництва окремих сільськогосподарських культур та спеціалізація великих сільськогосподарських підприємств на вирощуванні експортоорієнтованих сільськогосподарських культур зернових груп призвели до розширення площ посівів зернових культур [2].

3. Землі при нинішньому стані поступово втрачають свою родючість за рахунок постійного зменшення зрошуваності, застосуванням застарілої важкої сільськогосподарської техніки, за що повинна бути встановлена суворя відповідальність за прорахунки при використанні земельних ресурсів.

4. Поступове погіршення екологічної ситуації, що пов'язано з посиленням деградації земель сільськогосподарського призначення, зниженням родючості ґрунту, зростанням його забруднення залишками пестицидів, важких металів [4].

Найвідчутнішою проблемою є відсутність досконалої системи нормативно-правових документів, які реально регламентували б науково обґрунтоване екологічно та економічно доступне використання земель в умовах наявності численних малих землевласників. Зокрема, це стосується складної й важливої проблеми використання деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель, які підлягають перерозподілу за їх інвестиційною привабливістю для використання в інших галузях економіки.

Доведено, що передумовами екологізації землекористування є суспільно-географічний аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів конкретної

території. І сільськогосподарські, і несільськогосподарські угіддя переважно експлуатуються без чіткого наукового, еколого-економічного, природоохоронного, соціального та географічного обґрунтування. Реалізація на місцях наведених законодавчо закріплених еколого-економічних заходів передусім повинна спрямовуватися на попередження та недопущення такого господарювання на землі, яке суперечить нормам і стандартам щодо охорони й відтворення земель сільськогосподарського призначення. Запропоновано сформувати фонд інвестиційно-привабливих земель шляхом складання схем землеустрою щодо сучасного використання земель та їх використання на перспективу [3]. Це надасть можливість сформувати повну інформаційну базу щодо сучасного стану і перспектив використання земельних ресурсів з урахуванням можливого цільового (функціонального) призначення земель, що є основою для запровадження еколого-економічного землекористування в умовах ринкових відносин. Унаслідок реалізації таких заходів буде створено екологічно- та економічно збалансовану агросистему, яка сприятиме підвищенню родючості ґрунтового покриву і забезпечить високу рентабельність вкладених інвестицій.

Список літератури

1. Будзяк В. М. Економіко-екологічні основи ефективного сільськогосподарського землекористування: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / В. М. Будзяк. — К., 2008. — 41 с.
2. Греков Л.Д. Економічне стимулювання раціонального використання земель / Л.Д. Греков, А.Д. Юрченко, А.М. Мірошніченко // Землевпорядний вісник. — 2008. — № 1. — С. 34–38.
3. Добряк Д. С. Еколого-економічні засади формування землекористування в ринкових умовах / Д. С. Добряк, Д. І. Бабміндра. — К. : Урожай, 2006. — 334 с.

4. Іванов Ю.Б. Екологічні аспекти розвитку ринкових відносин / Ю.Б. Іванов, І.А. Сєрова // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 19. – С. 241-245.

Терещук О.І.

к.т.н., професор

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

Корнієнко І.В.

к.т.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

Сахно Є.Ю.

д.т.н., професор

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

Коваленко С.В.

к.п.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

РОЗРОБКА ПРОЕКТУ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ В МІСТІ ЧЕРНІГІВ

Відповідно до плану реконструкції міста Чернігів за рішенням міської ради були виконані роботи по реконструкції та благоустрою автомобільних доріг, тротуарів та прилеглих територій. Тому зараз постає завдання озеленення територій відповідно плану розвитку міста.

Виконавці проекту: КП Зеленбуд та Чернігівський національний технологічний університет.

Зелені насадження є обов'язковою, невід'ємною і багатофункціональною компонентою урбогенного та техногенного середовища. Вони займають важливе місце у вирішенні проблем охорони і поліпшення стану навколишнього середовища, виконують комплекс оздоровчих, рекреаційних, захисних функцій, виступають стабілізатором екологічної рівноваги [1,2]. Крім того, зелені насадження не лише покращують естетичний вигляд міста, але й зменшують інтенсивність сонячної радіації, знижують температуру повітря на 3-5 градусів, підвищують відносну вологість повітря на 15-40%, виділяють речовини – фітонциди, що зменшують концентрацію оксиду вуглецю на 30%, сірчистого газу – до 70%, оксидів азоту – на 35% [3].

Хоча Чернігів є одним із найзеленіших міст України, стан зеленої зони міста вже давно викликає занепокоєння. Зелені насадження міста пройшли тривалий етап формування, головна частина яких насаджувалась та формувалась у до- та після воєнний період. Отже, середній вік дерев, особливо у центральній частині міста, складає 50-70 років, при оптимальному – 40 років, а зміни у віковій структурі насаджень мають критичний характер. На відміну від неживих активів, дерева мають життєвий ресурс, і час коли вони мають найвищі якісні показники впливу на оточуюче середовище. Крім того, серед деревних насаджень переважають швидкоростучі та недовговічні породи, які з віком втрачають свою декоративність. В табл.1 наведені основні роботи по проекту озеленення ділянки міста.

У близькій перспективі дані факти призведуть до ефекту значного зменшення кількості дерев і погіршенню безпечності насаджень.

Чернігівський національний технологічний університет є провідним в області навчально-науковим центром технічного спрямування з великим досвідом комплексних наукових досліджень. Університет має в своєму складі навчально-науковий інститут будівництва, діяльність якого та досвід виконання наукових та дослідних робіт дозволить якісно виконати дану роботу.

Таблиця 1

Основні види робіт по проекту

N п/п	Найменування робіт	Виконавці
1.	Розробка та затвердження плану озеленення ділянок	КП Зеленбуд, ЧНТУ
2.	Підвіз землі для посадки саджанців	КП Зеленбуд
3.	Придбання саджанців	КП Зеленбуд
4.	Виготовлення та встановлення опор	КП Зеленбуд, ЧНТУ
4.	Підвіз води для поливу	КП Зеленбуд
5.	Виконання робіт по посадці саджанців відповідно плану	ЧНТУ
6.	Прибирання території після проведення заходу	ЧНТУ
7.	Висвітлення проекту у ЗМІ та мережі Інтернет	КП Зеленбуд, ЧНТУ
8.	Звітування про виконані роботи ЖКГ міської ради	КП Зеленбуд, ЧНТУ

Чернігівський національний технологічний університет, розуміючи проблеми благоустрою зелених зон та скверів, посадки нових дерев, кущів, розширення видового розмаїття, боротьби зі шкідниками та хворобами рослин, має необхідний досвід і потенціал для розробки таких проектів та проведення пропагандистсько-просвітницьких заходів, спрямованих на підвищення обізнаності школярів, студентів та інших верств населення м.Чернігова у питаннях створення та збереження новостворених зелених насаджень (проект «Подих рідного міста»).

Список літератури

1. Безлюбченко О.С. Планування і благоустрій міст : навч. посібник. для студентів усіх форм навчання та слухачів другої вищої освіти за напрямом підготовки 0921 (6.060101) – «Будівництво» / О.С. Безлюбченко, О. В. Завальний, Т. О. Черноусова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. - 191 с.

2. Пряхін Є.В. Благоустрій населених пунктів в Україні: правове регулювання: монографія / Є.В. Пряхін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 200 с.

3. Власюк О.Д. Проектні пропозиції озеленення та благоустрою території, прилеглої до будинку культури в с. Дмитрушки, Уманського району Черкаської області. Збірник студентських наукових праць Уманського національного університету садівництва// О.Д. Власюк/ Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань: 2013. – Ч. III: Сільськогосподарські, біологічні і гуманітарні науки. – 132 с.

Фокіна С.В.

асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Упродовж останніх років вітчизняні та закордонні експерти характеризують екологічну ситуацію в Україні як кризову та вбачають причини такого становища у нехтуванні упродовж тривалого часу і державою, і суб'єктами господарювання об'єктивних законів розвитку відтворення природного ресурсного комплексу.

Під економічним стимулюванням раціонального використання та охорони земель прийнято розуміти комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення зацікавленості власників землі й землекористувачів у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів, збереженні екологічної цінності природних і набутих якостей земель, здійсненні заходів із захисту земельних ресурсів від негативних наслідків господарської діяльності, нераціонального перерозподілу земельних угідь або необґрунтованого їх вилучення із сільськогосподарського обороту [1].

Так основними причинами низької віддачі земельного потенціалу в Україні є безгосподарне ставлення до землі, тривала відсутність реального власника,

помилкова стратегія максимального залучення земель до обробітку, недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції, не виважена цінова політика, недотримання науково обґрунтованих систем ведення землеробства і, зокрема, повсюдне недотримання сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив, низький науково-технічний рівень проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів. Якісний стан земельного фонду постійно погіршується.

Основними важелями еколого-економічного регулювання землеустрою як складової механізму управління земельними ресурсами формуються системою заходів економічного та екологічного впливу, спрямованих на реалізацію земельної політики держави. Зокрема, до еколого-економічних важелів державного регулювання землеустрою слід віднести: стандартизацію, сертифікацію, нормування, екологічний контроль і моніторинг, експертизу та аудит земельпорядної документації та робіт із землеустрою, стратегічну екологічну оцінку, інформаційне забезпечення тощо [2-4].

Насамперед раціональне використання земель сільськогосподарського призначення потребує законодавчого закріплення науково-обґрунтованого використання угідь. Тому має бути розроблена, в першу чергу, методика за якою можна було проводити дослідження агроекологічного стану земель сільськогосподарського призначення.

Сільськогосподарське землекористування необхідно організувати на чіткому дотриманні еколого-обґрунтованих нормативів антропогенного та іншого негативного навантаження на землю. Елементом оцінки дієвості земельної політики повинен стати моніторинг земель. Порядок моніторингу земель передбачає організацію проведення систематичних спостережень за динамікою змін у землекористуванні, оцінці цих змін та обґрунтуванні пропозицій про попередження й усунення негативних тенденцій у сфері земельних відносин та

землекористування. Формування системи моніторингу земель передбачає вдосконалення її організаційного забезпечення з метою поліпшення координації роботи, створення цілісної і стабільної системи земельного законодавства щодо регулювання правових та соціально-економічних питань функціонування та розвитку ринку земель та здійснення технічних заходів щодо забезпечення раціонального землекористування та охорони земель.

Важливу роль у раціональному землекористуванні відіграє землевпорядкування. За допомогою системи інженерно-технічних, економічних і юридичних заходів воно дозволяє організувати екологічно і економічно доцільне використання земель, забезпечити ефективну організацію території і розміщення виробництва. Розміщення сільськогосподарського виробництва має відповідати якості ґрунтів, а організація землеволодінь та землекористувань сільськогосподарських підприємств, фермерських та селянських господарств має здійснюватися з урахуванням їх оптимальних розмірів і вимог екологоландшафтної організації території. Реальним механізмом наведення порядку у використанні земель, регулюванні земельних відносин і облаштуванні території може бути тільки землеустрій, у процесі якого розв'язуються правові та соціально-екологічні завдання. Через систему землеустрою здійснюються основні функції держави із управління земельними відносинами та земельними ресурсами.

Третій розділ Закону України "Про землеустрій" [5] присвячено питанням організації і регулювання землеустрою, зокрема нормативно-правовому забезпеченню здійснення землеустрою, а також державним стандартам, нормам і правилам у цій сфері. Тобто на законодавчому рівні створено умови для регулювання землеустрою. Однак регуляторні механізми держави та інших суб'єктів регулювання в цій галузі, визначені вказаним законодавчим нормативом, наразі виконуються не в повній мірі, зокрема: не встановлено порядок проведення землеустрою, що передбачав технічні регламенти та стандарти на здійснення землевпорядних робіт; за відсутності чітких імперативів землевпорядної діяльності спостерігається зарегульованість професійної діяльності фахівців ринку

землевпорядних послуг; фактично зовсім не провадиться землеустрій на землях державної власності; не здійснюється належний контроль за проведенням землеустрою; на належному рівні не впроваджено ефективно діючого механізму державної експертизи землевпорядної документації.

Окремо необхідно вказати на недосконалість економічного механізму природокористування і реалізації природоохоронних заходів, недостатню ефективність наявної системи управління охороною та використанням природних ресурсів, зумовлену недоліками нормативно-правової бази й організаційної структури управління.

Ці та інші чинники, зокрема низький рівень екологічної свідомості суспільства, призвели до значної деградації довкілля України, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва. Такі процеси тривали десятиріччями і призвели до різкого погіршення стану здоров'я людей, зменшення народжуваності та збільшення смертності, а це загрожує вимиранням і біологічно-генетичною деградацією народу України. [6].

Перераховані факти слугують причиною регламентації законодавчою владою потреби якнайшвидшого зменшення антропогенного навантаження на природні об'єкти. Для досягнення екологічно безпечного використання природних ресурсів у ході задоволення господарських потреб суспільства визнано необхідність удосконалення системи обліку, моніторингу та контролю за забрудненням навколишнього середовища. На прикладі водних ресурсів: передбачено провести розроблення та введення в дію системи ідентифікації та інструментального контролю за усіма стаціонарними джерелами забруднення поверхневих вод із створенням відповідної інформаційної бази даних.

На заключення можна сказати, що основними проблемами вдосконалення еколого-економічних та еколого-правових аспектів реалізації концепції сталого розвитку такі: відсутність у різних країнах світу умов (соціально-економічного

розвитку) та інтересів (еколого-економічних, еколого-правових тощо); відсутність у населення відповідного морального погляду у відносинах з природою, а також почуття відповідальності перед майбутніми поколіннями; відсутність належних механізмів для забезпечення еколого-економічних прав та обов'язків громадян; відсутність чітких програм дій (міжнародних, національних, обласних та ін.), спрямованих на реалізацію концепції сталого розвитку тощо.

Список літератури

1. Гнаткович О.Д. Економічне стимулювання раціонального використання і охорони земель / О. Д. Гнаткович // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1. – С. 128–130.

2. Мартин А.Г., Колесник В.І. Проблеми створення системи галузевої стандартизації в галузях землеустрою, охорони та оцінки земель // Землеустрій і кадастр. — 2009. — № 4. — С. 12—22.

3. Добряк Д.С., Шкуратов О.І. Формування і розвиток ринкових земельних відносин на теренах України // Збалансоване природокористування. — 2018. — № 1. — С. 6—17.

4. Добряк Д.С., Мартин А.Г., Євсюков Т.О., Кузін Н.В. Економічні проблеми сучасного землеустрою в Україні // Збалансоване природокористування. — 2017. — № 4. — С. 80—85.

5. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 №858І / / Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 282.

6. Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України.-1998.-38-39.

Яремко Ю.І.

*д.е.н., професор кафедри землеустрою геодезії та кадастру
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон*

Дудяк Н.В.

*к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЛЯХ

Раціональне, ефективне та еколого-безпечне використання меліорованих земель їх охорона в сучасних умовах є однією з найбільш актуальних проблем національної економіки. На сьогоднішній день формування та розвиток соціо-еколого-економічних систем різних типів в межах регіональної економіки розглядається через призму інституціональних перетворень, які є невід'ємною складовою управління земельними ресурсами.

Необхідно зазначити, що будь-які трансформації в суспільстві відбуваються за наявності інституціональних змін. Інституціональні зміни, знаменують появу нових правил з відповідними механізмами забезпечення їх виконання. «... Процес інституціональних змін не повинен носити хаотичний, стихійний характер, оскільки це може призвести до колапсу інститутів, не бути надто стрімким, але й не повинен відставати від завдань і бути повільним» зазначає З. Герасимчук.

Результатом трансформаційного процесу щодо регулювання господарської діяльності на меліорованих землях має стати сталий еколого-орієнтований та соціально-економічний розвиток [1].

Несформованість інституціональної структури регулювання господарської діяльності на меліорованих землях, недостатня структурованість окремих секторів та сегментів державного і ринкового регулювання, потребують розробки

механізмів забезпечення ефективного використання меліорованих земель. Повинні бути обґрунтовані основні засади інституціонального механізму землекористування в процесі реформування земельних відносин з урахуванням особливостей меліорованих земель і розвитку ринку земель, їх приватизації та оренди.

З метою обґрунтування особливостей інституціональних аспектів нормування та регулювання господарської діяльності на меліорованих землях необхідно розробити теоретико-методологічні аспекти формування ринкових інститутів та оцінити їх вплив на регуляторний процес.

Аналізуючи існуючі інституціональні аспекти, які мають місце в системі аграрного землекористування, необхідно відмітити, що взаємозв'язок між інституціональними передумовами ринкових перетворень щодо управління меліорованими землями та їх здійсненням і реалізацією є недостатньо дослідженими.

Існує необхідність обґрунтування інституціонального підходу щодо регулювання господарської діяльності на меліорованих землях [2].

Інститут - це формальні та неформальні обмеження впливу рівня господарської діяльності на меліоровані землі відповідно встановлених нормативів, які будуть спрямовані на збереження та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу в межах меліорованих земель. Схема інституціонального забезпечення управління меліорованими землям представлена на рисунку 1.

Обмеження щодо впливу господарської діяльності на меліоровані землі повинні відповідати основним вимогам сталого розвитку, що можуть забезпечити координацію та контроль дій об'єктів господарювання на всіх рівнях управління.

Для ефективної діяльності на меліорованих землях необхідне застосування цілого ряду екологічних, економічних, організаційних та правових заходів, які повинні реалізуватися за допомогою важелів, інструментів та засобів, що формує інституційне забезпечення сталого розвитку [3].

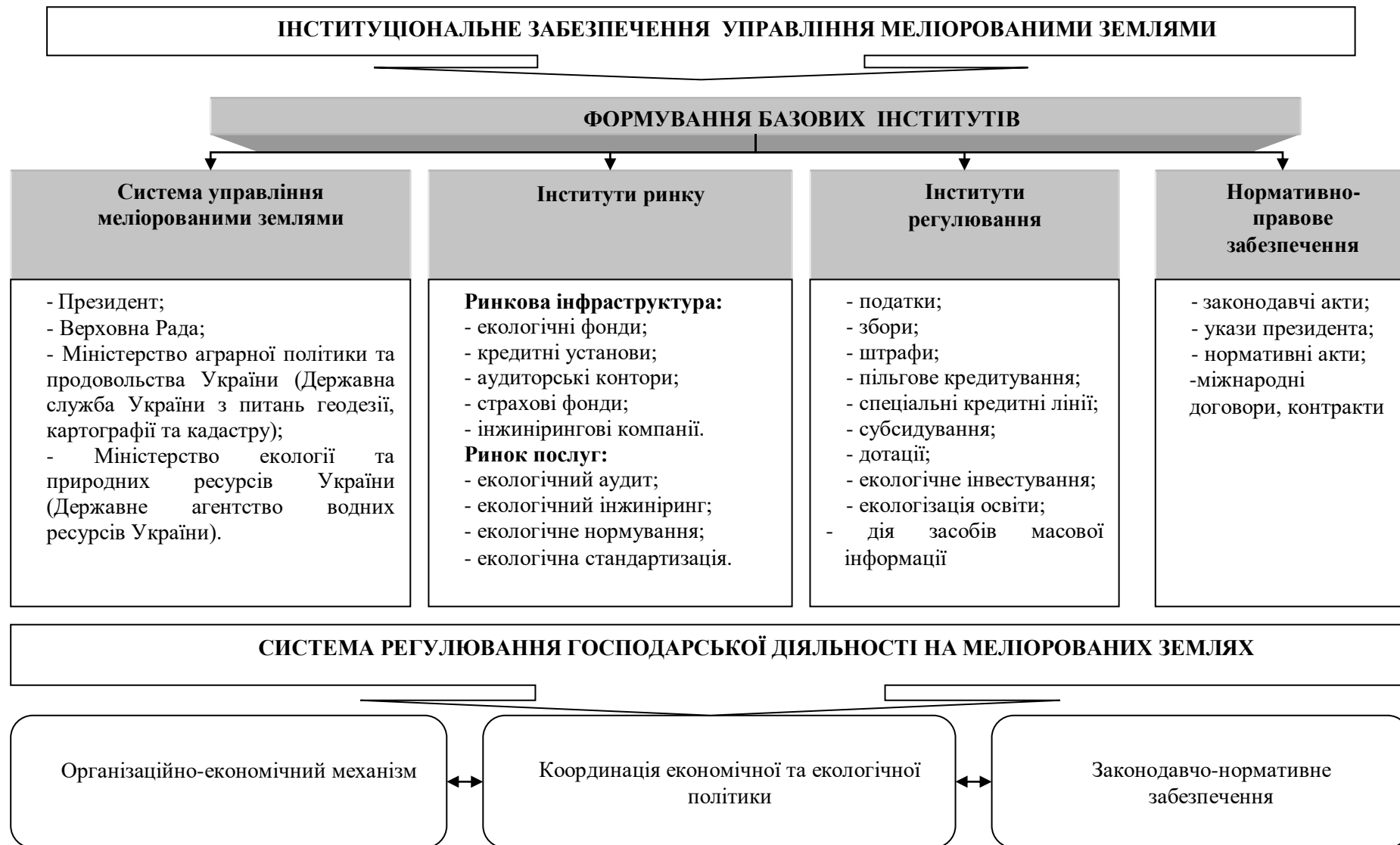

Рис. 1. Схема інституціонального забезпечення управління меліорованими землям

З метою реалізації інституціонального забезпечення регулювання господарської діяльності на меліорованих землях необхідна організація постійного злагодженого інтересів між всіма інститутами та організаціями, які регулюють, використовують та здійснюють охорону природно-ресурсного потенціалу в межах меліорованих земель.

Таким чином складові інституціонального забезпечення управління меліорованими землями, повинні базуватися на поєднанні інструментів як державного, так і ринкового регулювання, сприяти створенню нової моделі економічного стимулювання відтворення та охорони меліорованих земель, тим самим спонукати землекористувачів та землевласників до раціонального і ефективного використання меліорованих земель.

Список літератури

1. Дудяк Н.В. Інтегральна оцінка стійкості меліорованих агроландшафтних систем в наслідок антропогенного навантаження / Н. В. Дудяк // Бізнес-навігатор. - 2013. - № 1. - С. 285-291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2013_1_56.
2. Яремко Ю. І. Теоретико-методичне обґрунтування інтегральної оцінки стану меліорованих земель внаслідок нераціонального землекористування / Ю.І. Яремко, Н.В. Дудяк // Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК. - 2015. - № 22(1). - С. 185-193. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2015_22\(1\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2015_22(1)_36).
3. Яремко Ю. І. Концептуальний підхід та еколого-економічні принципи сільськогосподарського землекористування меліорованих земель / Ю. І. Яремко, Н. В. Дудяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2015. - № 1. - С. 74-80. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_11.

❖ Секція 5. МІСТОБУДІВНИЙ ЗОНІНГ: ПРАКТИКА ПРОГНОЗУЄМОГО РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ

Гамалій І.П.

*к.геогр.н., доцент, член-кор. МАНЕБ
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква*

Недашківська Т.М.

*к.е.н., завідувач кафедри геодезії, картографії та землеустрою
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква*

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ВОДНИХ ЛАНДШАФТНО-ІНЖЕНЕРНИХ СИСТЕМ У МІСТОБУДІВНОМУ ЗОНІНГУ

БІЛОЇ ЦЕРКВИ

Урбанізація створює досить складний комплекс проблем, серед яких однією з найважливіших є екологічна проблема міського середовища, а саме – його забруднення. Наразі міські ріки, водосховища і стави перебувають в такому стані, що одні лише природоохоронні заходи не можуть дати бажаного ефекту. Існує нагальна потреба створення нових методологій, що дозволяють за розробки проектів збереження і відновлення водних об'єктів здійснювати комплексне рішення еколого-географічних задач.

Більшість штучних міських водойм являють собою водні ландшафтно-інженерні системи (ВЛІС).

Водні ландшафтно-інженерні системи – географічні антропогенні блокові системи – водосховища, стави, канали, які займають проміжне положення між ландшафтними системами (ЛС) та інженерними спорудами (ІС), функціонування яких контролюється управлінською підсистемою (УП) в особі людини, що надає право називати їх ландшафтно-інженерними системами.

З урахуванням особливостей функціонування, ландшафтної організації і структури ВЛІС у сучасних умовах визначаємо такі їх типи [3]:

- власне ВЛІС, до яких належать: функціонуючі водосховища, стави, канали, які вирізняються гармонійним поєднанням підсистеми «Природа» (ЛС) і підсистеми «Суспільство» (ІС і УП). Вони не можуть функціонувати самостійно, без постійного контролювання і підтримки УП, активної техніки. Усі блоки тісно пов'язані між собою, формуючи цілісну структуру. УП контролює, доглядає і регулює всю блокову систему – ЛС і ІС. ВЛІС виконують певну суспільну функцію (рибогосподарську, гідроенергетичну, рекреаційну тощо). ІС і УП активно функціонують і взаємодіють із природою. Технічний стан ІС задовільний;

- водні ландшафтно-технічні системи (ВЛТЧС), до яких належать нефункціонуючі ВЛІС, інженерні споруди яких не підтримуються і не контролюються УП або контролюються епізодично, але вони не є зруйнованими, а як правило законсервовані. Зв'язок між блоками нетісний. ІС і УП із природою взаємодіють пасивно. Технічний стан ІС незадовільний, але їх можна відновити;

- водні антропогенні ландшафтні комплекси (ВАЛК) характеризують останній завершальний етап існування ВЛІС. Вони вже не є блоковими системами, а є компонентними. Вони неконтрольовані, тому що перебувають без догляду – УП відсутня. ІС: греблі, дамби – прорвані, будівлі малих ГЕС, млинів – зруйновані. Технічний стан ІС вкрай незадовільний, відновленню практично не підлягає. Покинуті ВЛІС як водні антропогенні ландшафтні комплекси існують недовго: заростаючи водно-болотяною рослинністю, вони, пройшовши стадію низинного болота, повертаються до наземних ландшафтів. Сліди прорваних (зруйнованих) водосховищ, ставів, каналів зберігаються лише у формах ландшафтів.

Відновлення міських ВЛІС потребує модернізації і впровадження нових технічно довершених і рентабельних ІС, а ЛС – сучасного і грамотного ландшафтно-екологічного облаштування.

Важливим чинником, що впливає на прийняття тих або інших еколого-географічних рішень, є стан ландшафтної системи – самої водойми і прибережної

території – у сучасних (реальних) умовах. Отже, потрібно глибоке і детальне вивчення всіх значущих ознак, що характеризують якісний стан ВЛІС, і оцінки їхнього можливого впливу на сутність прийнятого еколого-географічного рішення.

Для здійснення еколого-географічної оцінки міських ВЛІС нами обрано цілком визначені підходи:

- критерії, що відбивають якість водного середовища у водоймі і стійкість ландшафтів, що входять до складу ЛС;
- критерій, що відбиває стійкість функціонування інженерної споруди;
- критерій, що відбиває якість управлінської підсистеми.

Під час виконання польових досліджень встановлено: на території міста знаходиться 77 штучних водойм (з них 75 ставів і 2 водосховища) фізичною площею 419,14 га, 52 з них мають анофелогенну площу 23,08 га [1, 2, 4, 5].

На підставі результатів еколого-географічних досліджень міських ВЛІС нами була розроблена їх еколого-географічна класифікація за містобудівними, господарськими, ландшафтними ознаками та рівнем їхнього якісного благоустрою, рекреаційного потенціалу і значущості.

1. ВАЛК, або непридатні для рекреаційного використання водні об'єкти – міські водойми, що не можуть використовуватися для організації рекреаційних зон. Екологічний стан прибережної території і якість водного середовища подібних водойм цілком не задовольняють санітарно-гігієнічним вимогам, а специфіка ландшафту не відповідає відеоекологічним вимогам. Такі водні об'єкти не відповідають загальним вимогам безпечного перебування на них людей і не можуть використовуватися населенням як місця відпочинку (наприклад, став дачного кооперативу «Сухий Яр»).

2. ВЛТЧС, або малопридатні для рекреаційного використання водні об'єкти – міські водойми, що практично не можуть використовуватися для організації рекреаційних зон. Екологічний стан прибережної території, специфіка ландшафту і якість водного середовища подібних водойм практично не задовольняють санітарно-гігієнічним і відеоекологічним вимогам. Це створює

значні труднощі для масштабної організації рекреаційних зон і вимагає корінних змін якісно визначальних чинників, які характеризують стан території (наприклад, озеро «Зміїне»).

3. ВЛТчС, або обмежено придатні для рекреаційного використання водні об'єкти – міські водойми, що не використовуються або використовуються частково в рекреаційних цілях у силу свого планового розташування в ландшафті міста і сукупного впливу інших чинників (близьке розташування автомагістралей, ЛЕП тощо). Екологічний стан прибережної території і якість водного середовища подібних водойм знаходяться у відносно задовільному санітарно-гігієнічному стані. Стан ландшафту задовольняє відеоекологічним вимогам лише частково внаслідок визначеної специфіки місця розташування, вплинути на котру часто буває неможливо через ряд причин, основною серед яких є міське планування території (наприклад, став на Таращанському масиві).

4. Власне ВЛС, або сприятливі для рекреаційного використання водні об'єкти – міські водойми, що використовуються населенням у рекреаційних цілях. Екологічний стан прибережної території, стан ландшафту і якість водного середовища подібних водойм задовольняють санітарно-гігієнічним і відеоекологічним вимогам (наприклад, Білоцерківське середнє і Білоцерківське нижнє водосховища).

5. Власне ВЛС, або культурні водні об'єкти – водойми, що мають безсумнівну культурно-історичну цінність. Часто подібні водні об'єкти розташовуються на особливо охоронювальних природних територіях. Екологічний стан прибережної території і якість водного середовища подібних водойм цілком задовольняють санітарно-гігієнічним і відеоекологічним вимогам. Але внаслідок особливого статусу організація рекреаційних зон на подібних водоймах має бути строго регламентована спеціальними нормативними актами, що обмежують визначені види рекреаційного дозвілля на них (наприклад, водойми дендропарку «Олександрія»).

Отже, міські ВЛПС є композиційно значущими елементами всієї ландшафтно-архітектурної системи міста, які підтримують гомеостаз ландшафту, виконують санітарно-біологічну, кліматоутворювальну, культурно-історичну, рекреаційну функції. Екологічний стан ЛС, а саме специфіка ландшафту і якість водного середовища подібних водойм повинні задовольняти не лише санітарно-гігієнічним нормам, але й естетичним, відеоєкологічним і соціально-психологічним вимогам. Тому нині основним критерієм оцінки якісного стану міських ВЛПС є рівень їхнього якісного благоустрою.

Список літератури

1. Водогосподарські паспорти ставів басейну р. Рось. – Біла Церква: БМУВГ, 2005, 2008.
2. Водохозяйственные паспорта водохранилищ бассейна р. Рось. – Киев: Укргиприводхоз, 1980, 1983, 1984, 1985, 1986.
3. Гамалій І.П. До питання про систематизації і класифікації штучних водойм / І.П. Гамалій // Вода і довкілля: міжнародна науково-практична конференція, 08–11 листопада 2011 р.: матеріали конф. – Київ, 2011. – С.27–28.
4. Звіт про діяльність БУВР р. Рось з питань управління і контролю за раціональним використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів у 2012 році // Біла Церква: БУВР р. Рось, 2013. – 195 с.
5. Проведення інвентаризації водоймищ по місту Біла Церква з визначенням їх анофелогенності: акт від 25.09.2003 р. – м. Біла Церква. – 12 с.

Кутузова Т.Ю.
канд. архіт., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон

МІСТОБУДІВНІ РИЗИКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗПЛАНУВАННЯ

Земельний кадастр надає комплексну оцінку міської території, встановлюючи порівняльну числову форму для різноманітної забудови. Дійсна просторова ситуація містить результати діяльності суспільства, сформовані під впливом множини не порівняльних факторів, що визначає сумлінність її кількісної оцінки через формалізовані чинники.

Зонінг – документ, що фіксує функціональне призначення ділянок сучасного міста, закладаючи засади перспективного розвитку міського розпланування. Задачі функціонального упорядкування забудови пов'язані доцільністю як розбудови самих шарів життєдіяльності міста, так і їх взаємної доповнюваності в архітектурному середовищі. Фіксуючи перевагу обжитих ділянок забудови міста, зонінг відокремлює ці території, як найбільше привабливі елементи розпланування для життя та бізнесу. Але активне відновлення історичного середовища визначило ефект театралізації простору, де втрачається відчуття самого часу історії (ризик втрати відчуття достовірності місця, атмосфера якого містить образ всього міста).

Стратегія – визначає потенціал (ресурс) сталого розвитку поселення. При цьому стратегічне розпланування, передбачає шляхи територіального розвитку поселень в цілому, а питання розбудови окремих ділянок поселення становить акцент на якісні переваги конкретного архітектурного середовища [1]. Відстеження простору соціальної активності та навпаки, – її відсутності становить ресурс постійної розбудови публічного простору. Рівновага напрямів перспективної розбудови функціонально-розпланувальної системи (функціональне зонування, розпланувальні зв'язки, місто-утворюючі елементи) та тенденцій перетворення містобудівної структури (нормативно закладених відношень при

формуванні інженерних мереж та об'єктів обслуговування житла, щільності їх розташування, доступності тощо) становить проблематику містобудівного розвитку (ризик поступової втрати первинно врівноваженої структури міських центрів та формування засад для виникнення соціально небезпечних житлових районів) [2].

Переваги міського образу буття, відтворенні при формуванні підвищеної насиченості послуг міських центрів, знімають надмірну «витратність» організації такого простору. Підвищена щільність транспортного руху (доступність), надмірна кількість громадських об'єктів та публічних майданчиків (соціальна активність) підіймає статус центра. Одночасно, зони озеленення різних типів та видів займають вищу сходину (згідно статистиці) у сенсі можливого покращення міського центру (зачарування природою). Привабливість міського центру для фінансових вкладень становить ризик накопичення закритих кластерів недобудованих об'єктів у міському центрі.

Містобудівна спадщина, сформована під девізом: «місто без околиць», складає багат шарову систему розпланування. При цьому на тлі первинно ієрархічної структури громадських центрів сформувалася мережева взаємодія тотожних елементів міського простору, а також мозаїчна побудова множини відокремлених під-центрів. Морфотипи забудови, що склалися поступово при розбудові міста, віддзеркалюють у матеріальних формах архітектури соціальні традиції, перетворені у бутті сучасності. В документації опорних історико-архітектурного плану міст зафіксовано необхідність виваженого втручання до відбудови історичних розпланувань з інтенцією збереження, яка погано прописується в інструментарії здійснення.

Композиційний аналіз багат шарового розпланування, проведений через визначення елементів та їх зв'язків, при перекладі на числовий показник комплексної оцінки земельних ресурсів втрачає просторову доповнюваність смислів архітектурного середовища [3]. Проблема сьогодення – постійне утримання рухливого балансу протилежних тенденцій розвитку: збереження

історично сформованого змісту архітектурного середовища та постійна модернізація міста, яка відповідає глобальним тенденціям урбанізації.

Таким чином, провідними ризиками містобудівного розвитку, визначеного методом формалізованої оцінки міської території на матеріалах земельного кадастру, доведено наступне:

- ефект театралізації простору, коли втрачається відчуття самого часу історії: в «яскравому» відновленні історичного середовища зникає достовірність місця, атмосфера якого містить образ всього міста

- порушення нормативної насиченості будівель та споруд соціально - побутових функцій, які формують ступеневе обслуговування житлових районів, та поступове виникнення соціально небезпечних міських територій;

- ризик накопичення у міському центрі закритих кластерів недобудованих чи функціонально порожніх об'єктів приватної власності, введення до експлуатації яких передбачає занадто підвищену комфортність;

- порушення містобудівного масштабу архітектурного середовища при втіленні об'єктів на засадах бізнес-проектів з поступовим завмиранням життєдіяльності.

Список літератури

1. Alexander E.R. (2008) *Between state and market: A third way of planning* // *International planning studies*, 13 (2), p. 119-132.

2. Benninger C. (2001) *Principles of intelligent urbanism* // *Ekistics*, vol. 69, № 412, pp. 39 –65.

3. Каплан Р. Нортон Д. (2008) *Сбалансированная система показателей: от стратегии к действию (пер. с англ.)*. – М.: Олимп-Бизнес. – 294 с.

Кутузова Т.Ю.

канд. архіт., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

Остапчук Т.А.

магістр

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон

СТРУКТУРА МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ: СПЕЦИФІКА РОЗБУДОВИ НА РІЗНИХ РІВНЯХ РОЗПЛАНУВАННЯ

Основним джерелом інформації про містобудування, планування структури поселень, розташування основних місто утворюючих підприємств та вузлів інфраструктури є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 ред. Від 20.10.20193038-VI.

Містобудування України має три рівні розпланування, що дозволяє регулювати процес найбільш повно, а також отримати результат, який буде відповідати завданням і цілям розбудови. Першим рівнем містобудування є загальнодержавний рівень. Цей рівень охоплює відображають розміщення об'єктів інфраструктури державного значення - транспорт (автомобільні та залізничні дороги міжнародного та державного значення, аеропорти і об'єкти водного транспорту), об'єкти енергетики, оборони тощо. Регіональний рівень регулює розбудову певних областей держави. Документація відображає більш деталізовано інформацію першого рівня містобудування. Тобто регіональний транспорт, об'єкти енергетики та ін.

Архітектори-урбаністи найбільшу увагу приділяють саме третьому рівню розпланування території – місцевому. Адже саме архітектори мають забезпечити комфортні умови мешканцям поселення – створити умови для задоволення всіх рівнів потреб людини.

Схеми розпланування територій на місцевому рівні визначають:

- потреби у зміні меж населених пунктів, потреби в територіях, передбачених задачами містобудівногорозвитку;
- функціонального зонування територій поселення для формування збалансованого розвитку багатосарової структури розпланування;
- обмеження та ресурси забудови по різних параметрам та характеристикам розпланування.

Сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи в межах своїх повноважень вирішують питання розпланування забудови та іншого використання територій згідно із схемою розпланування територій відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Нараз система управління містом має під собою надання права голосу для кожного району через обраного представника. Дана система має як недоліки, так і переваги. До останніх відноситься можливість впливу на місто і на місце проживання саме мешканців території. Окрім цього значні питання розпланування міста мають виноситися на загальний розсуд мешканців. Саме соціологічні опитування, голосування, референдуми можуть надати право голосу безпосередньо жителям.

В межах нашого міста також можна виділити такі питання. Наприклад зона рекреації та відпочинку у Таврійському мікрорайоні та Житлоселищі, питання налагодження системи громадського транспорту для мікрорайону Острів та Шуменський та ін.. Як і будь-яке місто, Херсон має деякі планувальні недоліки. Але попри все, місто достатньо комфортне для мешканців. Наше головне завдання зробити його кращим.

Список літератури

1. Вавакін Л.В. (2012) *Формування державної системи управління містобудівним розвитком територіальних розпланувань* // *Бюлетень будівельної техніки № 1*, с. 42-45.
2. *Department for Communities and Local Government* (2012) *National Planning Policy Framework*. [Сетевої ресурс] – URL: [www.communities.gov.uk\(25.02.2012\)](http://www.communities.gov.uk(25.02.2012))

Мазур Т.М.
канд. арх., доцент
Національний Університет «Львівська політехніка»
м. Львів

Король Є.І.
старший викладач
Національний Університет «Львівська політехніка»
м. Львів

ПРОЦЕС РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНУ ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ (ЗОНІНГУ) У ПІДГОТОВЦІ АРХІТЕКТОРА-МІСТОБУДІВЕЛЬНИКА

В більшості розвинених країн світу процес міського розвитку передбачає наявність чіткої регламентації взаємовідносин між суб'єктами містобудівного планування і проектування – зонінг території, що використовується місцевою владою для врахування і узгодження державних, громадських та приватних інтересів.

Внаслідок глибинних соціально-економічних змін в Україні – переходу від планової до ринкової економіки, змін у формах власності на нерухомість та правового устрою держави були прийняті закони “Про планування і забудову територій” і “Про місцеве самоврядування”, згідно з якими у вітчизняну

містобудівну практику також впроваджуються місцеві правила використання та забудови територій міст [1].

Правила опрацьовуються на підставі генерального плану міста і мають на меті визначення допустимих видів використання земельних ділянок та параметрів їх забудови. В умовах різних форм власності на міські землі (державна, комунальна, приватна) Правила повинні забезпечити реалізацію містобудівних планів і програм розвитку міста, систем його інженерного обладнання, збереження природного та історико-культурного середовища, дотримання архітектурно-планувальних вимог щодо розпланування і забудови міської території, підвищення ефективності використання міських земель.

Процедура складання місцевих правил забудови починається з попереднього правового зонування, основою якого є функціональне зонування території міста згідно з затвердженим генеральним планом. При цьому поділ на зони здійснюється, враховуючи визначений генеральний план домінуючого виду використання та забудови тієї чи іншої частини території міста і відображається на попередньому ескізі-Карті зонування (на цьому етапі не береться до уваги специфіка використання і забудови конкретних земельних ділянок, відмінних від загалу).

Якщо в пропозиціях генерального плану функціональний поділ вільної території не визначений достатньо чітко (наприклад, з огляду на масштаб виконання містобудівної документації), постає необхідність проведення детальнішого розпланування. У цьому випадку доцільно виконати позоновий аналіз, розробивши у відповідному масштабі загальну схему розпланування району, де буде уточнено функціонально-планувальну структуру, систему транспортно-пішохідних комунікацій, типи забудови, принципи соціального обслуговування, інженерно-технічного забезпечення та благоустрою території тощо.

Під час здійснення позонового аналізу уточненню підлягають практично всі позиції попереднього зонування. Послідовно розглядається планувальна документація, проекти забудови або реконструкції, які, можливо, розроблені для певних частин території або земельних ділянок, кадастрові матеріали, інша

документація, що відображає сучасний та проектний стан соціального, інженерного і транспортного забезпечення, виконуються натурні обстеження, опитування громадськості та консультації з органами самоврядування населення, вивчаються пропозиції інвесторів тощо. Здійснюється каталогізація видів використання і забудови окремих частин території по зонах. Оцінюються можливості розвитку кожної зони або їх частин: визначається, які перспективи має домінуюча функція (чи існує потреба її підтримки за рахунок додаткового будівництва і реконструкції, або, навпаки, за допомогою зменшення щільності існуючої забудови та санації території тощо); що може стати рушійною силою розвитку домінуючої функції на цій території. Можливо варто розширити коло допустимих видів використання території та забудови, що зробить їх привабливішими для інвестора.

Архітектурно-просторові особливості зонування території (параметри та площі ділянок, ритм їх парцеляції вздовж вулиць, лінія і планувальні принципи ведення забудови, співвідношення забудованих та відкритих ділянок, висота, колористика і матеріал будівель тощо) відображаються у схемах та на ескізах, що не потребують детального опрацювання [2].

На протязі тривалого часу на кафедрі «Містобудування» інституту Архітектури НУЛП в процесі курсового і дипломного проектування студентів був напрацьований певний досвід по формуванню методики розробки схем та рекомендацій для позонового аналізу окремих ділянок міста, на підставі яких і розробляються конкретні архітектурно-планувальні пропозиції. Напрацьований досвід (архітектурно-містобудівельні аспекти правового зонування) є теоретичною платформою для підготовки архітекторів-урбаністів [3,4,5].

Підхід до розробки позонового аналізу, опрацьований в ході курсового проектування, представлений на конкретному прикладі: групі історичних кварталів Львова- території, площею 80га в межах магістральних вулиць загальноміського значення Городоцька, Шевченка та вулиці Залізничної, розташованій в серединній зоні міста, що безпосередньо прилягає до його історичного осередку. Генеральним планом Львова дана територія визначена як зона напрямку перспективного

розвитку загальноміського центру (рис.1), оскільки має значні потенційні можливості для перетворення, обумовлені її функціонально-планувальними та архітектурно-просторовими особливостями. До таких особливостей відноситься: функціональна неоднорідність та нерівномірність інтенсивності використання її території, що виявляється в наявності серед житлової забудови значної кількості ділянок постпромислових підприємств і територій спецпризначення військових частин, наближеність до історичного центру міста (рис. 2.).

На основі комплексних передпроектних досліджень даної території був сформований перелік конфліктних ситуацій (рис. 3.): функціонально-планувальні конфлікти (невідповідність пропускної здатності вулиць інтенсивності транспортно-пішохідних потоків, активна хаотична розбудова ділянок поствиробничих територій житловою забудовою при недостатній кількості об'єктів культурно-побутового обслуговування населення, відсутність озелених територій загального користування), просторово-композиційні конфлікти (відсутня чітка просторово-композиційна структура ділянки), архітектурно-просторові конфлікти внаслідок (морфологічній неоднорідності міської тканини на цій території - внаслідок нового будівництва втрачається масштабність та стильові ознаки забудови історичного середмістя Львова).

При визначенні типів конфліктів послідовно розглядалась вся наявна для даної території містобудівна документація (матеріали генерального плану Львова, історико-архітектурного опорного плану), матеріали проведених передпроектних досліджень (натурних обстежень існуючого стану забудови та її особливостей-розміщення забудови різної поверховості на території, її капітальності та історико-архітектурної цінності, наявності вільних дворових просторів та незабудованих ділянок, щільність розселення, розташування і функції існуючих об'єктів обслуговування, умов транспортного і пішохідного руху тощо) та інтерв'ювання жителів даної території щодо побажань її перспективного розвитку.

Враховання виявлених типів конфліктів знайшло своє відображення в запропонованій для даної ділянки міста Схемі правового зонування території

графічно представлений в Kartі зонування (рис. 4) і таблиці 1. На основі опрацьованої зонінг карти сформована концепція комплексної реконструкції та архітектурно-містобудівного розвитку даної історичної дільниці міста та пропозиції її забудови (рис. 5,6).

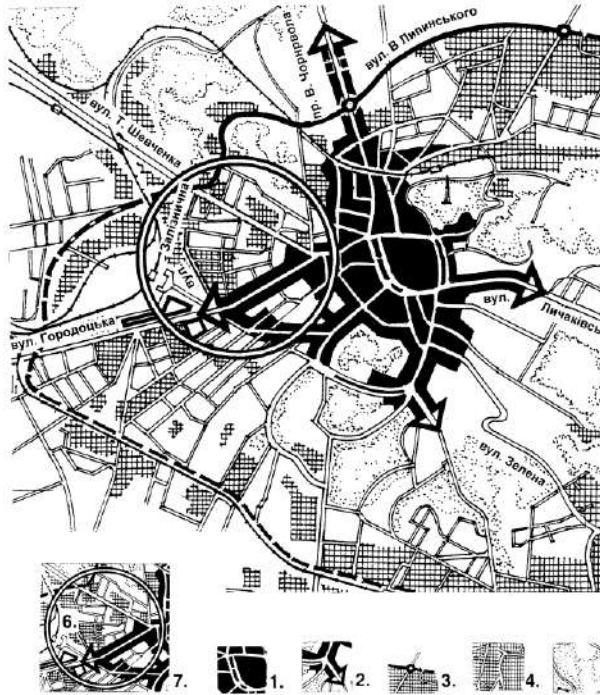

Рис. 1. РОЗМІЩЕННЯ РЕКОНСТРУЙОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ В СТРУКТУРІ м. ЛЬВОВА (згідно матеріалів ДПІ Містопроєкт, м. Львів)

1 – загальноміський центр; 2 – напрямки розвитку загально-міського центру; внутрішня транспортна кільцева магістраль (згідно концепції генерального плану Львова); 4 – виробничі території; 5 – озеленені території загальноміського користування; 6 – центральний залізничний вокзал; 7 – території реконструкції

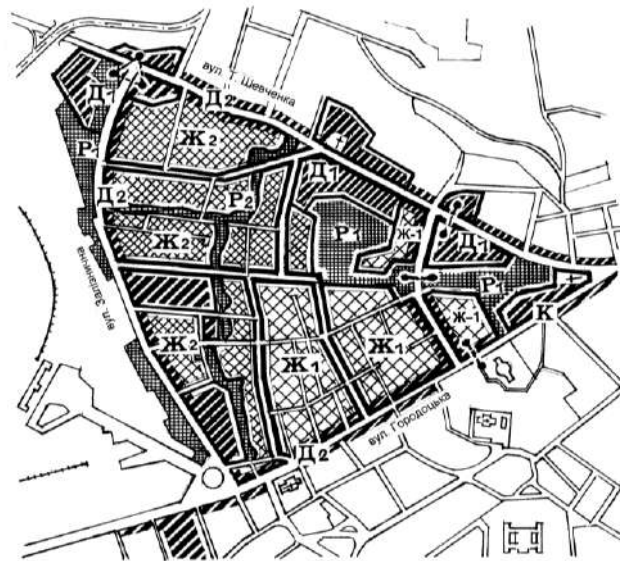

Рис. 5. ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАБУДОВИ ТЕРИТОРІЇ (ЗОНІНГ ПЛАН) СХЕМА ПРАВОВОГО ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ

Ж-1 – історично сформовані житлові квартали периметральної забудови високої щільності (висота забудови 2-4 поверхи); Ж-2 – житлова зона змішаної житлової забудови середньої поверховості; Д-1 – території концентрації комерційно-дислової і виробничої діяльності (ансамблева забудова); Д-2 – зона масової комерційно-дислової активності переважно в перших поверхах житлових будинків вздовж основних транспортних комунікацій; К – території культурно-освітніх та навчальних закладів; Р-1 – ландшафтно-рекреаційна зона загальноміського значення; Р-2 – ландшафтно-рекреаційна зона місцевого значення

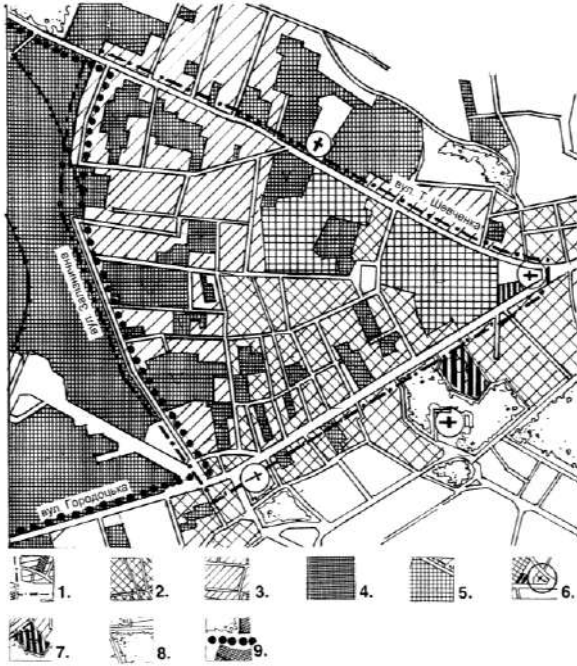

Рис. 2. СХЕМА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ МІЖ ВУЛИЦЯМИ ГОРОДОЦЬКА, Т. ШЕВЧЕНКА, ЗАЛІЗНИЧНА

1 - МЕЖА ТЕРИТОРІЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ; 2 - ІСТОРИЧНО СФОРМОВАНИ ЖИТЛОВІ КВАРТАЛИ ПЕРИМЕТРАЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ ВИСОКОЇ ЩІЛЬНОСТІ; 3 - ЖИТЛОВІ КВАРТАЛИ ЗМІШАНОЇ ЗАБУДОВИ, КОЛИ СЕРЕД РЯДІВ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ ВИДІЛЯЮТЬСЯ СПОРУДИ 4-5 ПОВЕРХІВ; 4 - ТЕРИТОРІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ; 5 - СПЕЦТЕРИТОРІЇ; 6 - ТЕРИТОРІЇ САКРАЛЬНИХ СПОРУД; 7 - ТЕРИТОРІЇ УСТАНОВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА (ТЕАТРИ, ЦИРКИ); 8 - ОЗЕЛЕНЕНІ ТЕРИТОРІЇ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ; 9 - МЕЖА ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА

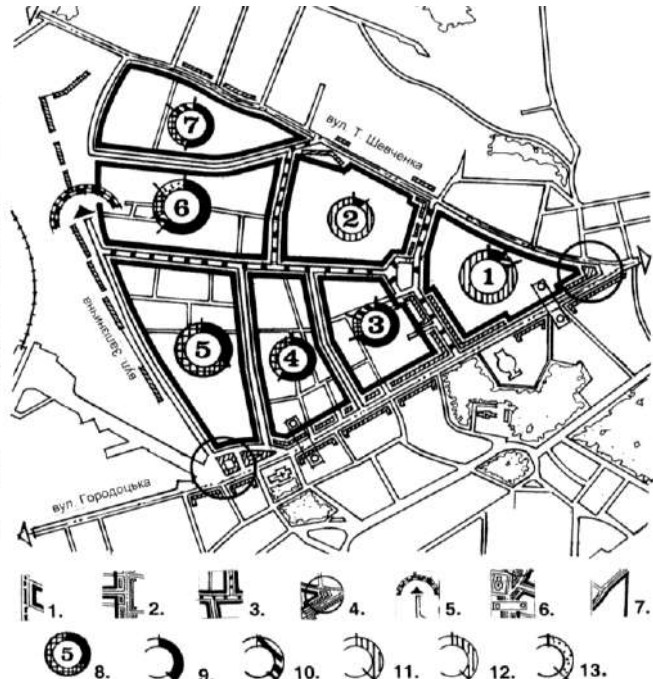

Рис. 3. СХЕМА КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В МЕЖАХ РЕКОНСТРУЙОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

1 - НЕВІДПОВІДНІСТЬ КАТЕГОРІЇ ВУЛИЦІ ІІ НОРМАТИВНИМ ПАРАМЕТРАМ; 2 - ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗШИРЕННЯ ТРАНСПОРТНО-ПІШОХІДНИХ КОМУНІКАЦІЙ; 3 - ТРАНЗИТНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ РУХ; 4 - КОНФЛІКТНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ РУХ НА ПЕРЕТИНАХ ВУЛИЦЬ; 5 - ТУПИКОВА ВУЛИЦЯ; 6 - НЕБЕЗПЕЧНИЙ ПІШОХІДНИЙ ПЕРЕХІД; 7 - МЕЖІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ ДОСЛІДЖЕННЯ *; 8 - ГРАФІК ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ; 9 - ТЕРИТОРІЯ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ; 10 - ТЕРИТОРІЯ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄКТІВ; 11 - ВИРОБНИЧІ ТЕРИТОРІЇ; 12 - СПЕЦТЕРИТОРІЇ; 13 - ОЗЕЛЕНЕНІ ТЕРИТОРІЇ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ.

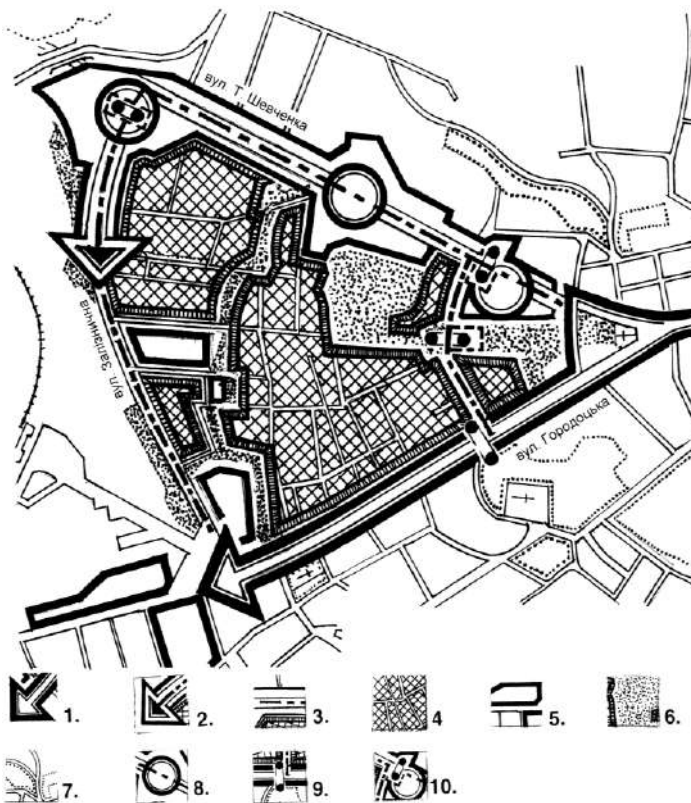

Рис 5. Концепція реконструкції території міжвулицями Городоцька, Т. Шевченка, Залізнична

1.- напрямки розвитку загальноміського центру (пропозиції Містопроекту); 2. - напрямки розвитку загально міського центру (пропозиція автора); 3. - вулиці, які підлягають реконструкції; 4 . - території житлової забудови; 5. - території концентрації ділової активності; 6. - озеленені території загально міського значення (пропоновані); 7. - озеленені території загально міського значення (існуючі); 8. - фокуси масового тяжіння населення; 9. - підземні переходи; 10. - підземні споруди різного призначення.

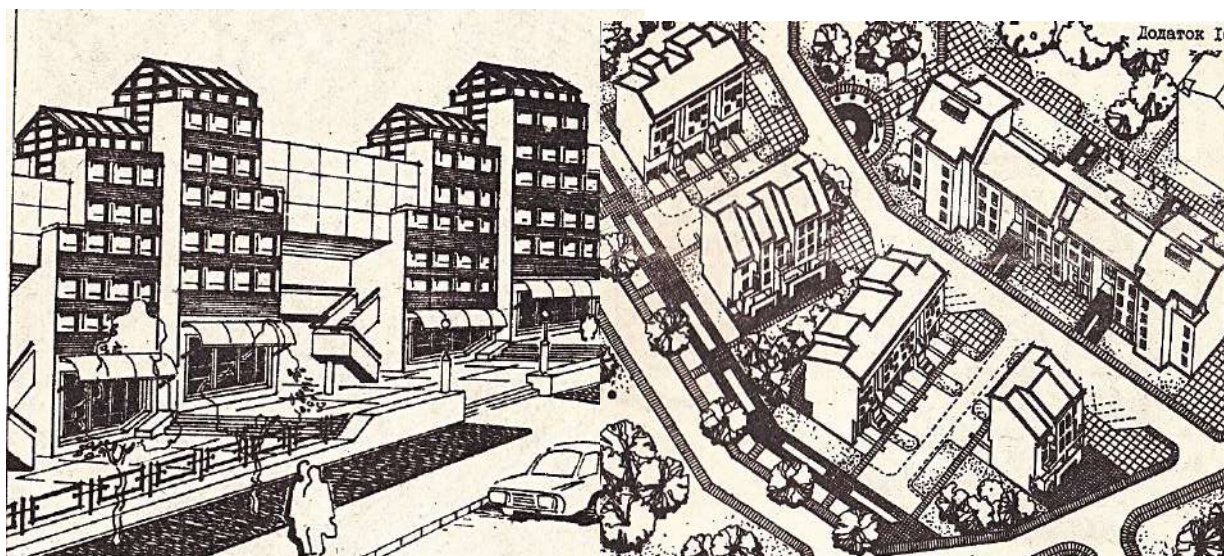

Рис.6. Пропозиції формування нової забудови в ділянці реконструкції

Таблиця 1

Вимоги до розвитку та реконструкції проектованої ділянки

Умовне позначення зони на карті	Назва зони	Об'єкти, що формують зону	Дозволені види робіт по використанню територій і споруд
1.	2.	3.	4.
Ж1	Житлова зона (забудована віллами на початку ХХ ст.)	Окремо розташовані і зблоковані житлові будинки на 2-3 поверхи з невеликими присадибними ділянками	Реконструкція і модернізація існуючих споруд, нове будівництво, розміщення гаражів для легкових автомобілів
Ж2	Житлова зона середньої та багатоповерхової поверховості	Багатоквартирні житлові будинки, перші поверхи яких використовуються під магазини, офіси	Знос малоцінної забудови, реконструкція і модернізація існуючих споруд, нове будівництво
P1, P2	Озеленена територія загальноміського значення	Бульвар, малі архітектурні форми,	Благоустрій території має здійснюватися відповідно вимог ДБН Б.2.2.-12:2019

Продовження табл. 1

Умовне позначення зони на карті	Назва зони	Об'єкти, що формують зону	Дозволені види робіт по використанню територій і споруд
1.	2.	3.	4.
Д1	Зона комерційно-ділової активності	Торгові центри, фірмові та інші магазини роздрібної торгівлі, ресторани, кафе, бари, науково-дослідницькі інститути, філії банків, виставочні зали, готелі, наземні та підземні гаражі для легкових автомобілів, автостоянки	Винос промислових об'єктів, знос малоцінної забудови, реконструкція існуючих споруд, нове будівництво, благоустрій і озеленення незабудованих територій
Д2	Зона комерційно-ділової активності	Житлові будинки, перші поверхи яких використовуються під магазини, офіси, кафе, бари, озеленені території	Винос промислових об'єктів, знос малоцінної забудови, реконструкція існуючих споруд, нове будівництво, благоустрій і озеленення незабудованих територій

Висновок. Включення в процес курсового та дипломного проектування опрацювання зонінг карти як підсумкового етапу комплексних перед проектних досліджень є важливою передумовою підготовки висококваліфікованих архітекторів-урбаністів та формування якісних проектних рішень.

Список літератури

1. *Урбаністика сьогодні (або управління територіальним розвитком та планування населених пунктів): Посібник для працівників органів місцевого самоврядування.* – К.: Академпрес, 2003. – 144 с.

2. *Гусаков В., Білоконь Ю., Нудельман В., Ваикулат О. Правила використання та забудови території міст: Метод. посібник.* – К., 1998. – 78 с.

3. Пosaцький Б.С., Мазур Т.М. Містобудівні аспекти місцевих правил забудови / В зб. наук. праць II українсько-польської науково-практичної конференції «Управління великим містом: адміністрування і безпосередня демократія». Львів 2004 С.416-426

4. Пosaцький Б., Мазур Т. Містобудівний зонінг: Методичні вказівки для студентів спеціальності 7.120103 “Містобудування”. – Львів, 1999. – 47 с.

5. Криворучко Ю.І., Пosaцький Б.С., Мазур Т.М., Король Є.І. Методика складання місцевих правил забудови (містобудівний аспект). – Львів: Видавництво НУЛП, 2004. – 32 с.

Пеньков В.О.

к.т.н., доцент

Харківський національний університет міського господарства

ім. О.М. Бекетова

м. Харків

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІСЬКИХ ВУЛИЦЬ І ДОРІГ НА ТЕХНОГЕННО - ДЕФОРМОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Значна кількість міських вулиць і доріг в різних регіонах України розташована на техногенно-деформованих територіях (ТДТ). Під впливом різних чинників, в тому числі і підземних гірничих робіт, вони часто знаходяться в незадовільному експлуатаційному стані, що стає чинником суттєвого негативного впливу на умови руху, сприяє підвищенню рівня забруднюючого впливу на оточуюче середовище.

Якісне функціонування міських вулиць і доріг передбачає забезпечення досить тривалий час прийнятних за даних умов показників швидкості, комфорту и безпеки руху та економічних показників.

Безумовно, запорукою сталого розвитку транспортної інфраструктури міст є стає його фінансування на потрібному рівні. Проте, навіть при наявності задовільного фінансування дорожньо - будівельних та експлуатаційних робіт, у

містах на техногенно-деформованих територіях матимуть місце суттєві особливості обумовлені різними специфічними чинниками.

Пов'язаний із зміною просторового положення об'єктів вплив техногенних деформацій (ТД) проявляється у деформаціях (горизонтальних, вертикальних, кручення), конструктивних елементів, як усього об'єкта так і його окремих ділянок. Крім деформацій проявляються похідні чинники - зміна ухилів та рівності. При крутому падінні пластів дуже суттєвим чинником деформацій можуть стати прояви локальної кривизни - уступи. Досить часто суттєвий вплив на стан доріг справляє погіршення водовідведення та водно - теплового режиму через зміну ухилів системи водовідведення та значний підйом рівня ґрунтових вод в наслідок осідання (до 100-150мм на рік).

Дороги, як лінійні споруди, розташовані здебільшого у декількох зонах ТДТ, з дуже різними значеннями деформацій. На такі об'єкти можуть чинити вплив декілька чинників одночасно. На незабудованих територіях допускається вплив на дороги практично без обмежень, у забудові діють суттєві обмеження, але вони враховують специфіку промислових і цивільних будівель і споруд.

В силу конструктивних особливостей дороги слідує за деформованою земною поверхнею, повторюючи її форму і відповідно деформуєчись.

Зважаючи на міжгалузеві відносини, суттєво ускладнюється комплексний аналіз ситуації і всебічна оцінка поточного та прогнозованого стану об'єктів. Тому якісна надійна оцінки існуючої ситуації можлива тільки при спільному аналізі впливу різних факторів та різнорідних даних.

Головною проблемою у забезпеченні якісного функціонування таких доріг є відсутність методів оцінки впливу підземних гірничих робіт на поточний стан доріг, а відтак чітко спланованої стратегії прогнозування стану.

Тому для цілісного розуміння проблеми та її успішного вирішення, необхідне чітке розуміння об'єкту дослідження та використання при вирішенні поставлених задач системного підходу та новітніх розробок в науці та техніці.

Для надійного оцінювання стану вулиць і доріг на техногенно-деформованих територіях необхідно мати науково обґрунтовані залежності між показниками техногенного впливу та змінами стану як окремих елементів вулиць і доріг, так і всієї транспортної інфраструктури міст на техногенно-деформованих територіях (ТДТ).

Вихідними даними про фізичні характеристики вулиць і доріг можуть бути документи натурних обмірів об'єкта оцінки та документи, що підтверджують їхній фізичний (технічний), як земельних поліпшень, проведених спеціалізованими організаціями, які відповідно до законодавства мають право виконувати такі роботи.

Виконані у попередні роки дослідження [1,5] показали можливість та доцільність оцінки негативних змін та врахування техногенних деформацій для вирішення практичних задач дорожнього будівництва та міського господарства.

Подальші дослідження [3,4,5] були спрямовані на одержання залежностей для оцінювання впливу проявів локальної кривизни (уступів) на розвиток тріщин у дорожніх одягах, визначення впливу змін параметрів геометричних елементів на експлуатаційні показники вулиць і доріг, умови руху та оточуюче середовище на техногенно-деформованих територіях.

Додаткове впорядковане фінансування забезпечення нормального функціонування міських вулиць і доріг на ТДТ територіях можливе при надійному обґрунтуванні впливу підземних гірничих робіт (ПГР) на земну поверхню і споруди у конкретному районі, зв'язку погіршення якісного стану вулиць і доріг із наслідками впливу ПГР, значимості цього впливу на окремі елементи доріг і дорожньої інфраструктури;

Надалі потрібна розробка нових, вдосконалення та адаптація існуючих методів оцінки поточного і прогнозованого стану вулиць і доріг під впливом підземних гірничих робіт. Ця робота повинна включати :

- обґрунтування необхідності додаткових витрат, пов'язаних з достроковим зниженням якості дорожніх одягів та системи поверхневого водовідведення у коротко та довготерміновій перспективі.

- врахування особливостей функціонування ПВД при наявності проявів локальної кривизни у районах розробки крутих пластів, коли негативний вплив збільшується багаторазово.

Зважаючи на міжгалузевий стан проблеми компенсації збитків суттєво ускладнений комплексний аналіз ситуації і всебічна оцінка поточного та прогнозованого стану об'єктів. Тому якісна надійна оцінки існуючої ситуації можлива тільки при спільному аналізі впливу різних чинників та різнорідних даних.

Якісному вирішенню задач забезпечення сталого функціонування і розвитку міських вулиць і доріг на ТДТ в найбільшій мірі сприяє впровадження інфраструктури геопросторових даних (ІГД) та використання ГІС-технологій в тому числі на рівні муніципальної інформаційної системи.

Для створення і розвитку інфраструктури геопросторових даних в управлінні станом якістю вулиць і доріг на ТДТ необхідно визначення основних засад формування інфраструктури геопросторових даних на ці об'єкти.

Це дозволяє вирішити задачі аналізу та оперативної оцінки стану вулиць і доріг; визначення чинників впливу на якісні показники конкретних ділянок; класифікації на ТДТ вулиць і доріг за якісним станом, рівнем впливу ПГР та необхідності додаткових витрат; розробки рекомендацій з управління станом таких вулиць і доріг з використанням ГІС-технологій та галузевого набору геопросторових даних.

Список літератури

1. Пеньков В.А. Влияние подработки на городские улицы и дороги. В.А Пеньков, А.Г. Сирик // Містобудування та територіальне планування.- К.: КНУБА .-1999.- вип. 4 .- С.98-105.

2. Пеньков В.О До розвитку досліджень міських вулиць і доріг на техногенно-деформованих територіях /В.О. Пеньков // Містобудування та територіальне планування: наук. - техн. зб. – К., КНУБА, 2015 Вип. 58. с. 398-404

3. Пеньков В.О. Моделювання проявів локальної кривизни при техногенному впливі на дороги / В.О. Пеньков // Містобудування та територіальне планування: наук.- техн. зб. – К., КНУБА.- 2014.-Вип.52.- С.305- 310.

4. Пеньков В.О. Про рівність міських вулиць і доріг на техногенно-деформованих територіях /В.О. Пеньков // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. зб. – К., КНУБА.- 2016 – Вип. 62 Ч.1 - С.4 83-488.

5. Пеньков В.О До оцінки впливу техногенних деформацій міських вулиць і доріг на оточуюче середовище / В.О. Пеньков // Містобудування та територіальне планування: наук.- техн. зб. - К., КНУБА.- 2017.- Вип. 64 с.279-283

Піциль А.О.

к. с.-г. н, старший викладач

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

Коткова Т.М.

к. с.-г. н, доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

Карась І.Ф.

к. с.-г. н, доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАХОДИ ПО ВІДНОВЛЕННЮ ТЕРИТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЖИТОМИР

Рельєф території міста сформований на кристалічному фундаменті і представляє собою хвилясту рівнину, яка розчленована ярами та балками із загальним нахилом поверхні землі до долин річок. Виходи гранітів на поверхню спостерігаються в долинах річок Тетерів та Кам'янки. Абсолютні відмітки поверхні змінюються від 163 м до 230 – 235 м.

Загальний невеликий ухил території міста спостерігається в бік р. Тетерів, а найбільші ухили зосереджені на крутих схилах річок Тетерів та Кам'янка, з проявом ерозійних процесів.

Площа водозбірного басейну м. Житомир становить 6083 тис. га.

Під різноманітною забудовою територія в урбосистемі складає 4229,8, (це близько 69,5% площі від усієї площі міста). Зеленою зоною міста зайнято 7,9% від загальної площі урбанізованої території водозбору в тому числі (зелені насадження загального користування, ліси та інші лісо вкриті площі. Дороги з твердим покриттям, в т.ч. вулично–дорожньої мережі, займають 324,0 га (5,3 % від

загальної площі) та зовнішнього транспорту 230 га (3,8% від загальної площі) (табл. 1).

Згідно з гідрологічною характеристикою річок м. Житомира, площа водойм зайнятих водними об'єктами складає 2,98 км; довжина берегової лінії річок і водойм складає 64,5 км: р. Тетерів 10,7, км, р. Кам'янка 9,4, км, р. Крошенка 8,2 км, р. Лісна 2,5, км р. Путятинка 3,0 км.

Таблиця 1

Розподіл земель в межах міста Житомир

№	Показники	га	%
1	Територія в межах міста	6083,0	100
2	Житлова забудова (багатоквартирна, садибна)	2416	39,7
3	Громадська забудова	383,4	6,3
4	Землі Міністерства оборони України	379,0	6,2
5	Виробнича забудова	642,4	10,6
6	Комунально-складська забудова	409,0	6,7
7	Транспортна інфраструктура	554,0	9,1
8	Ландшафтно-рекреаційна	479,6	7,9
9	Природоохоронного призначення	71,6	1,2
10	Сільськогосподарські землі	375,0	6,2
11	Водні поверхні	157,8	2,6
12	Інші території	215,2	3,5

Зберігається небезпека від водонапірної греблі на р. Тетерів, яка визнана аварійною і ремонт якої не завершено. Внаслідок руйнування греблі можливе затоплення промислових будівель та до 180 житлових будинків приватного сектору в басейнах річок Тетерів та Кам'янка на площі до 1,5 км² з населенням близько 1,1 тис. чол.

На теперішній час в місті існує повна роздільна система каналізації. Відведення поверхневих вод з території міста забезпечується як закритою так і відкритою мережею дощової каналізації, протяжність якої становить: закрита дощова каналізація – 82,6 км; відкрита дренажна водовіднамережа- 160 км. Нараховується люків оглядових колодязів:

- На магістральній мережі – 744 шт;

- На внутрішньо кварталній мережі 3534шт;
- На прибудинковій дренажній мережі -2207шт.

Кількість дощоприймальних колодязів на магістральній та внутрішньо кварталній мережі становить 2348 шт.

В районі західного мікрорайону по вулю Клосовського розташовані очисні споруди дощової каналізації. Випуск очищеного стоку здійснюється вр. Кам'янка.

В районі військового містечка по вул. Маршала Жукова побудовані очисні споруди (прості відстійники) дощової каналізації, які на сьогодні замулені та потребують повної реконструкції та розширення.

Також в районі вул. Слобідської існують локальні очисні споруди закритого типу, на які подаються поверхневі стоки з території паперової фабрики. Очисні споруди потребують реконструкції.

В цілому мережі існуючої дощової каналізації представляє собою окремі локальні колектори прокладені по окремих вулицях або пониженнях рельєфу (тальвегам балок) та локальні мережі з випуском дощового та талого стоку в основному без будь якого очищення. Всього на території м. Житомир нараховується близько 90 скидів стоку до водних об'єктів, із яких 42 підлягає контролю комунальних підприємств.

Існуюча пропускна спроможність деяких колекторів не забезпечує нормативне відведення дощових та талих вод. Колектори забиті піском, побутовим та будівельним сміттям. Більшість відкритих каналів заросли або засипані сміттям та втратили початкову пропускну спроможність. Окремі ділянки дощової каналізації потребують капітального ремонту, прочищення, перекладки, та реконструкції.

Для покращення існуючого стану дощової каналізації ми пропонуємо наступні кроки, які передбачають систему заходів, спрямованих на зменшення надходження забруднюючих речовин і зниження ризику виникнення вторинного забруднення річок і водойм. Системи відведення і регулювання поверхневого стоку зселитебних водозборів повинні служити структурним продовженням існуючої

гідрографічної мережі і не порушувати природних процесів, які протікають у водних об'єктах. Інженерна мережа скидання стоку повинна закінчуватися водоочисними ставками або відстійниками для очищення забруднених вод, з осадженням суспензій з наступним біохімічним і хімічним окисленням органічних речовин і видаленням (утилізацією) забрудненого осаду.

Для затримання забруднюючих речовин на водозборі необхідно використовувати природні або штучні геохімічні бар'єри (інженерно-біологічні системи) – посадка деревної і чагарникової рослинності, посів трав, створення насаджень – мулофільтрів, спорудження водозатримуючих валів і найпростіших гідротехнічних споруд, валів-каналів та закритих дренажів[1, с. 84].

До 30 ділянок та окремі райони міста постійно підтоплюються під час весняного сніготанення та зливових дощів. За результатами аналізу наслідків повені попередніх років та з урахуванням понижених і заболочених територій, визначені наступні зони підтоплення в басейнах річок міста: 1. –р. Тетерів головна каналізаційна насосна станція; до 300 будинків приватного сектору, з числом мешканців до 1300 чоловік; 2. –р. Кам'янка каналізаційна насосна станція №3; до 100 житлових будинків, з числом мешканців до 360 чоловік; 3. – р. Крошенка каналізаційна насосна станція №8, гребля ВАТ «Електровимірювач», гребля ВАТ «Соколівський кар'єр» до 180 будинків приватного сектору, з числом мешканців до 900 чоловік.

За даними АТ «Житомирбудрозвідування» загальна площа території міста що зазнає підтоплення внаслідок повені, злив, дощів чи довготривалих опадів, складає понад 230,0 га тобто біля 3,6% від загальної території міста (загальна площа міста 6083 га) де проживає близько 7,24 тис. чоловік. Заболочені ділянки спостерігаються в місцях виходу на поверхню ґрунтових, що поширено в тальвегах балок та ярів.

У межах міста в районах забудов налічується 5 зсувонебезпечних ділянок (райони вул. О. Клосовського, Малікова, Замковая гора, вул. Шевченка, Свободи,

пров. Чуднівський, Береговий) загальною протяжністю 9,5 км, де проживає близько 8,5 тис. чол.

Невеликі ділянки території, загальної площею біля 3,0 га розташовані на схилах річок та балок мають ускладнення в разі їх освоєння під забудову через крутизну понад 15%. Місцями ці території є потенційно зсувонебезпечними. За даними управління з надзвичайних ситуацій найбільш небезпечними ділянками міста є лівобережжя р. Кам'янка і р. Тетерів, де крутизна схилів становить 25 – 30 градусів та висота 20 –30 метрів. За оцінками АТ «Житомирбудрозвідання», довжина потенційно зсувонебезпечних ділянок по м. Житомир при ширині 50 – 100м складає 9,5км.

Найбільш небезпечними для території міста є повені внаслідок раптового танення снігів та льодоходу в басейнах річок міста. Значні території в заплавах річок, днищах балок зазнають підтоплення тому міською програмою передбачено основні гідротехнічні заходи з інженерної підготовки території, що повинно призвести до покращення навколишнього середовища. (табл.2).

Таблиця 2

Основні гідротехнічні заходи з інженерної підготовки території в межах ландшафтів м. Житомир на 2017–2019 роки

№	Назва заходів	Одиниця Виміру	Кількість
1	Регулювання русел річок , струмків	Км	28
2	Берегоукріплення	Км	1,2
3	Захист від підтоплення	Га	230
4	Благоустрій пляжів	Га	7,5
5	Розчистка існуючих водойм	Га	158,0
6	Ліквідація заболоченостей	Га	3,0
7	Розчистка дренажної мережі	Км	160,0
8	Протиерозійні заходи	Га	21,0
9	Протизсувні заходи	Га	95,0
10	Ремонт реконструкція гідропоруд	Шт.	2,0
11	Рекультивация порушених земель	Га	34,1

Крім вище перерахованих заходів в місті потрібно провести розширення мережі зелених насаджень та благоустрій мережі зелених насаджень, які проводяться завдяки створенню нових зон зелених насаджень.

Список літератури

1. Піціль А. О. Екологічні особливості формування та трансформації поверхневого стоку з міських та сільських селитебних ландшафтів / А. О. Піціль // Агробіологія. – 2015. – № 1.(117) – С. 82–85.

Янін О.Є.
к.т.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОГИНУ СТАЛЕВОЇ БАЛКИ ВИХОДЯЧИ З ТОЧНОЇ ФОРМУЛИ КРИВИЗНИ

Розвиток комп'ютерних технологій відкриває можливість виконувати точні розрахунки прогинів балки. У деяких випадках це може мати певне значення.

Розглянемо однопролітну шарнірно обперту сталеву двотаврову балку, яка завантажена нормативним рівномірно-розподіленим лінійним навантаженням q і має проліт L та висоту h .

Диференційне рівняння зігнутої осі балки має вигляд:

$$\frac{M(x)}{EI} = \frac{y''(x)}{\left(1 + y'(x)^2\right)^{\frac{3}{2}}}. \quad (1)$$

Традиційно деформації балки визначають таким чином. При малих деформаціях величина

$$y'(x)^2 \ll 1.$$

У цьому випадку, рівняння (1) можна записати у вигляді:

$$\frac{M(x)}{EI} = y''(x) \quad (2)$$

Розв'язавши його знаходять приблизне рівняння зігнутої осі балки.

Певний інтерес являє собою точне рішення нелінійного диференційного рівняння (1). Відсутність у ньому у явному вигляді U відкриває можливість його проінтегрувати.

Позначимо

$$\phi(x) = \frac{q}{2 \cdot EI} \cdot \left(\frac{L \cdot x^2}{2} - \frac{x^3}{3} - \frac{L^3}{12} \right) \quad (3)$$

Після інтегрування, рівняння зігнутої осі (при урахуванні початкових умов) прийме вигляд:

$$y(x) = \Phi(x) - \Phi(0) = \int_0^x \frac{\phi(x)}{\sqrt{1 - \phi^2(x)}} dx \quad (4)$$

Знаходження отриманого інтеграла являє собою достатньо складну задачу. З іншого боку, рівняння зігнутої осі можна залишити у такому вигляді. Завдяки наявності комп'ютерних програм (зокрема MathCAD) є можливість обчислювати значення у безпосередньо за формулою (4).

Прогин посередині прольоту

$$f = y\left(\frac{L}{2}\right) = \Phi\left(\frac{L}{2}\right) - \Phi(0) = \int_0^{\frac{L}{2}} \frac{\phi(x)}{\sqrt{1 - \phi^2(x)}} dx \quad (5)$$

Теж за приблизною формулою

$$f_{\text{прибл}} := \frac{5 \cdot q \cdot L^4}{384 \cdot E \cdot I} \quad (6)$$

Похибка при визначенні прогину приблизним методом

$$\delta = \frac{|f - f_{\text{прибл}}|}{f} \quad (7)$$

З метою визначити як впливають параметри балки на похибку, були розглянуті балки висотою $h=0,05;0,1; 0,15\dots1$ м та прольотом $L=12$ м. При кожному значенні h було знайдене граничне за міцністю розрахункове рівномірно-розподілене лінійне навантаження $q_{\text{розр}}$ виходячи з рівності

$$\frac{M}{W} = \frac{q_{\text{розр}} \cdot L^2}{8 \cdot W} = R_y \cdot \gamma_c \quad (8)$$

При цьому навантаженні обчислювались значення f , $f_{\text{прибл}}$ та δ . Переріз балки прийнятий оптимальним, тобто площа полиць дорівнювала площині стінки. Результати розрахунку зведені до таблиці 1.

Таблиця 1

Результати розрахунку

l	h, м	b _f , м	h _w , м	I, м ⁴	W _x , м ³	q _{розр} , кН/м	q, кН/м	f _{прибл} , м	f, м	δ, %
0	0,05	0,013889	0,014	1,3E-07	5,21E-06	0,185297	0,154414	-1,55339806	-1,65085285	5,90329994
1	0,1	0,027778	0,064	1,9E-06	3,8E-05	1,350722	1,125602	-0,77669903	-0,78789816	1,42139302
2	0,15	0,041667	0,114	7,77E-06	0,000104	3,682901	3,069084	-0,51779935	-0,52106971	0,6276236
3	0,2	0,055556	0,164	2,02E-05	0,000202	7,195657	5,996381	-0,38834951	-0,38972229	0,35224362
4	0,25	0,069444	0,214	4,18E-05	0,000334	11,89176	9,909796	-0,31067961	-0,31138085	0,22520204
5	0,3	0,083333	0,264	7,5E-05	0,0005	17,77212	14,8101	-0,25889968	-0,25930498	0,15630236
6	0,35	0,097222	0,314	0,000122	0,000699	24,83714	20,69761	-0,22191401	-0,22216905	0,11479549
7	0,4	0,111111	0,364	0,000186	0,000931	33,08701	27,57251	-0,19417476	-0,19434553	0,08787099
8	0,45	0,125	0,414	0,000269	0,001196	42,52186	35,43488	-0,17259978	-0,17271968	0,06941848
9	0,5	0,138889	0,464	0,000374	0,001495	53,14173	44,28477	-0,15533981	-0,15542719	0,05622292
10	0,55	0,152778	0,514	0,000502	0,001827	64,94668	54,12223	-0,14121801	-0,14128365	0,04646152
11	0,6	0,166667	0,564	0,000658	0,002192	77,93673	64,94727	-0,12944984	-0,12950039	0,03903822
12	0,65	0,180556	0,614	0,000842	0,002591	92,11189	76,75991	-0,11949216	-0,11953192	0,03326177
13	0,7	0,194444	0,664	0,001058	0,003023	107,4722	89,56017	-0,110957	-0,11098883	0,02867872
14	0,75	0,208333	0,714	0,001308	0,003488	124,0176	103,348	-0,10355987	-0,10358575	0,0249816
15	0,8	0,222222	0,764	0,001595	0,003987	141,7482	118,1235	-0,09708738	-0,0971087	0,02195594
16	0,85	0,236111	0,814	0,00192	0,004519	160,664	133,8867	-0,09137636	-0,09139413	0,01944846
17	0,9	0,25	0,864	0,002288	0,005084	180,7649	150,6374	-0,08629989	-0,08631487	0,01734725
18	0,95	0,263889	0,914	0,002699	0,005683	202,051	168,3758	-0,08175779	-0,08177052	0,01556905
19	1	0,277778	0,964	0,003157	0,006315	224,5223	187,1019	-0,0776699	-0,07768082	0,0140509

З'ясувалось, що при відносно великих значеннях h , похибка складає 0,01-0,02%, а при малих – до 6%, тобто більш ніж на два порядку вище. Отже, при малих h прогин треба знаходити за точною формулою. Але, такі балки не можуть бути використані для будівельних конструкцій, оскільки їх деформація значно перевищує граничне значення.

Список літератури

1. Металлические конструкции. Общий курс: Учебник для вузов /Е.И. Беленя, В.А. Балдин, Г.С. Ведеников и др.; Под. общ. ред. Е.И. Беленя. 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Стройиздат, 1986. – 560 с., ил.
2. ДБН В.2.6-198:2014. Сталеві конструкції. Норми проектування». – Київ: Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, 2014. – 199с.
3. Беляев Н.М., Сопротивление материалов, - 15-е изд., перераб. - М., 1976. - 608 с.
4. Бронштейн И.Н., Семендяев К.А. Справочник по математике для инженеров и учащихся втузов. - М.: ОГИЗ, 1945. 556 с.

Чеканович М.Г.

к.т.н., професор

ДВНЗ «Херсонський держаний аграрний університет»

м. Херсон

Айметов А.П.

магістр

ДВНЗ «Херсонський держаний аграрний університет»

м. Херсон

ПРОГНОЗОВАНИЙ ОБ'ЄКТ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНУ В РАМКАХ МІСТОБУДІВНОГО ЗОНІНГУ

Одним з напрямків створення комфортного штучного середовища для мешканців міста, туристів є архітектурно привабливий і функціонально доступний парковий комплекс, що включає водний об'єкт [1]. Такий об'єкт особливо важливий для посушливого південного регіону України, зокрема для міста Херсон.

В центрі міста Херсон в парку «Херсонська фортеця» передбачено реконструкція, відновлення архітектурного об'єкта «Лебедине озеро», який на теперішній час не експлуатується.

Проведення комплексних досліджень якості влаштування і міцності залізобетонних плит відкосів та інших елементів для можливості сучасної реконструкції архітектурного водного об'єкту в центрі паркової зони міста Херсон.

Відповідно до плану зонування території (зонінгу) міста Херсон заплановано відновлення, реконструкція об'єкту «Лебедине озеро». Для можливості реконструкції нами проведено технічне обстеження існуючих чаш озера [2]. Визначення міцності бетону виконувалось для кожної ділянки конструкції за допомогою ультразвукового приладу ПУЛЬСАР 1.1 і за 15 вимірами електронним приладом Beton Pro CONDROL ударно- імпульсної дії. Основні результати неруйнівного визначення міцності бетону конструкцій чаш «Лебедине озеро» об'єкту: «Реконструкція чаші «Лебедине озеро» у м. Херсон представлені представлені в табл. 1.

В рамках обстеження встановлені дефекти і недоліки. Місцями не заповнений ґрунт «постілі» під окремими плитами (див. рис.2), не забезпечені умови обпирання плит по нижній поверхні. Монолітний бетон біля переходу між чашами об'єкту «Лебедине озеро», що розташований вище ребристих плит, розділений на частини і не може використовуватися як єдина конструкція при реконструкції.

Окремі збірні плити чаші, зокрема друга зліва, мають місцеве порушення поверхні і відшарування бетону в нижній частині, недостатню товщину захисного шару бетону [3].

Згідно проекту реконструкції у парку «Херсонська фортеця», розташованого у центрі міста озеро ділиться на три частини (рис.3,5,6). Перша зона – це зона молодіжного відпочинку, друга зона – це зона «релаксу», третя зона – зона «лебедів».

Рис.1. Оцінка міцності бетону збірних залізобетонних плит чаші «Лебедине озеро»

Таблиця 1

Результати неруйнівного визначення міцності бетону плит відкосів

Найменування елемента конструкції	Ряд, вісь, точка	Міцність бетону (МПа)	Примітки
Стіна з монолітного бетону малої чаші	№1 зліва	25,5	Визначення міцності виконувалось для кожної ділянки конструкції за допомогою ультразвукового приладу ПУЛЬСАР 1.1 і за 15 вимірами електронним приладом Beton Pro CONDROL
	№2 центр	24,9	
	№3 зправа	25,2	
Збірна плита малої чаші п'ята зліва	№1 верх	59,3	
	№2 центр	60,4	
	№3 низ	60,1	
Збірна плита малої чаші по центру	№1 верх	61,2	
	№2 центр	63,8	
	№3 низ	62,3	
Збірна плита малої чаші четверта зправа	№1 верх	58,3	
	№2 центр	59,2	
	№3 низ	59,6	

Рис. 2. Під окремими плитами є повітряний проміжок, не забезпечена «постіль» для їх обпирання

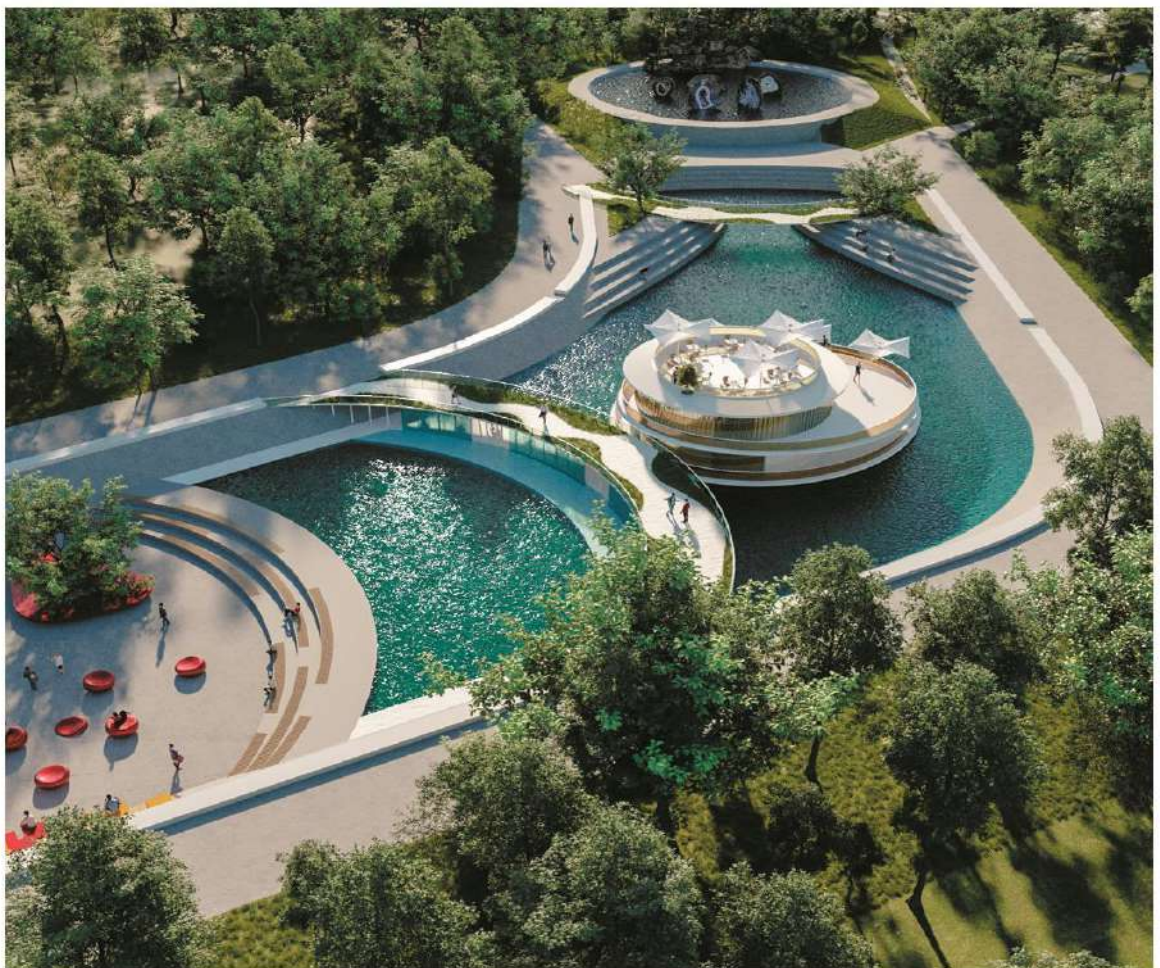

Рис. 3. Проектне вирішення об'єкту «Лебедине озеро» в м. Херсон

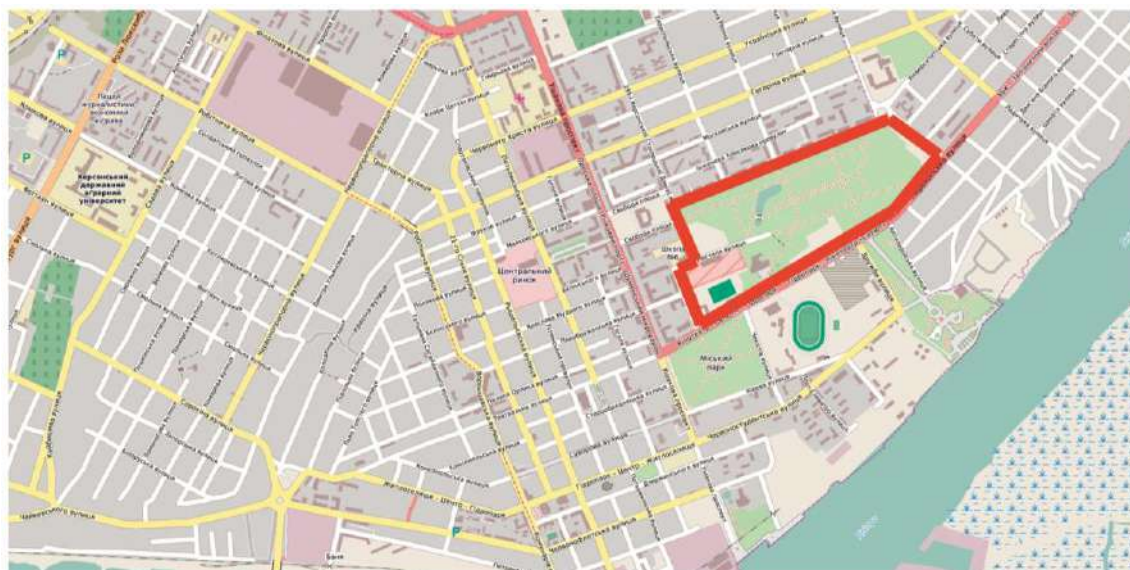

Рис. 4. Місце розташування об'єкту «Лебедине озеро» в парковій зоні м. Херсон

Рис. 5. Фрагменти об'єкту «Лебедине озеро» в м. Херсон

На основі аналізу результатів неруйнівного визначення міцності бетону конструкцій чаш об'єкту «Лебедине озеро» у м. Херсон, встановлено, що технічний стан бетону збірних конструкцій класифікується як «задовільний». При цьому встановлено, що міцність бетону збірних конструкцій не нижче 39 МПа, міцність монолітного бетону, зокрема підпірної стінки між чашами, плит не менше 24 МПа. Монолітний бетон біля переходу між існуючими чашами об'єкта

«Лебедине озеро» не може використовуватися як суцільна несуча конструкція при реконструкції.

Рекомендується забезпечити умови обпирання плит по нижній поверхні на основу. В цілому слід забезпечити гідроізоляцію арматури плит (місцями недостатня товщина захисного шару) і забезпечити водонепроникність чаші в процесі реконструкції.

Список літератури

1. Пиворович В. Б., Дяченко С.А. Лицями старого Херсона. Штрих. – Херсон, 2003. – 196 с.
2. ДСТУ-Н Б В.1.2-18:2016. Настанова щодо обстеження будівель і споруд для визначення та оцінки їх технічного стану. - К.: ДП «УкрНДНЦ», 2017. – 43 с.
3. ДБН В.2.6-98:2009. Бетонні та залізобетонні конструкції. Основні положення. - К.: ДП «Укрархбудінформ», 2011. – С. 7-59.

Янін О.Є.
к.т.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон

ПІДБІР ПЕРЕРІЗУ ЦЕНТРАЛЬНО-СТИСНУТОЇ СУЦІЛЬНОЇ СТАЛЕВОЇ КОЛОНИ У КОМП'ЮТЕРНІЙ СИСТЕМІ MATHCAD

Традиційні методи підбору розмірів поперечного перерізу центрально-стиснутої сталеві колони передбачають використання методу послідовних наближень. У цьому випадку трудомісткість розрахунків може виявитись достатньо великою. Використання комп'ютерної програми дозволяє значно скоротити час проектування та обрати найбільш економічний поперечний переріз.

Підбір розмірів поперечного перерізу колони двотаврового поперечного перерізу доцільно виконувати виходячи із рівності лівої і правої частин умови загальної стійкості [1]

$$\frac{N}{\phi_y AR_y \gamma_c} = 1. \quad (1)$$

Традиційно задачу розв'язують таким чином:

- 1) задаються гнучкістю колони λ_y ;
- 2) знаходять відповідне значення коефіцієнту стійкості ϕ_y ;
- 3) обчислюють потрібні:

- радіус інерції $i_y = \frac{l_{ef,y}}{\lambda_y}$;

- ширину полиці $b_f \approx i_y / 0,24$;

- площу поперечного перерізу на основі рівняння (1)

$$A_{номр} = \frac{N}{\phi_y R_y \gamma_c} ;$$

- 4) виходячи з $A_{номр}$, а також знайдених b_f і $h_\omega = b_f$ визначають t_ω і t_f ;

- 5) перевіряють загальну стійкість колони та місцеву стійкість стінки і полиць.

Розглянемо можливість проектування економічного перерізу колони, який відповідає мінімальним витратам сталі. При зменшенні гнучкості колони λ_y , величина ϕ_y зростає, а $A_{номр}$ – зменшується. З цього випливає, що чим менше λ_y , тим менше витрати сталі на колону, і вона буде більш економічною.

З іншого боку, при зменшенні λ_y зростають i_y , b_f і h_ω . Оскільки при цьому площа поперечного перерізу A зменшується, то товщини стінки і полиць t_ω і t_f теж

будуть зменшуватись. Це означає, що гнучкості стінки і полиць будуть зростати і наближуватись до граничних значень. Отже, зменшуючи гнучкість колони λ_y можна досягти такого її значення $\lambda_{y,ont}$, при якому гнучкість стінки або полиць буде дорівнювати граничній величині. При подальшому зменшенні λ_y місцева стійкість стінки або полиць буде не забезпеченою. Тому, при проектуванні гнучкість колони доцільно прийняти рівною $\lambda_{y,ont}$. При певному співвідношенні між t_ω і t_f гнучкість стінки і полиць досягнуть граничного значення разом при гнучкості колони $\lambda_{y,ont}$.

З викладеного випливає, що розміри поперечного перерізу b_f , h_ω , t_ω і t_f треба визначати виходячи із рівності лівих і правих частин умов загальної та місцевої стійкості:

$$\frac{N}{\phi_y A R_y \gamma_c} = 1; \quad (2)$$

$$\frac{h_{ef}}{t_\omega} = \bar{\lambda}_{uw} \sqrt{\frac{E}{R_y}}; \quad (3)$$

$$\frac{b_{ef}}{t_f} = \bar{\lambda}_{uf} \sqrt{\frac{E}{R_y}}. \quad (4)$$

Параметри A , ϕ_y , $\bar{\lambda}_{uw}$, $\bar{\lambda}_{uf}$, b_{ef} являють собою функції розмірів поперечного перерізу.

Отримана система з трьох рівнянь містить три невідомі величини: $b_f = h_\omega$, t_ω і t_f і тому має одне рішення.

Оскільки алгебраїчне розв'язання системи є достатньо складним, задачу доцільно вирішувати за допомогою комп'ютерної програми у системі *MathCAD*.

Прийняті остаточно генеральні розміри перерізу b_f і h_w повинні бути близькими до розрахованих і в той же час відповідати існуючому сортаменту листової сталі, вимогам уніфікації і припускати можливість виконання зварних поясних швів автоматичним зварюванням. Оскільки прийняті значення b_f і h_w як правило відрізняються від розрахованих, то необхідно знайти нові уточнені величини товщин t_w і t_f . Це доцільно робити таким чином.

У рівняннях (2) і (4) після прийняття b_f і h_w залишиться дві невідомі змінні величини t_w і t_f . Тому, ці рівняння можна розглядати як функції товщини полиці t_f від товщини стінки t_w , задані у неявному вигляді. Графіки цих функцій на координатній площині в осях $t_f - t_w$ обмежать області, для яких виконується відповідна умова загальної стійкості колони або місцевої стійкості полиці. Виведення формул, які б виражали явно t_f через t_w у відповідності з рівностями (2) і (4) являє собою певні математичні труднощі. Їх можна здолати за допомогою комп'ютерної програми у системі *MathCAD*. Для цього треба задатись рядом значень аргументу t_w у певному діапазоні. При кожному значенні t_w необхідно розв'язати відповідне рівняння ((2) або (4)) та знайти t_f . Таким шляхом можна сформулювати функцію $t_f(t_w)$ із заданою областю значень аргументу.

Позначимо через $T_f(t_w)$, $T_{fl}(t_w)$ функції, які можуть бути отримані відповідно із рівностей (2) і (4). При фіксованому t_w якщо прийняте значення t_f перевищує $T_f(t_w)$ або $T_{fl}(t_w)$, то відповідна умова загальної та місцевої стійкості буде виконана. Тому області на координатній площині, для яких виконується умова загальної стійкості колони або місцевої стійкості полиць лежать вище відповідних графіків. Частина координатної площини, яка лежить вище обох графіків (рис.1), відповідає множині пар значень t_w і t_f , для яких виконані умови загальної та місцевої стійкості.

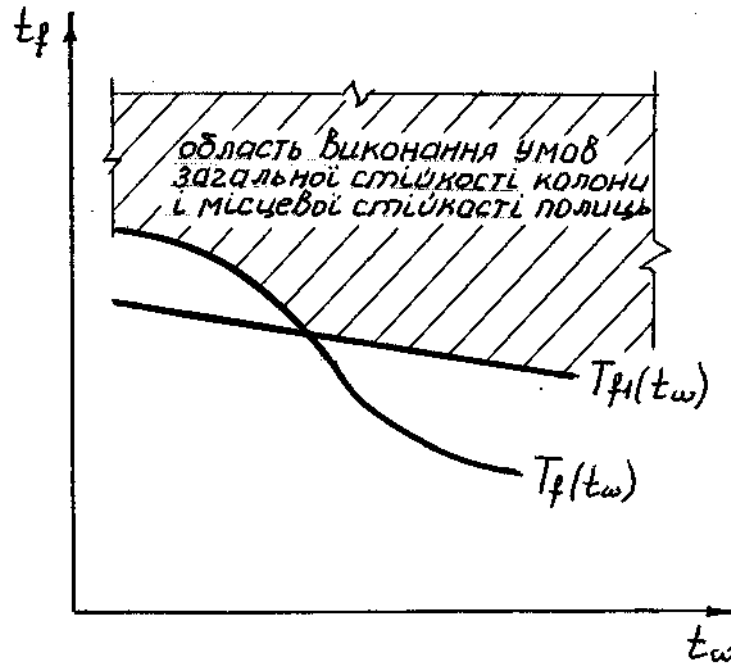

Рис. 1. Графіки, побудовані згідно з формулами (1.5) і (1.7)

При цьому треба у якості A приймати всю площу перерізу A_0 , якщо забезпечена місцева стійкість стінки, або площу стійкої частини $A=A_{red}$ у протилежному випадку. За таких умов A залишиться функцією розмірів поперечного перерізу.

Після вибору будь якої пари значень t_ω і t_f , що відповідають точці вище обох кривих, задача підбору розмірів поперечного перерізу буде вирішена. Рекомендується приймати t_ω у межах від 6 до 16мм, а t_f – від 8 до 40мм.

Запропонований підхід дозволяє швидко та ефективно виконувати підбір поперечного перерізу центрально-стиснутої колони двотаврового поперечного перерізу і значно скоротити час проектування.

Список літератури

1. ДБН В.2.6-163:2010. Сталеві конструкції / Норми проектування, виготовлення і монтажу / Міністерство регіонального розвитку та будівництва України. – Київ, 2011. – 202с.
2. Металлические конструкции. Общий курс: Учебник для вузов /Е.И. Беленя, В.А. Балдин, Г.С. Ведеников и др.; Под. общ. ред. Е.И. Беленя. 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Стройиздат, 1986. – 560 с., ил.
3. Расчет стальных конструкций: Справ. пособие/ Я. М. Лихтарников, Д. В. Ладыженский, В. М. Клыков.- 2-е изд., перераб. и доп.- К.: Будівельник, 1984.- с. 368.
4. Мандриков А.П. Примеры расчета металлических конструкций: Учеб пособие для техникумов. - 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Стройиздат, 1991. – 431с.

МУЗЕЇ, ХЕРСОН

Музей природи

Музей є філією Херсонського краєзнавчого музею.

Історія створення Музею засновано з ініціативи відомого біолога І. Пачоського, який займав посаду ентомолога губернії. Передумови для створення цього закладу виникли ще в 1897 році, але офіційний лист із проханням побудови окремого приміщення був написаний через 5 років – у 1902 році. У роки Другої світової війни споруда не постраждала, проте багато цікавих експонатів були вивезені в Німеччину, де залишаються і до цього дня.

В музеї зберігаються унікальні колекції комах, рептилій, риб і птахів. Найцікавішим експонатом є скелет 25-метрового смугача фінвала, другої у світі тварини за довжиною після синього кита.

Краєзнавчий музей

Засновано заклад 1890 року за пропозицією українського археолога і краєзнавця В. Гошкевича.

Сьогодні це цілий музейний комплекс із представництвами в Херсоні і Каховці.

На площі 2400 м² представлено чотири основні експозиції:

- **Література.** Виставка, наповнена рідкісними виданнями журналів, газет, оригінальних рукописів Льва Толстого, Олександра Пушкіна.

- **Природознавство.** Відділ флори і фауни вразить розмаїттям рослинного і тваринного світу. Увагу відвідувачів привертає скелет кита, розміри якого – 30 метрів.

- **Історія давніх часів.** Поціновувачам представлено зібрання зброї часів 16 століття, унікальну колекцію старовинних монет, скарби скіфської культури.

- **Сучасна історія.** Експозиція на честь заснування Херсона, політичних подій і військових діячів Г. Потьомкіна, О. Суворова, Ф. Ушакова.

Унікальна колекцію старовинних монет, скарби скіфської культури

Формування музейної колекції почалося більше 100 років тому. По крупі збиралися дати і факти, імена та історії. І в 1890 році археолог В. І. Гошкевич посприяв відкриттю археологічного музею. У ньому виставлялися картини, скульптури, старовинні ікони. Пізніше до експонатів додалися вироби зі скла та порцеляни, подаровані музею Петербурзькими заводами і академією мистецтв. Часто змінювалась назва музею та ще частіше доповнювалися його експозиції.

У 1935 році тільки художній відділ налічував понад 675 експонатів. Під час окупації майно музею значно скоротилося: частина експонатів була вивезена, а частина – загублена. Після війни деякі твори вдалося повернути в стіни музею.

У 1981 році музею було присвоєно ім'я відомого українського живописця і уродженця Херсона Олексія Олексійовича Шовкуненка. Приводом послужила передача вдовою художника в дар музею 60 його картин.

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ»

Відповідальний за випуск: Яремко Ю.І., д.е.н., професор кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру

Комп'ютерне макетування: Мацієвич Т.О., к.е.н., доцент кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру